Ignát Herrmann

Rozházené kapitoly

NAKLADATEL F. TOPIČ V PRAZE

Sebrané spisy Ignáta Herrmanna.

I. BLEDNOUCÍ OBRÁZKY. Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. Vydání čtvrté. Kč 35·—

II. OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA. Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání šestnácté. „ 35·—

III. TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA. (Pokračování Otce Kondelíka.) Vydání dvanácté. „ 40·—

IV. Z CHUDÉHO KALAMÁŘE. Drobné náčrty. Vydání šesté. PRAŽSKÉ FIGURKY. Rázové obrázky ze života. Vydání šesté. PAN MELICHAR. Obrázek z „tiché“ pražské domácnosti. Vydání páté. „ 45·—

V. Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ. Humorist. a rázovité obrázky ze života. Vydání čtvrté. „ 15·—

VI. STAŘÍ MLÁDENCI. Humorné obrázky ze života „přespočetných“. Vydání páté. „ 22·—

VII.—VIII. U SNĚDENÉHO KRÁMU. Líčení z pražského života. I. a II. Vydání osmé. „ 55·—

IX. BODŘÍ PRAŽANÉ. Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání páté. „ 28·—

X. RODINY A RODINKY. Drobné výjevy z pražského života. Vydání druhé. „ 18·—

XI. DVĚ PRAŽSKÉ IDYLLY. Vydání čtvrté. „ 21·—

XII. DOMÁCÍ ŠTĚSTÍ. Dva stínové obrazy z manželského života. Vydání čtvrté. „ 20·—

XIII. ŽENITBA PÁNĚ KARAFIÁTOVA a jiné povídky staromládenecké. Vydání druhé. „ 20·—

XIV. PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ. Třicet nedělních povídek. Vydání čtvrté. „ 25·50

XV. ZTŘEŠTĚNÉ HISTORKY. (Chráněnka. — Pouhé smyšlenky. — Strašidelné. — „Amerikánské“.) Vydání čtvrté. „ 28·50

XVI. KANCELÁŘSKÝ PRACH. — SMÍŠENÉ ZBOŽÍ. Drobné črty z ovzduší kancelářského a kupeckého. Vydání druhé. „ 20·—

XVII. FOXL-VOŘÍŠEK A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ. Vydání čtvrté. „ 16·—

XVIII. BURLESKY. Vydání třetí. „ 19·50

XIX. Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ. (Povídky o paní Angelině Knedlhansové, bývalé kvartýrské. — Mládenci a ženichové.) Vydání druhé. „ 14·—

XX. O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH. Díl I. O literátech, umělcích a hercích. — Dvě vzpomínky zcela intimní. Vydání druhé. „ 24·—

XXI. PŘÍBĚH DUŠIČKOVÝ. Rodinná historka z let sedmdesátých. Vydání třetí. „ 21·—

XXII.—XXIII. Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY, písaře při výpomocném úřadě. Díl prvý a druhý. Vydání čtvrté. „ 44·—

XXIV.—XXV. VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO. Díl I. a II. Vydání šesté. „ 56·—

XXVI. EVIČKA A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ. Vyd. druhé. „ 18·—

XXVII.—XXVIII. DROBNÍ LIDÉ. I. a II. díl. Vydání páté. „ 50·—

XXIX. PŘED PADESÁTI LETY. I. díl. „ 20·—

XXX. PŘED PADESÁTI LETY. II. díl. Kč 24·—
XXXI. MUŽ BEZ TŘINÁCTKY a jiné povídky nedělní. „ 18·—
XXXII. PŘED PADESÁTI LETY. III. díl. „ 24·—
XXXIII. O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH. Kniha drobných vzpomínek. II. díl. „ 24·—
XXXIV. BLEDNOUCÍ OBRÁZKY, díl II. „ 28·—
XXXV. ŽENITBA BRATŘÍ ADAMŮ. Podivuhodný příběh amerikánský a jiné historky. „ 24·—
XXXVI. O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH a j. historky nedělní. „ 28·—
XXXVII. PŘÍBĚH JEDNOHO DNE a jiné. „ 20·—
XXXVIII.—XXXIX. HISTORIE JAROMÍRA TYKVY. I. a II. díl. „ 42·—
XL.—XLI. FELÍČKŮV ROMÁN. I. a II. díl. „ 52·—
XLII. PAN KORIANDL A SPOL. „ 32·—
XLIII. ROZHÁZENÉ KAPITOLY. „ 28·—

Samostatně vydáno:

JÍRA ZBOJNÍK, knížka pro velké i malé. Brož. Kč 12·—, v perg. vazbě „ 48·—
LIDIČKY A ZVIŘÁTKA. Ilustroval Prokop Laichter. Nákladem F. Topiče 1926. „ 32·—
TRÉ KAPITOL Z MALOMĚSTSKÉ KRONIKY. Váz. Kč 48·—, na ruč. pap. v pergamenu, s podp. aut. „ 180·—
MANŽELOVA PŘÍTELKYNĚ. Žert z mladé domácnosti o jednom jednání. (Divadelní bibliotéky Pospíšilovy svazek 183., obsahuje též aktovku Karla Šípka: Starší závazky.)
TOBIÁŠKŮV ŠTĚDRÝ DEN A NĚKOLIK ŽERTOVNÝCH POVÍDEK O ZVIŘÁTKÁCH. U F. Topiče v Praze. (Osení, knihy mladých čtenářů, svazek 19.) Třetí vydání 1915. Rozebráno.
VÁNOČNÍ KOLEDY. Drobné historky vánoční a sylvestrovské. Rozebráno.
Z POVÍDEK NEDĚLNÍHO KRONIKÁŘE. Deset kratších i delších historek.
ARTUR A LEONTYNA. Pražský příběh z doby nedávné.
FELÍČKŮV ROMÁN. Dva díly. Celkem 462 stran.
K-KE-KU. Podivný přelud zrakový i sluchový a trochu mluvnice pro všeobecnou potřebu.

Překlady do polštiny:

OJCIEC KONDELIK I NARZECZONY WEJWARA. Za pozwoleniem autora z czeskiego przełożył Pawel Laskowski. (Biblioteka dzieł wyborowych. No. 257—259.) Ve Varšavě 1903. Druhé vydání 1924.
TEŚĆ KONDELIK I ZIEĆ WEJWARA. Z czeskiego przetłomaczyła Kazimiera Uhlenfeld. (Biblioteka dzieł wyborowych 736—738.) Ve Varšavě 1912.
ZJEDZONY SKLEP. (U snědeného krámu.) Do polštiny přeložil Adam Lach. „Dzennik dla wszystkich". Ve Varšavě 1905.

Překlady do charvatštiny:

DOMAĆA SREĆA. (Domácí štěstí.) Dvie slike iz brašnoga života. Přeložil Makso Kuntarić. „Národne novine" v Záhřebě, září-listopad 1905.
OSVETA ZALJUBLJENOGA I DRUGE HUMORESKE. V Záhřebě 1917.

Do holandštiny:

VADER KONDELIK EN BRUIDEGOM WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager gezin. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. Amsterdam. H. J. W. Becht 1909.
SCHOONVADER KONDELIK EN SCHOONZOON WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager familie. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave, Amsterdam, H. J. W. Becht 1911.

MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Geautoriseerde vertalin van Jo Arenberg. V amsterodamském deníku Het Volk v listopadu 1912.

KINDERLOOS. (Bezdětná.) MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Naar het Boheemsch van Ignát Herrmann (Schrijver van Vader Kondelik en bruidegom Wejwara enz.), door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgaze. 185 stran. Amsterdam, H. J. W. Becht, v listopadu 1914.

DE IDYLLE VAN MIJNHEER POTÁPKA. V deníku Het Volk. Amsterodam 1923.

Do slovinštiny:

OČE KONDELIK IN ŽENIN VEJVARA. Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Stanko Svetina. „Narodni Dnevnik" v Celju (Štyrsko), 1910.

TAST KONDELIK IN ZET VEJVARA. (Tchán Kondelík a zeť Vejvara.) Poslovenil Stanko Svetina. „Narodni dnevnik" v Celju (Štyrsko), v podzimu 1910.

IVANČKOV SVETI VEČER IN NEKOLIKO VESELIH POVESTIC O ŽIVALCAH. (Tobiáškův štědrý den atd.) Prevel iz češčine dr. Fran Bradač. Lublaň 1923.

KAKO SE JE KULICHOVA NANINKA MOŽILA IN KAJ SE JE OKOLI NJE SPLETLO. (Vdavky Nanynky Kulichovy.) Poslovenil Dr. Bradač, Ig. Kleinmayr & Ferd. Bamberg v Lublani.

Do franštiny:

MONSIEUR KONDELIK ET SON FUTUR GENDRE. (Otec Kondelík a ženich Vejvara.) Přeložil J. L. Chollet. „Gazette de Prague" 1923.

Do angličtiny:

CHILDLESS. (Bezdětná.) Ve sbírce The world's classics (Selected Czech tales, Oxford university press). Přeložila Marie Buschova, 1925.

CHILDLESS. Druhý otisk překladu ve veliké antologii Great Short Novels of the world z r. 1927, London, William Heinemann.

Do rumunštiny:

FĂRĂ COPIL. (Bezdětná.) Ve sbírce Biblioteca dimineata svaz. 147. Bukurešt 1932.

Do němčiny:

HERR MELCHIOR. (Pan Melichar.) DER FRATER AUS PODSKAL. (Fráter z Podskalí.) DER TONI LIEFERT. (Tonda odvádí.) Deutsch von Johann Michael. „Prager Zeitung" 1896—7.

VATER KONDELIK UND BRÄUTIGAM WEJWARA. Kleine Episoden aus dem geordneten Haushalte einer Prager Bürgerfamilie. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tlučhoř. Berlin, Dr. Franz Ledermann, 1907. Dva svazky.

SCHWIEGERVATER KONDELIK UND SCHWIEGERSOHN WEJWARA. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tlučhoř. Berlin, A. W. Hayn's Erben, 1911.

AUSGEWÄHLTE GESCHICHTEN von Ignát Herrmann. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Annie Auředníček (Slavische Romanbibliothek, Band X.) Prag, Verlag von J. Otto, 1908.

ZWEI PRAGER IDYLLEN. (Dvě pražské idylly.) Přeložila Klára Hübschová. „Union" v Praze, únor-květen 1910.

HÄUSLICHES GLÜCK. (Domácí štěstí.) Autorisovaný překlad Em. Schicka. „Union" v Praze, 1911. Též samostatně nákladem Ed. Beauforta.

FOXL - SPITZ und andere kurzweilige Geschichten. (Foxl - Voříšek.) Autorisovaný překlad Viktora Nesslera. „Union" v Praze, prosinec 1913 — březen 1914.

Do esperanta:

FOKSO - NUKSO. (Foxl-Voříšek.) Eldonis Moraviaj Esperanto Pioniroj. Olomouc 1932.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

DÍL XLIII.

LIBRARY
SEP 8 1912
UNIVERSITY

ROZHÁZENÉ KAPITOLY

PG
5038
H45
1905
díl 43

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

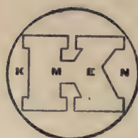
IGNÁT HERRMANN:

ROZHÁZENÉ KAPITOLY

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

Patisk, právo překladu do všech jazyků i veškerá
práva jiná si autor vyhrazuje.

TISKEM ČESKOSLOVENSKÉ GRAFICKÉ UNIE A. S. V PRAZE 1936

ROZHÁZENÉ KAPITOLY

KRÁLÍK.

(Z memoárů pana oficiála Martina Šorejse.)

Bylo to jedné soboty. Vím to docela určitě, poněvadž jsme toho dne měli husí drůbky k obědu. Ty míváme pravidelně v sobotu, poněvadž v neděli je pečená husa s nádivkou a hned potom v pondělí podpouštka. Tyto drůbky, pečená husa, nádivka, podpouštka — to je naše rodinná tradice. Husy kupuje moje drahá Filomena v tržnici, kde jsme vzali tradici, už ani nevím. Ale vím, že od svatého Václava až do Nového roku je u nás všechno nasáklé husinou. A divím se, že na nás na všech už dávno nevyrážejí husí brky. Mé drahé Filomeně je husa momentem hospodářským. Prý je to za nynějších kriminálních cen masa nejlacinější pečeně, krom několika žejdlíků vzácného sádla.

Pýchou Filomeninou jest obrovský ucháč ve špižírně, do něhož po celý podzimek slévá vypečené sádlo. Tím sádlem pak mastíme od Nového roku všechno, co se vůbec dá omastit, a to trvá až do postu, někdy až do prvních fialek.

Kdysi, nezkušený mladík, nemohl jsem pochopiti, že Eskymáci od kolébky po hrob tonou

v tulením tuku. Teď to pochopuji. Kdyby se tuleni plemenili ve Vltavě, moje Filomena by kupovala tuleně. Z těch by měla ještě více mastidla. A byli bychom tak promaštěni, že by se nás dešťová kapka nechytila.

Ekonomická pečeně je to, husa. Jím jí čím dál menší kousek, mnohdy jsem nasycen už pouhým pohledem. „Biskupa" vůbec nemohu ani vidět — a jídal jsem jej kdysi tak rád!

Ostatně má husa v naší domácnosti taky význam meteorologický. Z husích „kobyl" totiž předpovídá moje Filomena povětrnost. Je-li o Martině husí kobyla bílá, bude tuhá zima, o vánocích sníh. Je-li tmavá, budou vánoce na blátě. Je-li žaloudek červený, znamená to něco jiného, a je-li do fialova, zas něco jiného. Jiná zima nastane, je-li husí krk tuhý, a zas jiná, je-li křehoučký. Taky pařáty něco znamenají, jsou-li tmavé nebo světlé. Přednáší mi to drahá Filomena celých třicet let, ale tak se mi to plete v hlavě, že si teď nedovedu z husích vlastností vyprorokovat nic, ani pro vlastní potřebu.

Bylo to tedy v sobotu. Vrátil jsem se z úřadu a Filomena mě přivítala zvláštním úsměvem. Znám ten úsměv. Usmívá se tak Filomena vždycky, když chce peníze do trhu, když potřebujeme nové cejchy, nebo když se mění móda klobouků. Tušil jsem, že mne očekává něco nemilého.

No, nebylo to tak zlé.

„Byla tu stará Vejrová," povídá Filomena, jako by se omlouvala.

Stará Vejrová je zjev z minulosti. Byla naší posluhovačkou, když jsem se oženil jako praktikant a když praktikantská moje gáže nedopouštěla, abychom si drželi služku. Měla za posluhování tři zlatky měsíčně, hubu jako meč, a naše prádlo za její vlády bylo vždy žluté. Rok jsme to s ní přece vydrželi.

Již tehdy byla Vejrová stará. Ale kdykoli na ni maně vzpomenu a zároveň si při tom pomyslím, že je bezpochyby už dávno nebožkou, stará Vejrová pojednou se objeví. Odešla za to žluté prádlo, ale přes to jeví k naší rodině vzácnou příchylnost. Kdykoli najde nebo dostane, co sama nemůže potřebovat, vždycky nám to přinese. Kdykoli se u nás vyskytlo nějaké štěně nebo kotě, po každé je přinesla stará Vejrová. Ještě vždycky z toho byla mrzutost, ale moje Filomena ji nedovede odmítnouti. Abych já jí tak nosil koťata!

Neblahé tušení mě proniklo.

„Co zase chtěla stará Vejrová?“ táži se.

„Ale tuhle přinesla — — podívej se!“

A milá Filomena mě pobízela do kuchyně.

U plotny, v příhradě ze tří prkének krčil se tu králík.

„Dostala králíka, podívej se, a vzpomněla si, že máš tak rád zvířata, tedy ho přinesla.“

Ó, moje neblahá láska k přírodě, ke zvířatům! Co již mi způsobila nepříjemností! Choval jsem kdysi pár poštolek, které jsem pustil teprv, když mi ruce do krve poklovaly. Potom jsem pěstoval

sysla, který mě jednoho dne šeredně pokousal. Bílé krysy zaujaly jeho místo, ty jsem držel z příčin praktických, na šváby. Bohužel, neměli jsme švábů dost, aby stačily na jejich obživu, a tak tedy se mi krysy daly do nedělních perek, nač jsem přišel — bohužel — když botám nebylo již pomoci. Získal jsem pak želvu, zvíře tiché, zádumčivé, které mi úplně hovělo. Domníval jsem se, že není dravcem — jak jsem se v ní zmýlil! Sežrala mi tahací harmoniku, a potom jsem od dalšího chovu želv upustil. Ježek se naprosto neosvědčil. Kdysi potmě šlápla naň Filomena bosou nohou a ježek utrpěl při tom nějaké vnitřní zranění, že ho nebylo lze zachrániti. Filomena sama stonala s popíchaným chodidlem tři měsíce a podnes má z toho „následky", jak tvrdí. Později jsem přinesl domů užovku, ale hrozné zděšení pojalo rodinu, když bylo naše akvarium jednoho večera shledáno prázdné. Marně jsme hada hledali, Filomena odešla s dětmi k rodičům a spala šest neděl mimo dům, až konečně nahmátla užovku ve štuclu, když jej na podzim po prvé vzala na procházku. Do smrti nezapomenu na to její leknutí. Stálo mě nový štucel.

A teď přinesla stará Vejrová králíka.

„Proč jsi ho přijala?" táži se Filomeny.

„Co mám dělat?" odpovídá Filomena. „Nese ho ze Záběhlic, povídala, má s ním zas domů? Takový nečas!"

„Proč vůbec nosí králíky?" mluvím nevrle. „Co s ním?"

„Co s ním! Vykrmíme ho trochu a bude z něho dobrá pečeně.“

„Filomeno,“ pravím káravě, „mohla bys jísti zviřátko, které se tak ochočí? Jedli jsme také poštolky? Pekli jsme snad bílé krysy, želvu a ježka? Nebo tu užovku?“

„Martine! To byla samá divoká zvířata, ale králík! To je zvíře domácí, jako drůbež.“

Nic naplat, králík zůstal doma. Koho protežuje milá moje Filomena, o toho je bezpečně postaráno.

Ostatně vzbuzoval taky mou útrpnost. Byl chudák nějak vychrtlý a vůbec vypadal velmi neduživě. Zdálo se, že v dřívějším bydle nebylo o něj příliš pečováno. A ještě podivnější bylo, že ani u nás na sebe nebral, jak říkáme, ačkoliv dostával všechny odpadky zeleniny, a k svačině mu Filomena dávala i misku kávy. Soudil jsem, že má z dřívějšího místa pokažený žaludek. Ani do žertů mu nebylo. Prskal, kdykoliv jsem ho chtěl pohladit, dokonce mi chňapal po prstech, což jsem před tím u žádného králíka nepozoroval. Soudil jsem, že je sešlý nejen tělesně, ale taky mravně. Chudáku, jaká byla tvoje minulost!

Byl také náramně zimomřivý, což mě pohnulo k tomu, že jsem ho na noc brával k sobě do postele, do noh. Ach, jak se tam vždycky zachrul, že jsem ho ráno sotva vyhrabal! Líbilo se to dětem, vypůjčovaly si ho ode mne, a tak milý králík vystřídal znenáhla všechny postele v domácnosti.

Ale to mu svědčilo. Nahrazovalo mu to patrně klimatické léčení. Králík se spravoval. —

Pak jedné neděle — světe, zboř se! — nebyla k obědu husa. Domem voněla vzácná vůně, když jsem se vracel z úřadu (kdepak u nás nedělní klid!) a žena s takovým tajuplným, vlídným úsměvem povídá:

„Dnes tedy nemáš husu, Martine, když na ně tak žehráš. Dneska jsem upekla mladého zajíčka.“

A po obědě, sotva jsem utřel ústa, povídá Filomena:

„Tak tedy ti králíček chutnal?“

Vytřeštil jsem oči.

„Filomeno! To byl náš králíček?!“

„Byl Martine. Víš, dýl to s ním nešlo. Nic naplat, nedělalo to žádnou čistotu v domácnosti. A taky mi prokousal prádlo v koši. Tedy si povídám: v neděli ho Martinovi upeču — —“

„Tys ho mohla zabít, chudáčka nevinného?“

„Jak tě tohle může napadnout, Martine! Přece mám srdce! Požádala jsem pana domovníka, aby ho sekl za ucho.“

Neměla mi to říkat. Upečte si kanárka, který vám ještě ráno v kleci zpíval! Budete mít podobný pocit jako já, když jsem teď vzpomínal na jeho hebké slechy, na jeho důvěřivé oči, na jeho hedvábnou srst. Připadal jsem si jako lidožrout. Do smrti ho budu vidět před sebou!

Všecek nesvůj ulehl jsem na pohovku, a nejraděj bych se byl probudil až zítra. Kéž bych měl

už několik neděl za sebou, abych na všechno zapomněl. Náš ubohý králíčku!

Venku zadrnčel zvonek, v předsíni se ozval křapavý hlas — stará Vejrová! Přišla se podívat, co dělá macík!

Stará Vejrová mi k desertu chyběla! Teprv teď, zdálo se mi, pociťuji následky kanibalského oběda.

Filomena jí svěřila, co se stalo. A stará Vejrová, lezouc již do světnice, radostně vyjekla:

„A milostpane, když voni se jich neštítěj, to přinesu ještě jednoho. A většího.“

„Ale matko,“ odmítám chladně, „proč pak je rozdáváte? A kde je vůbec berete?“

„I, milostpane, to byla náhoda. Dostala jsem jich několik párů. Já peru u jednoho milostpána z patalogického ústavu, u pana profesora Hlavatého — —“

Zkoprněl jsem strašlivým tušením.

„Z pa—to—lo—gic—kého ústavu?“ slabikuji.

„Jo, milostpane. Měl jich tam milostpán profesor plný chlívek — něco s nimi doktoři dělají — povídají, že je vivisekýrujou — —“

„A vy jste nám takového králíka — — ?“

„Ne, milostpane, takového ne. Dočista jiného. Toho mi dal pan profesor z těch, co do nich pouštěli nějaké bacily, ale přišla komis, jako že prý to nesmí být, aby se na nich zkoušely černé neštovice, korela a mor, že to přišlo z Vídně k zakázání, a tak mi pan profesor ty napuštěné králíky daroval —“

Pro všechny svaté a světice! My jsme snědli k obědu morového králíka! Není pochyby — —

Není pochyby, že u nás vypukne mor!

Prvním záchranným opatřením bylo, že jsem vyhodil starou Vejrovou. A potom jsem napsal oznámení pražskému fysikátu. A teď čekám, až přijdou zřízenci, postaví hranici a budou pálit peřiny, slamníky, pohovky, židle, fortepiano — kde co je.

A přečkáme-li to, přečkáme-li — ó, s jakou vděčností zas uvítám první nedělní nadívanou husu, kterou moje dobrá Filomena upeče!

V listopadu 1923.

HYGIENA.

(Obrázek předválečný, a hodně předválečný.)

V jedné z nejzajímavějších, místy nejužších a nejkřivějších ulic Starého města pražského, totiž v ulici Týnské, objevil se jednoho dne zvláštní průvod. V čele kráčel rozložitý, ramenatý, vážný pán přísného pohledu pod velikými okuláry. Byl to městský pan fysikus. Po jeho levici šel jiný pán, mladší, v uniforně, a jen člověk, který by včera byl spadl s měsíce, nevěděl by, že je to uniforma policejní. Měla fialové výložky, na hlavě nad uniformou seděla čepička s jablíčkem, a každé pražské dítě každému nevědomci by bylo povědělo, že je to policejní komisař.

Za tímto prvým párem kráčel v příslušné vzdálenosti tří kroků jiný. To byl obecní strážník a po jeho pravici šel strážník c. k., s kohoutím chocholem za kloboukem. C. k. strážník byl odjakživa nade všemi obecními, z kterých si ani baby na trhu nic nedělaly, a proto obecní kráčel velmi skromně a téměř uctivě vedle „chocholatého". Chocholatý, ale ještě lépe chocholatej, to byl název příslušníků státní policie pražské v ústech lidu. Všeliká se-

branka z Páté čtvrti a z Františku říkala ještě jinak. Papírovej. Proč „papírovej", nikdy jsem nezjistil. Nebo když ti pánové začali sekati šavlemi do lidí, nebylo to dokonce nic papírového.

A konečně tu byl třetí pár. To byl jeden pán jako z nějakého pohřebního bratrstva, a druhý nesl jakási lejstra. To snad byl zapisovatel, protokolista. Tito dva poslední pánové šli jako ve snách, jako když je za vlasy táhne. A sotva by byli věděli, kudy jdou, kdyby se prvý pár nebyl občas zastavil, aby se po okolí rozhlédl. Díval se po domovních číslech, díval se do přízemních oken, chvílemi se zastavil nad stokovou mříží a naklonil se, jako by se snažil čichem vychutnati, jaké tresti tam dole tekou. Potom tedy se zadívali do mříže taky oba strážníci, a tu budiž řečeno, že „chocholatej" se díval do mříže kanálové vždy mnohem odborněji, znalečtěji a pronikavěji než obecní.

Konečně se zastavil taky poslední pár pánů, kteří podnikli tuto tajemnou výzkumnou výpravu, pohřební bratr a protokolista, a jsouce si vědomi svého úředního poslání, nachýlili také nosy ke stoce. Bylo zajímavo pozorovati, kterak prví dva hodnostové, ač co do dietní třídy stáli mnohem výš ostatních čtyř, ba nejvýš, nabírali do svých orgánů čichových jen tak, aby se neřeklo, kdežto poslední dva, dojista z nižších tříd hodnostních — ač byli-li vůbec do nějaké třídy zařaděni — skláněli uctivě nosy své mnohem níž a nabírali si mnohem více. Právě v tom snad vězela jistá kompensance neboli

vyrovnání jejich úředního rozdílu. Oč na služebním platu méně, o to na požitcích naturálních více.

Vylíčené tři páry mužů prošly ulici Týnskou, prošly Masnou, zatočily do Jakubské a ztrácely se pak někde v Králodvorské. Tamtudy prochází denně množství lidí, ale šest pánů takto sešikovaných ani tam není zjevem všedním. Krom toho budiž poznamenáno, že kráčeli nejen řečenými ulicemi, ale že chvílemi vešli tu do tohoto, tu do onoho domu, provlékli se úzkou chodbou až na dvoreček, ba vnikli do nejednoho bytu přízemního, nahlíželi do kuchynek, do ložnic, do brlohů, kteréž byly nazývány alkovnami, do špižíren (kde jaké byly), ba i do sklepů a do jiných ještě, nad míru těsných a tajemných místnůstek.

A když se pak pánové objevili zas na denním světle, tu hodnou chvíli všelijak supěli a frkali, a skoro se zdálo, že jejich nosy mají výraz velmi trudný a beznadějný.

Nejeden mimojdoucí ohlédl se za průvodem, nejeden se i zastavil a déle za ním pohlížel. Ale největší rozruch zavládl mezi domorodci a usedlíky té končiny. Otvíraly se špehýrky v oknech bytů přízemních, vychylovaly se hlavy, zraky sledovaly odměřený pochod neobvyklých hostí a z krámů se obezřele vykrádali prodavači, aby se podívali, kdo to, kam a proč.

A tak se vyšourala z krámku taky stará Blažková, rukou společnou a nerozdílnou se svým chotěm spolumajetnice starého, odvěkého závodu ho-

kynářského na kterémsi rohu té končiny a trvalo hodnou chvíli, než se do krámku vrátila.

„Kde pak tě rarach nosí?“ broukl nevrle její choť, starý Matěj Blažek.

„No byla sem se podívat – chodí tady šest pánů – celá ulice je vzhůru. Povídají, ňáká komise že to je.“

„Tak si pamatuj, stará, a dávno sem ti to povídal: dyž de komise, ani nos nemáš vystrčit. Jak se nachomejtne komise, kouká z toho všechno, jenom nic dobrého. Po čom pak tu slídí?“

„Tak vidíš, Matěji. Meleš hubou, a taky se ptáš. Pátrají prý po nějaké Hygieně.“

Starý Blažek chvíli přemýšlel, rozpomínal se, potom zavrtěl hlavou a řekl mrzutě:

„Neznám žádnou Hygienu. Možná, že zas někde někoho vokradli nebo dokonce zabili. Je vona teď lotrovina na světě. Jen aby je čert nepoštval taky na nás. Jsou s tím hned zbytečné vopletačky. Pamatuj si, dyby taky sem vlezli: ty vo ničom nevíš, nikoho neznáš, ale dokonce už neznáš žádnou Hygienu. Rozumíš? Kdo pak se každé baby ptá, jak jí říkají! Jářku, jazyk za zuby!“

Nemilé tušení starého Matěje Blažka neklamalo. Neminulo ani čtvrt hodiny, když pojednou se před krámem zatemnilo a všech šest pánů, jeden po druhém, opatrně se provléklo úzkými dveřmi do krámu páně Blažkova.

„Jdeme na komis,“ řekl pán s okuláry. „Z městského fysikátu. Co pak u vás dělá ta nešťastná hygiena?“

Matěj Blažek zíral na pána, zíral na komisaře, podíval se taky na čtyři pány ostatní a řekl zvolna:

„Nic o ní nevím. Ani slova. U nás nebyla. Nikdy sem ji neviděl."

Přísný pán, jako by nic byl neslyšel, pronesl dále:

„Tu v té končině vypukly neštovice, na fysikátě hlášen už třetí případ. V něčem to vězí. Jak pak je u vás? Všechno zdrávo?"

„Zaplať pánbůh, všechno. Ani není kdy stonat."

„Kdepak bydlíte?" otázal se pan komisař, aby taky něco řekl.

„Kde bydlíme? No v tomhle popisném čísle, vašnosti. Tuhle za krámem."

„Můžeme se tam podívat?" řekl pán s okuláry.

„Proč pak ne?"

A Matěj Blažek se šoural za pultem, aby otevřel dveře do světnice za krámem, slavná komise pak vstoupila, pán za pánem, až tam byli všichni.

Byla to světnice dost prostranná, s jediným toliko a velmi nízkým oknem do úzkého dvora, které však světla nepropouštělo, ježto bylo zataraseno spoustou kořenáčů s fuksiemi, pelargoniemi, růžovcem, balzaminami. Bylo krom toho docela ubedněno a ještě ověšeno pestrou záclonkou, jako z obavy, aby sem žádný paprsek světelný nevnikl. Světlo do světnice přicházelo vlastně zasklenými dveřmi a okénkem nad nimi z krámu, kde ho taky nazbyt nebylo. Ale nejen o skrovné světlo, taky

o všecky své vůně sdílel se krám s tímto brlohem. Čpělo sem kvašené zelí a syrečky, voněla sem povidla i cikorka, dýchal sem zápach leštidla a máčených okurek. Bylo ještě mnoho jiných vůní, ale na ty bylo by třeba bývalo nosu lučebníkova.

Slavná komise se rozhlížela veškerými zraky svými, až uvykla polotemnu, a potom se její vůdce otázal:

„Tady bydlíte?"

„No, kde bychom bydleli?"

„A zde jídáte?"

„Jak kdy. V poledne v krámě, večer tady."

„Tady vaříte?"

„Ale vašnosti, snad ne u ‚Černého koně'? Se ví, že tady. V krámě plotna stát nemůže."

„A zde taky spíte?"

„Kam bychom chodili, s dovolením? Do noci máme otevříno, potom se převalíme do peřin."

Šest párů očí utkvívalo na sobě navzájem.

Potom se otázal vůdce výpravy:

„A větráte zde dostatečně?"

Starý Matěj Blažek se podíval na komisi zraky skoro jízlivými.

„Jako větráme-li? Ještě taky to? Haluzna je nad sklepem a z krámu sem fučí jako čert, a to ještě větrat? Stará se courá celý den sem a tam, to se dostatečně vyvětrá."

„A nestůněte v tom člověče?"

„Stonat? Na to není času, vašnosti."

Vůdce výpravy se zamyslil.

„Jak dlouho v tom jste?“ otázal se.

„Jak dlouho? Počítám-li dobře, na půlosmé desítky. Bylo mi pětadvacet, když jsem se ženil, teď mi táhne pětasedmdesátka. Ale tenkráte ještě to měl nebožtík tatík, já jen vypomáhal. Popustil mi to až na smrtelné posteli — bylo mu rovných osmdesát.“

„Snad jste se tu také narodil?“ otázal se pan komisař.

„Jo a kde jsem se měl narodit, s dovolením?“

Teď se osmělil k řeči taky pán z posledního páru, který nesl ta divná lejstra. A ten se zeptal:

„Jsou k tomu snad ještě nějaké místnosti, kterých užíváte?“

Matěj Blažek se díval chvilku na tazatele, jak to myslí, zdali si ho snad nedobírá, a zastavil se taky na tvářích ostatních pánů. Potom řekl:

„Byla by ještě místnost, ale tam se všichni pánové nevejdou, ta je jen pro jednu osobu a je na dvorečku. Ale račte tam dát pozor. Je tam prohnilá podlaha, málem bych se tam byl jednou propadl.“

Členové komise se podívali na sebe, zdali jako dobře rozumějí. Bylo podivení v těch pohledech, úžas, a ze zraku posledního páru, totiž pohřebního bratra a protokolisty, vyšlehlo cosi skoro jako posměšek.

Vůdce výpravy s velikými okuláry vyňal ze šosu hedvábný šátek, utřel si velmi hlučně nos, zaplavený všemi těmi vůněmi z krámu, a při tom se

objevilo, že klenutá jizba hokynářova jest velmi akustická. Zafrkání páně radovo se ode stěn odrazilo desetkrát.

Podíval se velmi vážně na hokynáře a žeptal se:

„A jakpak se to u vás vynachází s tělesnou čistotou? Koupáte se často?"

Starý Blažek vytřeštil na pána oči. V jeho krámě namlelo se toho od rána do večera hodně, o všem možném, ale že by se ho byl někdo kdy zeptal, koupá-li se vůbec a koupá-li se dokonce často, na to se nepamatoval. Tato otázka jej skoro dožírala.

„Jo jako esli se koupáme, vašnosti?" řekl jízlivě. A místo přímé odpovědi houkl na ženu, která stála na prahu dveří a starostlivě naslouchala.

„Jářku, stará, koupala ses už dnes?"

Paní Blažková skoro pozapomněla, že tu stojí slavná komise, a odbroukla svému choti jedovatě:

„Že ti huba nevopuchne, křapale starej. V čompak bych se koupala! Leda v tý kádi se zelím?"

A vůdce komise otázal se po této její odpovědi:

„Vy tu nemáte žádné koupelny?"

Teď toho měl starý Blažek právě dost a řízl do prostoru chraptivým hlasem:

„Jo koupelnu? A tu prej bude pan domácí stàvět ve dřevníku, bílou, mramorovou, ale to až po Novém roce. Ještě k ní nemá povolený parní kotel a vysoký komín."

Po těchto Blažkových slovech odvrátil se pohřební bratr do pravého kouta, pan protokolista

do levého, a c. k. strážník zdvihl ruku v bílé jelenici a mnul si úsilně erární kníry.

Pan rada zatím těkal zraky po všech koutech příbytku a skoro se zdálo, že podivnou odpověď Blažkovu přeslechl. Teď odsupl, vrátil se pohledem k hospodáři a otázal se:

„Máte taky nějaké děti?"

A Matěj Blažek rázem odpovídal:

„Jo, viděli pánové už taky ňákýho hokynáře bez dětí? To bych prosil, že máme děti. A dětí dost na tuhleto živobytí. Sedum. Ale jsou dávno z domu."

„Myslím jako," doplňoval vůdce komise svou otázku, „máte-li nějaké malé děti."

„Ano, ták!" řekl Matěj Blažek, a div že se nedal do smíchu. Ale zarazil to a jen cosi taškářského mu zahrálo v očích, když se obrátil k své ženě a koukl na ni:

„Slyšíš, stará? Máš eště nějaký malý děti někde?"

Paní Blažková již po otázce páně radově se podivně zakabonila. Ale teď, po slovech mužových, mohla se všechna její nevrlost svézti na něj. Tak tedy si ulevila:

„Ale jsi ty taky starý žbrbloň a křanda! Malý děti! Kde bysme je vzali!"

A tváří k slavné komisi dodala:

„Nejmladšímu je pětadvacet let — a ten je třetí rok u vojanských."

„A jakpak, neměl on taky někdy neštovice?"

„Bodejť by neměl,“ odpovídala matka Blažková. „Ze školy je tenkráde přinesl. Ale to je dávno. A co je na vojně, už ho dvakrát vočkovali, jenže se mu to neujalo.“

Vůdce komise naklonil se k panu policejnímu komisaři a řekl:

„Tady by tedy nebyla žádná závada. Byli bychom hotovi, mohli bychom dále.“

Ještě nedořekl, a pan komisař již se otáčel ke dveřím krámovým. A za ním se vytrousila celá slavná komise ze světnice i z krámu.

Na ulici všichni pánové zhluboka vydechli, nabrali čerstvého vzduchu a ještě jednou vydechli. A potom řekl pán s brýlemi k panu komisaři:

„To je pak těžké se vší hygienou! Co s tím má fysikát dělat?“

Všichni šli dále.

Matěj Blažek číhavě naslouchal, a když se kroky vzdalovaly, vyšel mezi dveře krámové, jen co tak nos na ulici vystrčil, a hledě za pány, ztrácejícími se kdesi za rohem, vrčel před sebe:

„Zatracená mazanost! Hledají Hygienu — a ptají se, kde spíme, jíme, vaříme a zůstáváme. A jestli se koupáme a máme-li malý děti. Povídám, samej ouskok. Já vám dám Hygienu! Hledejte si ji, kde je, ale ne, kde není!“

Odplivl hlučně do ulice a vtáhl se do svého krámu.

V srpnu 1921.

O TÉ SLOTĚ — O CHŘIPCE.

Několik upřímně míněných slov na uklidnění P. T. pánů pacientů a všech, kdož se jimi státi hodlají.

Zas prý se mrcha potuluje po Praze, slyším to se všech stran. Totiž chřipka. Četl jsem o tom i v nějakých novinách. Četl jsem tam i dost obšírný „životopis“ a „povahopis“ chřipky, úvahu o jejím vzniku, o jejím působení v rodinách i v nemocnicích, o jejím významu lékařském i hospodářském, o jejím účinku na lidskou mysl i na bursovní spekulace atd. Ale zdá se mi, že to psal mladý a nezkušený člověk, který dojista nestudoval medicinu. Tu jsem sice taky nestudoval, ale přece jsem v řečeném pojednání postihl všeliká nedopatření, která by se strany povolaných odborníků zasluhovala opravy, uvedení na pravou míru.

Malé nedopatření historické jsem našel hned na počátku: „Když se chřipka v Praze a v Čechách objevila po prvé roku 1890...“ Omyl! Historickou pravdou jest, že se chřipka za naší paměti objevila v Praze někdy kolem vánoc 1889 a že mnohým lidem pokazila Sylvestra. Vím to proto tak určitě, že jsem náležel k první výzvě zachvácených, ulehl jsem právě 30. prosince onoho roku, a v tu chvíli,

když lékař zjistil, že mám horečku 39½ stupně, hrál na dvoře pod okny flašinet arii z anglické operety Sullivanovy „Mikado", která byla tehda ve flóru. Ve fantazu prý jsem provázel flašinet libozvučným řvaním v zabarvení tenorovém — jak mi ošetřovatelé později pověděli — a od těch dob, v milé vzpomínce na první chřipku, náleží „Mikado" k mým nejoblíbenějším skladbám hudebním, ač nevytrval tak dlouho jako ona.

Ovšem pak chřipka rozšířila své působení až do roku devadesátého, o tom není pochyby. A poněvadž v Čechách a zejména v Praze našla velmi úrodnou, vnímavou půdu pro půvaby, kterými slyne, zůstala nám věrna a zavítala k nám pak téměř rok co rok. Vzpomínajíc pak vděčně, kde byla hned vloni nebo předloním pohostinně přijata, navštěvovala skoro pravidelně staré klienty. Tak se stalo, že jsem loňského roku 1923 mohl oslaviti jubileum pětadvacáté chřipky své. Slavil jsem je arci zcela potichu, toliko v důvěrném kroužku rodinném. Pochyboval jsem totiž, že by se pozvaní hosté dostavili, kdybych jim příčinu svého jubilea naznačil.

Již při desáté chřipce řekl ke mně lékař:

„Člověče, vy jste podivuhodný objekt chřipkový. Vy jste, abych tak řekl, učiněný preparát klinický, a kdybych nevěděl, že nejste právě přítelem velikých okázalostí, vypůjčil bych si vás na kliniku, abych na vás kandidátům mediciny demonstroval všechny fáze chřipky."

A při dvacáté řekl ke mně:

„Věřte mi, kdybyste nebyl tak dlouhý, stálo by věru za to, abychom si vás v tomto stadiu letošní vaší chřipky dali do špiritusu. Jenže bychom na vás nesehnali láhev příslušné velikosti — a špiritus by stál taky mnoho peněz.“

Nemohu zatajiti, že mě toto lékařské uznání neobyčejně těšilo. Ať podnikne člověk cokoli, jen když se to vydaří! A když tedy jsem takto na vlastním těle poznal veškeré příznaky chřipky i způsob, jak se s ní má nakládati, odstonal jsem dalších patero — až do řečeného jubilea — bez doktorů. Mám tedy bohaté zkušenosti a mohu o ní — o chřipce — mluviti s jistou odborností.

Vracím se k novinářskému článku, svrchu uvedenému, a musím neznámého mi pana pisatele poopraviti v jeho tvrzení, že by se chřipka byla u nás roku 1890 (přesně však 1889) objevila po prvé. Kdy pak ta už u nás byla! Ale lidstvo jest nevděčné a velmi snadno zapomíná všech dobrodiní, kterých se mu kdy dostalo. Tak bylo i s chřipkou. Jsou však záznamy starých, svědomitých kronikářů, a jeden z nich se mi náhodou dostal do rukou. Je to

Kronyka

čili dějepis wssech powodnj poslaupných let, suchých a mokrých, aurodných, a neaurodných na obilj, owoce a wjna, hladů, morů a giných pohrom w Králowstwj Českém.

Titulek jest ještě o něco delší, stačí však, co tu z něho uvádím, abyste poznali, že je to kronika nejen velmi zábavná, ale i poučná, Byla „z letopisů wybrána a z wlastnj zkussenosti sestawená od Wácslawa Krolmusa, faráře Zwikowecského, auda gednoty pomologické w Praze“ atd. a byla vytištěna v Praze 1845 u Karla Vetterla w žitnobranské ulici čjslo 525—2.

A tedy v této kronice na str. 76 je doslova takto zaznamenáno:

Hřjpka.

R. 1782 od seweru wstaupila do Čech na gaře nemoc katarrhalnj nakažliwá (epidemická) Hřjpka, Gripa nazwaná, kteráž plice chorobných chytila. Odtud se na Rakausy a na Uhry obrátila. W Čechách w létě r. t. při wedru a parnu zmizela.

Ještě jednou jest v řečené kronice zmínka o ní, poněkud obšírnější, a to na str. 106:

Hřipka (Krippe, Influenza).

R. 1831 w březnu, dubnu a w květnu w Čechách „Hřipka“ nemoc nastala. Tato ozhřiwičná, napolo-rheumatická a napolo-katarrhalická nemoc Lipnem měsjcem teplým se skončila. Ze Slezska do Čech připutowala. Kdož se při této zimnici katarrhalné střjdmě w gidle a pitj w teple chowal, za 5 neb 7 dnj gi pozbyl. Ona nemoc byla předchůdcem auplavice, nebo w srpnu začala hned na to běhawka lid Český trápiti, kteráž až do řjgna trwala.

W listopadu počala zimnice katarrhalnj, gakž to obyčegně býwá, lid Český mraziti. Atd.

Tolik tedy vypravuje zasloužilý kronikář Krolmus, a z toho vidíme, že chřipka není a taky v roce 1889 nebyla v Čechách žádným nováčkem, naopak, že to je choroba „historická“, nebo kdož ví, kolikrát již se objevila před rokem 1782. Jenže ji ve starších dobách třeba jinak nazývali. Její paměť u nevděčných pokolení dalších vymizela, jak se zdá. Proto nám r. 1889 byla nemocí novou, ba, podle domněnky některých důvtipných lidí dokonce lékaři „zavedenou“, aby prý měli co dělat. Ale křivé a nešlechetné podezření všelikých rýpalů a babic, oddaných středověkým pověrám, vyvrací zápis Krolmusův z gruntu a dokonale. Ostatně již r. 1889 bylo každému jen trochu prozíravějšímu člověku známo, že doktoři mají na skladě jiných, osvědčených nemocí dost, aby nemusili zaváděti takovou prapotvornou slotu, jako je chřipka. Ovšem jest pravda, že Španělům nestačila obyčejná, s jakou se ostatní svět uspokojoval a že si před několika lety zavedli svou vlastní, španělskou.

*

Jedna okolnost však je zajímavá. Choroba byla zapomenuta, ale jméno se zachovalo, a to německým tvarem, slovem gripppe, grippa. Toto slovo jsem slýchal už před šedesáti lety. Tehda když někdo u nás v Hradci dostal rýmu — neto-

liko obyčejnou, sprostou rýmu, jaká se v rodinách vůbec pěstuje — ale rýmu takovou, že neviděl a neslyšel, že jeho sliznice či jaké orgány vyráběly za den více tekutosti, než jí churavec za celý týden do sebe všelikými odvary vpraviti mohl, že chodil jako pitomý, nevěda, kde má hlavu, oči a nos, že jen od rána do večera tekl a tekl a v tom zoufalství že by byl po stěnách, ba po stropě lezl: v takovýchto případech říkaly nejen tetky a babičky, k nemocnému svolané, ale i sami doktoři:

„Jo, tohle už není obyčejná rýma, to je gripp a!"

Tak jsem slýchal na vlastní uši. A teprv o pětadvacet let později mi bylo dopřáno, že jsem tváří v tvář poznal pravou, nefalšovanou a historickou grippu, chřipku, influencu.

Laskavému čtenáři kladu jenom na srdce, aby nepozbýval kuráže, aby se chřiply tak tuze nebál, ale aby se k ní a s ní choval obezřele, opatrně, poněvadž jest mrcha ošemetná, hlavně když vidí, že její hostitel a nositel nemá k ní příslušného respektu. Povídáť již Krolmus: „Kdož se při této zimnici střídmě v jídle a pití v teple choval, za 5—7 dní jí pozbyl."

A v tom jest jádro: Neutíkejte jí z objetí, dokud se s vámi sama nezondá, dokud se nevybouří. Jak přišla, tak odejde, jen jí neutíkejte z postele neb aspoň z teplé světnice. Nedělejte furianty! Ona chce být „piplána", vyžaduje, abyste se s ní pomazlili, abyste nechodili před časem na mráz,

do větru, do sychravé cachty. Dělejte, jako byste s ní chtěli stonat aspoň čtyři neděle. Pak se dopálí a řekne: Ty bys mi za to stál, abych se s tebou tak hrdlovala, vždyť na mne čekají ještě jinde! — A za týden, za deset dní táhne. Jen rozumného lékaře na ni! A tato rada míří hlavně k paničkám. Paničky, jak známo, bojí se lékařů jako čert kříže. Jak jí muž řekne, manželce: „Pošlu ti pro doktora," — hned je panička na nohou, hned je v plášti a běží do trhu, aby dokázala, že jí nic neschází. A teprv druhý den, když je jí hůře — teprv potom si lehne, a konečně tedy smí lékař přijíti. Tuhle zkušenost mám arci z úst mnoha jiných manželů, jak se samo sebou rozumí.

Povídám vám: chřipka je chřipka, a po zlém s ní nikdo nic nesvede, spíše po dobrém. A v tom — ač je sama rodu ženského — liší se od mnoha paniček, s kterými nikdo ani po dobrém nic — —

Pardon, pardon, vždyť nic neříkám.

Letošní jarní chřipka je nějak nesmírně troufalá. Právě v minulé dni oznamovaly noviny, že jí onemocněli dokonce královští manželé angličtí. To je smělost neslýchaná. Do té doby se potloukávala toliko v našich, nižších a méně střežených vrstvách. Ale kdybych směl anglickému králi poradit, řekl bych mu: „Veličenstvo, žádné strachy! Chřipky se člověk nesmí bát, ovšem také jí nesmí pohrdat. Jen důkladně vystonat!"

A tak má-li anglický král rozum (a ten jistě má) a má-li taky dobrého doktora (a toho by mohl

mít!), ať se jen podle našeho Krolmusa drží v teple, ať málo jí a pije a nedělá žádných bazamátů. Jak chřipka přišla, tak zas odejde. Povídá mu to člověk zkušený, který vloni slavil jubileum chřipky pětadvacáté. Takovému vyprubovanému člověku se může věřit.

A to platí taky všem ostatním laskavým čtenářům. Nebát se jí! A přijde-li, jen ji svědomitě vystonat. Jen žádné bravury! Díky za tuto nezištnou radu přijímá redakce t. l. v obvyklých hodinách redakčních. V březnu 1924.

KONOPÁSEK SENIOR A JUNIOR.

Panu Dominiku Konopáskovi šťastně vypršela šedesátka. Co by na něm bylo záleželo, byl by s ní ochotně posečkal. Není nač spěchat. Jsou však věci, jimž se člověk při nejlepší vůli nevyhne, leda by před časem zakousl do trávy. Ale o smrti pan Dominik velmi nerad slyšel, neřku-li, aby sám o ní mluvil. K čemu malovat čerta na zeď? Proto se taky nerad již setkával s přítelem Bonifácem Sekerkou, druhem kdysi přemilým, dokud byli oba mládi. Bonifác totiž měl tu nemilou vadu, že byl o několik roků starší, a jinou ještě nemilejší, že si v hovoru rád zabrousil na smrt. Vlastně skoro o jiném nemluvil, když se s Dominikem Konopáskem sešel, a to proto, že tu zbývali již sami z někdejší mládenecké družiny stolové, kdysi tak veselé a bezstarostné.

„Taky už hodně plesniviš, kamaráde, hodně," započínal pokaždé Bonifác Sekerka, mžouraje zelenýma očima po příteli. Po tom úvodě se rozplýval v elegických vzpomínkách na mládí, ale zpravidla končíval v šibeničním humoru:

„Nic naplat, kamaráde, už zde nebudeme ani tak dlouho, jak jsme byli. A vlastně oba již dávno okrádáme statistiku. Vlastně bychom dávno měli ležet v prkýnkách!“

„Protivný chlap, ten Bonifác!“ mručíval pan Dominik po každé, když se s ním rozloučil. „Jak je komu libo! Ať si tedy lehne do prkýnek, chce-li, ale já na ně mám času dost.“

A všechna čest, pan Dominik byl zachovalý, čilý, zdráv, a vše nasvědčovalo, že se dočká devadesátky. Kéž se jí ve zdraví dočkal!

Konečně tedy mu šedesátka vypršela. A to byla lhůta, kterou si sám ukládal. Až odzvoní šedesátka — říkával — půjde na odpočinek. Nemusil o něj žadávat, ani se nemusil obávat, že ho do pense dají. Byl samostatný a dokonce i zazobán, mohl si stanoviti lhůtu libovolnou. Měl solidní obchod materiální, dobře založený, pečlivě pěstovaný, po třicet let neznal krom svého závodu jiného potěšení, jiné rozkoše.

Taky o následníka měl postaráno. To byl Dominik junior, který se držel otcovského domu, tatíka, závodu, a byl právě v letech jako jeho otec, když se „dělal pro sebe“.

„Až mi vyprší šedesátka,“ říkával Dominik senior, „postoupím ti všechno, Dominiku. Ale nemysli si, hošíčku,“ dodával hned, „že bych sem pak nesměl. To ne, Dominiku! Trochu déle si pospím, trochu déle budu obědvati, po jídle si zdřímnu, zajdu si do kavárny na noviny — ale všechen ostatní

čas ti budu nápomocen v krámě. Co bych celý den dělal?"

Byla jistá věc, že by pan Dominik nebyl věděl, kterak čas ubíti. Třicet roků nepřetržité činnosti za týmž pultem je veliký zvyk. A pan Dominik nesbíral ani poštovních známek, ani starých mincí, ani cigaretových dutinek. Takových pošetilostí nemiloval.

Konečně tedy, oslaviv šedesáté narozeniny ranní čokoládou a bábovkou, představil všemu personálu syna Dominika jako nového šéfa. A když přicházeli známější, důvěrnější odběratelé, doporučoval ho i těm co nejdůrazněji:

„Prosím, vašnosti, náš nový pan šéf!"

Mělo to zníti jako žertovně, ale bylo to i slavnostní a z těch několika slůvek vyznívala všechna hrdost a pýcha otcovská, že z vlastního kmene vypěstoval tak zdárnou, slibnou, zelenající se větev.

„Račte mu, vašnosti, zachovati vzácnou přízeň, kterou jste po léta mně osvědčoval."

A k synu Dominiku promlouval:

„Ode dne, kdy jsi spatřil světlo světa, Dominiku, prosil jsem Pánaboha, aby mi dal dočkati chvíle, kdy tě budu moci uvésti jako svého nástupce. Bylo mi toho dopřáno — a teď se starej ty! Vklouzl jsi do hotového, o to je ti líp, než bylo mně, když jsem před třiceti lety dobré místo vypověděl a šel do nejistého. A jen ještě poslední přání v životě mám: abys taky ty někdy odevzdal synu svému nebo synům, co ti teď odevzdávám já. Kéž bych se toho dočkal!"

Dominik junior se znenáhla vpravoval v nové postavení. První vítal kupce, do krámu vstupující, první se tázal, čím že může posloužiti, ukláněl se paničkám, a nejváženějším z mužských zákazníků škrtal sirkami na zažehnutí doutníků, když jim oheň vyhasl. A ještě později, když nabyl v „sedle“ jisté pevnosti a bezpečnosti, odhodlával se taky k tomu, aby některé kmenové odběratele pobavil nějakou časovou anekdotou. Pak již skutečně nemohlo býti pochyby, kdo že je náčelníkem závodu. Neboť provozovací právo na anekdoty má skutečně jen šéf závodu a jemu se také šetrně promíjí mnohá anekdota jakosti pochybné nebo hodně zamřelá, kterou by subjekt podřízený (kdyby se toho vůbec odvážiti směl!) těžce odpykal.

Arci v takovéto chvíle důvěrné vystupoval ze svého pozadí i pan Dominik senior, přidružoval se k starým známým, hovořil rozšafně o počasí, o všelikých dějinných událostech na zeměkouli, o nichž měl ze včerejšího sedění v Besedě zevrubnou povědomost a pronikavou kritiku, poznamenávaje přes tu chvíli, že „už to dál tak nejde“, ačkoli to potom přece šlo, jak samo chtělo, a když se starý zákazník loučil, potřásl po dávném zvyku rukou dříve vždy starému pánovi a pak teprv mladému novému šéfovi. Jako by se nebyla žádná změna udála.

Ale je známo, že mnozí lidé neradi jednají s někým jiným než s šéfem, jsouce přesvědčeni, že jen tak jsou dobře obslouženi. Hledají-li advokáta,

neradi se dávají vyslýchati koncipientem. Utíkají-li se o pomoc k profesoru lékařství, neradi se svěřují se svými bolestmi asistentovi. Chtějí-li si poříditi pár nových bot, pídí se po mistru obuvníkovi. Tento zvyk je mnohými a dávnými zkušenostmi zdůvodněn. Nikdo neposlouží lépe než mistr, šéf, principál. Jen v úřadech pochodí člověk mnohdy lépe u portýra nebo jiného drobného podřízence než u přednosty. Což je tím, že mnozí přednostové úřadů jsou předměty jen dekorativními, abychom tak řekli, a zpravidla nemívají času na to, k čemu tu jsou, a taky velmi často nerozumějí právě tomu, čemu by rozuměti měli.

Nenadál se pan Dominik, že mu jeho dobrovolná „abdikace" neboli odstoupení s křesla šéfovského vynese nějakou chvíli nepříjemnou nebo dokonce hořkost. Přes to, že sám syna svého, pana Dominika juniora, posunoval do popředí, obraceli se staří zákazníci stále k němu. Kdo by měl o všem lépe věděti? Kdo by dovedl každému vybrati, co by mu hovělo, poraditi za rozpaků? A kdo by konečně mohl na vybraném zboží nějaký šesták sleviti?

Ale ke kmenovým zákazníkům Konopáskova závodu náležel taky profesor Vrtálek, starý mládenec a vydařený pedant, puntičkář někdy až protivný. A také tomuto profesoru Vrtálkovi byl Dominik junior představen jako „nový pan šéf". Na nic zlého při tom Dominik senior nepomyslil.

Zdálo se, že milý profesor Vrtálek hodlá skutečně vzácnou svou přízeň věnovati nadále toliko

novému šéfovi. Neboť kdykoli přišel, obracel se jen k Dominikovi junioru, dával se obsluhovati jen jím, pronášel moudrá svá úsloví jen k němu, a byl-li mladý muž právě zaměstnán odběratelem a přiskočil-li s největší ochotou starý pán s otázkou, co že pan profesor ráčí, odpovídal stručně:

„Posečkám, až bude šéf mít pokdy..."

Pan Dominik senior střihl ušima. Šéf? No snad je zde taky ještě trochu šéfem, pro Pánaboha!

Ale zakejslý profesor, jako by již nikoho neviděl, obrátil se, prohlížel všeliké zboží a vyčkal skutečně, až k němu mohl přiskočiti „nový pan šéf", Dominik junior, s uctivou otázkou, čím že může posloužiti.

A jindy, zastal-li v krámě zákazníků několik a viděl, že na něj tak brzy nedojde, pokryl profesor Vrtálek hlavu a odcházeje řekl stručně:

„Vrátím se, až pan šéf bude mít pokdy."

A jindy konečně se událo, že přišel ve chvíli, kdy Dominik junior vůbec nebyl v závodě. Milý profesor přelétl očima všechny přítomné, viděl sice i starého pána, ale obrátil se k nejmladšímu pomocníkovi s kostrbatou otázkou:

„Prosím vás, kde zas máte šéfa?"

Tehda pan Konopásek senior vyvalil oči a neměl ani tolik času, aby slova pronesl. Profesor již byl ze dveří.

Pan Dominik zíral za ním širokou skleněnou tabulí, až mu zmizel s očí v davu lidstva na ulici, a vrtě hlavou vracel se za pult.

„Je ten člověk tak akurátní,“ bručel do vousů, „anebo je to zlomyslnost?“

Zcela maně se při tom podíval pan Dominik na své „někdejší“ pomocníky — nebo teď již to byli pomocníci Konopáska juniora — a zdálo se mu, že právě v tu chvíli pohaslo na jejich tvářích cosi jako posměšek. Pan Konopásek se podíval bystřeji — personál klopil zraky. Nemýlil se tedy!

„Ffffííí!“ hvízdl si pan Konopásek, a v duchu přidal k tomu: „Vypadá to tady skutečně, jako bych tu byl pátým kolem u vozu! Ale tak jsem já to nemyslil, holenkové!“

Roznášel něco pan profesor Vrtálek? Nebo se to šířilo po jeho příkladě jako fluidum? Ponenáhlu taky jiní zákazníci se pídili po „panu šéfovi“, docela bez okolků před starým pánem, jako by ho tu neviděli.

A vznikla nějaká vzpoura v personálu? Ač tu byl donedávna jedinou rozhodující a nejvrchnější instancí, pojednou se všichni jeho „někdejší“ podřízení obraceli v pochybnostech jenom k mladému šéfovi, jako by již starý pán ničemu nerozuměl.

A překážel snad i vlastnímu synovi, jemuž teplé to bydlo uchystal? Zdálo se mu tak, neboť jednoho dne, když přišel cestující veliké zahraniční firmy s jakousi novinkou a pan Konopásek se zadíval do vzorků a jal se diktovati cestujícímu objednávku, přerušil ho náhle pan Dominik junior:

„Počkej, tatínku, tohle si vyřídím sám...“

Nesnadno pověděti, kterak to junior myslil

a nechtěl-li snad starému pánu jen práce ušetřiti, ale pan Konopásek senior byl by se napil cyankali na to, že vlastně syn řekl: „Do toho se mi nepleť, tatínku — —“ Tak tomu rozuměl, tak to cítil. Tehda se v nitru otce Konopáska rozlila hořkost, jaké nepocítil za všechna léta života, ani v největších protivenstvích. Tehda dokonale pochopil, že je se svou vládou hotov nadobro, že je v bývalém svém závodě zcela zbytečný. Ba, pomyslil si, že tu snad i překáží. Všechny tyto myšlenky byly mu nesnesitelné, otravovaly jej. A v tu chvíli tedy snad v něm vznikl záměr — — —

Řekněme takto: pan Konopásek z čista jasna „ochuravěl“, ač za celých minulých třicet let ani na půl dne nezastonal. Ochuravěl, do závodu nešel, doktor mu přikázal odpočinek, duševní klid, procházky na zdravém vzduchu. A starý pán svědomitě poslouchal. Celé dny chodil po Praze a zdálo se, že mu to svědčí. Aspoň se u večer vracíval domů nějak osvěžen a spokojen.

Teprve po několika nedělích zaskočil chvílemi do svého „bývalého“ závodu, a když odcházel, odnášel po každé náruč všelikých starých papírů svých.

„Aby to zde nepřekáželo...“

Konečně odešel jednoho večera naposled a tehda prý — jak později řekl nejstarší pomocník Štětina — podíval prý se po celém krámě pohledem tak neobyčejným, až prý z něho na něj — na Štětinu — zavanula zima.

A druhý den potom v nejbližší ulici za rohem, na ráně velmi dobré, otevřen byl nový závod materiální, jehož portál zdobil štít zbrusu nový, za časného jitra vyzdvižený a zavěšený: Dominik Konopásek senior — založeno roku 1868.

To byl totiž rok, kdy pan Konopásek zakládal svůj původní, starý závod. Nu a rozumělo se samo sebou, že celá ta třicetiletá minulost náleží jen jemu, jemu jedinému.

V listopadu 1912.

PAN MAJOR SPATZ A PREFATÝN MATĚJ ŠKVOR.

(Úryvek ze života dvou starých vysloužilců.)

„Majorrr Spatzzz!"

Kdykoli se nositel toho pyšného jména a šarže komukoli představoval, zarachotilo to z jeho mluvidel i zasyčelo. Ale marně se pokoušíme naznačiti jeho zvolání písmem. Výkřik páně majorův nedá se žádnou viditelnou značkou zpodobiti. To se musilo jen slyšeti. Nikdo však již to nikdy neuslyší, neboť pan major Spatz dávno je příslušníkem té ohromné armády, která porůznu a pod všelikými náhrobky i bez nich odpočívá, vyčkávajíc trpělivě slavného vzkříšení.

Ale až pak zazní ty trouby andělů, burcující tisícileté spáče k novému životu věčnému, radostnějšímu všeho někdejšího života pozemského — až v tom shluku milionů a milionů jmen zazní taky jméno páně majorovo, tu náš nebožtík dojista rovnýma nohama vyskočí, srazí paty, zasalutuje, a z jeho úst zarachotí to a zasyčí, jako rachotívalo a syčívalo zaživa:

„Majorrr Spatzzz!“

Snad ještě přidá slůvko „Hier!“ — aby burcující a revidující anděl ani na mžik nebyl v pochybách, koho má před sebou.

A snad ještě jen pan major docela bezděky sáhne po neviditelné španělce, která na pozemské pouti byla jeho nerozlučnou družkou — a možná, že i ta španělka bude vzkříšena s ním zároveň, třebaže mu ji do rakve nepoložili.

Bez španělky totiž pana majora Spatze nikdo nikdy neviděl. Nosíval ji, dokud ještě sloužil činně svému císaři pánu a nejvyššímu veliteli, třímal ji, i když seděl na koni v čele svých kumpanií, ale nadobro již mu přirostla k pravici, když pyšný mundur vojenský zaměnil střízlivým, zelenošedým oděvem civilním, pensistským. Nosil ji do devadesáti let, ne však proto, aby se o ni opíral. Ani na vrcholu vzácného věku svého nepotřeboval takové opory. Nosíval ji při boku vztyčenu, kováním vzhůru, jako šavli, jako by pořád ještě kráčel v čele svých kumpanií.

Nesl těžce dost, když pro nějaké nedorozumění s nějakým vyšším pánem vojenským dostal pokyn, aby zažádal do pense. Bylo mu něco málo přes šedesát, když se tak stalo, a byl by mohl sloužit nanejmíň ještě dvacet let. Však také, když jej dávali do pense, pohrozil pravicí komusi neviditelnému:

„Byl bych vám vojákoval do osmdesáti, a pak bych se vám byl do rakve položil — byli byste

mě utahali. Ale do pense? Tedy dobrá, do pense, ale tu vám budu brát až do devadesáti!“

Řekl to výhružně, jako by pomstu sliboval. A této své vyhrůžce věrně dostál. Bylo mu přes devadesát, když poslední pensi vybíral.

Ještě s něčím se rozloučil, když do pense odcházel. Se svým pyšným „kajzrbártem“, na němž si tolik v činné službě zakládal. Podobal prý se s tou svou zdobou skutečně milovanému zeměpánu, skoro prý jako vejce vejci. Ale když svlékl majorskou uniformu, zamířil rovnou k svému bradýři, otevřel hřmotně dveře a snad se obávaje, že by ho bradýř v civilu nepoznal, zvolal hřmotně:

„Major Spatz!“

Potom se dotkl ukazováčkem nádherných svých licousů a vykřikl:

„Dolů s tím!“

Bradýř ustrnul:

„Ježíš Marjá, pane major, to je věčná škoda! Co by jiný pán za vaše fousy dal!“

Bradýř měl svatou pravdu. V ty časy byl kajzrbárt nesmírně oblíben, a komu dala příroda půdu tak úrodnou, že mu na ní vyrostl, neskonale si toho vážil. Takové vousy byly nejen žádoucí ozdobou, ale taky viditelnou známkou smýšlení naprosto loyálního. Kajzrbárt klestil cestu i k dobré kariéře. V mozkovici nemusilo být mnoho, někdy třeba docela nic. Ale byl-li na tvářích krásný a dokonce ryšavý kajzrbárt, míval jeho nositel často napřed vyhráno. A pan major se ho zbavuje!

Bradýř lítostivě opakoval:

„Věčná škoda, pane major! Co by jiný za něj dal!"

Major Spatz se zamračil a v zamračení se ušklíbl:

„Žádná škoda! A na prodej není! A buď rád, pucifouse, že budeš dvakrát za týden dočista holit.

Major Spatz „nížepostaveným" se zálibou tykal. A takoví šťastní lidé si toho vážili skoro jako vyznamenání.

A když tedy bradýř ušlechtilý krk majorův ubrouskem ovinul, jeho kajzrbárt nejprve nůžkami zhruba ostříhal a potom načisto oholil, otázal se malomyslně:

„Kníry taky, pane major?"

„Ne! Šnaucbárt mi nech, ale přištucuj ho. Hezky po kavalírsku."

Tehda ještě nebyla móda knírů „po anglicku". Aspoň se tomu tak neříkalo.

A tedy tak, jak toho dne vyšel po prvé od bradýře, chodil major Spatz až do smrti. Byl s tou fasonou naprosto spokojen. Pohasla-li sláva vojenská, ať navždy zmizí taky kajzrbárt, který byl té slávy odznakem. —

K životu majorovu náleželo ještě cosi z časů vojenských. Byl to Matěj Škvor, někdejší jeho vojenský prefatýn. Byl o deset let mladší, ale věrně oddán svému pánu, kterému sloužil již třicet let, od lajtnantské hvězdičky Spatzovy, a jen proto „bral" jednu kapitulaci po druhé, aby se s milým

pánem svým nemusil rozloučit. Ale když odcházel major do pense, pozbýval tím i svého prefatýna.

„Kamaráde Matěji," řekl k starému druhovi, „musíme se rozejít. Tebe mi slavný erár nenechá, a já si tě platit nemohu. Taky budu mít menší kvartýr, tam by se tvá postel nevešla."

Matěj Škvor svěsil hlavu. Byl svému pánu tak přivykl! Taky půjde do civilu, ale kam se má vrtnout?

„Však ty se ve světě neztratíš, Matěji. Takového zkušeného vojáka mohou všady potřebovat."

Teď bleskla mozkem Škvorovým záchranná myšlenka.

„A kdo bude panu majorovi vyklepávat šaty? Viksovat boty?"

„Vidíš, kamaráde, na to jsem nevzpomněl. Nejspíš hauzmistr."

„Tak? Pan major by se svěřil hauzmistrovi? Chodil bych k panu majorovi aspoň ob den, všecko bych vypucoval, uklidil — —"

„Nemohu tě živit, kamaráde," řekl major poněkud zasmušile. „Na to mně moje pense nestačí."

„Dyť já vím, pane major," odpovídal ochotně Matěj Škvor, „a taky toho na panu majorovi nežádám. Doufám, že se někde uchytím. Ale pana majora do smrti neopustím. Kdo pak zná všechny potřeby pana majora jako já! Koho má pan major na sebe zaučovat! S kým se má zlobit! A kdo zná tak vojenskou supernaci, jako já! V civilu, pane major, v civilu jsou docela jiní lidé. Ale mně stačí

slovo, mně stačí kouknutí — ne, mně stačí mrknutí, a už vím, co pan major poroučí. Ne, já pana majora neopustím! Budu chodit každý den a dám pana majora do pořádku. Ta chvíle ráno mě nezabije."

Major Spatz byl skoro pohnut. Škvorova oddanost jej překonávala. A pravdu povídá ten prostý muž. Nesnadno by major uvykal nějakému novému domácímu „pometlu". A poctivý chlap je Škvor krom toho. Hromady nepočítaných dukátů by mu mohl svěřiti — Škvor by jediného neodcizil. Ale takové zkoušky ani nebylo třeba, a major Spatz žádných dukátů neměl.

„Tedy dobrá, Matěji. Zkus to se mnou taky v civilu! Zůstanu právě takovým, jako jsem byl na vojně. — A co za to za všechno budeš požadovat?"

„Já nežádám nic, pane major, a ponechávám to na uznání pana majora."

Major Spatz stiskl Matěji Škvorovi ruku a tím byla smlouva uzavřena, zpečetěna.

„Dobrá, Matěji. Dám ti měsíčně zlatku. Ale krom toho, Matěji, krom toho budou všechny nedokouřené viržinky tvoje. Vím, že ti nic milejšího není. Jsi spokojen?"

Škvorova tvář zazářila. Byl náruživým kuřákem viržinek, ale sám na ně neměl. Věděl však, že pan major jich vykouří denně pět, ba i šest, a pan major je uměl vybírat. A vždy nechával štědré zbytky, a z těch zbytků vyráběl si Škvor umělým způsobem tabák dýmkový.

Den co den ráno přicházel Škvor do nového bytu majorova ve starém domě na Koňském trhu, jak oba po starém zvyku říkali, do druhého patra vzadu na pavlači. V létě již o šesté, sotvaže domovník vrata odemkl, později v zimě o sedmé. Vyprášil na pavlači šaty páně majorovy, vyleštil v malé předsíňce boty, přinesl svému veliteli z blízké kavárny snídani — a když to vše vykonal, zamířil nedočkavě ke kamnům, na jejichž kachlíku se vysoušely zbytky viržinek ze včerejška. Kachlíky ty byly sice ráno ještě studené, ale nedopalky přece se vysoušely. A Matěj Škvor se spokojeně zatvářil, když našel oharků pět, a radostně se usmál, když jich našel šest. Ba byly dni, kdy jich tam našel sedm — to když se pan major včera večer ve své hospodě s kamarády pensisty déle zdržel a více kouřil.

Uběhl tak rok, Matěj Škvor svědomitě přicházel a vykonával povinnosti, v něž se byl uvázal. Ale ponenáhlu, když ke kamnům přistupoval a sahal po zbytcích viržinek, kabonila se jeho tvář víc a více. Nikdy již nenašel na kachlu nedopalků sedm, ba málokdy šest. Ale to nebylo, co jej zaráželo. Byl povahy skromné a byl s každým počtem spokojen. Více jej zaráželo, že jsou oharky čím dále, tím kratší. Zdálo se mu, že je to proti původní úmluvě. Nebyl sice s panem majorem ujednal, kolik coulů má být jeho podíl dlouhý — na centimetry se tehdy ještě u nás neměřilo — ale tolik cítil, že zkracováním těch nedopalků je sám

zkracován a tedy hmotně poškozován taky on. S počátku se domníval, že se tak děje toliko nějakým nedopatřením páně majorovým, a doufal, že se velitel vrátí k starému zvyku. Ale když byla jeho žeň čím dál, tím hubenější, neovládl se a polohlasně nad kachlem zavrčel:

„Jo, jo, ňák hyneme. Bývali jste kdysi špačkové, a teď jste takoví hubení špačíčci, sotvaže vás člověk v hrsti cítí. Mám co dělat, abyste mi skrz prsty neproklouzli.“

Major Spatz vždy ještě ležel v posteli, když Matěj posluhoval. A když si jeho prefatýn po prvé tak povzdychl, sotva ho z dřímoty slyšel. Ale když se Matějův stesk druhý den opakoval a když se opakoval dokonce i třetí ráno, tu major poponesl hlavu z podušek, uvolnil noční stávkovou čepici s uší a pronesl do ticha světnice:

„Co to tam žbrbláš, Matěji? Co to drmolíš o špačcích a špačíčcích? Je to nějaká narážka na mne?“

„Pánbůh zachraň — na pana majora ne. Ale na ty špačíčky zde na kamnech, pane major. Někdo mi na ně chodí, a když pan major spí, dokuřuje mi je. Jsou prý takoví tajní škůdci.“

Major se na posteli posadil.

„Pojď sem, Matěji!“

Matěj přistoupil.

„Ukaž mi ty špačky, Matěji.“

Matěj ukázal.

„Bývaly mnohem delší, pane majore. Buď na

ně někdo chodí — nebo snad pan major kouří ze spaní."

Major se chvíli díval na Matěje Škvora jako čert. Ale ponenáhlu se mu na tváři vybíralo a starý sekáč konečně zachrochtal:

„Matěji Škvore! Tvé štěstí jest, že jsem v civilu — a že taky ty jsi v civilu, nebo za tuhle tvou hubatost bych tě dal na čtyryadvacet hodin zavřít a do želez. Myslíš si, že k vůli tobě budou dělat viržinky delší? Tak jen si ty své špačíčky seber a jdi — a zítra už nemusíš chodit, rozumíš? Zavedu si jinou ordonanc, víš, našeho hauzmistra."

Matěj Škvor se postavil do pozoru a díval se zpytavě a neohroženě na majora.

„Co brejlíš?" vykřikl major Spatz.

Matěj po starém zvyku zasalutoval, třebaže na hlavě nic neměl, a srdnatě odpovídal:

„Poslušně hlásím, pane major, brejlím, protože vím, že to pan major nemyslí doopravdy. A nemůže myslit. Pan major je císařský muž, třeba na pensi, a já jsem císařský muž, třeba bez pense. K panu majorovi se nikdo jiný nehodí než já, a proto panu majorovi poslušně hlásím: Teď tedy se svými špačíčky jdu, jak pan major poručil, ale zítra ráno zase přijdu a budu tak dlouho chodit, dokud mě nohy ponesou."

Matěj Škvor zasalutoval po druhé, až mu všechny čtyři prsty o spánek pleskly, otočil se na patě, a než se major vzpamatoval, vyšel pádnými, vojenskými kroky ze světnice.

Pan major Spatz se díval za svým prefatýnem s hubou otevřenou, a ta mu sklapla teprve, když za Matějem dveře zapadly.

A stalo se, jak Matěj řekl.

Druhý den ráno přišel zase, vyprášil na pavlači šaty, „naviksoval" v předsíňce boty, a když vnesl šaty a boty do světnice, zamířil ke kamnům, k povědomému kachlu. Na kachlu ležely špačky viržinek, a byly zas tak dlouhé, jako bývaly na počátku, ba některé byly delší. A bylo jich *šest*.

Major Spatz se díval po Matěji jak ostrovid, co bude říkat. Matěj obezřele zastrčil špačíčky do náprsní kapsy staré vojenské bluzy, kterou v civilu šetrně dotrhával, obrátil se k majorovi, srazil paty a řekl:

„Poslušně hlásím, pane major, že jsem věděl, jak to dopadne. Když Pánbůh stvořil pana majora, viděl, že k němu musí stvořit Matěje Škvora. A my dva se do smrti nerozejdeme!"

A Matěj Škvor řekl svatou pravdu. Chodil k majorovi ještě skoro třicet let — až pak oba odešli na odpočinek věčný, brzy jeden za druhým.

V březnu 1927.

TŘETÍ PÁN.

(Drobоučký příběh z letní neděle pražské.)

Chci-li uvésti na dějiště svého „třetího pána", je naprosto nezbytné, abych se napřed zmínil o prvých dvou pánech. Neboť, kde je řeč o pánu „třetím", musí nevyhnutelně býti taky nějaký pán prvý a pán druhý. To je, tuším, zcela logické.

A ježto pak — počítáme-li vůbec — nezačínáme nikdy trojkou, nýbrž jedničkou, musím taky tuto započíti pánem prvým, a tím jsem byl já.

Račte prominouti, vím dobře, že se ve společenském obcování a zvláště ve vypočítávání účastníků nesluší, aby člověk dobře vychovaný uváděl sám sebe na místě prvém. Ale na omluvu budiž mi tu především, že se nepokládám za člověka vzorně vychovaného, neboť jsem se hlavně vychovával sám a mám podnes velmi silnou pochybnost, jsem-li schopen vůbec někoho dobře vychovati. Vychovati pak sám sebe náleží — jak známo — k nejtěžším úkolům vychovatelským.

Abych se dostal k věci, budiž pověděno, že řečený prvý pán — totiž já — seděl jednoho nedělního odpůldne v kavárně. Že to bylo v neděli, pa-

matuji proto tak určitě, že jsem v svém životě seděl vůbec toliko jednou v neděli v kavárně sám, totiž beze vší společnosti. Pravda, očekával jsem jistou společnost, přítele svého a „přítelkyni" toho přítele. Milý můj přítel byl totiž člověk poněkud ostýchavý a projevil obavu, že by jeho vycházka s jistou velmi sličnou mladou dámou, takto dosti samostatnou, poněvadž směla podnikati vycházky a výlety bez gardedámy, bez matky a bez tety, vůbec beze všech zavazadel, mohla vzbuditi dosti pozornosti, že by to bylo jaksi okaté. A v nedostatku gardedámy ženské — kteréhožto nedostatku nikterak nelitoval, ježto někdy pečlivá a své povinnosti dbalá gardedáma jest velmi na závadu — obrátil se přítel ke mně, abych mu — abych mu — —

Nu, slovem, abych mu posloužil za „slona".

Co je „slon" v trojici mladých lidí, z nichž jeden člen pravidelně bývá ženského pohlaví, je všeobecně známo. Takovýto „slon" je v zoologii nesmírnou výjimkou. Čítávám horlivě Brehma, avšak jakkoli zasloužilý ten muž má o slonech znamenitě dlouhou kapitolu, mnoho vědeckých výzkumů a snad ještě více anekdot, o „slonu" v našem smyslu slova neuvádí pranic. Jsou takové nedostatky i v knihách nejdokonalejších.

Dobrý, spolehlivý „slon" přátelský, bez onoho dlouhého chobotu a bez klů, je zvíře velmi vzácné a někdy penězi k nezaplacení. Budiž mi však prominuto, že si přírodopis tohoto slona ponechám na některou příležitost jinou. Tuto jen musím pozna-

menati, že jsem se v kavárně přítele a jeho přítelkyně nedočkal. Zdá se, že se v poslední chvíli dohodli, že jim pro tuto neděli není třeba „slona“ ani tak účinlivého a vyzkoušeného, jakým jsem se jim povždy osvědčoval já, a že vypluli parníkem na Závist sami. O čemž mne ovšem nezpravili. Lidé v situacích tak šťastných a slibných myslívají pravidlem toliko na sebe a ne na jiného. A zpravidla nechávají na holičkách člověka přátelé nejlepší.

Čekal jsem trpělivě v liduprázdné kavárně, pozoruje chvílemi číšníka, zápasícího zoufale s ospalostí po včerejší probité noci, přebíraje se v časopisech, které mi připadaly nesmírně nudné, a popíjeje časem zteplalé vody.

Hodiny utíkaly, konečně utekl jistě podle plavebního řádu i poslední parník do Závisti, a já pořád ještě čekal. Tou chvílí jistě můj přítel se svou přítelkyní užíval sladké samoty kdesi v háji nad Závistí, aniž pomněl, jakou pustou neděli mi připravil. Bůh mu odpusť — já mu to dávno odpustil.

V kavárně seděli mimo mne ještě dva hosté, každý u jiného stolu. Taky pro ně, zdá se, byla tato neděle zbytečným dnem v roce.

Skoro jsem již nudou dřímal, když od okna, u něhož seděl jeden z řečených dvou hostí, ozval se povel:

„Tak postavte preferanc, Josef!“

Josef, to byl patrně číšník, neboť se probral ze svého hypnotického zmámení, vytáhl šuplíček pod kulečníkem, hrabal se v něm chvíli s nesmír-

ným hřmotem, konečně vybral kouli bílou, červenou a žlutou, zachrastil i drobnými kuželičkami, postavil na kulečník „preferanc“ a zas upadl v dřívější bezvědomý stav na židli u kamen. Ne proto, aby se ohříval, neboť teploměr ukazoval asi třicet stupňů nad nulou, ale proto, že se o kamna mohl pohodlně opříti.

„Josef!“ ozvalo se po druhé, a milý Josef šáral se k onomu hosti jako medvěd z brlohu vylákaný.

Usínal jsem znova, když se šáravé kroky Josefovy blížily ke mně, a brzy potom se ozvalo mdlé oslovení:

„Račte dovolit, vašnosti!“

A Josef podával mi na tácku bílý lístek.

Chopil jsem se ho jako stroj, unavené moje zraky spočinuly na něm. Byla to vistka.

V levém rohu byla korunka, myslím, že s pěti perličkami, a na lístku četl jsem nápis:

„Quido Cragijczek z Chlebowa.“

V mrákotách, jakými jsem byl právě letním vedrem a znavujícím čekáním obestřen, trvalo mi chvíli, než jsem rozluštil rebusovité jméno a uhodl, že mi číšník podává navštívenku pana Kvidona Krajíčka z Chlebova.

Hle, hle, dokonce šlechtic! A co pak vlastně chce?

A sklepník připojoval malátně, bráně se nehoráznému zívnutí:

„Ten pán se dává poroučet, jestli byste s ním neráčil partii preferance — —“

Neubránil se. Hrozné, lví zívnutí překazilo mu další vyřízení. Ostatně jsem rozuměl. A jako bych byl podléhal neodolatelné sugesci, jako by si mne sem pan Krajíček byl dávno objednal, sáhl jsem pro svou visitku, podal ji číšníkovi a řekl jsem:

„Že jsem k službám."

Zároveň jsem se vzchopil a kráčel za číšníkem. Ten právě odevzdával moji navštívenku neznámému pánovi, který si dal postavit preferanc.

To byl tedy druhý pán oné tehdejší nedělní historie.

Došel jsem, druhý pán již vstal, poklonil se, vztáhl pravici a řekl:

„Těší mě! Račte odpustit, že jsem se osmělil. Člověk by se tu nudou užral! Partie preferance nám nebude škodit!"

Zamířili jsme k stojanu s tágy. Každý z nás se chopil jednoho, chopil se křídy, natíral kůžičku tága.

Právě jsem kynul panu Kvidonu Krajíčkovi, aby začal, když druhý tento pán udeřil koncem tága o podlahu a řekl:

„Nebylo by to ve třech zábavnější? — Snad by tamhle ten třetí pán — —"

Přisvědčil jsem kývnutím hlavy, a již taky, jako by byl věděl, oč běží, zdvihl se třetí ten pán v koutě kavárny, přiblížil se, lehce se mi uklonil, aniž ruku podával, a pronesl toliko:

„Štajerský!"

„Těší mě,“ uklonil jsem se navzájem.

Třetí pán bez okolku přistoupil k stojanu s tágy, vybral si také vhodné bičiště, natřel je křídou a přistoupil ke kulečníku.

Bylo mi trochu podivné, že se neuklonil taky panu Krajíčkovi a že taky jemu nepověděl své jméno, jak se vlastně slušelo. Bylo však tak nesmírné vedro, že jsem se nápadným tím opominutím déle neobíral, ale že jsem na pozev páně Krajíčkův nabral kouli k zahajujícímu dublé.

Hráli jsme, koule se motaly na kulečníku jak ospalé, kuželky padaly jako mouchy, číšník psal na tabulku „dobré“ a „špatné“ s očima skoro zamhouřenýma, a já, kdykoliv jsem si odbyl svůj vrh, dřepl jsem na židli a zraky se mi povlékaly jako mázdrou. Sluch můj taky usínal a připadalo mi pak, jako by koule drcaly o sebe někde za devátou stěnou.

Asi půldruhé hodiny jsme tak hráli, a žádný nový host nás nevyrušil. Konečně se zdálo, že toho máme všichni dost. Pan Krajíček z Chlebova zakončil hru jakousi umělou, nevídanou kvartou, číšník podškrtl číslice, počítal, přepočítával se, jak již bylo v jeho přirozenosti, mazal hubkou a počítal znova, až zjistil, že prohrává třetí pán, pan Štajerský, který měl platit asi půl druhé zlatky.

Bylo mi tu zas nápadné, že půl druhé té zlatky položil na kulečník ne pan Štajerský, nýbrž pan Krajíček.

Nápadností však přibývalo. Když řečený třetí pán, Štajerský, zamířil ke stojanu, aby tam vložil své tágo — vypadlo mu tágo z ospalé ruky a s nesmírným třeskem dopadlo na podlahu. A tu druhý pán, Kvído Krajíček z Chlebova, pronesl nevrle jediné slovo:

„Trdlo!“

Třetí pán se právě shýbal pro tágo.

Očekával jsem, že tento třetí pán nechá tágo tágem, že se vymrští a přišije panu Kvidonu Krajíčkovi z Chlebova řádný záhlavek za jeho nezdvořáctví.

Nestalo se však. Sebral klidně tágo, založil je, hodil hlavou, aby srovnal frizuru, která se mu zvedáním tága pošinula přes čelo, a nějak nerozhodně setrval na místě.

Právě jsem chtěl panu Krajíčkovi z Chlebova poděkovat za partii a poroučeti se mu, abych se pokusil zbytek zkažené neděle kdesi utlouci, když druhý tento pán zdvořile se mne otázal:

„Co pak ráčíte večer, vašnosti? Jste zadán?“

Zavrtěl jsem jen hlavou na zápor.

„To byste mi mohl prokázat čest návštěvy,“ pokračoval pan Krajíček. „Hrajete-li bulku, hodíme si bulku. Ale jsou-li vám taroky milejší, dáme si tapra.“

„Ve dvou?“ tážì se.

„Dodám třetího pána,“ řekl druhý pán.

„Jsem k službám,“ rozhodl jsem se bez váhání. Bylo mi toho dne vše jedno. Byl jsem sice

původně na večer zadán s přítelem a jeho přítelkyní, ale ve které hospodě je mám hledat, až se posledním parníkem vrátí ze Závisti? Krom toho jsem taky byl právem „uražen“, že mne nechali tak na suchu. Vyhovím tedy pozvání páně Krajíčkovu. Je to nějaký divný patron, který tak nahodile sbírá své hosty po kavárnách. Prostuduji ho trochu.

Když jsem pronesl, že pozvání přijímám, otočil se druhý pán, Krajíček z Chlebova, a promluvil, aniž jsem určitě poznal, komu jeho slova svědčí:

„Mísu nářezu — plzeňské — sýry — suchary; víno je doma.“

A kráčel k svému stolku pro klobouk, pro hůl. Zaplatil číšníkovi a řekl ke mně:

„Nebylo by snad libo na malou procházku? A potom ke mně!“

Vyšli jsme z kavárny. Podivil jsem se, že třetí pán, Štajerský, zmizel, aniž jsem zpozoroval, kdy, a aniž se nám poroučel. Ale nezmínil jsem se o tom druhému pánu.

Za nějakou hodinu, propletše se klikatinou ulic blíže Karlova mostu, stanuli jsme před starým domem.

„Račte,“ pobízel mne druhý pán.

Vstoupil jsem, a teprv ve schodišti předešel mne druhý pán, aby mi cestu ukázal.

V druhém patře stiskl knoflík u prvých dveří, dveře se otevřely, a octli jsme se v osvětlené před-

síni. U dveří stál, uctivě se nám ukláněje, třetí pán z kavárny.

Ale teď na sobě neměl elegantní oděv z lehké, šedivé látky, jejž jsem na něm viděl v kavárně. Ne, teď měl žlutavé spodky, od kolen ke střevícům zúžené a po stranách na knoflíčky, jako gamaše, a modrý lokajský kabát se stříbrným prýmkem a s bílými kovovými knoflíky. Na knoflících korunky s pěti perličkami.

Zavřel za námi dveře předsíně, skokem byl u jiných, otevřel je, a já i druhý pán jsme vstoupili do večeřadla, pod jehož skvělým lustrem bylo na stole přistrojeno pro dvě osoby.

Druhý pán pokynul, usedli jsme. Druhý pán chopil se láhve se „zlatou" gdánskou pálenkou, naplnil dvě číšky, pobídl, abych pil. Potom stiskl knoflík elektrického zvonku, visící s lustru, a vstoupil „třetí pán" — pan Štajerský z kavárny — s mísou nářezu, s pomazanými houskami, a podával nám. Potom přinesl číše s plzeňským.

Vzorně, bezvadně, pečlivě obsluhoval nás třetí pán, a když jsme byli vším opatřeni, zmizel na chvíli.

Po večeři vyňal druhý pán ze stolku nové taroky, zazvonil na třetího pána.

„Převlékni kabát!"

A za okamžik vstoupil zas „třetí pán" v kabátě černém, přisouvl ke stolu třetí židli, přisedl — a započala partie taroků.

Teprv teď jsem pochopil celou historii. „Třetí pán" byl komorníkem, lokajem, kuchařem, snad

i kočím druhého pána, pana Cragijczka z Chlebowa — a podle potřeby byl třetím do hry, ať na kulečníku, ať v karty. A hrál dobře, spolehlivě a skromně. Hrál ovšem na účet svého pána. — —

Když jsem o druhé s půlnoci odcházel z pohostinné domácnosti páně Krajíčkovy, vyprovázel mne „třetí pán“ se svící až ke vratům domovním, odemkl velikým klíčem, uctivě sklonil hlavu.

Ačkoli mi to působilo značné rozpaky, nemohl jsem přece jinak — sáhl jsem do kapsy a vtiskl jsem „třetímu pánu“ zlatník do dlaně.

Třetí pán přijal jej velmi vděčně, sklonil hlavu ještě níže a řekl pokorně:

„Rukulíbám, vašnosti! Šťastnou dobrou noc přeju.“ —

Škoda, bylo to po prvé a naposledy. Nikdy již mi náhoda nepřála, abych se s druhým a třetím pánem setkal. Snad se vydali na cesty, snad se usadili jinde. Zmínil se mi druhý pán onoho večera o nějakém záměru cestovatelském. A tedy se snad ze svých cest ještě nevrátil.

PŘÍPAD BONAVENTURY HOMOLKY.

(Kapitola ze života starého mládence.)

Konečně, konečně se zdálo, že náš přítel Bonaventura Homolka nalezl, co hledal. Totiž byt. Slušný byt pro svobodného pána se zvláštním chodem. Byli jste někdy důvěrníky svobodného pána, jemuž je pětačtyřicet let, který si může platit slušný pokoj, který takový pokoj asi patnáct let hledá, ale najíti jej nemůže?

Tím arci není řečeno, že přítel Bonaventura celých patnáct let nikde nebydlil. Arciže bydlil. Ani jediné noci nemusel spáti snad někde pod viaduktem. Ale nám, kteří jsme byli jeho přáteli a nucenými důvěrníky, říkával s tváří vždy mrzutější:

„Cožpak já bydlím? Vám všem arci je hej! Přijdete domů, žena vám dávno pokoj vyvětrala, v zimě zatopila. Na pohovce již leží připravený župan, u pohovky stojí trepky. Večer hoří na stole lampa. V kamnech praská. Dosednete, a máte před sebou večeři. A tak dále! Jste-li v deset hodin ospalí, žena vám dávno odestlala. Tomu se říká bydlit, tomu se říká domácnost, tomu se říká život. Ale já? Žiju jako pes!“

Patnáct let nám tohle říkal Bonaventura. Od svých třiceti let. Neboť do třiceti let mu bylo lhostejné, jak bydlí. Byl pořád jako student. Bydlil na příklad v Nekázance v přízemním bytě, na jehož okno si bouchl každý uličník, jda mimo. Bonaventurovi bylo to jedno. V noci vůbec mohli bouchat až do rána, neboť nikdy v noci nebyl doma. A ve dne spal přes poledne jako jezevec a žádný zvuk nedolehl k jeho sluchu. Mohli bouchat zase. Potom bydlil v ulici Divadelní, v Jilské, Vejvodově, v Semínářské, konečně v uličce Zlaté. A vždycky v přízemí. Jsou to samé vzdušné ulice, ode tří do pěti metrů šířky, v nichž se dní po deváté ranní a v nichž nastává soumrak o čtvrté, někdy už po obědě. Bonaventura byl pořád spokojen.

Ale když oslavil třicáté narozeniny a dostal úřad, vjely do něho roupy. Již mu nevoněly památné ty ulice, v nichž jindy tak líbezně prospával den, jeho požadavky vzrostly. Ale nic mu nevyhovovalo.

A všechno to jsme odnášeli my, jeho přátelé, jako bychom to byli zavinili. Ponenáhlu jsme se mu vyhýbali. Nebylo nic utěšeného poslouchati jeho stesky, při nichž se jeho tvář víc a více podobala houbě, napojené octem a žlučí. Věděli jsme nejmenší podrobnosti, týkající se všech jeho bytů, jež za dvanáct nebo patnáct let prolezl. Tu mu byla nečistá kvartýrská, tu byla nedbalá služka, tu mu páchl do pokoje klih z truhlářovy dílny ve dvoře, tu musil vychytávat myši, jež se na něj zpod podlahy dobývaly, tu řvaly děti, tu konečně

ho čert zavedl k mladým manželům, na jejichž miliskování se nemohl dívati.

„Vždyť je to pro ostudu!“ horlil. „Jsou už půl roku spolu a ještě by se snědli vzájemným mazlením — a na to si vezmou pána na pokoj! Kdo se na to má dívat!“

„Nedívejte se!“

„Ale já to taky slyším!“

„Nenaslouchejte!“

„Ale v noci!“ skoro již zařval Bonaventura. „Vždyť chci spát!“

Tu arci nebylo porady a přítel Homolka se stěhoval.

„To jsou kvartýrské!“ hřešil na ně. „Když mrzne, nechá mně baba okna od rána do večera dokořán. A když je v létě vedro k zalknutí, jsou zas okna celý den ubedněna.“

Ale konečně tedy nalezl, co hledal. Kdesi na Vinohradech, v ulici Puchmajerově nebo Erbenově. Jeho tvář se vyjasňovala víc a více, ocet a žluč se z ní ponenáhlu vypařovaly.

„Čistá ženská,“ liboval si. „Jakživ jsem neměl takový pořádek. Pokoj na slunečnou stranu. Vdova je to. Ale má nějaký majetek, dostává prvního poštovní poukázky, nějaký důchod. Snad někde venku něco má. To je výborná okolnost. Nechce mne vykořistit, vyssát. Platím patnáct zlatých měšíčně. A to se snídaní.“

Bohužel za půl roku se jeho tvář poněkud zachmuřila.

„Jedinou vlastnost má nemilou,“ povídal. „Ráda by se bavila. Přijdu domů, sednu si, chci mít pokoj. Najednou ťuk ťuk na dveře. No račte! — Vstupuje ke mně, nese si sklenici piva a rozdělanou punčochu. Není-li mi prý smutno. Jí prý je. Můžeme prý si posedět společně, popovídat. Povídala prý si s jinými pány taky. To jsem arci nevěděl. S tou podmínkou jsem pokoj nenajímal. Taky s tím přišla až po několika nedělích. No budiž, jednou za týden. Ale ona přichází třeba třikrát.“

„Což není k světu?“ tážeme se.

„Docela pasábl,“ odpovídal Homolka. „Ale co je mi do jejích záležitostí! Já se namelu hubou dost v ouřadě.“

„Je stará?“

„Co vás napadá! Něco ke čtyřiceti. Nejkrásnější léta.“

„A což pak, Homolko, nemohlo by to nějak uspokojivě zakončit?“

Homolka se na nás podíval dlouhým, zpytavým pohledem, jak to asi myslíme. A domysliv se, konečně řekl:

„Ach, milí přátelé, to jste mi měli poraditi před desíti lety. Ale tenkrát jsem se ženiti nemohl, nebylo nač. A teď je na mne pozdě. Starého koně tahat nenaučíte!“

„Homolko! Vaše léta — nejkrásnější věk. Nestanete se obětí mladické zaslepenosti. Teď aspoň víte, co poskytujete sám a čeho můžete požadovat.“

Mávl rukou.

„Ba ne, přátelé! A pak taky ona, paní Zadrobilková. Pravda, teď je jako med. Ale potom — kdož v ní vězí? Necítím v sobě dost ráznosti, abych si ženu vychovával. K tomu jest ona již příliš hotová, vytvářená. Člověk si nevychová mladou. No, jsem i takto spokojen. V tom bytě hodlám zůstat do smrti."

Jednoho dne však — a to tam již bydlil asi dvě léta — potkal jsem Homolku, a nevypadal pranic spokojeně. Spíš jako vrah, jenž právě prchá s místa činu. To nebyl ocet a žluč, to byla síra a vroucí smůla!

„Ach proklatý osud!" popadl mě dříve než jsem mohl uniknouti. „Vidíte, co vězí v ženské? Mám skoro výpověď. Nastává mi takřka nové stěhování. Teď, když u ní bydlím dva roky."

„Co se stalo?"

„Přišla po snídani baba — —"

„Vždyť jste říkal, že je v nejkrásnějších letech."

„Je, ale baba! Přišla, a toto ono — ani nevěděla, jak začít. Až konečně: prý vrchní pan revident — nevím, který — náramně prý stojí o ten pokoj. A prý nabízí dvacet zlatých. Prý tedy mohu-li také tolik — —"

„Co jste řekl?"

„Předně jsem vztekem a překvapením nemohl mluvit. Za druhé jsem jí řekl, že si to do prvního rozmyslím. Ale za třetí se nedám vypíjet, a tedy nejspíš potáhnu. — A komediantka zatra-

cená! Až ji slzy stály v očích — a prý by mne nerada ztratila. Ale prý všeobecná drahota a vůbec poměry — — — To jsou zatracené poměry, co?“

„Smím vám poradit, příteli Homolko?“ povídám.

„Jakpak?“

„Když je to ženská čistá, pořádná, na slunečnou stranu, s úklidem a se snídaní, domluvte se s ní! Něco přidejte, ona něco sleví, dohodněte se na osmnácti — a zůstaňte tam! Kdo ví, kam byste zase vlezl.“

Bylo v této mé radě mnoho sobeckého. Neměl jsem na mysli ani tak prospěch Bonaventury Homolky jako spíš vlastní. Co bych od něho zase zkusil, kdyby náhodou uhodil na byt nevhodný! Všichni, kdo jsme s ním obcovali, byli jsme jeho stesky dávno utýráni. Ať tedy přidá!

Jako by snad uhádal pozadí mé rady, řekl velmi hořce:

„To se to z cizí kapsy přidává! Pravda, nezabilo by mne to, ale ta ženská mi bude ode dneška protivná.“

Potom sáhl po knoflíku mého kabátu a řekl malomyslně:

„Nešel byste se mnou na sklenici piva?“

Chraň mne Pánbůh! Vymluvil jsem se neodkladnou prací, kterou ještě musím doma vykonati. To bych užil pěkného večera! S ním vůbec nebylo radno poseděti. Kterak pak dnes, v téhle jeho vražedné náladě!

Rozloučili jsme se.

Uběhlo zas několik měsíců, po Bonaventurovi Homolkovi nebylo vidu slechu. Až konečně jednou podvečer. Uchvátil mne, než jsem ho zočil. Na záchranu ani pomyšlení.

„Nu, jak se daří, příteli Bonaventuro?"

„Inu, daří, daří. Jak se má dařit? Jsem zdráv."

Ani jsem si netroufal se zeptati, bydlí-li a kde a jak. Polehounku a jen oklikami jsem se k tomu prodíral.

„No, poslechl jsem vás, nestěhoval jsem se," povídá mi.

„To máte rozum, příteli," schvaluji mu.

„Ne rozum, ale starej vosel jsem!" řekl Homolka s důrazem.

„Proč?"

„Protože jsem vosel," dodával Homolka.

Věc počínala být zajímavá.

„Kterak to, že takto —?"

„Je to s každým voslem stejné, jen voslovina je vždycky jiná," hovořil Homolka, trvaje s nepochopitelnou tvrdošíjností na svém voslu.

„Když jsem vás posledně potkal, šel jsem z dešperace na pivo. Vždyť víte, vybízel jsem vás, opustil jste mne. Snad je kus viny taky na vás."

„Pro boha vás prosím," vyhrkl jsem na obranu, „svádějte na mne něco! — Co se událo?"

„Událo se, že jsem překročil svou míru. Do toho by arci nikomu nic nebylo. Ostatně teprve v následcích se posuzuje příčina. Byl jsem zkrátka

zničen. Tehda mně bylo vše jedno: domů nebo do Vltavy. Ale šel jsem domů, tam bylo blíž, a chtělo se mi spát. Dobrá. Vlezu do předsíně, ani jsem nerozsvítil. A jdu ke dveřím do pokoje. Dveře zamčeny! Stakramente, povídám si, to bys tomu byl dal! To je pokoj paní Zadrobilkové. Štěstí, že se zamkla. Jdu tedy ke druhým, už jsem ani nevěděl, kde je napravo a kde nalevo, a ty byly odemčeny. Zaplať Pánbůh, že jsem na místě! Dohmatal jsem se k posteli. Svléknu se, lehnu, a zas nerozsvítím. Hlavně jsem na schodech ztratil sirky. Postel mně byla krátká a pořád se mi zdálo, že ani nejsem v posteli. Dobrá. Spím jako dub. Ráno — ale hezky ráno — klepá někdo na dveře. Povídám: dále! — ‚Ale vždyť je zamčeno,' kňourá kdosi za dveřmi. A já si povídám: ‚Bonaventuro, tos byl pod obraz! Nesvítils, ale zamkl jsi. A proč zamykáš dveře do předsíně?' — Vstanu. Všade kolem náramně mlhavo. Klopýtám ke dveřím, odemknu. ‚Rukulíbám, milostpaní,' kňorá to za dveřmi, a najednou to zaječí: ‚Ježíšmarjá, to není milostpaní — kde je milostpaní?' — Byla to bába mlékařka, nesla mléko. Povídám jí: ‚Protivo, co mně s tím lezou do pokoje? To patří do kuchyně!" — ‚Dyť Ježíšmarjá — —!' piští bába, postaví baňku na podlahu a letí se schodů. — Teď teprve se mlhy vůkol mne poněkud rozptylují, rozhlížím se, mnu oči — Kriste pane! to není můj pokoj, to není moje postel, to je skutečně pohovka, na níž jsem celou noc přespal — hledím dále, tamto u okna stojí

postel — a na té posteli, příteli, na té posteli — až po bradu cudně ukryta — leží paní Zadrobilková. V temnotách nočních i v temnotách své kotrby vlezl jsem do jejího pokoje místo do svého, napravo místo nalevo, a doškrábal jsem se právě k pohovce, potmě jsem nic nepoznal, ani netušil, a tak jsem přenocoval. Ale taky paní Zadrobilková spala jak ztracené torpédo na dně mořském, a teď se na mne dívala jak sůva z nudlí. Mráz mě obešel, když jsem tohle všechno zjistil. Nenapadlo mne nic jiného, než abych sepjal ruce a povídám: ‚Milostpaní, račte odpustit, stalo se nedopatření — a to jste zavinila vy svým včerejším sdělením, nevěděl jsem v dešperaci, co dělám...‘ A ona zalomí náhle rukama nad hlavou, z očí jí vyhrknou slzy, a panička povídá: ‚Pane pokladníku, jak jsem si jen toho zasloužila, že jste mě takhle zkompromitoval! Mlékařka to nesmlčí — již teď je toho plný dům, dozajista! Nezbývá mi než smrt!‘ — ‚Milostpaní!‘ jektám všecek uděšen. — ‚Smrt, smrt, nic než smrt!‘ křičí panička v zoufalství. — ‚Milostpaní, má-li někdo umřít, tedy jsem to já!‘ povídám. — A ona povídá: ‚Dva zmařené životy — a oba jsme nevinni! Jaký to strašný osud! V smrti svoji...‘ — ‚Ježíšmarjá, milostpaní,‘ povídám, ‚když v smrti svoji, tedy na to nemusíme umřít, můžeme oba žíti, šťastně a spokojeně — —‘ Zkrátka, příteli, já si paní Zadrobilkovou vzal. Máme už pět neděl po svatbě.“

Pln radosti jsem napřáhl pravici, práskl jsem mu do dlaně.

„Příteli Homolko, jaké to šťastné rozřešení! Lépe jste nemohl učinit. Teď vás žádný revident nevypíchne, setrváte do smrti u paní Zadrobilkové — totiž u své choti. Gratuluji vám. A pravda-li, jste úplně spokojen?“

„No, jsem,“ odpovídá Bonaventura Homolka. „Ale starej vosel jsem taky! Nebo řekněte mi: proč pak já si ji vzal až za půl třetího roku, a ne hned, co? Proč pak jsem půl třetího roku platil patnáct zlatých měsíčně? Mohlo to být lacinější.“

Díval jsem se na něj beze slova. Na tuhle kalkulaci skutečně mohl přijít jen přítel Homolka.

„A krom toho,“ přiklonil se ke mně přítel Homolka, „není vám v té historii také nápadné, proč byly dveře mého pokoje zamčeny, a ne jejího, co?“

„Na to jsem věru nepřipadl,“ vyznávám.

„A dále: mohla ona paní Zadrobilková tušiti, v jakém stavu se vrátím domů a že ztratím na schodech sirky, co? — A věc nejnápadnější: na pohovce bylo ustláno, příteli! A teď mi povězte: kdo ví, kolikrát už tam bylo před tím ustláno, a vždycky marně.“

„Snad vás tedy očekávala již dříve,“ vybleptl jsem.

„A já platil nájem celého půltřetího roku! Tak vidíte příteli, že jsem byl starej vosel.“

1913.

PODNÁJEMNÍK.

Alfred Makulár si vykračoval jednoho podzimního dopoledne velmi blahobytně Spálenou ulicí. Měl sice v tu hodinu sedět ve svém úřadě, ale jeho oufádek byl tak maličký a tak zastrčený, že si nikdo ani nepovšiml, když z něho časem vyrazil. Krom toho byl Makulár u svých kolegů tak oblíben, že některý z nich vždycky za něho kousek té práce udělal. Makulár byl totiž básníkem a velmi ochotně posloužil každému z pánů, když potřebovali nějaký poetický výlev pro dívku, pro památník, pro rodinu, hlavně však tvořil veškeré projevy „oddaného personálu", kdykoli byl svátek nebo dokonce služební jubileum některého představeného. Proto byl Makulár v úřadě svém nepostradatelný. Ale nehřešil na to. Rád vysedával úřední hodiny u svého služebního stolu a hlavně v podzimku a v zimě. V úřadě se pěkně topilo, doma měl zimu, na kavárnu nebylo zbytečných peněz. A v jeho úřadě byla celkem tak milá, sousedská zábava.

Že vyrazil z úřadu dnes, mělo důležitou příčinu. Právě včera dokončil delší časovou báseň,

o kterou ho požádal redaktor vynikajícího listu. Dnes ji tedy odevzdá — a možná, že dostane hned honorář.

Dostal! Celou desítku, totiž dvacet korun! Proto si tak čile, vesele vykračoval a proto si právě za rohem zapálil čerstvé kuba. Bylo mu tak mile do smíchu, a Makulárovi málokdy bylo pětadvacátého do smíchu. Ba, někdy ho všechen smích přecházel už před patnáctým. Ale dnes by byl objímal celý svět.

Mělo se mu za pár minut naskytnouti, aby tu svou dobrou náladu osvědčil. Byl už bezmála na Karlově náměstí, když na třicet kroků před sebou spatřil povědomou postavu. Ale pro pána, to je Brebera!

Byl to Brebera, rovněž básník, ale rázu tak zádumčivého, jak elegická citera. Na jeho básně mohly být kompovovány pohřební pochody.

Teď nesl v jedné ruce hůl a deštník, přes tu ruku šedivý havelok, v druhé ruce malý kufřík.

„Brebero," zvolal Makulár, „konečně tě zas jednou vidím. Ty někam jedeš?"

„Nejedu," odpovídal Brebera flegmaticky. „Já už dávno nikam nejezdím. Ostatně v listopadu je na letní cestu poněkud pozdě a na výpravu do Krkonoš zas trochu brzy."

„Ty jezdíš na Krkonoše? V zimě? Sáňkuješ? Či běháš na klužích?"

„Ne. Jakživ ne. To všechno je mi blbé. — Stěhuju se."

„Ty se stěhuješ? Dnes? Pětadvacátého? Pro boha tě prosím!“

„Nevíme dne ani hodiny,“ odpovídal dutě Brebera, hledě do dálky. „Nemohl jsem babě hned zaplatit za poslední tři měsíce, dnes mi odňala klíč, ježto včera pronajala pokoj jinému.“

„Kam se stěhuješ!“

„Ještě nevím. Právě se dívám po domech s cedulkami. Víš to, že mnoho místa nepotřebuji.“

Hlavou Makulárovou bleskl lidumilný nápad. Je dnes šťasten, ať tedy jsou šťastni také jiní lidé.

„Brebero, kamaráde starý, neurazím-li tě, nabízím ti, aby ses uchýlil ke mně, než něco lepšího najdeš. Není u mne sice žádná nádhera, ale je tam útulno. Krom postele mám i pohovku. Má bytná je dobrá osoba, čistotná a taky soucitná. Souhlasíš?“

„Proč bych nesouhlasil? Jen je-li tam taky ticho, abych mohl pracovat. Krom toho, je-li to teplý byt. Jsem trochu zimomřivý. Ty platíš nájemné?“

„A kdo by je za mne platil?“

„To je zajímavé. Já už dlouho nájem neplatil, a pořád jsem bydlil.“

„Nuže, pojď ke mně!“ vyzýval Makulár. „Do oběda se u mne ohlédneš. Ale to musím obrátit. Bydlím v Michalské ulici.“

Brebera šel. Za chvilku jen poprosil, aby mu Makulár podržel hůl, deštník a havelok. Že si musí přendat kufřík do druhé ruky. Ale pak už mu ty věci nechal. Makulár měl i vlastní deštník, a teď tedy vypadal jako paraplář, který odvádí správky.

Nebylo by mu to překáželo, ale Breberův deštník vypadal velmi chorobně, takřka beznadějně, nezhojitelně. Makulár nechápal, proč se s ním Brebera stěhuje, proč ho ve starém bytě nenechal.

Makulár přivedl kamaráda do svého pokoje a řekl k němu:

„Tak tedy se tu zařiď a dělej jako doma. Kde pak obědváš?“

„Ani nevzpomínám, kde všude jsem obědval. V tom nejsem vybíravý. Ani mi dnes není do jídla. Ta baba...“

Makulár pochopil.

„Tedy dnes jsi mým hostem. Pojď!“

Když pojedli v malé lidové jídelně v Konviktské ulici, rozloučili se. Makulár spěchal do úřadu, Brebera řekl, že musí některým přátelům a známým povědět, kde teď bydlí, aby ho marně nehledali. Tedy večer na shledanou!

Bylo po šesté hodině, Makulár tápal po tmavých schodech k svému bytu, vstoupil, a málem by se byl zapotácel leknutím, že vlezl do cizího bytu. Na pohovce seděla neznámá mladá ženština a spravovala cosi na klobouku.

„Račte odpustit,“ koktal překvapený Makulár, „s kým pak mám čest — čím mohu sloužit?“

„Hledáte Tondu?“ otázala se ženština.

„Totiž — ani ho nehledám — ale račte dovolit — kterak vy sem —“

„Já? No dovolte, pane, já bydlím u Tondy, u Brebery.“

„Vy u něho bydlíte?“ užasl Makulár.

„Arciže ť, už dva měsíce. A dnes jsme se přestěhovali.“

„Ale dovolte, slečno, o tom mi Brebera slova neřekl, že u něho bydlíte.“

„No myslím, že do toho tak dalece nikomu nic není.“

„Ale mně snad přece, slečno. Zde bydlím já.“

„Tonda vás k sobě vzal?“ otázala se dívka.

Tu již by Makulár byl řekl něco ostrého, ač byl vždycky a hlavně k něžnému pohlaví zdvořilý, ale na štěstí se otevřely dveře a vstoupil Brebera.

Makulár vyskočil. „Dovol, příteli, neřekl jsi mi slova o tom, že tuhle slečna — u tebe — —“

„Zapomněl jsem, kamaráde, byl jsem všecek roztržitý, měl jsem starosti, kam dnes hlavu položím —“

„Svou hlavu bys měl kam položit, příteli, ale co s touhle slečnou — — —“

„S Marynou? A ta ti nebude překážet. Víš, ona mi vede domácnost. Před ní se ostýchat nemusíš.“

— — — — — — — — —

Jistá věc jest, že tu noc účinlivý Makulár nespal doma, aby se nemusil ostýchat. Ale druhý den milý Berbera sebral zase svůj kufřík, svou hůl i deštník, i konečně svou hospodyni Marynu, a přestěhovali se k jinému dobrému příteli.

V listopadu 1925.

DÍVKA Z DEŠTĚ.

Jednoho večera — ale vlastně to bylo již v noci, o půl jedenácté, po nějakém nekonečném představení — vystoupil z vestibulu Národního divadla mladý muž. Vystoupil skoro poslední, poněvadž se v šatně dlouho nemohli dohledati jeho deštníku. Konečně jej dostal a teď tedy slézal s několika schodů pod portikem na Třídu. Ale jen se octl na dlažbě, již zas ucouvl pod portikus, ježto mu na klobouk zabubnovaly první krůpěje náhlého deště. Musil tedy rozevříti deštník, vždycky pečlivě svinutý a na knoflíček zapínaný, a to mu chviličku trvalo.

Proud divadelního obecenstva dávno již se roztrousil všemi směry a mladý muž jen viděl, kterak se opozdilí jednotlivci dávají do běhu, aby unikli náhlé vláze. Tehda ještě nečekaly vozy elektriky před divadlem, tehda jezdívala původní pražská koňka a poslední vůz byl dávno ten tam.

Mladý muž si pod svým deštníkem liboval: Prš si, prš, mně to neublíží! Toliko botky se vykoupají. Divím se tomu, jak jsou lidé nepo-

myšlení. Vždyť to hrozilo celé odpůldne, ale každý je pohodlný, aby si vzal deštník. Tedy jen si mokněte!

Bylo to v polovině takového měkkého prosince, kdy byl dešť každé chvíle na spadnutí. A teď tedy padal dokonale. Prudké nepřetržité bubnování na hedvábný deštník přehlušovalo každý zvuk jiný. Mladý muž neslyšel ani rachotu drožek a fiakrů, které tu a tam potkával. Daleko před ním prchaly k domovu jednotlivé postavy ženské, které v zoufalé obraně před přívalem zvedly vrchní sukně až přes hlavu, aby uchránily klobouky. Tehda to bylo možné, tehda nosívaly ženštiny celé garnitury sukní dlouhých a splývajících až na paty a v dešti častěji bylo vídati takové zakuklenky, podobné Turkyním. Spodniček bylo dost — a ty mohly promoknouti. Ale klobouky, klobouky!

Mladý muž došel bezmála k Perštýnu, a tu jeho zraky zavadily o hluboký výkroj domovních vrat starého domu. V koutku toho výkroje tlačila se ke vratům ženská postava, která se sem před lijákem uchýlila. Náš chodec nechtěl ji dotěravě prohlížet, jen tak okem napravo mrskl, ale toto mrsknutí stačilo, aby viděl, že je to ženština mladá a dokonce hezká. I to se mu zdálo, že hledí všecka ustrašena. Pršelo, až se od země prášilo, a dívka popotahovala úzkostlivě hedvábné šatečky výše, aby je to kypění deště nezasáhlo.

Mladý muž přešel několik kroků, ale tu mu kmitlo hlavou, že by mohl vykonati milosrdný čin.

Rychle se vrátil, smekl pod deštníkem klobouk a pronesl úslužně:

„Milostivá — vidím, že jste v nesnázi, v tom lijavci zcela bezbranná. Smím vám nabídnout ochranu svého deštníku? Smím vás doprovodit?“

Ženština mlčela. Ale vidouc, že se mladý člověk nehýbá, odpověděla po chvilce:

„Děkuji vám, pane! Čekám na služku, která pro mne měla přijít.“

Mladý muž se rozhlédl vpřed i vzad, nikde však nikoho nespatřil.

„Nikde není živé duše, milostivá. Patrně se s vámi minula. Nechci se vnucovat, ale je mi vás líto. Rád, ochotně vám posloužím...“

„Děkuji vám, pane,“ odpovídala ženština pevně a skoro vzdorovitě. „Posečkám ještě. Nebude věčně pršet.“

„Stačilo by milostivá, kdyby pršelo do rána. Pak vám přece nezbude než v dešti dále.“

„Nezdržujte se, pane,“ řekla dívka či panička prudce. „Abyste nezmeškal.“

„Nikdo mne nečeká. Jsem svoboden jako pták — —“

„A snad i dobrodruh!“ vybuchla ženština. „Neobtěžujte mne déle, sice budu volat po strážníkovi!“

Mladého muže ranila ta urážka.

„Ani strážníka se v této slotě nedovoláte. Taky se ukryli do bezpečí. Ostatně strážníci v takovýchto případech a v pozdních hodinách noč-

ních obracejí vždy větší pozornost k osamělým ženštinám než k nám. Teď tedy své ochoty upřímně lituji. Není to po prvé, co svůj deštník a průvod nabízím, a vždy jsem byl vlídněji přijat. Nejsem dobrodruh, milostivá, jak jste se vyjádřila. Není mi třeba, abych se tajil. Jsem Benjamin Špaček, prokurista velkozávodu Hron a Kysela. A mám čest se poroučet."

Benjamin Špaček opět posmekl, uklonil se a vykročil.

A tu se z kouta domovních vrat ozvalo skoro lítostně:

„Kterak jste to řekl, pane? Prokurista firmy — —"

„Hron a Kysela, milostivá. Chcete-li mi na okamžik podržeti deštník, posloužím visitkou."

Mladá ženština vztáhla poněkud zdráhavě ruku ale přece sáhla po deštníku. Špaček svlékl rukavičku, vyňal tobolku, z tobolky navštívenku, podal ji dívce — či paničce, nevěděl komu.

„Taky má adresa jest na lístku — kdybyste snad mě chtěla stíhat pro noční obtěžování," řekl pichlavě.

Mladá žena obrátila visitku k světlu plynové lucerny, přečtla ji. A jako bezděky podrževši lístek pronesla tónem skoro kajícím:

„Promiňte mi, pane, to nehezké slovo, které mi nešťastně vyklouzlo. Ale pochopíte moji nedůvěřivost. Osamělá ženština, které jste nikdy neviděl — noc — dešť — nejlepší příležitost k dobro-

družnému seznámení. Děje se tak ve všech velkých městech. Promiňte mi tu nešetrnost — přijímám váš průvod. Ale bydlím daleko, až v Mezibranské ulici — —"

„Nejsem choulostivý, milostivá paní —"

„Slečna, pane!"

„— milostivá slečno tedy, a k večeři do své restaurace přijdu ještě časně dost."

„Nehněvejte se, pane, že se k vůli mně omeškáte."

„Je mi to jen potěšením, slečno. Máte hedvábnou toaletu, nadýchaný klobouček — bylo by všeho škoda."

„Jaký vy máte bystrý zrak, pane."

„Nedivte se tomu, slečno; v mém věku všimne si muž u mladé dámy všeho."

Již kráčeli oba pod deštníkem a liják neustával. Chvílemi taky pod deštník zastřiklo. Benjaminu Špačkovi neušlo, kterak dívka pečlivě chrání pravé rámě, dešti bližší, a pronesl se zdvořilou odměřeností:

„Nehněvejte se, ale kdybyste si troufala se zavěsit, byla byste krytější."

A nakřivil pravou paži, kterou třímal deštník, jímž chránil dívku, sám po levé straně mokna.

Dívka se plaše rozhlédla, ale široko daleko nebylo člověka. Vše se z deště bylo rozprchlo. Teď tedy — ale přece jen zdráhavě — provlékla svou levou ruku, srovnala krok s krokem Špačkovým a cupitala po zaplavené dlažbě.

Špaček pocítil dobře její rozpaky ale z těsné blízkosti dívčiny pocítil i blaživé teplo, jakkoli se snažil, aby té blízkosti nenadužíval. Vždy však, vyhýbajíce se nějaké kaluži, zcela bezděky se srazili. Když se tak stalo po několikáté, řekl Špaček omlouvavě:

„Vím, že vám to není příjemné, slečno, ale za těchto okolností nelze jinak. Ostatně se ničeho neobávejte. Neznaje vás nemohu se dopustit nešetrnosti, abych se tímto příjemným setkáním vychloubal. Neudělal bych to vůbec.“

„Děkuji vám, pane. Pravda, neznáte mne. Ale možná, že časem o mně uslyšíte. Je to po prvé, co jsem v takové situaci.“

Po celou tu cestu trousila se jen jednotlivá slova. Špaček nechtěl vyzvídat, dívka neměla chuti svěřovati se.

Byli v Mezibranské ulici, dívka zastavila Špačka před výstavným domem, jehož prvé patro bylo osvětleno.

„Zde bydlím, pane. Nemeškejte se již, domovník mi hned odemkne.“

Špaček chápal. Dívka nechce, aby kdokoli z domu zvěděl, že nepřišla sama. Svlékala vlhkou rukavičku, podala průvodci ruku a pronesla skoro vroucně:

„Děkuji vám, pane, a zapomeňte na slovo, na které bych sama ráda zapomněla. Pálí mě teď.“

Stiskla knoflík elektrického zvonku.

„Již jsem zapomněl, drahá slečno. Ale na tento

svůj průvod dlouho nezapomenu. Byl mi ze všech posavadních nejmilejší. Smím to říci teprv teď, na rozchodu. Bude-li kdy zas pršet, přál bych si ze srdce, abych vás opět potkal a vy byla bez deštníku."

Nemohl jinak, poceloval jí ruku a odcházel. Když popošel, doslechl, kterak se vrata domovní otevřela a zase zapadla — a jenom vytrvalý dešť pleskal a crčel a bubnoval.

„Zvláštní náhoda," řekl si v duchu, „zdá se mi, že je to právě dům, v němž bydlí šéf Hron. Mýlil bych se?"

Zastavil se, ještě se podíval a teď viděl neomylně: „Ano, je to on. A to by byl šéf oči otvíral vida, kterak doprovázím děvče k jeho domu. Na štěstí taky již sedí někde v teple." —

Čas plynul. Zbývaly ještě dva, tři dni do Štědrého večera. Babylonský vánoční rozruch v závodě ponenáhlu utichal, personál volněji oddychoval. Prokurista Špaček u svého stolu podpisoval množství listů, účtů, memorand, a skoro již mu prsty koprněly, když odkládal pero.

Ke Špačkovu stolu přistoupil šéf Hron, jako by se chtěl na všechnu tu korespondenci podívat, ale vzal do ruky zcela maně dva, tři papíry, položil je zase a stlumeným hlasem se otázal:

„Kterak pak to máte se Štědrým večerem, pane Špačku? Jste již zadán?"

„Jsem vždycky volný, pane šéfe, nerad se vážu. V Besedě bývá našemu mládeneckému kroužku dost veselo — —"

„A co kdybych vás požádal, abyste přišel k nám, pane Špačku — byl byste tak laskav? Abych se vám přiznal, byli bychom nalicho. Já tomu nikterak nevěřím, ale moje žena se té pověry nemůže zbavit. A kdyby nás během roku něco nemilého potkalo, vyčítala by mi: Vidíš? Seděli jsme u stolu nerovný počet. Ostatně vás nebudu uvazovat, můžete po večeři odejít, kdy se vám zachce, a ještě najdete svou společnost pohromadě. Věčeříme vždy o půl sedmé, pane Špačku. A snad se nebudete nudit...“

Co měl milý Benjamin dělat? Nemohl přece šéfovi odpovědět, že by raději seděl v Besedě než v rodině, třeba šéfově, a právě že v šéfově, a po prvé k tomu. Tu je cizí člověk vždy jako páté kolo u vozu. Slovem, není to doma a není to v Besedě. Ale nebylo lze odmítnouti pozvání tak vlídné, šéfovo.

Dostavil se tedy, a bylo přesně půl sedmé, když kuchařka vnášela do jídelny mísu s polévkou. Benjamin Špaček již chvíli mačkal rozpačitě lenoch židle, kterou mu šéf vykázal a za kterou teď způsobně čekal, až se rodina usadí. A byla to jen rodina, šéf a jeho choť, dvě jejich dcery, ale z těch mu žádné nebezpečí nehrozilo. Obě byly zadány, jejich ženichové stáli na druhé straně stolu a nějak poťouchle se usmívali.

„Vždyť jsem sedmý,“ proletělo Špačkovi hlavou. „Proč mě zvali?“

Jako by jeho myšlenku uhádal, ozval se šéf Hron:

„V okamžiku tu bude číslo osmé, maloučko se ještě nějakou sháňkou omeškalo. Sedněte, pane Špačku, sedněte mládenci a děvčata. Já už sedím. Tetička je tu hnedle."

Špačka pálila židle, když viděl prázdnou vedle sebe, a zas mu hlavou proletělo:

„Tedy tetičku? A tu přidělili mně! Kde jsi, ó Besedo!"

Než se chopil lžíce, zašumělo za ním, to se otevřely dveře vedlejší světnice a zazněl hlas plný omluvy:

„Odpusťte mi, prosím! Nemohla jsem se zbavit přezuvek..."

Špaček užasl, vzchopil se, otočil se, jediné slovo ze sebe vyrazil:

„Slečno!"

„To je ta tetička, pane Špačku," zvolal vesele šéf, „vlastně naše neť. A zdá se, že se znáte?"

„Pane prokuristo, dobrý večer!" skoro jen zašeptala dívka. Ano, byla to jeho dívka z deště.

„Mám prý být vaší sousedkou," zašeptala po druhé, zardívajíc se a přisedajíc ke stolu vedle Špačka.

Špaček se bezděky rozhlédl po všech stolovnících a s jejich tváří vyčetl, že všem je známa historie nedávného jeho nočního průvodu.

A teď poznovu se ozval šéf:

„Ujistil jsem našeho pana prokuristu, že ho nikterak nebudeme zdržovat, až se naší společnosti nabaží. V Besedě totiž ho čekají pánové. Ale

to máte ż toho, pane Špačku, když se v noci a v dešti chytáte neznámých ženštin. Naše Saša vám chtěla ještě jednou poděkovat, že jste jí zachránil nové šaty a klobouk. Ale teď jezte, jezte — Saša se celý den postila.“

Špaček sice ponořil svou lžíci do polévky, ale sotva věděl, co jí, a sotva věděl, co kdo povídá. A dlouho mlčel jako zařezán, až k němu sousedka promluvila:

„Onehdy večer jste byl hovornější, pane prokuristo! Ale doufám, že se již na mne nehněváte? Dost jsem strýčka prosila, aby to nedělal, že vám způsobí trapný večer. Nemýlila jsem se.“

„Slečno, nemohu vašemu panu strýci dosti děkovat, že mi připravil tento večer, který je nejkrásnějším dobrodružstvím mého života. Blahořečím tomu dešti.“

Je třeba dodávati, že toho večera zůstalo Špačkovo místo v Besedě prázdné? A že tam zůstalo prázdné i po všechny Štědré večery další, poněvadž pak už nikdy nebyl volný jako pták?

Ale to by mi důvtipná čtenářka dala!

V prosinci 1929.

NÁHRADA ZA NEVĚSTU.

Historka z kancelářského života.

S hlavou svěšenou, jako by kráčel k šibenici, ploužil se Jaromír Vacek ulicemi. Vrážel do lidí — neomlouval se; lidé vráželi do něho — zdálo se, že to nepozoruje, necítí. Šel jako bez ducha a zdálo se taky, že jde bez cíle. Zahýbal do ulic, v nichž neměl co činiti, a zapadal vždy v odlehlejší a tišší. Neviděl než dlažbu. Nepovznesl zraků, aby přečetl nápis na nároží, nepodíval se na žádný štít, na žádné číslo domovní. Nehledal, jak se zdálo, nic a nikoho. Ostatně nebyl čas ani k návštěvám ani k tomu, aby konal nějaké objednávky. Bylo mrtvé nedělní odpůldne. Kdo je doma, oddává se mdlému odpočinku v dusných prostorách bytu a nečeká hostí. A živnostníci nečekají zákazníků. Potácejí se taky kdesi Prahou nebo za branami, aby ubili nudnou, parnou, zdlouhavou neděli, den klidu.

Pojednou Vacek, prošed kterousi úzkou, sraženou a vypraženou ulicí staroměstskou, jež dýchala všelikými nedělními obědy, dávno sice odbytými, ale pořád ještě vyvánějícími z přízemních

oken, octl se na nábřeží a v plném šumu lidí, jehož se celou půlhodinu bezděčně byl vzdaloval. Zase mu zaléhal v sluch odporný řinkot zvonců tramvajových, zas motalo se před ním i za ním na sta lidí. Vzhlédl a viděl znuděné tváře, zívající ústa lidí nedělně vystrojených a nedělně mrzutých. Otylé, zpocené muže, vlekoucí otylé, těžce vyšlapující manželky. Jednotlivce, opírající se o hole nebo deštníky, jako by se obávali, aby v tom vedru neklesli na dlažbu. Toliko mládež obojího pohlaví chvátala čile oběma směry, aby včas dospěla na místo smluvené schůzky, na stanici tramvaje, na některé nádraží, ke stanovišti parníku, kamkoli. Bezděky zalétly zraky Vackovy za několika svěžími postavami dívčími v bílých šatečkách, za několika mladíky, jejichž hlavy pokrývaly buď smačkané, jako pošlapané klobouky panamské nebo tvrdé, kližené, jako dřevěné slamáky, a jimž přes ruku se plandaly schumlané haveloky pro případ nenadálého lijáku.

A bezděky Vacek povzdychl. Jak je tomu dlouho, co taky takto utíkával, aby neděli dohonil! Věru, neděle je jen pro tu mládež, pomyslil. Pro dospělé a stárnoucí je toliko nudným a mrzutým přerušením obvyklého denního zaměstnání.

Výlety! Má teď Vacek jiné starosti než výlety. Existenci, existenci!

Vacek se teď po prvé rozhlédl, kudy by z tohoto proudu unikl. Ale než mohl svůj ústup uskutečniti, dotkla se ho čísi ruka.

„Kam se ženeš, kamaráde?“ řekl k němu zvučný hlas. „Na výlet?“

„Dej mi pokoj!“ utrhl se Vacek. „Nanejvýš bych vyletěl z kůže!“

„Pročpak, proboha tě prosím?“ zasmál se muž, který jej zastavil.

Byl to mladý, vesele a bezstarostně do světa vyhlížející muž, pravý opak Jaromíra Vacka. I v úboru. Byl jako švihák ze žurnálu, kdežto Vacek vypadal poněkud staromódně. Byl to Vackův kolega ze studií, byl i jeho kolegou v úřadě, arci v jiném oddělení. Jen o půl roku starší, ale o pěkný hon před ním. Šel světem jako dobyvatel, směle a bezstarostně — Vacek pracně se prodíral. Václav Vedral měl i doktorát práv, aby měl zadní dvířka otevřena, jak říkával. Zmrzí-li ho úřad, sekne tím a půjde k advokacii. Vacek nastoupil jen dráhu úřednickou — a litovával nyní, že taky neudělal doktorát. Má pak člověk z dvojího na vybranou. Ale je pozdě na rigorosa. Někdejší mladá pružnost je tatam. Překročí-li člověk třicítku, nesnadno se vrací k těm špargálům, k věčnému papouškování paragrafů, k přežvykování suchopárných přednášek, pandektů a řádů, směnečného práva a všeho ostatního. Kostky jsou vrženy, říkával.

Doktor Vedral chopil kolegu za rameno a řekl:

„Pojď, vyjdeme si někam — beztoho se tak málokdy vidíme.“

„Dej mi pokoj, Vašku,“ odmítal Jaromír. „Není

mi do smíchu a do zábavy. Mám hlavu plnou jiných — —“

Nedopověděl.

„Vím, kamaráde, vím,“ hovořil Vedral zvučně, „že máš hlavu plnou — a dobrých, užitečných vědomostí. Jako málokterý z tvých vrstevníků. Ba vím, že máš hlavu plnější než já i s tím doktorátem. Ale využitkovati jich neumíš. Ano, nešklеb se! Jsi člověk, který nedovede vynaložit svou hřivnu. Škoda tě! Nejsi prodíravý, nemáš ty lokty, jimiž si každý klestí cestu kupředu. Byl jsi takový ve škole, zůstal jsi stejný v úřadě. Ale je to chyba! — A co tě zas žere?“

„Vašku,“ pronesl Vacek skoro prosebně, „dej mi pokoj! Neopakuj mi to pořád! Co mám dělat? Prodírám se, prodírám, jak mohu a pojednou uváznu. Tobě je lehko mluvit, tobě hráli vždycky všichni andělíčkové!“

„A smí tedy člověk vědět, kde jsi zas uvázl? Svěř se mi! Ptám se po druhé: Co tě žere? Kde to vázne?“

Vacek hleděl chvilku Vedralovi přímo do očí a řekl náhle:

„Je u nás místo sekretářské.“

„Kdo o tom rozhoduje?“

„Jako bys nevěděl! Kdo jiný než dvorní rada. Koho doporučí, ten to dostane.“

„Jak jsi s radou? Dobře vycházíte?“

„Celkem dobře. Dokonce se zdá, že mne má i jaksi rád.“

„Kriste Ježíši! A pak hledíš do světa jako Petrovský? Jdi tedy k němu!"

„Byl jsem. Ale odpovídal vyhýbavě, jako by již někoho měl. Víš, jak takoví presidenti mluví: že učiní, co je ‚v jeho možnosti' — ale přímé naděje nedal."

Doktor Vedral se zamyslil, hleděl do dlažby. Potom povznášel zraky, a zatím co Vacek zíral kamsi do neurčita, zavadil o něj Vedral pohledem polo zkoumavým, polo šibalským. Potom řekl:

„Mírku, chtěl by ses oženit?"

Vacek mávl prudce rukou.

„Apage — —!"

„To je chyba, Mírku. Dvorní rada má dceru."

Vacek vykulil oči.

„Proboha tě prosím — —!"

„Mne nepros, ale dvorního radu. Požádej ho za ruku dceřinu — a máš místo sekretáře."

„Ale já ji nechci, Vašku!" vykřikl Vacek.

„To je jedno," odpovídal klidně Vedral. „Možno, že ona by tě taky nechtěla. Ale požádej o ni!"

„Zbláznil ses?" rozpaloval se Vacek. „Říkat o holku, o kterou nestojím, která nestojí o mne — ženit se nechci — a kdybych i chtěl, ji bych si nevybral."

„Je to hezká dívka," promlouval Vedral otcovsky. „Velmi hezká dívka, hodná dívka, vzdělaná dívka —"

„Tedy si ji vezmi!" vyhrkl Vacek.

Tváří Vedralovou šlehl úsměv, jehož však Va-

cek nepozoroval. Úsměv šibalský, ironický, vítězný — podivná směsice úsměvu, v níž by se byl i někdo pozornější než Vacek nevyznal.

„No snad, až jak ty pochodíš, Mírku," odpověděl žertovně Vedral. Ale hned potom jeho tvář zvážněla a rozhodný kolega Vackův, uchopiv kamaráda za rameno, zahnul s ním do tišší ulice a teď hovořil opravdově, upřímně a naléhavě:

„Je-li ti třeba rady, Jaromíre, tedy mne poslechni! Nežertuji a taky ti nechci pomáhati. Jen raditi. A především: nehrozí ti žádné nebezpečenství, toho si buď vědom! Nuže! Zítra ráno se nějak ustroj! Shoď se sebe ten staromódní nátěr! Dej se oholit, vlasy zastřihnout! Musíš vypadat jako ženich. Až odbudeš u dvorního rady obvyklý referát, vrat se do svého brlohu! Tam navlékni bílé rukavice, zapni kabát, zaklepej u rady po druhé — a požádej ho o dceru! Ve vší formě požádej! Ničeho se nelekej, ničeho se neboj! Jen to si pamatuj: rada náleží k lidem, který nikomu nic nemůže odepříti, kterého by bolelo odepříti komu co. Na této jeho vlastnosti buduji."

„Do čeho mne to vháníš?" vykřikl Vacek. „On mi tedy dceru dá!"

„Ne, Mírku. Dceru ti odepře.

„K čemu tedy ta fraška?" otázal se Vacek skoro uražen.

„Uvidíš zítra," stručně řekl Vedral.

„A jak víš, že mi ji odepře?"

Vedral pohrával chvilenku holí, dvěma prsty

druhé ruky otáčel doutník, malíkem oklepal s něho popel, náhle vzhlédl k Vackovi a řekl určitě:

„Poněvadž je zadána."

„Kterak to víš?"

„Ať vím jak vím. Ale vím. Slečna Olga radovic je zadána. Je nevěstou. Ale posud nikdo o tom neví."

„Opakuji poznovu," zvolal Jaromír hněvivě, „k čemu tedy ta komedie?"

„Abys dostal místo sekretáře, Mírku — a nemine tě. Slibuješ mi, že se zachováš podle mé rady?"

Jaromír Vacek mnul čelo, přetíral dlaní oči, jako by se chtěl probuditi ze sna. Hleděl na Vedrala a pronášel:

„Připadá mi, jako bychom se byli oba zbláznili. Blázníš ty — nebo blázním já?"

„Mírku, nikdy jsem tě neklamal, nikdy nepodvedl. Nejsme konkurenty v úřadě, a já — dnes po prvé to svěřuji a tobě prvému — jinak je to posud mým tajemstvím: ožením se a převezmu advokátní kancelář svého stárnoucího strýce. Do tří, čtyř měsíců praštím úřadem. Netěší mne to tam. Tíhnu k advokacii a k veřejnému životu. Snad i k poslanectví. Jazyk za zuby, Mírku! Zatím ještě zůstane strýcova firma, jeho jméno, ale již povedu kancelář na vlastní vrub. A teď, když jsem ti svěřil své největší tajemství, jež skrývám před celým světem a zvláště přede všemi v úřadě, abych se předčasným projevem nějak nepoškodil, posuď sám: vydávaje se v ruce tvé mohl bych ti nějak úskočně

raditi? — Učiň, jak jsem řekl, a zítra večer mi povíš, jak jsi pochodil.“

„A ručíš mi za to, že je slečna dvorního rady zadána?“ otázal se Vacek, stále ještě kolísaje v pochybách.

„Od předevčírka, Mírku, spolehni se! A byť i byla desetkráte svobodná, ty bys ji nedostal, ty nejsi mužem jejího vkusu. Což však nepravím, abych tě nějak pokořil. Proti gustu žádný disputát. A teď pojď . . .“

*

Oholen, učesán, v černém oděvu objevil se v pondělí Jaromír Vacek v kanceláři. Zvědavě na něj hleděli kolegové v úřadě, ponenáhlu i zvědavými otázkami na něj doléhali. Vacek arci mlčel jako hrob a měl co zápasiti, aby přemohl tíseň z věcí nastávajících. Desetkrát se vzchopil, aby utekl, aby předstíraje náhlé ochuravění z trapné situace se vytáhl. A bylo mu třeba, aby si s důrazem a násilně zopakoval včerejší rozhovor s Vedralem, aby obstál.

Konečně přišel dvorní rada a nastala chvíle, kdy k němu Vacek vstoupil s referátem. Neušlo mu, kterak na něj rada všecek udiven pohlédl. A když byl hotov s referátem, nemohl se již starý pán přemoci, aby se neotázal:

„Kam pak se chystáte, pane adjunkte, že jste tak vyparáděn?“

Tato otázka uvedla Vacka v nesmírné rozpaky.

To bylo neočekávané zaskočení. Docela proti programu, jejž mu včera Vedral nadiktoval. Teď již nemůže odejíti, aby si venku navlékl rukavičky.

„Pane dvorní rado — pane dvorní rado," zakoktával se Vacek, „chci přednésti ještě velikou, závažnou prosbu, ráčíte-li mi dovoliti — —"

Zdálo se, že rozpaky přepadají teď pana dvorního radu.

„Já vím, já vím," odpovídal. „Ale o tom jsme již mluvili, pane adjunkte —"

Vacek zatím dobyl ze šosu kabátu bílé rukavičky a chvatně je oblékal.

„Pane dvorní rado," mluvil při tom, jako by vězel ve svěrací kazajce, „co chci dnes přednésti, ještě jsem se neodvážil — — Dnes po prvé — —"

„To jsem žádostiv," pronášel dvorní rada nějak roztržitě, „skutečně žádostiv — ale snad jste mi to mohl říci bez rukaviček — —?"

Jaromír Vacek však nepovolil. Usilovně cpal do rukaviček ruce, pojednou jako naběhlé. Rukavice praskaly ve švech, praskala i jemná kůže, ale konečně byl nešťastník v nich a vyrážel ze sebe:

„Pane dvorní rado, prosím tisíckrát za prominutí, že vám přednáším nejuctivější a zároveň nejsmělejší prosbu, s jakou jsem před vás jakživ mohl vstoupiti. V povinné úctě a pokoře žádám vás za ruku vašnostiny slečny dcery — slečny Olgy — a pokládal bych si za nesmírnou čest, kdybyste tuto moji prosbu milostivě vyslyšel — —"

Nejen tvář, nýbrž celá hlava dvorního rady

po těchto slovech Vackových zčervenala, zbrunátněla, líce se pokryly výrazem úžasu. Třásly se mu ruce, když je povznášel, aby pošinul okuláry. Zíral na Vacka, jenž se tetelil v nejistotě výsledku, jako na zjevení, pootevřel ústa, vydechl mocně a zdálo se, že chce promluviti. Selhávalo mu však. Teď byl ve svěrací kazajce pan dvorní rada. Vzchopil se, pokročil proti Vackovi, ale spatřiv, jak tvář mladého muže náhle pobledla, uhnul pohledem. To je tvář odsouzencova, připadlo mu. A není mu pomoci, není, není!

I přecházel světnicí a nehledě na Vacka hovořil větami rozškubanými:

„Pane adjunkte, co mi tu povídáte — oč mě žádáte — nesmírně mě překvapuje. — Všeho jiného bych se byl nadál — všeho jiného, pravím. Ale že vy naši Olgu — do smrti mi nepřipadlo. — Vždyť bych byl soudil, že ji tak říkajíc ani neznáte — vždyť kolikrát jste ji viděl —? A že by dokonce byly nějaké tajné styky mezi vámi — —“

„Nebylo takových styků, pane dvorní rado,“ osmělil se pronésti Vacek.

Dvorní rada z hluboka oddychl.

„Nebylo styků, pravíte — tím líp. — Pane adjunkte, musím se přiznati, že mě vaše žádost poctívá — jste řádný muž — bezvadné konduity — vážím si vás jako svědomitého úředníka — to všechno je pravda — a za jiných okolností — ano, za jiných okolností snažil bych se — uvažoval bych — a myslím, že bych neodmítl — avšak moje

dcera — — — A proboha vás prosím, pane adjunkte, ví moje dcera o tom, co jste mi právě řekl? Věděla, co hodláte podniknout — —?“

Dvorní rada otíral čelo — a teď zas odvážil se pohlédnouti na Vacka.

„Ani netuší, pane dvorní rado — —“ odpověděl Vacek upřímně, skoro vroucně. „Chtěl jsem dříve u vás —“

Dvorní rada popadl Vacka za ruku, stiskl mu ji a řekl všecek potěšen:

„Děkuji vám — to jste dobře učinil! K čemu ji znepokojovati? — A slibte mi něco, pane adjunkte: že ani teď aniž kdy později zví, s jakou žádostí jste ke mně přišel. A taky nikdo jiný na světě, nikdo jiný! Slibujete mi?“

„Slibuji,“ řekl zmíravým hlasem Vacek.

Dvorní rada poznovu mu stiskl ruku.

„Přijímám od vás tento slib místo přísahy, pane adjunkte, a důvěřuji vám. — Ale — —“

Dvorní rada pustil ruku Vackovu a zas přecházeje světnicí, aby se vyhnul žadatelovým zrakům, hlasem stlumeným pokračoval:

„Jste muž slibné kariéry — neviděl bych v tom pražádnou nepřístojnost, kdybyste vy a moje dcera — dokonce žádnou mesalianci, pane adjunkte — to vám pravím jako otec — ale dát vám ji nemohu, pane adjunkte —“

Vyrazil ta slova jako v největší tísni.

„Nemohu vám ji dát — při nejlepší vůli, pane adjunkte — neboť naše Olga — příteli drahý —

naše Olga jest od minulého pátku nevěstou — ano — nevěstou pana doktora Vedrala — — Jste první člověk mimo rodinu, jenž se o tom dovídá, ale donutil jste mě — —“

Teď dvorní rada stanul před Vackem se svěšenou hlavou jako odsouzenec.

Jaromír Vacek vytřeštil zraky.

„Doktor Vedral!“ zvolal užaslý.

„Ano,“ odpovídal dvorní rada, jako by žádal za odpuštění. „Vidíte, dlouho nic a pořád nic — a najednou dva nápadníci. A věřte mi, kdybyste vy byl přišel dříve, tedy byl bych s radostí — ano, s radostí — pane adjunkte —“

Chvatně to pronášel dvorní rada, nebo teď mu bylo lehko přivolovati, když byla věc nesplnitelná.

„Ale pane adjunkte — nehněváte se na mne, pravda-li? Vidíte, že rozhodly okolnosti, ne já. Ale není žádné příčiny, abych rušil slovo, dané panu doktoru Vedralovi. A moje dcera, jak se zdá, je naprosto srozuměna a šťastna — proto taky nechápu, že vy — ale pravda-li, zůstaneme dobrými přáteli?“

Řekl to skoro prosebně.

Za řeči radovy pochopil Vacek včerejší ujišťování přítele Vedrala, že mu nehrozí žádné nebezpečenství. Ale jenom nechápal, proč ho k tomuto kroku doháněl. Jaký to mělo smysl? V čem je výsledek jeho rady? Nemohl uvěřiti, že by s ním byl tropil pouhý šprým.

Teď, vida před sebou dvorního radu, tohoto

pána jindy tak vysokého, neoblomného, pojednou skoro zkroušeného, uklonil se a řekl pokorně:

„Pane dvorní rado, nezbývá mi než prositi co nejsnažněji za odpuštění, že jsem vám připravil tento okamžik. Odcházím s lítostí, že moje žádost — —“

Dvorní rada ho přerušil:

„Nic už, nic už, pane adjunkte. Jaká pomoc! Vím, jak vám asi je. Ale není bolesti, aby nebylo léku. Vždyť je holek na světě!“

Řekl to skoro vesele, že je věc vyřízena.

Vacek se uklonil, tichými kroky vyšel z pokoje. Nikam nepohlédl, ale cítil dobře, že se zraky všech upírají zvědavě na něj. Jaké štěstí, že do salonu pana dvorního rady jsou dvojité dveře, pevné a přiléhavé, že nikdo nemohl rozprávce naslouchati!

A navrátiv se na své místo strčil ruce pod stůl a dral s nich rukavičky. K čemu ho to navedl zpropadený Vedral!

Sotva měl rukavice dole a sotva že je smačkané vrazil do šosu, otevřely se náhle dveře z pokoje pana dvorního rady. Vysoký pán stál na prahu a hledaje očima Vacka řekl vlídně:

„Prosil bych pana adjunkta ještě na slovíčko!“

Vacek se vzchopil a všecek zardělý spěchal poslušně do svatyně.

Dvorní rada sám dovřel obojí dveře, postál na koberci, tiskna dlaň pravice na čelo, jako by se na cosi rozpomínal, a pojednou řekl Vackovi:

„Pane adjunkte, ucházel jste se o uprázdněné místo sekretářské. Tehdá jsem vám nemohl říci nic určitého — víte, není radno vzbuzovati naděje, které by snad později — rozumíte mi. Ale pane adjunkte, dnes vám mohu říci: místo bude vaše. Doprovázím vaši žádost doporučením, jaké jsem napsal málokdy — doufám, že budete spokojen. — No vidíte (pohladil Vacka po rameně), na každou bolest je náplast. A konečně se také oženíte — můj bože, slečinek je! A hezkých — a hodných — a vychovaných — — No, no, a zas mezi námi bude jako bylo, co — —?“

Vackovi se dělaly mžitky před očima. A když se samou radostí z pokoje skoro potácel, chápal smysl rady přítele Vedrala. Ale kterak se jen dopracoval takové kombinace? A jak mohl tušiti výsledek?

ASEKURACE.

(Ze vzpomínek pošetilého strýce.)

Vím, že Valdemara Žaberného neznáte. Ani nemůžete znáti, poněvadž nežije než svému umění, v tichu a skrytu svého atelieru. A tam, skoro bližší nebi než zemi, ale jistě co nejblíže svým ideálům — pokud se jim člověk vůbec přiblížiti může — přemítá, dumá a tvoří.

A jen tedy ta okolnost, že Valdemara Žaberného neznáte, dodává mi odvahy, abych naň prozradil historku, která by jinak nepochybně upadla v zapomenutí. Ale co by si někdy v budoucnu počal jeho životopisec, kdyby neměl „intimních historek," jimiž se tak poutavě okořeňují životopisy vynikajících mužů, jinak obyčejně dosti suchopárné? Bývajíť takové historky jedinou věcí, kterou si čtenář ze životopisů vynikajících mužů zapamatuje, je-li nekonečnou nemocí, několikaletou samovazbou anebo šestinedělním deštěm na dovolené donucen, aby vůbec po nějakém životopise vynikajících mužů sáhl.

Shodou všelikých okolností se stalo, že jsem Valdemara Žaberného poznal hned toho dne, kdy

spatřil světlo světa. Bylo to jen několik neděl před tím, než jsem se stal jeho strýcem. Zachoval jsem věc proto v paměti tak dobré, že Valdemar svým příchodem právě v sobotu pokazil rodině nedělní výlet, jehož jsem se hodlal zúčastniti. Byl tehda skutečně příliš mlád, abychom ho také s sebou na výlet vzali. Jeho zakročením — lépe řečeno vykročením — sešlo s výletu vůbec.

Po druhé jsem se s ním setkal o jeho křtinách a od té doby jsem ho vídal častěji a častěji.

Nehodlám tu líčiti celé jeho dětství, mládí, jeho úspěchy na škole obecné a v dalších studiích. Čtenář by uhodl, že je to životopis, a nechal by čtení, což však nikterak nemá být účelem těchto řádek, směřujících nejen k poučení, ale i k ušlechtilé zábavě, které jest každému nedělnímu čtenáři po týdenním lopocení nevyhnutelně třeba.

I přeletím-li v duchu dvacet a několik let, vidím před sebou Valdemara Žaberného pojednou jako mladíka zletilého a řekl bych málem jako člověka, který má svoji „šturm- a drangperiodu“ za sebou a ví, co mu nastává, aby své schopnosti a síly pro život uplatnil.

Tehda přišel, zaklepal a řekl:

„Strýče, přicházím ti oznámit, že tedy mám už atelier. A jdu tě pozvat, aby ses na něj taky podíval.“

Pro čtenáře posud neinformovaného poznamenávám, že Valdemar Žaberný si za životní povolání zvolil sochařství, ačkoli jsem mu velmi často

a z upřímného srdce radil, aby se věnoval něčemu užitečnějšímu a výnosnějšímu. Valdemar však veškerými radami strýcovskými pohrdl a šel toliko za vnitřním svým nutkáním a za modelkami. Pokud se týče druhé pohnutky jeho rozhodnutí, přiznávám se, že jsem mu skoro záviděl a dosti často litoval, že jsem rovněž nezvolil dráhu sochařskou. Je dosti nespravedlivé, že pro literáty žádné modelky neexistují.

Oblékl jsem se, vstoupil jsem s Valdemarem na pražskou elektrickou tramvaj a po několika menších cestovních dobrodružstvích, srážkách se zlomyslnými formany a nepatrných vyšinutích z kolejí octli jsme se v jednom z rozkvétajících předměstí pražských.

Tam rozbil Valdemar Žaberný svůj umělecký stánek.

Atelier byl velmi hezký, dosti prostraný a zřízený tak vysoko nad pozemkem uličním, že jeho velikým oknem bylo za dnů méně jasných vidět až na Říp a za dnů jasnějších prý až na Sněžku. Těmito přednostmi vynikají skutečně jen pražské ateliery. Byly zde dva pytle sádry a tři centy modelačního jílu, bylo i všechno ostatní příslušenství. Vedle atelieru pak byl malý, útulný pokojík, který sloužil Valdemarovi za příbytek.

Vše jsem prohlédl, vše jsem schválil. Po nějakém uvažování poznamenal jsem toliko:

„Valdemare, vím, že jsi vždy vedl život vzorný a krb domácí že ti byl nade vše. Vím tedy, že

pobyt v těchto prostorách bude ti nejmilejší a že málokomu se podaří vylákati tě odtud, zejména za večerů, kdy budeš snivě pohlížeti na Říp a na Sněžku a čerpati z těchto vzdušných výletů svaté nadšení pro své umělecké povolání. Avšak, Valdemare, ani ty neunikneš nástrahám přátel, kteří tě budou vybízeti, abys s nimi některou večerní chvíli ztrávil při poháru. A není tedy vyloučeno, že se někdy vrátíš domů až po desáté večerní. Uvážím-li pak, že tato ulice — ač náleží v policejní rayon pražský — je přece jen poněkud z ruky, že sem policejní hlídky sotva zabloudí aspoň jednou za týden, že není ulice sama dosud dostavěna, že ani tento dům, jak vidím, není ve všech prostorách obydlen; uvážím-li, že zámek tvého atelieru je asi toho druhu, jako se dávají obyčejně ke dřevníkům, a že dveře samy jsou jako z topinek a že jimi už nyní prosvítá: radím ti upřímně, abys nemeškal a hned se pojistil proti vloupání a vykradení. Stojí to několik korun ročně — a můžeš pak z příbytku svého bezpečněji odcházeti. Ze srdce ti přeji, abys i pak zůstal ušetřen návštěvy dlouhoprsťáků, ale neubráníš-li se jí, aspoň ti asekurace nahradí škodu.“

Vždy se mi zdálo, že ve tváři Valdemara Žaberného je jistý rys ironický a skeptický zároveň. Po slovech, jež jsem k němu nyní promluvil, vystoupil tento rys nějak určitěji — a snad proti vůli Valdemarově. Jistě mi věřil, že to míním upřímně, ale v hloubi srdce se přece jen mé radě usmíval. A řekl:

„Strýče, co by mně ukradli! Sádru? Hlínu? Tyhle modely? Na to rošťáci nejdou.“

„Nezapomínej,“ pravím, „že zde máš taky postel s peřinami, šatník s oděvem, noční stolek a v něm boty. Všeho toho bylo by škoda.“

Ironický výraz rozlil se po celé tváři Valdemarově.

„Na kumštýře zloději nechodí, strýče!“

„Věř zkušenému, Valdemare!“ řekl jsem ještě. „Víš dobře, že jsem sám seděl osm let v kriminále jako soudní zpravodaj.“

Valdemar se napolo obrátil, a to jen ze šetrnosti, abych nepostihl ironický úsměch na jeho tváři.

A tu jsem se vzpamatoval, abych se dále před mladým, podnikavým, výbojným mladíkem neblamoval.

Můžete totiž mít zkušeností ranec, jak říkával starý můj známý Šebesta, a nikdo jich od vás nechce ani za grešli, ani zdarma. Zkušenost je špinavý hadr, jejž nezkušený se štítí vzíti do ruky. Zkušenost je starý kabát s tatíka, do něhož se marně pokoušíte obléci syna. Zkušenost je jako horká lázeň, v níž jste se už někdy opařili, ale jiný neuvěří, pokud sám do ní nevleze a taky se neopaří. Zkušenost je vůbec zatracená věc, šitá jenom na vás. Všechno si lidé od vás vypůjčí: deštník do deště, pléd na výlet, černý oděv i s botami na svatbu, čamaru nebo frak do bálu, kufr na cestu, pytel na nohy a kožich do saní, desítku na svatební dar pro přítele, sezonní lístek na dráhu, sokolskou legiti-

maci na šibřinky, kapesní nůž na louskání ořechů, aby vám jej vrátili bez želízka — jen číkoli zkušenost nechají šetrně ležet, po té nikdy nesáhnou.

Nevnucoval jsem Valdemarovi dále své rady. Konečně snad rozumí věci lépe!

Věru nepamatuji, zda uběhly dva měsíce, tři anebo čtyři, jen určitě vím, že to bylo pochmurného dne podzimního, když ke mně Valdemar Žaberný vrazil beze všech obřadů, bledý, udýchán. Vlasy na hlavě se mu ježily jako kartáč, rty se chvěly.

„Co se stalo, Valdemare?“ volám ulekán.

„Strýče, mne včera vykradli!“

„Vykradli?“ opáčím.

„Vykradli,“ vydechl Valdemar a klesl na židli. „Do večera jsem byl doma, do sedmi hodin. Pak jsem šel na chvíli do Národního domu — na chvíli, povídám, o druhé s půlnoci byl jsem zas už doma. Dveře byly odemčeny — v pokojíku vše zotvíráno, vytrháno, zpřeházeno. A co za něco stálo, vykradeno . . .!“

„Povídal jsi mi kdysi, že ti nemají co vzít.“

„Jakpak ne! Vzali mi černé šaty — všední šaty — dvoje botky — lakýrky — klobouk — čtyři košile, a právě nejlepší — —“

„Zloději obyčejně berou lepší věci,“ poznamenal jsem.

„— a dva hedvábné šátky, alpakové pouzdro na cigarety —“

„Vždycky jsem ti radíval, abys těch zatracených cigaret nechal . . .“

Valdemar vyskočil s židle.

„Strýče, když jsi u mne byl, mluvil jsi cosi o pojištění proti vloupání — — U které asekurace se to pojišťuje? Doběhnu tam bez meškání — —“

„Valdemare,“ pravím k němu, „zdá se mi, že právě teď věc tak nespěchá. Stává se zřídka kdy, aby zloději přišli dva dny za sebou. A myslím, že onen včerejší sotva nechal co kloudného pro eventuálního dnešního.“

Než Valdemar nepovolil. Musil jsem vyhledat prospekt pojišťovny, Valdemar mi jej vytrhl z ruky a vyřítil se ze dveří, jako by hořelo. —

Druhý den přišel zase, hned po ránu, již mnohem klidnější než včera. Ze záňadří vytáhl velikou obálku, z obálky jakýsi tiskopis.

„Už jsem se pojistil!“ volal ode dveří.

„Výborně jsi učinil,“ schvaluji mu; „škoda jen, žes to neučinil tehda, když jsem ti k tomu radil, anebo aspoň před třemi dny. Dnes bys měl náhradu v kapse.“

Jako by neslyšel výčitku v těchto slovech, anebo snad úmyslně ji přeslýchaje, hovořil Valdemar:

„E, věř mi, dnes už mě ani tak nemrzí celá krádež, jako ta ostuda, kterou krom toho člověk má. Podívej se!“

Vytáhl pomačkané číslo denního časopisu a bodl prstem na určitý sloupec:

„Čti si!“

Četl jsem:

„Vykraden. Do bytu mladého sochaře Valdemara Žaberného vnikl předevčírem večer zloděj a odnesl vše, co našel cenného. Zejména ukradl dva celé obleky, dvoje perka, lakýrky, čtyři košile, klobouk, dva hedvábné šátky, tobolku na cigarety, vše v ceně třiceti korun. Po pachateli není stopy."

„Nuže?" táži se. „V čem vidíš ostudu?"

„Což jsi nedočetl?" vyhrkl Valdemar. „Dva obleky, čtyři košile, dvoje perka a tak dále a tak dále — vše v ceně třiceti korun! To vypadá, že chodím jako hadrník. Koupí někdo za třicet korun dva celé obleky?"

„Ten zloděj sotva za ně dostane víc," poznamenal jsem jen tak.

Valdemar se na mne podíval nyvě, vyčítavě. Abych jej usmířil, řekl jsem:

„Hlavní věcí jest, že nyní můžeš klidně spát. Jsi pojištěn."

„Ano," řekl Valdemar. „Ale hlavně mi teď nemají co vzít."

A Valdemar se se mnou rozloučil.

V červenci 1910.

KTERAK SELHALO BEZPEČNÉ OPATŘENÍ PÁNĚ HOLOFERNOVO.

Snad je tomu již třicet roků, ale možno taky že jenom pětadvacet, když to pana radu Holoferna potkalo. Ale tolik je jisto, že v oněch dobách nebyly vilegiatury Pražanů ve vzdálenějším okolí pražském ani tak hojné ani tak hustě obydleny jako nyní. Ba o některých těch koloniích nebylo vůbec ani potuchy. Kde na příklad byly Černošice? Před třiceti lety polovina Pražanů ani jejich jména neznala, nebyla to ani pravidelná stanice železniční, jen v létě v neděli zastavoval tam jeden, nanejvýš dva zábavní vlaky odpolední. Kdo chtěl do Černošic již dopoledne, musil slézti v Radotíně, odtud pak doběhnouti pěšky. A v těch místech, kde se nyní rozkládá celé městečko přívětivých domků a letohrádků, stávala tehdy osamělá hospoda Slánka, ještě přízemní, a trvalo hezká léta, než povyrostla o patro, aby vyhověla vzrůstající návštěvě. A pak daleko od Slánky a od stanice, v zeleném lesním údolí, stála jediná vila. O té však věděl málokdo. Jen mladé párky se pouštěly tak daleko,

neboť tam byl háj a lučina květy posetá, a tatínkové a maminky tam nedohlédli a nevěděli arci, jak tam v zeleném zátiší chutnají tajné hubičky.

V Mokropsích vůbec nekynulo Pražanům nic. Zato Všenory byly eldorádem Pražanů již v letech šedesátých, a to bylo skoro nejdál, kam proud náletníků dosahoval. „Ach, Všenory!“ říkávalo se tehda. „Tam je krásně!“ — Dobřichovice přicházely do módy teprve v letech sedmdesátých. Řevnice ještě později. Zadní Třebáň byla již pohádkovou vesnicí. Jak se to všechno za třicet roků změnilo!

A tak tedy v těch „nepamětných“ dobách to bylo, když pan rada Holofernes odcházel na odpočinek.

Jméno bylo sice hrozivé, hrdinské. Holofernes! Avšak jeho nositel, pan rada, byl muž nesmírně mírumilovný. Nemohl se ani dočkati, až bude mít „svá léta“, aby tím praštil.

Dávno před tím, než dostal modrý arch, umiňoval si, že svůj odpočinek ztráví na venkově. Ale na takovém, aby měl Prahu blízko. Časem se rád podíval do divadla, do koncertu, a časem chtěl i navštíviti některého starého druha. Hlavně však nechtěl býti příliš vzdálen své rodiny. Měl již několik provdaných dcer, měl i syny v Praze.

Však se mu dosti divili, že šel na venkov. Nebyl totiž ducha příliš hrdinského a mnohým jeho přátelům bylo naprosto nepochopitelné, že se usadil tedy kdesi v krajině Berounky ne v obci samé,

ale hezky opodál. Domek stál sice v pěkné zahradě, ale k jinému, nejbližšímu domku na východ bylo aspoň pět set kroků a ke druhému na západ rovněž tolik. Tak tedy byl pan rada vlastně na samotě.

Pravda, že přízemní okna domku měla okenice, pravda taky, že v zahradě v noci pobíhal pes, a konečně měl pan rada revolver a dobrou dvojku, stále nabitou.

„Ze tří věcí mají špatní lidé strach," říkával pan rada svým přátelům. „Ze psa, ze střelné zbraně a ze světla."

„Ale vy nikdy nesvítíte, pane rado," namítali mu.

„To je pravda, nesvítím. Dole mám okenice — a v patře, to by musel přijít chlap s žebříkem. A to už je vloupání vyšší kvalifikace."

„Copak takovému darebáku záleží na kvalifikaci!" namítali přátelé.

„Nezapomeňte na psa, pánové!"

„Psa vám otráví!"

„Mého nikdo neotráví. Je vycvičen, aby od nikoho nic nevzal. To je pes vzácné dresury. — A že nesvítím? Víte, dejme tomu, že by se vyskytl chlap tak smělý, aby přišel s žebříkem; dejme tomu, že by mi psa otrávil; pak přistaví žebřík, vyleze, podívá se do okna a všechno přehlídne. Uvidí, kde spím, vleze oknem druhé světnice. Ale když je tam tma, jsem j á ve výhodě. Mne nikdo nevidí, ale j á vidím ven, i v nejtemnější noci přece jen vidím víc než útočník. A jakmile bych zaslechl

praskot okna, vzbudím se, sáhnu po revolveru nebo ručnici — a pálil bych do toho bez milosti."

A když pan rada Holofernes pronášel slova „pálil bych do toho", tu jeho zraky bojovně zajiskřily, tváře se nadmuly, levice se napjala od těla jako prut, pravice sebou švihla k pravému uchu, jako by chtěla přilícit ručnici, ukazováček se vztyčil, jako by hledal spoušť, levé oko se přimhouřilo — — Povídám, pánové, v tu chvíli vypadal pan rada tak útočně a skoro zuřivě, jako by skutečně držel v rukou flintu — a jen jen vypálit! Kdo seděl proti němu, bezděčně se uhýbal, aby ho rána nezasáhla. Divže to nehouklo a že prach nezačpěl. Tak živě to pan rada líčil.

„Podívejte se na Holoferna!" říkával o něm pan vrchní komisař Štokfiš. „Vypadá jako kuře — a málem že člověka nepropálí. Kde se to v něm vzalo!"

Inu, patrně nic jinak, nežli že se člověk přizpůsobuje okolnostem, soudili všichni, kdo ho slyšeli. Usadí-li se člověk v takové pustině, musí být na vše připraven.

Tak hrdinsky vypadal pan rada v očích pražských svých přátel. Ale tam venku byl přece jen opatrný. Přicházel do hostince v obci časně z večera, ale jakmile se snášel soumrak, zaplatil a vydával se k svému domku, než se nadobro setmí. Vždy ho provázel pes a vždy měl pan rada lucernu s sebou a revolver v kapse. Opatrnosti nikdy nezbývá.

A zdálo se, že skutečně v té končině není tak všechno docela v pořádku. Obyvatelé vesnice chodívali časně spat. Ale kdo bděl déle, zaslechl nejednou pozdě na noc, někdy kolem desáté hodiny, dunivou ránu ze tmy. Napoprvé neuhodli, kde to zahouklo, ale později zjistili, že to přichází směrem od příbytku páně radova. Záleželo na tom, jaký vál vítr. A když byl vítr západní, přinášel noční zahouknutí docela bezpochyby od radova domku.

„Tam se někdo dobývá,“ povídali si lidé v obci bez dechu, pokud nespali. „Pánbůh s námi a zlé pryč! Jen aby se panu radovi nic nepřihodilo!“

Ale ráno viděli pana radu chodit po zahradě docela veselého, a taky paní radová vypadala zcela bezstarostně. A stará Kačena, kterou si přivezli z Prahy, prala nebo věšela, zalévala záhony nebo kropila cestičky a zpívala si při tom. Panečku, měli tam všichni otužilou kůži!

Vyjelo si jednou z Prahy několik známých, aby pana radu navštívili. Pobyli, poveselili se na jeho „statečku“, jak tomu říkali, a pak je pan rada vyprovázel k večernímu vlaku. Vyšli schválně tak časně, aby ještě chvíli mohli poseděti ve „Veliké hospodě“. Neboť Veliká hospoda byla proslulá svým nedělním chmelem jako křen.

Všichni pochvalovali panu radovi, jak to má hezké — ovšem, ve dne hezké. Ale jak prý je tam v noci, když to stojí tak stranou?

Pan rada byl rozjařen již po celé odpůldne a jeho sdílnosti k večeru jen přibývalo.

„Vyzrát na to člověk musí,“ povídal s lišáckým úsměvem.

„Jak vyzrát?“ ptali se hosté z Prahy.

Aniž dbal toho, kde kdo naslouchá či nenaslouchá, svěřoval se pan rada:

„Vlastní nápad, pánové, nápad na patent! Povídal jsem vám už, čeho se špatní lidé bojí: světla, psa, střelné zbraně. Svítit nemusím, to víte. Psa mám. A než jdu spat, takhle někdy ve tři čtvrti na desátou, vylezu ještě z baráku, s flintou v ruce, a vypálím do tmy ránu. Jednou střelím na východ, po druhé na západ, jednou na sever, po druhé na jih. Naslepo, to se rozumí. A pro všechno do povětří, to se ví. — No, chápete? Padne-li někde ve tmách rána, tam si nikdo netroufá. Mohla by padnout i druhá — a nikdo není jist, aby ho to nešvihlo. A jak padne rána, náš Sultán se rozštěká. Pánové, střelná rána a psí štěkot jsou dvě věci, že člověku běží mráz po zádech. Přijďte si to jednou poslechnout! Pak tedy vlezu zas do baráku, zamknu, a všichni jdeme spokojeně do postele a za pět minut spíme jak zabití, až do rána. Taky Sultán v boudě spí — a když je tuze špatná noc, bereme ho do chalupy. K domku si netroufá celou noc ani noha. — To je můj patent, pánové!“

Páni se zasmáli, místní pan učitel — který se zábavy účastnil — zvěděl teprv teď, proč to u pana rady v noci bouchá, a z dálky se ozvalo hučení vlaku. Pražáci se zdvíhali, aby nezmeškali, pan rada vstal, aby je doprovodil, a potom se vracel k svému domku.

Málokdo si všiml, že po odchodu pražských hostí zdvihli se i dva podezřelí obejdové, o nichž ani hospodský nevěděl, odkud jsou. Ti však do Prahy nespěchali. Byli to nějací přespolní a zapadli dnes do Veliké hospody zcela namátkou. Jak přišli, tak se ztratili — nikdo nevěděl kam. Jen potom šenkýř povídal, že z nich nekoukalo nic dobrého a že je nejraději, když takoví hosté o jeho šenkovnu ani nezavadí.

Dneska si pan učitel dával pozor. Bylo právě tři čtvrti na deset, když od „statečku" páně radova houkl výstřel. Pan učitel se podíval na hodinky a usmál se. Vida, vida, nač takový pan rada přijde! Nápad věru výborný.

A bylo něco málo po jedenácté, když se ve tmách rozléhalo volání o pomoc. Přicházelo z končiny, kde obýval pan rada.

Když obecní strážník Valenta a ponocný Střízlík a první radní Paroubek přispěchali na místo, zjistili úředně, že pan rada je dokonale vykraden. Pachatelé vlezli po žebříku, jejž si kdesi v obci bez ptaní a dovolení vypůjčili, do okna prvého patra a vynesli, co bylo lze. Jen pana radu nechali v posteli, ani ho nevzbudili.

Sultán pobíhal zahradou jako pitomý, měl vyplazený jazyk a neštěkal. Ponocný Střízlík povídal, že mu zloději dali „babouka" — ale podnes nepodařilo se mi zjistiti, co znamená dáti psu „babouka".

Ze všeho bylo zjevno, že i nejlepší ochranné

opatření časem selhává, zvláště když se jím neprozřetelně pochlubíme.

Druhý den se pan rada Holofernes stěhoval do Prahy. O dvě neděle později vestěhoval se do jeho domku nový majetník. Tento nový usedlík nestřílel, ale v jeho zahradě pobíhali od večera do rána tři psi jako čerti.

A dnes, po třiceti letech, stojí někdejší osamělý domek pana rady Holoferna téměř v samé obci, jak se to na všech stranách kolem něho vyplnilo.

A pan rada zatím dávno již se odebral na odpočinek naprosto trvalý a nerušený, kde netřeba ani střelby ani Sultána.

V květnu 1911.

VE VLAKU.

„Ke Kolínu — k Pardubicům — k České Třebové — k Vídni — vstupovat . . . ! — Gégn Kollin — Pardubic — Trýbau — Vín — ajnštajgnnn . . . !“

Vlastně se nepamatuji, vyvolával-li nádražní cerberus dříve v naší milé mateřštině nebo v té samospasitelné, vyhrkávaje první slabiky, jako by střílel do obecenstva, které se dralo k úzkým dveřím na peron, jako by šlo o život, jako by ujíždělo spasení.

Již jsem v proudu a v tísni, která mne hrozí rozmačkat. Ach, mne konečně vzal ďas — ale tuhle moje kabela! Mám tam citrony a teplé ještě cerbuláty, láhev alpestru a lahvičku „brabancového“ oleje, dvě kila nějakých blum a lahvičku chininových kapek a čert ví jaké ještě křehotiny a šťavnatiny — no, vždyť víte, drazí spoluotcové a spolumanželové, jak se jezdí na venkov za rodinou. Je tam pěkně, čerstvo, zdrávo, rozkošno, ale naše drahé polovice a matky rodin potřebovaly by tam půl Prahy. A my politováníhodní tatíkové, vozíme, vozíme, vozíme! Ještě když je to plné, budiž. Ale

když vám za čtyři nebo za šest neděl počnou družky života nacpávat prázdné ty láhve a lahvičky zase do kabel — „víš, mužíčku, však ono se to v Praze opět na něco hodí!“ —, tu máte co dělat, abyste nevyletěli z kůže. Mám sám už pěkný sklad takového sklářského zboží, mám toho jako materialista a pořád čekám, nač se to konečně hodí.

Inu do popela, do popela. Aby měli obecní vyvažeči čemu nadávat. Nelítostní tito mužové netuší, jaké jsou štrapáce životem s takovou lahvičkou, než konečně přijde na smetiště.

Zaplať Pánbůh, proud mě konečně vymáčkl ze dveří, a když jsem šťastně v deváté kapse nalezl jízdní lístek, aby mi jej pan portýr „kupíroval“, kteroužto procedurou se frekvence na nádražích nesmírně usnadňuje a zjednodušuje, byl jsem vychrlen na peron. Oddechl jsem zhluboka — jakkoli na oddechnutí nebylo ještě času. Neboť rychlík, který vyjíždí z Prahy o jedenácté a třiceti pěti minutách ke Kolínu, k Pardubicům atd., je nesmírně pohodlný, jak známo!

„Dozadu!“ křičí jeden konduktér. „Dopředu!“ hřímá druhý. Lítáte od posledního vozu k lokomotivě — od lokomotivy zas až na konec, všude již plno, ze všech vagonů, ze všech okének šklebí se na vás posupně tváře pasažérů, jimiž je vlak jako vycpán. Ale k čertu, kde se tu všichni vzali? Vždyť nás teprv z té čekárenské menažerie pustili!

Nu dobrá, počkám. Neboť budu-li se tu ještě chvíli se svou kabelou podél vozů tlouci, přivezu

ven kaši z blum, cerbulátů a chininových kapek, majonézu, omáčku!

Zachycuji namanuvšího se konduktéra. Vrhám na něj pohled polo prosebný, polo slibný. Nějaký útulný koutek — nějaké zapomenuté kupé! Časem i v těch nejnacpanějších vlacích zbývá takové kupé.

Porozuměl mi. Ó, mnohdy i konduktér je člověkem a má srdce přístupné lidským hnutím. A za minutku jsem seděl v takovém kupé. Kabela v síti, já v koutě u okénka. S božským klidem, arci také soustrastně, pohlížel jsem na peron, na nešťastné bližní, kteří pořád ještě se svými zavazadly harcovali podél vlaku, od vozu k vozu, s výrazem úzkosti na tvářích, s krůpějemi potu na čelech. Ó, kdybyste věděli, že je tuhle ještě několik míst! Ale nikdy a nikde není člověk tak sobecký jako na dráze.

A vydechl jsem z hloubi prsou opětně. Tak vděčně, spokojeně, praprasobecky. Ale člověk nemá oddechovati předčasně. Dvířka vagonu zase třískla, v chodbičce zadusaly kroky, ozvaly se hlasy — a již se to valí do toho nového útulného kupé.

Rodina! Celá rodina. S hlavou i všemi údy — jeden, dva, tři, čtyři — marno počítat, nemá to konce. Rodiče, tři větší děti, dvě menší, další v peřince, kterou tiskne na prsa mohutná mladá ženština. Nerozeznávám hned, je-li to jen kuchta, chůva nebo kojná. Snad se mi to později objasní. A zátopa kabel, kabelek, košů, pytlíků, kartánů, „pompadúrů“, balíků.

Cítím trest boží, který mě postihuje za moji sobeckost. Nic naplat! Nastávající dvě hodiny nebudou náležeti k nejpříjemnějším v mém životě. Předvídám to s neklamnou jistotou.

V své beznadějnosti spouštím okénko, vyhlížím ven. Peron se vyprázdnil, vlak je nacpán.

„Hotovo!" vykřikl konduktér právě pode mnou. Ale náhle se vzpamatoval a s výrazem nehorázného zděšení dodal: „Fertyk!"

Inu arci, vzpomněl si, že by mašina nezabrala, nevykročila a nejela, kdyby neslyšela „fertyk!" Jsou to lokomotivy ze staré školy — je to všecko na dráze ze staré školy. Myslím, že i to „hotovo!" překáží takové lokomotivě a čekám jen, až se nějaká nejbližší nehoda nebo dokonce katastrofa železniční svede na to české velení.

„Abfárt — odjezd!" doniká sem zepředu — a vlak se hnul.

Nestalo se při tom hnutí nic jiného, nežli že mi jeden z košíků vážené spolucestující rodiny spadl na hlavu. Byl to jeden z menších, pouze pětikilový — díky Bohu, že to nebyla tamhle ta rohatá bednička. Než jsem si ohmatal hlavu, zdvíhám úslužně košík. Konečně vem rarach hlavu, jen aby mi z košíku nevyšplichlo něco na spodky!

Košík přijala ode mne panička — bez omluvy, bez poděkování. S výrazem nejvyšší nevrlosti vrazila jej zase mezi ostatní zavazadla v síti a pronesla mrzutě:

„Když je tu taky tak plno!"

A při tom spočinul její nevrlý pohled — na mé nebohé kabele. Rozvažoval jsem, nemám-li snad svoji věrnou brašnu vyhodit oknem, abych paničce učinil místo. Rozhodl jsem se, že ještě počkám.

Panička mne nepoctila ani mrsknutím oka, leda platilo-li to mně, když zraky její zaletěly přese mne do koutka, v němž jsem se krčil, při čemž prohodila bodavě k „hlavě" své rodiny:

„Tys to pěkně vyjednal, Rudolfe! Myslela jsem, že pojedeme sami (značný důraz!). To bych radši byla ještě počkala!"

„Ale vždyť jsem říkal, ženuško" — ospravedlňujícím a stísněným hlasem odpovídá „hlava" — „abys počkala, že je času dost . . ."

„Říkal, říkal," jízlivě vytýká panička. „Říkáš všecko v nepravý čas. Aby nám byl ujel vlak! Ale konduktérovi jsi měl říci."

„Nu, vždyť jsme tu skoro sami, ženuško . . .!"

„Skoro! Když jsem řekla: vem kupé — měl jsi vzít kupé. — Kdo ví, kam až pojede!"

Výborná panička! Domnívá se patrně, že jsem hluchoněmý, neboť oním „kamažpojede" myslí mne, dojista mne. Věru velmi vlídná „madame sans gene" v českém vydání.

„Za peníze musíme dostat místo," horlí panička dále, „a za peníze také můžeme pohodlně jeti. Vždyť si dají dost platit! Koukej, teď aby chudák Robert stál!"

Skutečně, povšiml jsem si teprv teď, že mla-

distvý, asi desítiletý člen rodiny trčí posud v chodbičce, nemaje uvnitř místa.

„No, tak se budeme střídat," rozhoduje otec. „Každý bude chvíli stát, aby si ostatní mohli odpočinout."

„Všichni se jistě nebudeme střídat," švihá panička, a teď po prvé zalétl její pohled ke mně, ale bleskurychle se vrátil k „hlavě" rodiny. „To víš, každý si myslí, že svoje peníze musí jen vysedět ..."

Než panička vyřkla tato slova, již jsem chtěl Robertkovi nabídnout svoje místo — sám to vydržím bez namáhání dvě hodiny stoje a přecházeje v koridorku. Ale po jejích slovech jsem se zatvrdil nadobro. Věru, výborná panička! A již jsem se odprošoval, že jsem se prve nařkl ze sobectví. Vidím, že nenáležím k nejhorším. A odprošoval jsem v duchu také manžela, že jsem ho pokládal za „hlavu" rodiny. Ne, pravá hlava sedí tam na krku vážené té dámy. A hlubokým, srdečným soucitem byl jsem naplněn k té domnělé „odpovědné" hlavě. Ach, mívá asi chvíle . . .!

„Rudolfe, mohl bys zavřít to okno! Víš, že to nesnesu!"

Bylo sice jen toto okno otevřeno, nebyl průvan, ale již jsem chápal paničku. Je z těch nesnášelivých povah, které s jakousi rozkoší provádějí vše jiným na vzdory. Díval jsem se pěkně ven — měl jsem být potrestán za to, že tu sedím.

„Ženuško," osmělil se namítnouti manžel, „takové vedro . . ."

„Jen zavři!“

A teď to znělo tónem tak rozkazovacím, že nebylo odvolání. Tak tedy pan Rudolf se zdvihl a zašeptav nesměle: „Račte dovolit“ — vyhmoždil okénko vzhůru.

„Já se chci dívat!“ ozval se tu škemravý, rozhýčkaný hlásek, ani jsem hned nevěděl, z čích úst. Ale hned se to ukázalo. Zdvihl se klučina asi pětiletý, který svému nosíčku popřával veškeru volnost a jeho přebytek s chutí polykal.

„Tak se dívej,“ povoluje otec, „jdi vedle Roberta!“

„Ne, já chci támhle!“ a s jedním ukazovákem až kdesi v jícnu ukazuje druhým k oknu, u něhož jsem seděl já a proti mně politování hodný otec rodiny.

„Tak jdi tam, Frédičku,“ posílá jej matka. A ježto se jí zdá, že by synátor přece neměl dost odvahy vecpati se mezi nás dva, povstává panička, chápe se klučiny a dovádí jej k oknu. Zdálo se arci, že v tu prostoru mimo naše dvoje kolena již nic se nevejde, ale panička mi dala lekci z fysiky a vtěsnala tam jako klín malého zvědavce.

„Koukej se, Frédičku — je to okno pro všecky!“

Inu, ke všem čertům — —! Ale ne, mlč, Franto! Mohl by ses již ozvati, ale jak by byl zahanben ubohý ten soutrpitel, jejž provází tato „rázná“ žena na cestách života! Cítil by, že bylo na něm, aby řekl, co bych rád řekl já, ale ví dobře, že by to říci nesměl.

I skládal jsem své hnáty, jak jsem mohl. Při tom jsem přehlédl s počátku, jak si Frédiček otírá své uslintané prsty o mé spodky, a skoro to již nestálo za to, když jsem přes ně rozestřel starý havelok. Inu, vlastně to malé dobytče za to nemůže. Základ vychování přece má jen od pečlivé matinky. Učinil jsem, co zbývalo. Uchyluji se ve všech případech života k opojnému tabáku, i zažehl jsem si doutník.

Nevěnoval jsem zdánlivě svou pozornost ničemu jinému, než svému smotku, ale dobře jsem postřehl, že můj čin paničku vzrušil. Vyrážela chviličku dech nosem, náhle však zvolala:

„Ale Rudolfe — tohle je přece kupé pro nekuřáky, viď?!“

V rozpacích podíval se manžel na mne a vida, že se obírám jen doutníkem, bloudil očima po kupé. Nikde nic záchranného.

„Ženuško, ne — to je pro kuřáky . . .“

Ale jak to řekl, nešťastník! Jako by prosil za smilování, za život.

„Povídala jsem ti, abys vzal kupé pro nekuřáky — kdo pak tohle — —! Tak tedy otevři okno, pro Krista Pána . . . Ale povídám ti, že je to pro nekuřáky!“

V tom okamžiku vstupoval konduktér. Měl patrně hodně co dělat, že tak dlouho nepřicházel — byli jsme už dávno za Běchovicemi.

„Je tohle kupé pro kuřáky?“ vyhrkla na něj panička.

„To je pro kuřáky,“ přisvědčil konduktér.

Panička sevřela zlostně rty. Ale za okamžik zvolala:

„To si tedy můžeš taky zapálit, Rudolfe — ať cítím tvoje . . .!“

Je pravda, to je „rodinnější“.

Avšak než pan manžel zapálil, požadoval konduktér lístky.

„Kdepak je máš, Rudolfe? — Kriste Pane, kam jsi je zase dal! Vždyť jsem ti povídala . . .“

Ať mu byla povídala co chtěla, objevilo se, že lístky má panička, a to kdesi v útrobách svého oděvu, že by dobytí jich málem vyžadovalo zacházku do „toalety“ nebo částečné převléknutí. Odvrátil jsem stoudně tvář — a za chvilku slyším hlas konduktérův, jak lístky prohlížel:

„Ano, ale kampak to jedou, milostpaní?“

„No, do Roudnice! Vždyť je to na lístkách!“

„Dobrá, milostpaní, ale my jedeme ke Kolínu a k Pardubicům . . .“

„To nemůže být!“ volala panička.

„Už je to tak!“ potvrzoval konduktér. „Jakpak se sem dostali? Vlak k Roudnici jede v jedenáct padesát, jakpak jich mohl portýr pustit k rychlovlaku?“

„My šli jinými dveřmi . . . Slyšíš, Rudolfe? A já ti povídala . . .“

Ale manžel hledí k tomu zcela apaticky. Ví, že nic nespraví, nespraví-li to jeho choť.

„Co teď, Ježíši Kriste!“ zoufá panička.

„Teď nic než v Brodě vystoupit a zpátky do Prahy!“

„A kdy to jede?“

„To až odpůldne.“

„A kdy přijdeme do Roudnice?“

„No, až večír, dřív ne.“

„Ježíši Kriste, vždyť my jedeme na svatbu!“

„To tam už nebudou . . .“

Chladně to řekl konduktér a šel, snad aby případ ohlásil vůdci vlaku.

Chviličku vládlo dusné, hrozivé ticho. Náhle však vybuchla panička:

„Ježíšmarjá, Rudolfe, jak jsi tohle mohl udělat! Svatba je ve čtyři hodiny!“

Tu konečně překypělo i v ubohém člověku.

„Dej mi pokoj, Berto, a vyřiď si to! Co já! Co já! Tys nás hnala ven, tys nás vedla, tys to zavinila! Mně je to jedno — a nikam už nejedu!“

Byl to hlas člověka utýraného, stále honěného, okřičeného, hlas, který se chvěl nervosností, posud tlumenou, ale konečně vybuchnuvší. Z těch několika slov vyzníval celý jeho životopis od té chvíle, kdy s touto ženou odcházel od oltáře.

Mlčel jsem dále, jako posud, jenom jsem rozškrtl sirku politování hodnému trpiteli, v jehož třesoucích se rukou třepetal se doutník. Podíval se na mne vděčně a tím pohledem jako by mi chtěl říci: „Stydím se nesmírně — ale vy to přece všechno chápete, pravda-li?“

Pět minut po dvanácté byli jsme v Českém

Brodě a moje rodinná karavana o překot vylézala z vozu se všemi svými zavazadly. S politováním jsem se díval za bačkorou manželem, za dětmi, jimiž milující matka ve zlosti smýkala, ale s jistým zadostučiněním jsem pohlížel za zbrklou tou amazonou. A skoro — nebýti dětí a toho muže — skoro bych jí byl tu zajížďku ze srdce přál. Takto jsem ji roztomilé paničce přál jen zcela obyčejně.

KTERAK TO PAN STAROSTA OBJASNIL.

Kdežpak si vzpomenu, kolik je tomu let, co mne jakási náhoda zavedla do přívětivé, ba skoro půvabné vesnice, tak půvabné, jako by ji Pámbu byl stvořil podle nějaké roztomilé kresby Alšovy. Krajinka mírně zvlněná, plná lesů a hájů na návrších, s úrodnými poli v nížině a s hojným stromovím ovocným kolem statků. Topolová alej vedla do vesnice a topolová alej vyprovázela zas poutníka na druhé straně z vesnice. Topoly prý bývaly zvláštní výhradou panstva za starých časů. A skutečně stál ve vesnici starý zámek, spíše však zámeček pro kavalíra dosti skromného, a taková nějaká drobná vrchnost tam bydlila. Nějaký starý pan baron, jejž nepřetržitý pobyt na venkově, mimo všechen velkoměstský ruch, a pilné hospodářské zaměstnání změnilo dávno v pravého rozšafného venkovana. Sám dohlížel na polní práce, ba i sám ruku přiložil, když bylo potřeba. Však také jeho ruce byly sluníčkem opáleny, chlupaté a pihovaté a dlaně hezky tvrdé. K němu náležela i stará paní baronka, která z ovocné úrody se zálibou vyráběla všeliká ovocná vína, jabčák, rybízové, angreštové

a velice si na tom zakládala, když jí ty samodílné nápoje host pochválil.

Opodál vesnice vinula se mezi poli a lukami neveliká řeka, která ani v nejparnějším létě nevysychala. V té bylo dosti ryb, a hlavní věc, ty ryby také „braly", a to se mi nejvíce líbilo. Jsou řeky, u kterých můžete sedět od rána do večera a nic vám ani neťukne. Něco takového nakonec i nejtrpělivějšího rybáře dožírá. Když tak týden marně „chytáte", když vyházíte spoustu vnady, aniž se vám šupina ukáže, svinete konečně vlasec, zabodnete udice do korku, rozeberete a svážete prut, postavíte jej do kouta a pomyslíte si o všech rybách na světě velmi neuctivou věc. A tenkráte, před těmi mnoha lety, nebylo v Čechách ještě ani ondater, aby se nedostatek ryb na ně byl svedl.

Ale nejveselejším zjevem v té přívětivé vesnici byla dokonalá zásoba dětské drobotiny. Spousta hlaviček s vlásky jako len, ba s vlásky skoro bílými, jak je slunce vypražilo, hlaviček většinou modrookých, a tolik roztomilých ústek s červenými rty — radost se na všechnu tu mláď podívat! A nebyli to takoví bohopustí skotáci, kteří by se pořád byli prali, na mimojdoucí jazyk vyplazovali, kamením po sobě házeli, okna vytloukali — slovem veškeru neplechu tropili. Arci musím poznamenat, že to bylo hodně stranou světa, daleko od Prahy, vesnice, kde posud ani o kopané nevěděli. A tamní silnice, která se táhla vesnicí, jako když bičem mrští, dávno ještě nepoznala dobrodiní automo-

bilů. Tamní malí haranti nebyli ve stálém nebezpečenství života. Selským vozům se vždycky včas dovedli vyhnout.

„Hezké děti tu máte," řekl jsem panu učiteli, s nímž jsem se za těch pár dní seznámil. „A hodně. Myslím, že je radost býti v takové dědině učitelem. A dobře je vedete. Všechny ty děti přívětivě pozdravují, jak pozoruji. Neminou staršího člověka bez pozdravu."

„Pravda, pravda," přisvědčil pan učitel. „Hodné děti, a dost je jich. Však bývalo před lety jinak. Málem by byli zdejší školu zavřeli pro nedostatek školáků. Bylo by to potkalo mého předchůdce a dost ho to rmoutilo, ježto neznal větší radosti než učit, učit, učit. A jak stárl, tím víc dětí ubývalo. Ale spravilo se to, na obec se sneslo nové požehnání. Jen jakýsi divný zákon zavládá nad naší dědinou, docela mimořádný."

Podíval jsem se na pana učitele velkým otazníkem.

„Totiž tak," vysvětloval mi. „Všechny děti tu přicházejí poněkud předčasně na svět. Aspoň každé první."

„A to je zajímavé," povídám. „Jak to?"

„Nu, způsobem docela přirozeným, ovšem. Zázraků není. Však se nynější pan farář, když sem před lety přišel, něco nazlobil, a dokonce i velkým pokáním a věčnými tresty chtěl pohroziti, ale my jsme měli moudrého starostu. Objasnil mu věc, a pak bylo dobře."

„A povídejte, pane učiteli!"

A milý pan učitel mi vypověděl.

A tedy tak to bylo. Zemřel kdysi starý pan farář a do vsi přišel nový. Žádný starý mrzout, muž ještě v plné síle, ale v jedné věci velmi nedůtklivý. Přišli mu do kostela s křtinami, a bylo to teprve půl roku po oddavkách. Přišli s jinými, a bylo to čtvrt léta po veselce. Stalo se mu dokonce nejednou, že dříve křtil a potom teprv oddával. Víc a více se mračil, až pak si jednoho dne pozval starostu na důvěrný pohovor. Starosta přišel, postavil hůl do kouta, řekl uctivě:

„Ráčil jste mě zavolat, velebnosti. Čímpak mohu sloužit?"

Pan farář svraštil obočí, podíval se zpytavě na starostu, starého, zkušeného šedivce, pokynul mu na křeslo a řekl:

„Nerad vás k sobě pozývám v té věci, ale jste první osoba v obci, člověk vyzkoušený a pořádný. Taky vám musí záležet na pověsti obce. Já s ní nejsem spokojen, ba, jsem velmi nespokojen. Zdá se mi, že mezi vašimi osadníky panuje jakási nemravnost, a tu bych rád napravil."

„Jak to, velebnosti, nemravnost? Myslím naopak, že se naše osada chová velmi dobře. Nemáme tu žádných pranic, pane faráři. Padesát let u nás nehořelo, lidé jsou opatrní. Za posledních třicet let neměl nikdo žádné potahování se soudy, žádný člověk od nás ani půl dne neseděl. Kolem dokola lesy, a nemáme žádných pytláků. Na poli se ne-

krade. Cizího ovoce se nikdo nedotkne. Všechny muziky u nás jsou sice veselé, ale při žádné krev netekla, pokud jen lidská paměť sahá. Ba ani žádné žebroty nemáme. Všichni lidé se u nás poctivě obživí. Jakápak nemravnost?"

Pan farář po tomto starostově výkladu skoro jako trochu zakolísal, ale rozpomenuv se zase nabral vážnou tvář a řekl:

„To všecko nemyslím, pane starosto, a co jste mi tu pověděl, je velmi potěšitelné. Ba vidím, že vaši lidé i do kostela chodí a všechny svátky příslušně světí. Jiná věc mne hněvá, a tedy to musím říci. A jestliže u vás nedojdu podpory a pomoci, budu musit vašim lidem promluvit do duše s kazatelny, jak jsem ještě nikdy nemluvil. Nerad, velmi nerad pouštím hrůzu na své ovečky, ale myslím, že déle nemohu mlčet."

Pan farář oddechl, na chvíli pomlčel a ztlumeněji pokračoval:

„Pane starosto, naše farní matrika je výmluvným svědectvím, že u vás není všechno v pořádku. Za nedlouhou dobu, co tu jsem, zapsal jsem desatero křtů předčasných, někdy velmi předčasných. Srovnával jsem je se zápisy o oddavkách a shledal jsem, že se zdejší dívky podnášejí, ale netoliko výjimkou — šmahem! Povinnost mi káže — —"

Pan farář nedopověděl, zpozorovav na tváři starostově zvláštní úsměv, jenž ho zarazil.

„Vy se usmíváte, pane starosto, ale ta věc není k smíchu."

„Račte odpustit, velebnosti, škublo mi to tak mimoděk hubou. Ale smím-li prosit, velebnosti, touhle věcí neračte hýbat! Myslím, že by to nikam nevedlo, ale hlavně se mi zdá, že je nejlíp nemluvit o tom. Račte dovolit, abych se o tom vyjádřil docela upřímně. Musíte vědět, že před nějakými dvacíti lety byla v obci zvláštní neúroda. Však to najdete v matrice. Kde se to vzalo, nikdo nevyzpytoval, ale bylo to tak. Ženili se lidé, vdávaly se nám holky, ale největší počet těch párů zůstával bez dětí. Chodili do města k doktorům, nic nepomohli. Dávali na modlení, ale bez účinku. Velebnosti, schylovalo se k tomu, že školu zavřeme! Ale ještě hůře, všichni ti lidé byli nespokojeni. Zpromrzelí mužové začali vysedávat v hospodách, ženské doma plakaly a byly nešťastné. Nebo nemajíce starost o děti slézaly se a klevetily. Jo, jo, pane faráři, tehda jste to měl vidět — a stěží byste byl poradil. Tu se jednou přitrefilo, že se Kačenka Varhánková podnesla. S Jírou, synkem ze statku. Kačenka byla hodná holka, nic špatného na ni, a Jíra byl chasník pracovitý k pohledání. Velebnosti, rozumí se, že bylo klevet až dost, ale měl jste vidět, jak všechny ty vdané ženy holce záviděly! Každá chtěla být na jejím místě. Ale tátové měli rozum. Víte, co řekli? Když prý se ta chasa vyzkoušela, ať prý se vezmou! Byl z nich docela šťastný a spokojený párek a je podnes. Za tři měsíce po svatbě Kačenka povila — do dneška má sedm dětí, radost se na ně podívat. A velebnosti, tímhle párem to u nás začalo. Dříve

se nám všechny okolní obce posmívaly, že jsou v naší vsi samé Sáry, ale brzy byl konec všech řečí. Ponenáhlu bylo skoro v každém statku, v každé chalupě, v každém baráku nějaké děcko, aspoň očividná naděje na ně. Mámy i tatíkové přimhuřovali oči, pamatujíce, jak bylo předtím. A když bylo docela jisté, že budou křtiny, velebnosti, tedy se ti mladí lidé brali beze všeho povyku a láteření. Nebožtík pan farář napořád je oddával, jako by nic nepozoroval, a velebnosti mohu vám říci, že to jsou samá spokojená, dobrá manželství. Nebo to vám ještě mohu a musím říci, že naši hoši nikdy nebyli žádní mlsotové, kteří, když usrkají svrchu smetanu, nechají pak sbírané mléko stát a zkejsnout. Ne, velebnosti, u nás to nevedou po pansku. Kluci byli a jsou jak řimbaby a každý si bere svou, s kterou začal, a chvála Pánubohu, všechno dobře dopadá. Tedy bych radil, velebnosti, abyste tím neráčil hýbat a nechal věc, jak ji Pámbů dopustil. Vždyť by celá naše vesnice byla málem vymřela. Ale teď, teď už se o ni nebojím.“

Pan farář se hluboce zamyslil. Potom ubezpečil starostu, že to ještě zrale uváží. A snad uvážil. Aspoň mi řekl pan učitel, že s kazatelny nezahřímal. Jen při zpovědi prý byl velmi přísný a všem přestupníkům ukládal, aby své provinění napravili. A všichni prý vždycky rádi uposlechli.

V červenci 1926.

POSVÍCENSKÝ DEŠŤ.

Konečně, konečně! Po dlouhých měsících zatáhlo se na obzoru, skoro současně na všech stranách, a šedivý ten povlak vystupoval velikým kruhem výš a výše, zakrývaje víc a více oblohu.

Byla po celé měsíce jasně modrá — až vysměvavě modrá, a zdálo se, že toto její vzezření je již nezměnitelné. Že se nebe již nikdy nezamračí. Že vyschla nadobro všechna zřídla nebeské vláhy. A nevyschla-li, že byla zavála v neznámé končiny. A na tu vyprahlou, na skálu ztvrdlou a ještě jako nějakým podzemním žárem roztrhanou půdu že nesprchne nikdy ani krůpěje.

Sluneční terč se kotoulel od jitra do večera po nebi hladkém, jako umeteném, na celé své denní dráze nesetkal se ani s jediným „beránkem", ani šmouhou a zapadal v nádherném ohňostroji nebeském za hřbety vrchů, jež vroubí údolí berounské. Berounka sama se v tom večerním loučení a při posledních polibcích Helia pokrývala znenáhla ruměncem, až pak zahořela šarlatem. Slunce klesalo za kopce karlštejnské, mizelo, ale ještě to božstvo

všeho života rozestíralo po západním nebi nádherný svůj večerní plášť oranžový, nachový, dále sírově žlutý, sinavě zelený a na celém širošírém lemu modrý. A den ode dne rozvíjelo tak slunce i na odchodu všechnu svou nádheru, jako by ještě všemu pozemskému posledně kynulo. Navždy jsem zvítězilo! Den ode dne, večer co večer byl ten obraz stejný, a přece vždy jiný. Včerejší večer byl skvostnější předvčerejšího, dnešní včerejšího. A potom se snesla na krajinu horká, dusivá noc, bez chladu, bez rosy, bez vánku, bez osvěžení. Za dne žehlo slunce a vzduch tížil jak olovo, ale i noc naplňovala příbytky dechem tavírny.

Konečně však se zatáhlo nízko nad zemí a zdáli zavanula vůně deště. Konečně tedy se snese vláha na pole i luka, na zmučené stromoví, na zhnědlé trávníky.

Nevyrojily se to zlověstné mraky, hrozící náhlou bouří. Nerozpoutal se vítr a nezašumělo nad krajinou letící mračno, žlutavé a hnědavé i modravé zároveň, ono mračno, které náhle zahučí i zaskučí a naplní hrůzou kde koho, neboť příšerný ten hukot znamená neodvratný útok vražedných krup. Zticha, bez větru se zatáhlo, jako by sám ten zemský obal vzduchový a mrakový věděl, že byla země ztýrána dosti vším, co předcházelo, a že jí netřeba ničeho jiného než vláhy na zotavení všeho, co ještě může dorůsti a dozráti. Bylo nezbytně třeba, aby se znova napojily vyprahlé potoky, vypařené řeky, aby zas oživly prameny vyschlých studnic, aby

změkla kornatá, rozpukaná, miliony hrabošů provrtaná půda, aby utrápený hospodář mohl vytáhnouti pluh, zbrázditi a zvláčeti role, zasíti ozim.

A pojednou to zaševelilo v korunách stromů, ve vyschlém křoví, na žluté a zhnědlé trávě, a podivná, nevylíčitelná vůně naplnila všechen vzduch. Prší, prší, prší! Tak jemně, znenáhla, potichounku, aby vše vyprahlé mělo kdy uvyknouti tomu, aby se včas otevřela každá picha zasychajícího listu, aby se oplákl prach, jímž bylo posud místo vláhy pokryto vše rostoucí a hynoucí.

Všechna ta příprava k dešti byla sledována osadníky od prvého okamžiku. Zraky všech byly obráceny k nebi. ale ničí ústa nemluvila. Jako by se bála zakřiknouti dešť, jejž nebe slibovalo. Doufali již tolikrát za temných nocí, že konečně zítřek se probudí v mlhách a přinese vytouženou vláhu, ale vždy marně.

Dnes tedy konečně snad!

Sousedé vycházeli od rána z baráků a chalup, obhlíželi krajinu nebeskou, stopovali bedlivě, jak azur mizí, obloha olovem se zalévá, její klenba jak se níží, a vraceli se zas. Plni naděje zalézali do baráků, že v nejbližším již okamžiku zabubnuje na okénka dešť, a zas plni obav, aby se slité mraky přece ještě nerozptýlily.

Ale teď, když zaševelil drobný dešť, omývající každou haluz, každý lístek tak opatrně, jako matka omývá choulostivé děcko, a když ten počáteční šepot nebeské vláhy se měnil ponenáhlu v hovorný,

nepřetržitý crkot, vybíhá ze stavení kdekdo. Nikdo se neukrývá, nikdo se před deštěm nezastírá. Tak vzácné je to namoknutí, že staří, mladí vzdávají se radostně dešti neoblékajíce kabátů ni hlav nepokrývajíce. Prší do vlasů, stékají potůčky s čel a po tvářích, promokají košile a chladný dešť proniká až na kůži.

Ejhle, uličkou valí se zakrátko první potůček! Jak tomu dávno, co ho neviděli! A již jest ulice plna dětí, košilatých i bosých, a již se nohy i drobné nožky brodí po kůtka v hnědé břečce, než se vyplákne všechen prach a trus a než poteče voda čistá.

Kdesi zakokrhal kohout.

„Teď mlč — teď už prší!" okřikuje ho kdosi. „Dříve jsi měl kokrhat!"

Ze dvorku naproti vyběhlo hejno hus. Roztahují křídla a kejhají, až sluch přechází, a mávajíce peruťmi polo běží a polo se vznášejí na konec ulice a s nesmírným křikem mizejí kdesi za rohem. Řvou taky svou husí řečí: „Prší, prší!"

Nastává sice zítra posvícení, ale co na tom, že prší? Tentokrát nikomu dešť nepřekáží, posvícení nepokazí. Ba naopak, tentokrát je k němu vítaným úvodem. Vlažička již předem nahrazuje, co posvícení stráví.

Z mrholení a z deště stal se lijavec, ale kouř i tím lijavcem se prodírá — a ze všech komínů po dědině vesele se kouří. Všady pekou na zítřek buchty a koláče — a co hus padlo za oběť světci, jehož

svátek se zítra slaví! Snad proto vybíhají ze dvorů domkářů a chalupníků za prvým hejnem jiná, plná radosti, že tentokrát břitu nože unikla. No počkejte, chudery! Vždyť bude i svatého Martina a svaté Kateřiny a svátky budou — zbude vás potenku na plemeno do nového roku. A kterou z vás nesnědí doma, tu snědí v Praze. Štěstí, že to v své nevědomosti netušíte!

U sousedů dobyl se z chlévku pašík na zlatou svobodu a teď rejdí po dvoře v dešti. Jako by se bylo i jemu stýskalo po lázni přírodní sprchy, div že kozelce nemetá, ale i přesto se zdá, že stojí víc na hlavě než na nohou.

K poledni náhle dešť ustal. Ba i poněkud se rozsvětlilo, jako by se chtělo vybrati.

Skoro ulekána vyběhla z chalupy sousedka Zadrobilková, vzhlédla k nebesům a volá:

„Jen Panebože houšť! Nic si z toho nedělej, že máme zítra posvícení! A radši dneska se vším dolů než zítra . . .“

Snad byl Pánbůh nějakou chvíli před tím přece na vahách, zda svým deštíčkem trefil světu do noty, a tedy trochu polevil. Ale když jej teď paní Zadrobilková tak upřímně ujistila, že se nikdo nehněvá, dal patrně rozkaz, aby nahoře zase spustili. Neboť zakrátko poznovu se ve vzduchu rozševelilo. A brzy potom, jako by tam byli všechny čepy vyrazili, crčí kolkolem jedinou notou.

Ale teď už kdo nemusí, z chalupy nevyleze. Každý si odbyl křest vzácným deštěm dopoledne.

a teď se kouří ve světnicích z rozvěšených mokrých košil a halen a sukní a dětských šatek. Nemoudrou drobotinu vysvlékly starostlivé matky skoro donaha, jak si v bujné nezbednosti nebeské rosy dopřála.

„Haranti neřádní,“ laje sousedka Zadrobilková, „tohle mi tak scházelo ke vší práci! Nevím, co dříve popadnout, a teď abych nechala všeho a ždímala vás!“

Nu arci, paní Zadrobilková zadělávala z desíti kil mouky — dá to kousek práce, než se z tolika těsta naplete a napeče koláčů! Jen ji při tom utěšovala naděje, že se vyprší všechno dnes a zítra na posvícení že se zase vybere.

Ale nevybralo se. Celou sobotu pršelo, celou noc na neděli a dnes tedy — o tom božím posvícení — prší vytrvale dále. Dlouho se nebíčko rozmýšlelo, pořád si deštíček dával na čas, ale když konečně spustil, nestála mu krátká chvíle za to chystání, a tedy se leje. Ostatně svatého Mořice bylo v pátek, a ten den bylo krásně. Světec neměl ani za nehet příčiny, aby si stýskal. Ovšem, ale v pátek nemůže být posvícení — posvícení může být jen v neděli, a to asi nahoře přehlédli!

Máme tedy mokré posvícení, ale zaplať Pánbůh za ně! Prší, a to je hlavní věc!

Děti u Zadrobilků jsou od rána samý koláč, samý mák a samá povidla. Hrušková, jablková, ale arci — nejlépe a nejvýrazněji krášlí švestková. Malý Ferda, zdá se, reje se v tom posvícenském

požehnání celou hlavou. Jí nejenom hubou, ale i nosem, čelem, ušima — vlastní jeho osobnost mizí pod samým povidlovým ornamentem. Jedné chvíle se převalil pod kůlničkou na dvoře jak dlouhý tak široký — a toho okamžiku použil milý štětinatý pašík, přitasil se a povidla s milého Ferdy olizuje. Strašným řevem svolává Ferda na pomoc. Přichvátala panímáma, a ač se po celou dobu s milým pašíkem jen mazlí, teď ho v ulekání praštila koštětem a šťastně zahnala, dítě zachránila.

„Šmarjá Jozefe!" povídala o něco později sousedce přes plot. „Člověk aby měl oči kolem dokola hlavy s tou pakáží. Dyť by nám, pro Krista pána, málem bylo Ferdu sežralo prase, jak byl povidlama obalen!" —

Smráká se. Něco málo pražských výletníků, kteří se domnívali, že světlými šaty dešť přemohou a kteří ztrávili celý den hned v první hospodě za nádražím, odnáší první večerní vlak do Prahy. Ale my, kteří tu jsme doma, klidně se vracíme z mokré vycházky do baráků, v nichž kamínka dýchají útulným teplem, rozsvěcujeme a chystáme se na partii posvícenských filků.

Snesla se noc. Zahrádky zalehla neprostupná temnota, nelze v nich učiniti kroku bez lucerny. A neradno vůbec vkročiti do nich, jak vodou přetékají.

V kuchyňské troubě se pekou zemáky, lupají.

V nedaleké hospodě vyhrává posvícenská muzika. Ale co chvíli vyšine se již leckterý nástroj

„z kolejí“. Není divu. Hrají skoro od samého poledne — a co piva při tom vyteklo! Pomoz Pánbůh, zbývá jim hráti ještě do rána. Komu souzeno, aby této symfonii tak dlouho naslouchal . . .!

A když posvícenská muzika na chvíli ztichne, odpočívá, pak neslyšet nic jiného než vytrvalý cvrkot a pleskot deště, bublání ve žlabech okapních, zurčení v rourách.

Prší, prší!

Požehnaný, blahořečený dešť!

V říjnu 1911.

PÁNĚ ČÁPOVO LETNÍ SÍDLO.

I.

ČEMU TATÍK VEJMELKA NEROZUMÍ.

V Záblatech měli velkolepou novinu. Pojednou se rozneslo, že Paďourek prodává svůj domek.

„Komupak?" táhlo se od chalupy k chalupě, od úst k ústům. Neboť každý, kdo se tak ptal, věděl dobře, že sám domek nekupuje, a nikdo se nemohl dopíditi, který soused by „Paďourka" kupoval. Každý měl, kde by s rodinou svou bydlil, víc nepotřeboval, po větším netoužil, a za posledních třicet let — nanejmíň třicet let — neudála se v Záblatech vůbec žádná „změna držebnosti", o jakých se na příklad v Praze dočítáme téměř denně. Kdepak změna držebnosti! V Záblatech neměl kdo co prodávat, leč by pak spal se svými pod širým nebem, a neměl taky komu prodávat. Neboť v Záblatech neměl kdo zač kupovat. Tak tak že každý udržel chalupu po otcích, aby ji zůstavil zas dětem. Neboť nikdo z osadníků, a sebe přičinlivějších, nemohl svůj majetek rozšířit; právě každá chalupa měla kousek políčka, a nebylo pomyšlení, aby si kdo přikoupil, co by snad ještě stačil zdělat, po-

nevadž všechno ostatní, co obtáčelo grunty záblatské, bylo panské. Kdopak tedy Paďourka — — —?

Někdo přece věděl, kdo se do Záblat „tlačí“. Starý Vejmelka to věděl, výminkář na chalupě hned vedle Paďourků. Vejmelka to mohl vědět, neboť, když všechno mužské i mladší ženské obyvatelstvo vytáhlo na práci do polí a když v osadě zůstaly jenom nedoslýchavé a nedozíravé báby a děti, zůstával tam taky tatík Vejmelka, kterého na poli — chudáka starého — dávno již k ničemu nemohli potřebovat. Však on si své taky již dávno vykonal a měl teď právo na naprostý odpočinek. A tak Vejmelka den co den s božím sluníčkem vylezl na dvorek, pod lípu, nebo na lavičku před vrata, cpal fajfčičku za fajfčičkou, pobafával, dumlal, cumlal, mlaskal, až to lupalo, a rozhlížel se malýma očkama po okolí. Pořád ještě dobře viděl a slyšel a nic mu neušlo, co se v okruhu padesáti nebo šedesáti kroků dělo.

A když slyšel, jak se všichni kolem něho pídí, „komupak“ že Paďourek svoje prodává, pomrkal šibalsky očima a bezzubými ústy si broukal, jako by to pouštěl do režné košile za krk:

„Jo, komupak! Tomu praskýmu! Ten se nám tu usadí!“

Ale nikdo tatíka Vejmelku neslyšel.

Vejmelka věděl, dobře věděl. Byl to „pražský“. Kdopak si ho povšiml, tatíka Vejmelky, když tam pod lipou nebo i na lávce před chalupou

seděl jak šedivý raneček, tiše jak sysel, a tedy se nikdo neostýchal promluvit a nastavené ucho Vejmelkovo tedy dobře lapalo, co se mluví u souseda Paďourka na dvorečku a v zahrádce.

Ostatně nebylo proč ostýchati se a tajiti s něčím, poněvadž nikdo nechtěl nic ukrásti, nýbrž poctivě koupit a zaplatit.

A to byl pan profesor Jaromír Čáp z Prahy. Kmitl se v Záblatech dvakrát, třikrát, prohlížel, uvažoval, ptal se a zase tiše zmizel, jak byl přišel.

Po prvé přišel s panem přednostou stanice Záblat, a tento přednosta byl jeho svakem. Víc než Paďourek a Paďourková mluvil pan přednosta, posavadní majetníci domku chovali se velmi zdrželivě, skoro jako nedůvěřivě, ačkoli jim známý pan přednosta mohl býti zárukou, že „pražský pán" to myslí doopravdy, a koupí-li domek, že taky zaplatí dobrými, nefalšovanými penězi. Po druhé přišel pražský pán s paničkou, svou chotí, aby se taky podívala, konečně po třetí s dětmi, vyrůstajícím synkem a dcerou již jako na vdávání, a tenkrát si plácl s Paďourkem, domek byl prodán a koupen.

Všechno tohle tatík Vejmelka pozoroval. A že si těchto návštěv nevšimli jiní, bylo proto, že domek Paďourkův stál na samém kraji osady, jak se přichází od stanice, že pražský pán přicházel vždy všedního dne, kdy měli obyvatelé na poli co dělat, a že dále do vsi nešel, ale pokaždé zas rovnou na nádraží se vrátil.

Ale tajemství Vejmelkovo dlouho netrvalo. Neboť když pan Čáp kupoval, bylo třeba řádně to projednat, a tu neděli potom, když si s Paďourkem plácl, přišel zase v průvodu páně přednostově a pak s Paďourkem i s Paďourkovou zamířili k starostovi. Před ním byla sepsána stručná prozatímní smlouva, pan starosta a pan přednosta podepsali se za svědky a pan profesor vysázel manželům Paďourkovým peníze, šestnáct stovek, krom toho panímámě Paďourkové padesátku za „klíč od domu". Dřív než po šestnácti stovkách sáhla panímáma po té padesátce, neboť ta byla docela její.

„Pročpak to prodáváte, Paďourku?" ptal se starosta, jako v obavě, že nebude mít soused kde spát.

„I pane starosto, postěhujeme se k synovi do Prahy, na Žižkov. Má tam dům a chce nás tam, abychom ho jako opatrovali. A tuhle matce se beztoho stýská po vnoučatech."

„Tak tedy vás vítám jako nového souseda," obrátil se starosta k profesoru Čápovi. „A kdypak jako tento, kdypak se přistěhujete?"

„Na prázdniny, pane starosto, na prázdniny. Do té doby to trochu zřídím — odpůldne přijede známý z Prahy, stavitel, podívá se, kde co, abych to do prázdnin měl."

„A copak tento, stavitel?" ptal se starosta. „Vždyť je domek jako nový, stojí sotva deset let, stavěl ho tuhle Paďourek, když vyhořel. Je tento z cihel, pod páleným krytem, všechno v pořádku. Copak stavitel, tento?"

„No, tak bych přece rád nějaké změny, pane starosto. Má to hůlkový plot — chci tam zděné pilířky. A špižírničku to nemá, dá se pěkně vedle síňky k zahradě přistavět, a tu budku — víte, ze dvorečka — taky k domku, aby bylo pohodlí, nejsme na to zvyklí, třeba-li v noci ze stavení až na dvůr, prší nebo je zima — nastydne člověk. A hlavně děti. Tak tedy, čeho bude třeba.“

Starosta věděl, co chtěl vědět. A když pan profesor Čáp s přednostou stanice vyšel z chalupy starostovy, teprv obešel celou osadu, prohlížel, pozoroval. Ze zápraží mizely postavy nedostrojených panímám a dcerek, aby hned potom jejich hlavy vyhlížely zvědavě z malých okének. Již bylo známo, co zde ten pán chce a komu Paďourek prodal.

Pan profesor se vrátil s přednostou na stanici, poobědval u něho, a odpoledne zas objevil se ve vsi, již s panem stavitelem.

A to byla pravá pochoutka pro tatíka Vejmelku, vyhřívajícího se na sluníčku hned u plotu, aby mu nic neušlo. Stavitel! Nu ano! Vpadne-li někam stavitel, je ho hned plno. Chodí, běhá, mluví, roztahuje metr, měří, počítá — a rozumí se, nic mu není vhod, co až podnes bylo vhod každému. Domek, dvoreček, zahrada Paďourkových náhle se oživily, jako by tam byla voličská schůze. Zatím to byl jen stavitel. Pan profesor Čáp za ním jak ocásek, a chvílemi bylo mu až ouzko, co všechno přítel stavitel chtěl podniknout, co předělat, co vyhodit. Ano, stavitel by nejradši z gruntu vy-

vracel a zase z gruntu stavěl, to je v nátuře. Snad, kdyby mohl, přestavěl by svět, který beztoho tak mnoha lidem nevyhovuje. A pak by přišel druhý stavitel a přestavěl by jej znova, neboť ještě nebyl na světě stavitel, aby mu bylo vhod, co vystavěl jiný stavitel. To je stará vesta, že každý stavitel to udělá líp.

Až do večera trvalo přecházení vším novým majetkem páně Čápovým, vyměřování, posuzování, vypočítávání, radění, otázky profesorovy a námitky stavitelovy — Paďourkův domek jistě se chvěl až v základech, co že se to s ním bude díti.

„Jen aby všechno bylo do prázdnin, příteli," stále připomínal pan Čáp, „do prázdnin, abychom toho užili. Taky aby to vyschlo."

„Do prázdnin?" odpovídal stavitel. „Bodejť by to nebylo do prázdnin! Kolik ještě chceš takových domků do prázdnin, profesore, co? Postavím ti jich třeba tucet."

„Kolik domků? Žádný, tenhle mi stačí — jen aby to bylo."

Stavitel se usmál pohrdlivě.

„Tak jen spi bez starostí! Tohle je melouch, jak říkáme, podíváš se, jak to bude za tři neděle vypadat."

Profesor kýval hlavou, jako že věří, ač jeho zraky přece vyjadřovaly nějakou pochybnost. Ale když ho stavitel na nějakou chvíli pustil, přelétl profesor očima všechno, co mu ode dneška patří, a z těch očí svítila blažená spokojenost. Nebo tím-

hle tím splňuje se jeho dávný, starý sen. Domek se zahradou na venkově, blíže řeky, v hezké krajince. Jaké tu budou šťastné neděle prázdnin!

Smrákalo se, vzduch vychládal, tatík Vejmelka dávno zmizel ve své komůrce, byl čas k návratu, pražští páni odjeli.

*

Po té neděli chystali se Paďourkovi do Prahy. Nakládali nábytek na vypůjčený žebřiňák, drobotiny rozdali po sousedech. Nade vším si panímáma povzdychla, nad ledačím slzu uronila. Těšila se do Prahy k synovi a vnoučatům, a zas tesklivě se rozhlížela po dvorečku a po zahrádce. Ach, to všechno kdyby taky mohli s sebou vzít! Ale nejlítostivěji jí bylo, když Paďourek vyhnal z chlévka dva krmníky, uvázal každého za nohu a hnal oba k starostovi, jemuž je prodal. Uznávala Paďourková, že tyto příslušníky domácnosti nemohou vzít na Žižkov, ale srdce se jí tetelilo, když viděla, jak se její chovanci vzdalují. Tolik si na nich dala záležet — a teď, kdo je bude pojídat?!

Za týden se Paďourkovi rozloučili, rozžehnali se, pokřižovali ve vzduchu i domek a mířili k nádraží. Fůra s nábytkem byla na cestě již od rána. A druhý nebo třetí den po jejich odjezdu přijel pan stavitel a přivedl zedníky do domku páně Čápova. Pět se jich tam hemžilo na dvorečku.

Tatík Vejmelka seděl před chalupou a bylo mu nějak podivně. Tak byl uvyklý na ticho, jež u ně-

kdejších sousedů panovalo, a pojednou pět zedníků zde a hned za nimi fůra cihel, a druhá a třetí. Od rána do večera se ozýval křik a lání, vytrhávaný plot praštěl, motyky zvonily. Skoro mu připadalo, jako by mu pod nohama půdu podkopávali. Jaký je to převrat, pro Pánaboha! Pořáde to bylo dobré, dobře se v tom Paďourkovým bydlelo, zdrávi tu byli, prasatům se v chlívku dařilo — a teď přijde kdosi, komu se do včerejška o Záblatech nezdálo, a obrací všechno vzhůru nohama. Pokud na něm bylo, na Vejmelkovi, do smrti to tak mohlo zůstati. Do smrti!

Ani se přes plot nepodíval. Hleděl před sebe, do cesty, kouřil, pochrchlával a chvílemi nějak zlostně odprskával. To vždy, kdykoli tam vedle nějaký zedník zazlořečil. Umiňoval si, že se tam vůbec nepodívá; nemusí všechno vidět.

Tři dny tak vyseděl tatík Vejmelka, zdánlivě si nevšímaje ničeho, jenom poslouchaje, ale konečně ho přemohla zvědavost. A tak se čtvrtého dne zdvihl zcela pomaloučku s lávky, jen jako by se chtěl v kříži napravit, a popošel kousek, schválně až za domek Paďourkův, na cestu, jako by se chtěl podívat do polí. A teprv když se vracel, zastavil se před domkem, před vrátky, ale ještě se nepodíval na dvorek. Ucpával prstem tabák v dýmce, jako by mu na ničem jiném nezáleželo. A jako by si byl teprv teď všiml, že se tu kolem něho cosi děje, otočil se zvolna a zíral na dvorek.

Ano, na dvorek, ale vlastně to již nebyl dvo-

rek. Prostranstvíčko bylo plno rumu, cihel, prken, latí, vápna. Tatík Vejmelka se podíval bystřeji a něco na dvorku pohřešil. Copak, propána, tu bývalo a již není? Vzpomínal, vzpomínal, a již to měl. Kde je plůtek, který odděloval dvoreček od zahrady, která se táhla podél dvorku a ještě hodný kus za ním a tam do úhlu za domkem? Kam zmizela přehrada?

Tatík Vejmelka se pošinul blíže na to místo, kde bývala vrátka, ale kde nyní již vyrůstaly ze země dva pilíře z cihel, a zachrochtal k zedníkům:

„Copak to, mládenci, že ten plůtek mezi dvorkem a zahrádkou taky padl? Překážel vám?“

„Co by nám překážel, pantáto,“ odpovídal nejbližší zedník, „ale novému domácímu by překážel. K čemupak plot uprostřed zahrady?“

„Jak to, uprostřed?“ vyzvídal Vejmelka.

„No, tady už nebude dvoreček. Bude všechno samá zahrádka. Z dvorku taky. Zryje se to, zkope, nadělá se záhonků — u samého domku počínajíc. Panečku, to zahrady nabude! Pak teprv bude hezká.“

Tatík Vejmelka se díval, zapomínaje při tom bafat, až mu v dýmce vyhaslo. I dumlal pak jenom na studeno, díval se nedůvěřivě a nevrle po prostranství a vrčel:

„K čemu tolik zahrady? A kterak bez dvorečku? Hned se bude chodit zahradou do stavení? Nebylo zahrady dost?“

„No, pán to nechce. Chce mít všady zeleno a

květiny. Nač by potřeboval dvorku, pán z Prahy? Vozit nebude, ani skládat, nepotřebuje dvorku . . .“

Tatík Vejmelka vrtěl hlavou. Žádný dvoreček! Kdo to jakživ slyšel! Kam pak se smetím, co? A kde bude hnojiště, co? Můželiž někdo potřebovat domek a zahradu a nic k tomu? Kam narovnají otýpky?

Tatík Vejmelka oddával se všecek těmto úvahám o novotě, která se příčila dávným jeho zkušenostem, a přelétal očima bývalý dvorek. A vždyť, pro Pánaboha, je to celé jiné! Vždyť tu stávalo — — Vzpomínal, co tu stávalo, a najednou prudce zabafal, až studený popel vyfoukl:

„A jářku, mládenci, kam se poděl chlívek tamhle nad mrvištěm? Kdepak je?“

„Chlívek?“

Zedníci se podívali na výminkáře a bylo zřejmo, že mají hodně chuti do smíchu. Ale vidouce vážného stařečka, který nebyl pro žert, odpovídali:

„No, pryč je chlívek, zbořili jsme jej. Pán ho tu nechce. Kdepak chlívek na zahrádce! To by byla pěkná paráda.“

Vejmelka se díval, díval, nežertují-li s ním, a protíral oči, není-li tam přece, co pohřešuje. Ale nebylo. Skutečně, chlívek pryč. A vedle chlívku stával takový domeček, trochu nakřivo, s dvířkami jenom na petlici, zcela malinký, nic víc než pro jedinou osobu, a vida, ten taky zmizel.

Věru, teď si vzpomněl Vejmelka, že o tomhle domečku byla řeč, že si poroučel pán z Prahy, aby jej postavili tam kdesi u domku, hned ze síně, a

dokonce snad z cihel. Vzpomínal, dobře vzpomínal, že pán chtěl mít pohodlí. Ano, budiž, ale chlívek! Kam ten se postaví?

„A kdepak tedy ten chlívek postavíte, mládenci, když jste ho tuhle zbořili?"

Zedníci se přec jen zasmáli doléhání výminkářovu.

„Milý pantáto, nadobro se rozžehnal se světem. Je rozřezán, rozštípán, támhle v koutě. Snad se složí na půdu a bude se jím topit."

Na první výzkum toho měl tatík Vejmelka dost. Ještě jednou přeměřil všechno to dopuštění v bývalém majetku Paďourkově a bez pozdravu šoural se na svou lavičku před chalupou. Pomalounku vytáhl sirky, pomalounku škrtal, přiložil ohníček, bafal, dýmal, a když se v dýmce rozhořelo, zahalil se mračnem kouře a vrčel před sebe:

„Tak plot — a plůtek — a chlívek — všechno pryč. Pročpak, jářku, to Paďourek stavěl, když se to teď bourá? Proč? No, stavějí pilířky — zas bude plot. Ale chlívek rozřezali, rozštípali — povídají. Ale jářku, kdepak bude mít ten praský prasata, když nemá chlívek? Jářku, kde? Dyť taky prase musí být pod střechou!"

S tímhle se tatík Vejmelka nosil po celý zbytek téhodne a vlastně, máme-li říci pravdu, nevěřil těm zedníkům. Pravda, chlívek padl, však se postaví jiný. Co je v Záblatech stavení, u každého je chlívek, všady mají krmníky, nejmíň jednoho. Kterak by bylo, aby tenhle domek byl bez něho?

Tatík Vejmelka nebyl dychtiv hovorů s cizími lidmi a nejméně se mu chtělo řeči s těmi pražskými. Ale když v sobotu odpůldne přijeli páni — pan Čáp a pan stavitel — aby se podívali, jak práce pokročila, nutkalo ho to, aby se na něco zeptal. Pochrchlávaje posedával na své lavičce, desetkrát — zdálo se — pokusil se vstát a rozběhnut se, pokud se Vejmelka vůbec uměl rozbíhat, ale vždy zas dosedl a bafal dále. — Dvě hodiny tak vydržel, jenom naslouchaje a úkradem pohlížeje přes plot k sousedovi. Páni chodili, posuzovali, co je hotovo, uvažovali, co vše ještě má být vykonáno, a konečně se zdálo, že jsou s prohlídkou hotovi a na odchodu.

Tatík Vejmelka nevydržel to déle. Vzchopil se náhle a šoural se ze dvora a před sousední stavení, aby mu páni přišli do cesty. A teď, jak profesor Čáp vyšel, pošinul Vejmelka čepici s pravého ucha k levému a pronesl:

„Pámbu dobrý odpoledne, pantatínku! Že sem tak smělej: ten chlívek se zbořil?“

„Zbořil, zbořil, pantáto,“ odpovídal pan profesor.

„A že sem tak smělej,“ pokračoval Vejmelka, „kdepak teď bude stát?“

„Nikde, pantáto,“ odpovídal profesor. „Nebude ho třeba.“

„Táááák! A kdepak, jářku pantatínku, kdepak budou prasata?“

„Prasata?“ podivil se pan profesor. „Nebudu mít žádná, pantáto. K čemupak?“

Tatík Vejmelka vyvalil oči. Žádná prasata? Hodnou chvíli tak stál, tak hodnou, až náhle viděl, že je tu sám, že pánové dávno sešli k nádraží. A teď mnohem rychleji, než se přišoural, vracel se do stavení, stanul tam přede dveřmi do síně a volal:

„Jozefe, nevěsto! Jářku, poběhněte! Víte-li pak, ten praský vedle, proč zbořil chlívek? Nebudou mít krmníka, viděli ste to kdy? Nebudou mít — — —“

Vejmelka se obrátil, šoural se k plotu, opřel se tu o kůl a dívaje se do dvorku kdysi Paďourkova, který již nebyl dvorkem a posud nebyl ani zahradou, zíral upřeně na místo, kde stával chlívek, a volal přes plot, jako by tam k někomu mluvil:

„Tak vy nebudete mít ani prasátko, ani prasátko? A lidičky boží, řekněte mi, copak tedy zde budete mít?!“

II.

PAN PROFESOR SE PŘEDSTAVIL.

Od toho okamžiku, kdy pan profesor Čáp koupil záblatský Paďourkův domek a přivedl tam stavitele, změnil se jeho život naprosto, aspoň jeho život nedělní. Po dlouhá léta se nepodařilo paní Čápové, aby již v neděli dopoledne vytáhla chotě svého z domu na procházku nebo na výlet; a po léta se již ani o to nepokoušela. Hned po snídani zalézal do své pracovny, sedal do hlubokého křesla u psacího stolu a nořil se ve své papíry.

„Taky rarach ví,“ říkávala s počátku paní Čápová, „co v těch špargálech pořád hledáš. Je to dávno všechno sepsáno, vytištěno, dávno taky to již zas červi a moli prožrali — a ty z toho děláš nové knihy. Komu na tom záleží, podívá se do těch starých — — —“

Pan profesor se podíval na milou ženu svou tak shovívavě, neřku-li útrpně, jako by se předem vzdával naděje, že jí dovede vysvětliti, jakou důležitou práci koná svými výpisy, a jen řekl:

„Kdybys věděla, miláčku, jak teprv touhle prací nabývá pro mne neděle pravé své svátečnosti! Po týdenním svízelném namáhání s nepozornou a netrpělivou mládeží, která nemá ještě zkušenosti, aby pochopila a uznala, co všechno my učitelé do ní vkládáme na celý život budoucí, která netuší, jak vzácná a drahá jest každá hodina, ba každý okamžik, aby ho řádně a svědomitě využitkovala pozorným nasloucháním a bystrým zapamatováváním! A tak já, zmožen mnohdy tím úsilím, jehož veliká část se podobá setbě vržené na vyprahlou, neplodnou skálu, teprve v neděli nalézám sám sebe, když tu v klidu a vědom si, že nedělní ta chvíle náleží mně a jen mně, sedávám nad svými špargály, jak ty tomu říkáš, a osvěžuji ducha i tělo prací, která zas má přinésti užitek —“

Stalo se nejednou, že pan Čáp nedokončil nedělní svou epištolu k choti, neboť když se ohlédl, zpozoroval, že panička dávno se vytratila z jeho pracovny. Pan profesor pak jen povzdychl a pilně

vypisoval ze svých špargálů dál, až do oběda, po němž si zdřiml, a teprv po svačině vybíral se s rodinou na procházku.

Teď tomu bylo jinak. Přitažlivost špargálů povolila, značně povolila, a nedělní jitra vídala jej ve vagoně vlaku, ujíždějícího k Záblatům. S myšlením na Záblaty pan Čáp léhal i vstával a sotva se mohl dočkati neděle, aby se podíval, jak práce zednická na domku pokračuje, co zas přibylo, co ještě zbývá. Neboť prázdniny se kvapem blížily a pan Čáp byl by nejraději hned po rozdání vysvědčení odletěl na svůj grunt v Záblatech, aby ani chvíle nezmařil.

Ale ačkoli přítel stavitel prohlásil všechnu úpravu domku za pouhý melouch, zdálo se panu Čápovi, že se s tím zedníci nesmírně párají, že to jde nad pomyšlení zvolna, a čelo se mu vraštilo při pomyšlení, že by jejich liknavostí měl být připraven o kus prázdnin ve svém. A tak čtrnáct dní před fériemi, když na stavbě zastal stavitele, řekl k němu — ale chraň Bůh, aby to byl pronesl nějak vyčítavě! —, řekl zcela mírně:

„Tak jsem doufal, že se těmihle dobami budeme již stěhovat, že již budu moci přivézti, co sem chci dát, aby tu navždycky zůstalo, a zatím se mi zdá — — — —“

Aniž mu dal domluviti, rozkročil se stavitel a se známým stavitelským sebevědomím odpověděl:

„Jo, profesore, myslíš si, že se to sfoukne? Takováhle práce? Tuhle dveře zazdívat a tamhle

dělat nové? Předělávat předsíň? Postavit do ní špižírnu a kloset a vyhnat schody na půdu a druhé pustit do sklepa? Prodlužovat vazbu na střeše? A tuhle pilířky kolem zahrady a do nich zapouštět plot? To se neudělá škrtnutím pera, profesore, to mi tady pět lidí pracuje od rána do večera — a jen když budeme hotovi!"

„Ale příteli," snažil se profesor Čáp namítnouti co nejmírněji, „vždyť jsi tehda povídal, že je to pouhý — jak tomu říkáš, prosím tě — —"

„Tohle?!" rozkročil se stavitel ještě víc. „No dovol, profesore, nemůžu se na tebe zlobit, protože tomuhle nerozumíš, ale povídám ti, než předělávat takovou barabinu, aby z toho něco bylo, raděj postavím dvoje nové. Holenku, kdepak bychom byli, kdybychom byli začali tak od základů! Tomu se pak říká práce! Ale tohle to — jako by obracel staré, roztrhané kalhoty. Tuhle do toho kopneš, tamhle se to drobí. Nastavuješ krov, dáváš kus nové vazby, a vidíš, že staré hlavy jsou uhnilé. Ježíšmarjá, kdybys to nebyl ty, ani bych si to byl nevzal. V Praze bych za tu dobu měl třípatrový činžák pod střechou."

Profesor Čáp přešlapoval, jako by tomu chtěl pomoci, a stavitel, jako by se v tom okamžiku byl probudil, otázal se:

„Kdypak se sem chceš stěhovat?"

„Kdy?" řekl táhle pan Čáp. „Ale to je výborné! O prázdninách, abych toho užil. Proto jsem to koupil."

„No, doufám, že budeme hotovi,“ prohodil dobromyslně stavitel, na němž bylo vidět, že se v duchu zaměstnává zase něčím jiným, co má rozděláno bůhvíkde.

Teď se profesor Čáp vzmužil.

„Příteli, doufání nech mně, ale ty bys to měl vědět. Proto jsem šel k tobě, k starému známému.“

„Tak tedy to bude!“ řekl stavitel.

Starý Vejmelka naslouchal za plotem hovoru obou pánů, a když zašli za roh, odkud ho nemohli slyšet, broukal si do režné košile, potřásaje dýmkou v bezzubých ústech.

„Jo, holenku, to ses dostal do rukou! Jen staviteli! Teď už neříkají ‚koho Pánbůh miluje, křížem ho navštěvuje‘ — ne, teď stavitelem! Protřepe tě, kde jaká stojka, vyrazí ti ji, staví, pořád staví, a ty pořád nic nevidíš. Jo, stavitel! Pročpak jsi boural! Moh’ zůstávat Paďourek, moh’ tys taky. Jakýpak lepší! Co bude lepší? Vymóděno, arci. Pilířky u zahrady — Paďourek měl koly, taky držely. Pročpak stříšku nad studnou? Aby do ní nepršelo? Lepší, dyž prší, je víc vody. Chlívek zbourali! A záchod! Bodejť! Abysme tak bourali všici, kampak to dáme! Do sednice, jářku? A to jsou Pražáci, bodejť, aby měli všechno u huby! Lidičky boží, tuhle dělají záchod a hned vedle špižírnu. A pak tam jdi potmě a zmejli se — pěkných věcí navaříš! Nic bych od nich nejeď’, do huby bych nevzal! To je staré, Pražáci snědí všechno. Kde co pojde, jen s tím do Prahy — říkávala již nebožka

bába. Pravda, jsou prý tam na to doktoři, prohlížejí — a co vyprohlížejí? Tamhle Koudelková s každou husou, kterou jí přejedou, jen do Prahy. Ještě s žádnou se nevrátila. Všechny snědli. A teď stavitel ke všemu. Ten tě navede, chudáku! Ten ti okáže Prahu! A co s praským na vesnici? Dobré bydlo ho píchá. Krávy se bojí, bulíka by neodvázal. A do polí ve střevíčkách! K ničemu tu není, jen lenoší a dívá se na tebe přes rameno . . .“

Hovor pánů se přibližoval, starý Vejmelka utichl a zalezl hloub do stínu, jako vždy, když ten ‚praský‘ přicházel. Nestál o něj, pořád mu připadalo, že ten ‚praský‘ Paďourka odtud vypíchl, že tu Paďourek mohl ještě být až do smrti.

„Však ty tu taky ještě nejsi!“ broukl pak Vejmelka, když oba páni z Prahy zamířili někam do hostince.

Ale byl. Pan stavitel se nějak sebral, přijel dvakrát, třikrát v téhodni, zahromoval na zedníky, zaklel až se všechno třáslo, zahrozil, že nechce mít žádnou mrzutost se starým přítelem — a po těchto bouřkách domek nápadně rychle se onačil, zceloval, již vyváželi taky rum ze zahrádky, ze dvorka, a za dvě neděle přirachotil od stanice záblatské velikánský vůz, jakého ve vsi Záblatech ještě neviděli. Byl jako dům, celý z prken, vzadu široká vrata na zámek, a popsán všelikými nápisy. Pan profesor Čáp se stěhoval. Taky přijela panička, dceruška, ramenatý člověk v zástěře otevřel vůz, spustil schůdky, a s pomocníkem, kterého si přivedl ze

stanice, vynášel z vozu kusy nábytku a vnášel je do domečku. Hodinu trvalo vynášení a do večera pak trvalo, než si to profesorovi ve světničkách postavili a srovnali, jak potřebovali. Pan profesor Čáp pomáhal a rovnal, až mu v kříži lupalo, a když panička večer přinášela na stůl vaječinu a máslo a sýr, ani do jídla mu nebylo, jak se zmohl.

„Pro Pánaboha, starouši, aby ses tak roznemohl — pořád jsem tě od toho honila!“

„Mlč, maminko, mlč,“ chlácholil pan Čáp, „trochu polámaniny člověku taky neškodí. Zítra bude dobře.“

Skutečně bylo dobře. Pan Čáp sám nevěděl, jaké je v něm ještě jádro. Nohy se mu sice ještě trochu podlamovaly, perem by dnes nebyl dobře vládl, na hřbetě jako by trochu byl zateklý, ale to povolí. Práce nezabíjí, povídal si.

A když posnídal v zahrádce, zatím pod širým nebem, poněvadž s altánkem stavitel přec jen uvázl, vrátil se do domku a řekl k choti:

„Tak, Liduško, hezky si přichystej oběd na plotně, Boženka u toho dá pozor, a my dva pak půjdeme vedle k sousedům.“

„K sousedům?“ otázala se panička. „Co tam?“

„Co tam! Můj Bože, Liduško, představíme se jim, že jsme zde — jako noví sousedé — aby nás znali a my abychom poznali je. Je třeba, abychom žili v dobrém přátelství. Pamatuj si, Liduško, dobrý soused nad zlato, zlý soused nejhorší nepřítel. Seznámíme se — jsme teď na ně odkázáni.“

„Když myslíš," řekla paní Liduška, ale tak to řekla, jako by přece neuznávala, že nutno učiniti, jak manžel zamýšlel.

„Mají tam takového dobrého starocha," vykládal pan Čáp dále. „Jen jednou jsem s ním mluvil několik slov, jinak sedí a vyhřívá se a je zcela skromný, nevtírá se. Výminkář patrně, jistě výminkář. Víš, takový, jako se o nich psává v povídkách — vymírají znenáhla. Dědeček rodu, starý, vykotlaný peň, ale dušička domu, strážný duch. Víš, jak jim v některých krajinách říkají? Děda, děda. Je zajímavá ta ženská koncovka. Jen až ho uvidíš, takový pravý starý děda."

Raděj by paní profesorová byla zůstala doma, ale nechtěla manželu odepříti. Však trvalo hodnou chvíli, než řekla, že je tedy připravena. Bylo málem k poledni.

A pak se tedy vypravili na návštěvu k prvnímu sousedovi. Dnes jen tam, k Vejmelkovům. Ostatní se nechají napodruhé. Mnoho jich nezbude. Tamhle napříč naproti je taky chalupa, pak za Vejmelkovými ta veliká — a snad dost. Po celé vesnici nepůjdou.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Pan profesor se naobědval, a poněvadž bylo nesmírně krásně, horko, až se vzduch tetelil, chopil se plédu a v trepkách vyšel za domek na zahrádku, kde si rozestřel pléd pod jabloní, největší, jež dávala trochu stínu. Přinesl si podušku, noviny, lehl si a velebil Boha, jak letos prázdnin užije.

Paní Ludmila Čápová, znavená včerejším stěhováním, ulehla na pohovku v největší světnici, neboť se bála do trávy, aby jí nevlezlo něco do ucha. A děti si po jídle čtly. Někam na procházku půjdou, až se tatínek prospí a maminka uvaří svačinu.

Profesor Čáp chvíli četl, ale noviny mu brzy z ruky vypadly. Horko ho omamovalo, usínal. Ale neusnul. Pojednou kdesi nablízku, tam za plotem a za humny Vejmelkových, ozval se hovor, který ho vytrhl z dřímoty. Rád by se byl pan Čáp znova zabral, ale nemohl.

„Dej Pámbu", pronášel čísi hlas jako poděkování za pozdrav, který byl patrně utonul ještě v první dřímotě profesorově. A poznal pan Čáp, že to hlas dědy Vejmelky. „Kampak, Nováku, kam?"

— — — — — (Pan profesor nerozuměl, co Novák odpovídá.)

„Taky bych šel, ale nohy, nohy! Donesou mě právě jen za humno. No, a Nováku, viděl ste?"

— — — — —?

„Jako ty praské — už sou tady."

— — — —!

„Jo, včera. A Nováku, pěkná furie! Víte co? Byli u nás! V poledne, v pravé poledne — málem že nám nepadli do polívky! Najednou Vořech zaštěkal, jako by táhli cikáni. Koukám, koukám — všici jsme koukali, Jozef a nevěsta taky. Tady sou. Praský s paničkou! Rovnou do chalupy. A že se nám dou okázat. Že se menuje Čáp, a tuhle pa-

nička. A prej budem sousedama. Jářku, Nováku, jaký okazování! Copak sme neviděli, že přišli? Sme slepí? A vidíme dnes a uvidíme zejtra, pořád je budem vidět, máme oči. A sedli si! A jak prej se máme a sme-li zdrávi! Copak je jim do toho? Byli sme bez nich a budem zas. A prej toto ono. Povídám, Nováku, pejcha, pejcha! Kampak my deme? Napadlo by vás, abyste šel k nim? Ale Pražák, víte, Nováku, Pražák myslí, že všechno může. Chudák Paďourek! To byl soused, jo! A zvali nás, abysme taky přišli. Copak můžem chodit? Máme co dělat! Kam bysme chodili! Dobytek nemají. A s fůrou přijeli jako na komedii — — —"

Pana profesora Čápa přešlo spaní nadobro. Vzpomněl si teď, jak se paní Ludmile nechtělo do té návštěvy, a připadlo mu, že to bylo něco jako instinkt. A tak se mu ten děda líbil, tak bodře vypadal vždycky — a takhle neporozuměl jeho upřímné návštěvě, kterou on, profesor Čáp, pokládal za svoji sousedskou povinnost.

Jen aby ho tu nikdo neshlédl! Pan Čáp sebral potichu podušku, pléd, noviny, a skoro po čtyřech se vytratil ze zahrádky, aby se skryl v domku, neboť se nesmírně styděl.

„Copak, Jaromíre, už ses vyspal?" tázala se paní Ludmila, protrhnuvši se z dřímoty.

„Mouchy tam znepokojují, ženuško," lhal profesor. „A zde je větší chládek."

„Máš pravdu, starouši, lehni si tady!"

Ale té neděle si profesor Čáp už nezdřiml.

TICHÝ BLÁZEN.

No, bylo svrchovaně na čase, když pan rada Václavík vyběhl na peron. Konduktéři pobíhali podél vagonů, třískali dvířkami za posledními pasažéry, odkudsi zezadu ozvala se klokotavá píšťala, vpředu blízko lokomotivy zadrnčela trubka. Pan rada Václavík viděl, že to jsou poslední okamžiky před odjezdem, ba připadalo mu, že kola se již otáčejí. Ještě tu nalevo bylo otevřeno kupé vozu, a druhé napravo. Pan rada učinil krok tam nalevo, ale poněvadž se mu zazdálo, že k onomu napravo je blíže, již si druhou nohou rozkročil napravo. Ale vtom se tak ulekl, že mu vlak ujede před samým nosem, že mu nohy vypověděly službu a on stál jako přimražen.

„Jedete s námi, vašnosti?“ zahoukl tu pojednou jeden z konduktérů, vida pána s dvěma kabelami a domnívaje se, že si ještě v poslední chvíli vybírá nějaké lepší místo.

„Čápovice!“ vyhrkl pan rada, jako by volal o pomoc.

„Tak tedy Ježíšmarjá račte vstoupit, vždyť už jedeme!“

Ani nevěděl pan rada Václavík, jak se dostal do kupé. Zdali tam vlezl sám, či zdali ho tam konduktor vysadil. Jenom cítil, že vrávorá, neboť vtom již vlak se hnul. Zoufale se ohlížel po svých kabelách, ale svědomitý konduktor cpal je za ním. Jednu po druhé mu hodil na nohy, dvířka zakřápla, pan rada jel.

Na celém těle mu vyrážel pot a nohy se pod ním třásly ulekáním, které započalo již u kasy, když mu kasír podával jízdní lístek.

„Lístek vám dám," řekl mu, „ale doběhnete-li, nevím."

Vlastně to opoždění zavinila nešťastná jeho legitimace úřední, které se nemohl dohledati, když se octl před kasou. Vždy ji míval v levé náprsní kapse, ale ďas ví, jak se mu dnes octla v kapse pravé, do níž sáhl až naposledy, když byl všechny ostatní prohledal.

Zaplať Pánbůh, nezmeškal tedy! Jen posadí-li se, aby nepadl, jakmile se pustí hořejší železné tyče síťové, které se křečovitě držel. Poznovu cítil teď, že posud nemá nervy v pořádku. A než si pravý pohyb vypočítal a než dosedl, zatmělo se kolem něho. Vlak byl pohlcen vinohradským tunelem a slabé světlo pod stropem vagonu sotva přemáhalo temnotu. Pomaloučku rozeznával předměty kolem sebe, obrysy osob, vzpamatovával se v tom přítmí. Opatrně zdvihl kabely, jednu po druhé, vynesl je a hodil do sítě, otočil se a těžce sedl. Zaplať Pánbůh! Sňal klobouk, otíral pot, zamhouřil oči, aby

snáze přečkal tunel. Nebo v tom těsném jícnu podzemním mu bylo úzko. Přece jenom ty nervy ... Vzpomněl si, že nikdy rád nejezdil tunelem, a to býval zdráv jako ryba. Neřku-li pak teď, když je rekonvalescentem.

Díky nebi! Přečkal šťastně ty dvě nebo tři minuty, ve směru jízdy se světlilo — a již byl vlak na denním slunci. Zhluboka si pan rada oddychl. Nádraží vinohradské — první zastávka. Božínku, kolik jich bude, než konduktor zvolá „Čápovice!" Jízdy se bál nesmírně. Byly to taky ještě stopy jeho čivní choroby. Jindy jezdíval rád. Ale teď mu i krátká tato cesta připadala jako nesmírný, obtížný podnik. A konečně, až tam bude, zdali mu to tak poslouží, jak lékař dokazoval? Vydrží-li? Nebude-li musit utéci?

Ano, ano, teprv člověk vidí, že má vůbec nervy, když mu vypovědí službu. To má za všechnu tu kancelářskou dřinu.

Rozhlížel se. Kolkolem samé cizí tváře. Jen jediný známý kdyby tu byl. Skličovala ho ta cizota. Co je mu do všech těch lidí, kteří kdoví kam jedou! S nikým si nemůže pohovořiti. Nikdo z nich nemá žádného zájmu na jeho záležitostech. A pan rada Václavík nikdy nepociťoval tolik potřeby a touhy, aby se svěřoval se všemi svými strastmi, jako v poslední době, kdy se pozdravil, a jako právě teď, kdy tu nebylo nikoho, s kým by promluvil.

„Vyšehrad." Krátká zastávka, vlak duní dále a již hřmí přes nový železniční most. Aby tak ně-

jaký šroubek povolil! Pana radu rozrazilo horko. Stávají se takové věci — pořád je plno železničních nehod v novinách. Zaplať Pánbůh — vlak je na druhé straně.

„Smíchov.“ Dvířka vozu se otevřela, vlézá nový pasažér.

Pana rady se vzmáhá nevrlost, že se musí ještě více v koutě stísniti, aby přibylý cestující měl místa. Ale teď se na něj podíval a jeho zraky se rozjasnily. Známý. Konečně tedy!

„Má úcta, pane profesore!“

„I Bože, pan rada! Na cesty, na cesty?“

„Ne daleko. Tak pojďte sem ke mně! To jsem rád! Kampak?“

„Až do Plzně.“

„A co, že vstupujete na Smíchově? Vždyť bydlíte v Praze.“

„Překáží mi trochu ten tunel,“ vysvětloval profesor. „Nemám ho rád — vždycky se bojím, aby se náhle uprostřed nesrazily vlaky. Považte si, jak by člověk vyvázl! A ten kousek jízdy z pražského nádraží na Smíchov je tak fádní. Raději tedy sednu na tramvaj, dojedu až sem a tady teprve vstupuji. Pak mi celá ta cesta netrvá tak dlouho.“

Vida, tohle pana radu nenapadlo. A jak je to prosté! Člověk si kousek cesty nadběhne. Po druhé to učiní taky tak.

Jeli, jeli, a pan rada obestřel profesora obšírným líčením všeho svého utrpení. Kterak to počalo, nejprve s mžitky, pak závratí, pak nejistou

chůzí, pak se přidružila nechuť k jídlu, nespavost, bušení ve spáncích, nekonečné noci, zmalátnělost a vysílení z rána — až ulehl. Nervosa, řekli lékaři. To ten proklatý kancelářský život, odpovědnost, zlosti s podřízenými. Poležel si celé dva měsíce, poněvadž se přidružil i rheumatismus — štěstí, že byla zima. Ale teď je jaro! Šťastně všechno přečkal, vyžádal si další čtvrtletní dovolenou a jde na venkov. Lékaři ho tam posílají. Klid, prý klid! Trochu se ho bojí, toho klidu, najednou tak z pražského života, ale nic naplat, zdraví nade vše.

Než to všechno vypověděl, minul vlak několik stanic.

„A kampak tedy, pane rado?“ tázal se profesor.

„Do Čápovic,“ odpovídal pan rada.

„Do Čápovic,“ opakoval profesor. „Hle hle, tam jsem trávil celé loňské prázdniny, gratuluju vám. Půvabná krajinka, dobří lidé, výborná stará zájezdní hospoda — —“

„Tam budu bydleti,“ vpadl pan rada.

„Výborně, výborně,“ dotvrzoval profesor. „Tam se vám zalíbí. Jadrná strava, bodrý starosvětský šenkýř, i plzeňské mívá, aspoň v lahvích. A znamenitá společnost se tam scházívá. Výborný učitel, starší pán, ale velmi probudilý, sčetlý a nesmírně upřímný. Víte, takový dobrý starý kantor, inteligentní a prostosrdečný. Dobrý farář, pravý kněz, snášelivý, obětavý, pln sebezapření, kde běží o pomoc nešťastníkům, ale zas veselý, společenský

pán. Časem rád i v karty si hodí — šístku, maxla— hrajete rád špády?“

„Bože, co jiného bych tam dělal?“ řekl pan rada.

„Inu, rybník je tam, lovit. Starosta vám ochotně dovolí, je to rybník obecní. A berou, berou. Já tam vytahal kaprů! Vždycky je u Vondráků smažili.“

„Tedy jsem dobře vybral?“ liboval si rada.

„Znamenitě. Jenom jediná nepříjemnost časem — —“

Na lokomotivě hvízdlo, vlak zastavil, zahrkal, jako by se potácel, dvířka se rozlétla, konduktor zahoukl:

„Čápovice! Prosím, vystoupit!“

Několik slov na rozloučenou, kabely sletěly na peron, za nimi pan rada, konduktor hvízdl klokotavým zvukem, vlak hučel dále k Plzni — a tu tedy stál pan rada, dívaje se za vagonem, z něhož mu ještě kynul profesor.

Čertova věc, zatýralo pana radu, že profesor nedořekl. Jaká nepříjemnost? S nejdůležitějším vysvětlením ujel.

Pánubohu poručeno! Snad to bylo jen loni, letos snad nebude.

*

Hezké byly Čápovice. Světnice pro pana radu v zájezdním hostinci páně Vondrákově byla připravena. Čistá, útulná, lákavá. Rohová, okno na východ, druhé na poledne — lépe nemohlo býti. Pan

rada miloval slunce ranní a polední, jenom ne to praživé západní. Jako by mu to byli schvalně vystavěli.

Jediná nepříjemnost jenom! Jakápak? vrtalo panu radovi mozkem.

Hned večer toho dne seznámil se dole v šenkovně s pány, o nichž se profesor zmínil. S učitelem, farářem, starostou — hostinského znal již od oběda. Samí dobří lidé, zase tak docela jiní než ta pražská jeho společnost pánů sekretářů, radů, vrchních radů, dvorních radů, vládních radů, císařských radů — zkrátka celé té byrokracie, o níž se domníval, že jest jediným živlem, v němž lze dýchati. A tu pojednou poznal čtyři lidi tak odlišné, ale tak příznivě odlišné. Líbila se mu jejich bodrost, prostosrdečnost, jadrný způsob vyjadřování, zdravý smích, množství nových, neslýchaných slov, případných obratů a rčení, o nichž neměl ponětí.

Nepříjemnost. Jakápak? Nu, ještě toho dne se o tom dověděl. Dopídil se toho jako pravý vyšetřující soudce. Kladl otázky, na vše připadl, a vyklubala se ta věc, když se dotkl zdravotnictví. Zdrávo je tu. Nikdo neumírá na souchotě, není tu neduživců, ani naprosté, žalostné bídy tu není. Nikoho nemá obec na krku — jenom . . .

Pan rada napjal sluch.

Jenom jediného člověka živí obec. Frantu Pabúka, politování hodného člověka.

„Co je mu?“

„Blázen je", vysvětlil učitel.

V panu radovi se zatřásly všechny nervy. Blázen! Všechno na světě byl by snesl, pravil si teď. Ale blázen! Kriste Ježíši, aby se s ním tak setkal někde na osamělé cestě, v lese, u rybníka — člověk nikdy neví, čeho se může blázen dopustit. „Proč není v ústavě," tázal se pan rada, „v bezpečném ošetřování?"

„Tichý blázen je to, nadobro neškodný," poučil ho starosta. „Nikdo ho ani nevidí, žije ve své pastoušce jako pravý pavouk, ale zvláště cizích lidí se štítí a vyhýbá se každému na sto honů."

Pan rada se trochu upokojil. Tichý blázen. Nu, zaplať Pánbůh! Jen když nic horšího!

Zamluvili to, konečně došlo i na špády. A tak příjemně uběhl čas — ani se nenadál pan rada a bila jedenáctá.

Společnost se rozešla, pana radu doprovodil sám hostinský Vondrák nahoru do světnice, rozsvítil mu lampu, postavil svícen, popřál zdvořile dobrou noc a odešel. Dům ztichl, ztichla i vesnice.

Teď zas panu radovi připadl tichý obecní blázen. Bedlivě zamkl dveře, pětkrát zkusil, jsou-li bezpečně zamčeny, přistavil k nim židli, na židli dal své tlumoky. S té strany je jist.

Postel! Dlouhá, široká, dva lidé by v ní měli místa dosti. Ale taky pod ní. V panu radovi se zatajil dech. Aby tak z večera byl do světnice vklouzl kdosi a zalezl pod postel — — —

Svícen se mu třásl v ruce, když se shýbal a sví-

til pod postel, všechny čivy v něm hrály při pomyšlení, že by tam — pro Boha živého! — spatřil schouleného člověka. Že se nepodíval, dokud byl nahoře hospodský!

Konečně klesl až na kolena a rázem přelétl vytřeštěnýma očima prostor pod postelí. Prázdno, nikdo zde. Zaplať Pánbůh!

Almara v koutě! Stará, veliká almara. Tam by mohli státi čtyři muži pohodlně až po zuby ozbrojení. Trvalo chvíli, než se pan rada odhodlal otevřít skříň. Ani nevzpomněl, že před večeří si tam věšel zimník a havelok a že byla docela prázdná. Byla krom těch kusů oděvu prázdná také nyní.

Nějaký chlad ovanul pana radu. Nu ano, okno na východ jest otevřeno. To je dost neopatrné. Jakápak je to výška, takové venkovské patro! Bez žebříku by sem vlezl. A pan rada se blížil k oknu, aby je uzavřel. Měli je zavříti již dříve. Vždyť není léto. Skoro by mohli topit.

Okno zelo do prázdna, do černého prázdna, do tmy husté, nic nebylo lze rozeznati. Jenom hvězdy se třepetaly na tmavé obloze.

Protivné okno. Otvírá se ven, pan rada musil vystrčiti ruku, aby vysmekl háčky z oček. Teď aby ho tak někdo za tu ruku popadl, aby se tak pojednou ze tmy vynořila hlava nějaká, trup — děly se a dějí posud podobné věci. Co jich znal jen ze své vlastní praxe.

Již přitahoval obě půle okna k sobě — tu rázem uskočil do světnice, háčky zařinčely o zeď.

Kdesi nedaleko zaječela trumpeta. Vyvřískla tak strašlivě ze tmy, až pana radu ve všech kostech zamrazilo. Hrozný, děsivý, ale zároveň jako žalostný zvuk řinul se do tmavé noci, jako troubení na poplach, jako volání o pomoc. Zaječelo to, jako by se jakás pekelná obluda byla vrhla na nešťastnou oběť a jako by přepadený ze všech sil zařval o pomoc. Takový zvuk ještě nikdy nezavadil o sluch páně radův. Zavřeštěl, utichl, ale rada slyšel posud jeho doznívání, a náhlé ticho, které nastalo, připadalo mu tím hroznější. Příšera rdousí svoji kořist, ale ta nemá již dechu a síly, aby se ještě ozvala. A snad příšera, zardousivši tam toho nešťastníka, spěchá nocí blíže, aby se vrhla nyní na něj, na pana radu Václavíka!

Při tom pomyšlení nabyl nových sil a odvahy. Kvapně přikročil, dovřel okno, otočil obrtlíky, přirazil okno vnitřní, zastrčil závorky. Však byl čas. Nové zaječení podivného nástroje se ozvalo, sice trochu tlumené zavřenými okny, ale tak žalostně, tak naříkavě, jako by svolávalo svět.

Na celém těle se tetelil pan rada, když se svlékal, aby již byl v peřinách. Neboť tam bude nejbezpečněji. Ó Bože, kde jest jeho tichý pražský pokoj ve druhém patře!

Zima ho roztřásla, když se odstrojil. Ach, ještě zbývá zhasiti lampu. Postavil ji na stolek u lůžka, až k poduškám, vlezl do postele, natáhl krk, foukl do cylindru, černá tma ho zavalila. A hned potom byl pod peřinou celý, i hlavou, a jestliže ještě před

chvilkou ho mrazilo, bylo mu za několik minut, jako by se smažil v pekelné výhni. A přesto, že byl všecek zachumlán a že utápěl hlavu v měkkých poduškách, slyšel i dále ještě zoufalé ječení podivného, neznámého nástroje. A teď nebyly to pouhé táhlé zvuky, jimiž to začalo, ale trumpeta ječela v podivných modulacích, jako by hrála čertům do tance.

Pana rady zmocnila se tichá zoufalost. Sem ho lékař poslal, aby tu ztišil nemocné své nervy! Ale zítra, zítra — — —

Pan rada se ani nepamatoval, jak se rozhodl, co zítra. Neboť konečně se jasné jeho vědomí potrhalo, k uším doléhalo jako vzdálené šumění vody, spád jezu, pan rada usnul.

*

Slunce dávno zalehlo do světnice páně radovy, jeho paprsky drahnou dobu bodaly do peřin a do podušek, jako by hledaly hlavu spáčovu, aby ho probudily, ale pan rada Václavík byl tak zachumlán a krom toho ke zdi obrácen, že se na něj sluneční ten budíček nedobyl. Teprv když pan rada zhluboka oddechl a po nějakém tom lehčím snu na levé ucho se převalil, aby ještě několik těch sladkých ranních veršů uspal, dotkly se pronikavé paprsky jeho víček, pošimraly ho jako lehoučkým, lehtavým pírkem po nose, šimrání se sdělovalo všem čivám výš a výše, pan rada kýchl — a vzbudil se.

Vzbudil se do plného, krásného, slunného jar-

ního jitra, jakého ve svém pražském zalehlém bytě neznal. Jako by se mu celý ten boží svět díval do oken a jako by se do něho se všech stran dobývali ptáci z celého kraje. Kdesi na zahrádce dole štěbetali skotáci vrabci, perouce se o nějaké zrno, na stromě hvízdal kos hlubokým flétnovým tónem, opodál prozpěvovala si do radostného dne pěnkava, v dáli kokrhal kohout, jako by si poroučel snídani, slepice kdákaly pod okny, nejspíš na nějakém smetišti, a kejhající husy táhly někam na pastvu, na trávu ještě porosenou.

Jak docela jiné to bylo probuzení proti obvyklému probuzení pražskému! Pan rada cítil, jak silně, zdravě spal, plíce tak volně, zdlouha a zhluboka dýchaly, jako by již byly vyprány tím venkovským vzduchem.

Už nebyl docela nic ospalý. Všecek osvěžen se vzchopil, otevřel okno na východ, pocítil, jak vyhřátý a sluncem jako dočista procezený vzduch ošlehl celé jeho tělo, rychle se myl, oblékl čerstvé prádlo, otevřel taky druhé okno, a ovazuje si pak nákrčník, cítil s nesmírným uspokojením takový hluboký, zdravý hlad.

„To je venkovský hlad,“ hovořil sám k sobě. „Bože, takový ranní hlad v Praze jen jednou za týden kdyby byl! To by se snídalo!“

Honem dolů do šenkovny. Okna tu byla zavřena, ale pan rada dobře poznal, že je po včerejšku již dokonale vyvětráno. Taky vzácná věc. Vzpomněl si na ty ranní zápachy v pražských kavárnách,

až se z nich někdy žaludek motá. Paráda leckde náramná, lustry bronzové a gotické, stolky mramorové, sedadla plyšová, tabule v oknech jako vrata, ale okna sama všude tak zabedněna, že se nemohou otvírati, a mohou-li, neotvírají se prostě. Zkažený vzduch jen po trošce uniká občasným otvíráním dveří, to je zdlouhavá ventilace. A v takových prostorách je tolika lidem snídati. Připadalo mu vždy, že i ten zhoustlý, všemi výpary nasycený vzduch se ke kávě přikusuje a toho že je člověk syt nejdříve.

A zde tak čisto, čerstvo.

Jen pan rada dosedl, již tu byl šenkýř.

„Zavřel jsem okna, aby na vašnost netáhlo," oznamoval úslužně.

„I mohl jste nechat otevřeno, to mi nevadí," odpovídal pan rada.

Šenkýř ochotně otevřel okno do malé zahrádky. Slunce se pomaloučku zatáčelo za roh a počínalo nahlížeti do šenkovny se strany polední. Pan rada se obrátil k jeho paprskům zády — hřálo ho tak mile na kříži jak ve vlahé lázni.

„A snídaníčko bude hned, vašnosti," poznamenal šenkýř.

Bylo tu za chvíli. Starodávný porculánový šálek, vrchovatě kávy se žlutým, tučným škraloupem. Jako by si to byl pan rada zvlášť objednal. Takové škraloupy tenké, nepromokavé a jako pergamenové nemohl viděti. Ale tenhle jest učiněné máslo.

K tomu přinesl šenkýř na talíři krajíc hnědého venkovského chleba předvčerejšího pečení, vonícího jako marcipán, homoli másla, opoceného jako rosnými krůpějemi, a slánku.

Panu radovi srdce poskakovalo. Všechno bylo tak jiné než v jeho pražském životě a všechno tak výborné. Bude-li tak den ode dne, nemohl uhoditi na lepší místo, kde by ztrávil svoji dovolenou.

Mazal chléb, solil, ukusoval, srkal kávu, šenkýř usedl v uctivé vzdálenosti a nenápadně pozoroval hosta.

„Jak se vašnost ráčil vyspat?“ otázal se po chvilce.

„Výborně,“ odvětil pan rada plnými ústy. „Jsem jako po koupeli.“

„Ale byla to taky krásná, teplá noc, vašnosti,“ poznamenal šenkýř. „A ticho jako v hrobě. To se spí.“

Kupodivu, že pan rada Václavík nevzpomněl dříve. Ale jak zazněla slova: ticho jako v hrobě — připamatoval si náhle závěrek včerejšího dne, vzpomněl na strašlivé zvuky, které ho tak zlekaly, a vytřeštil oči na šenkýře.

„Tichá noc, povídáte?“ otázal se dopolknuv sousto.

„Hrobová, vašnosti. To je tak rozdíl mezi námi a Prahou, co? Tam asi do půlnoci hrká všemi směry tramvaj — a vůbec. Tady jako v kostele. Kdepak — u nás všechno chodí spat se slepicemi. To jenom u mne se tak páni pozdrží — —“

No, říká-li šenkýř něčemu takovému, co pan rada včera slyšel, tichá, hrobová noc, pak má uši zazděné. Ale pak ho taky ani soudný den nevzbudí. Již chtěl pan rada vyhrknouti, co včera slyšel, ale tu mu hlavou projelo pomyšlení, až ho v kostech zamrazilo: bylo-li skutečně ticho, pak tedy trpěl včera večer přeludy sluchovými — ale pak je taky jeho stav nanejvýš povážlivý, beznadějný, ba zoufalý. A teď si připomenul, co prohodil kdysi lékař, když on — pan rada — s „těmi nervy" ležel:

„Vám je hej, pane rado! Tyhle nervičky spravíme. Ale jsou případy, kdy se přidruží zrakové a sluchové halucinace — to je pak horší kura — —"

A ty halucinace tedy taky přišly, bohužel, právě teď, když ujel z Prahy, když tu nemá lékaře, když je bez pomoci.

Pan rada skoto pocítil útrpnost sám nad sebou. Tak se vydal, plný naděje, na zdravý venkov, aby v sobě upevnil, co Praha a jeho kancelářská dřina polámala — a sotva tu nohou stanul, halucinace!

Byla to halucinace. Teď tomu rozuměl, neboť to, co slyšel, nemohl vůbec žádný lidský ani jiný tvor vyluzovati. Takové zvuky se ozývají jen v člověku nemocném, takovou strašlivou muziku vyluzuje jenom spleť potrhaných nervů. Ježíši Kriste! Ha—lu—ci—na—ce! Tak tedy s Pánembohem! V tomhle věku je konec. To se nespraví. To si tedy mohl vzíti dovolenou navždy. Nebo, co zbývá, než aby šel do pense? A pak ho strčí do ně-

jakého sanatoria, a to je skoro tolik jako hrobka, poslední stanice. Celý svět na něj zapomene, všichni kolegové, všichni známí. Jen tak někdy snad řeknou: Jo, tenkráte — to byl ještě rada Václavík v aktivitě. — A jiný řekne: Copak dělá rada Václavík? — A odpověď zní: Bůhví, zbláznil se. Přemohlo ho to. — A někdy po pěti letech se octne v listech lokálka, že zemřel, a všem lidem se bude zdát, že je tomu již dvacet let, kdy ho viděli naposled. A takový teda ho čeká konec. Pan rada by nad sebou byl zaplakal. Což není pomoci, nikde pomoci?

Bylo věru štěstím pro něho, že se po nějaké chvíli zastavil v hospodě pan farář, když si odsloužil ranní mši a když se doma nasnídal. Přišel se teď podívat na pána z Prahy, aby si ho prohlédl ve dne. Rozhovořil se, vybídl pana radu na procházku, aby se podíval na kvetoucí ovocné stromoví, a to změnilo blahodárně směr myšlení páně radova.

Chodil s panem farářem asi dvě hodiny, potom se setkali s panem starostou, před polednem je dohonil pan řídící, všichni se těšili z krásného dne, umluvili na odpoledne partii v kuželky — zkrátka, bylo zjevno, kterak jsou rádi, že tu pana radu mají, a snažili se, aby mu pobyt zpříjemnili.

Pan rada zapomínal na nervy, až docela šťastně zapomněl. Oběd na zájezdní hospodě byl znamenitý, číška černé kávy po něm výborná, a nejlepší ze všeho bylo zdřímnutí po obědě. Pan

rada se probudil asi ve tři hodiny, a tu již na něj páni v šenkovně čekali, aby šli na kuželky.

Koulelo se moudře, usedle, pan rada dokonce vyhrával pět krejcarů a bylo mu tak blaze, že — kdyby byl vzpomněl na nervy — bylo by mu připadalo, jako by mu jich byli do těla vložili celou novou garnituru. Ale ani na ně nevzpomněl, na vlastní štěstí. Nebo jak začneme na nervy myslit, už je zle. Pak tu jsou a dělají nám turbaci.

A po kuželkách si páni zamanuli, že provedou pana radu k rybníku. Ukáží mu tůně, ukáží mu, kde berou kapři, kde bývají okouni, poradí mu pěkná místa. Pan řídící má pruty, ochotně mu zapůjčí i vlasce, a má taky vlastní násadu červů, takových bílých, tučných, na ty berou ryby jako potrhlé.

Tak tedy šli. Rybník ležel pod Čápovicemi, co by kamenem dohodil, s jedné strany obrostlý olšemi a vrbovím, s druhé strany volný, přístupný taky ke koupání. Tak hezky ležel, stranou, nikdo tu nebude hlučet, ryby plašit. Jen tamhle za olšinami zahlédl pan rada nějakou chaloupku. E, nic, prohodil jen tak ledabyle pan řídící, tam nejsou žádné děti. To je pastouška.

Smrákalo se skoro, když byli páni hotovi a vraceli se ke vsi. Pan rada byl procházkou příjemně znaven, čerstvým vzduchem jak opojen. Panečku, to se v hospodě posilní! A po večeři bude partie špádů. Výborně trefil, výborně! A všichni kráčeli, co noha nohu mine.

Ale když byl pan rada nejlépe naladěn a když tak urazili asi půl cesty do vesnice, zachvěl se náhle. Jako by to přicházelo od rybníka, ale pan rada již dobře věděl, že je to v něm, jen v jeho uších: náhle vzduchem zaječel zvuk jako nějaké trumpety, strašlivý, kvílivý, žalostný a poplašný zároveň. Drnčelo to, až panu radovi připadalo, že se chvěje všechno ovzduší, jímž jest obklopen — a přec, přece je to jen v něm! Viděl to jasně, nepochybně, neboť všichni ostatní, pan farář, pan řídící, pan starosta, kráčeli dále, jakoby se nechumelilo. A naopak: čím zuřivěji se ozývalo podivné troubení — v uších páně radových! — tím hlasitěji a bezstarostněji hovořili páni. Ani známky, že by taky jejich sluchu se bylo cosi dotklo.

Pan rada šel a všecek se chvěl. Opožďoval se o krok, nohy se pod ním třásly, kolena se podlamovala. A když teď tam ty vzdálené a domnělé zvuky skákaly v nemožných, pekelných tónech, stanul náhle, zalomil rukama a zvolal:

„Tak tedy vy opravdu nic neslyšíte, pánové!?“

Tu se pan starosta otočil a hledě nevrle vzad mávl rukou a řekl zlostně:

„Zas ho čerti berou, zatraceného Pabúka! Zas má svůj oktáv. Ale z toho si neračte nic dělat, vašnosti pane rado! To na něj tak někdy sedne — a jindy třeba celý týden a dva dá pokoj.“

Pan rada z překvapení se přestal chvěti, vyvalil oči a zvolal:

„Koho berou čerti, pane starosto?“

„Našeho Pabúka," odpovídal místo starosty pan farář. „Nešťastník takový . . ."

„Náš obecní blázen!" vzkřikl starosta. „Toho kdyby nás Pánbůh zbavil! Krásně tu máme, vzduch jako víno, hospodu jak hotel, zdrávo, lacino, ale každý nám posud utekl, kdo přišel — ten dobytek nám každého vyžene svým proklatým troubením."

„Starosto, starosto," napomínal pan farář, „je to taky tvor boží, a nešťastný."

„Ale jen kdyby — !" zaskřípěl starosta zuby.

Pan rada Václavík poslouchal, jeho tvář se rozjasnila, skoro rozesmála, málem že mu radostí slzy nevyhrkly. A zvolal:

„Tedy skutečně někdo troubí, pánové?"

„Troubí, troubí," vložil se pan řídící, „náš Pabúk. Chudák je to, kuřeti neublíží. Už jsme ho měli v Praze v Kateřinkách, dvakrát, rádi bychom na něj byli něco platili — ale vrátili nám ho pokaždé brzy, že to je tichý blázen, docela neškodný, a tak ho zde musíme mít. Nešťastník — vzal si v mládí do hlavy, že je skladatelem, ze škol zběhl, na fagot se učil, taky na pozoun, prý i na klavír hraje, dokonce nějakou operu složil — arci nestála za nic. Domlouvali mu, práci mu dali, do úřadu ho dostali, ale Pabúk měl v hlavě, že je komponistou, a vždycky ze všeho utekl. Rodiče mu umřeli, příbuzných nemá, připadl obci. Bože, kolik inštrumentů jsme mu již vzali — pak se ztratí, někde se toulá, a zas přinese nějakou troubu a troubí nám.

Teď zas má fagot. Nejhůř dovádí, když jest úplněk — ale jsou doby, kdy mlčí a spí. Jinak je jako dítě — jen plné kapsy notového papíru nosí, na něm podivné klikyháky, a říká, že zase složil operu. Chuďas, blázen."

Pan rada poslouchal, oči mu rostly, díval se s jednoho na druhého, a pojednou — ačkoli to byli známí teprv od včerejška — jal se jednoho po druhém objímat.

„Pánové, pánové! Za každé slovo bych vám dal dukát, kdyby o ně nebylo tak zle. Troubí, skutečně troubí! Pánové, ani nevíte, co jste mi tu řekli, jak jste mě vysvobodili!"

A pan rada pověděl pánům včerejší svoji zkušenost a vylíčil své ranní obavy, zdrcenost a zoufalství, když mu šenkýř vyprávěl o tiché noci, o noci jako v hrobě.

„A teď ať si troubí váš Pabúk — já neuprchnu. No, zacpu si na noc uši bavlnkou!"

Byl jako znovuzrozený. Jenom ještě, když už byli ve vsi a blížili se k zájezdní hospodě, v níž se byl usadil, stanul pan rada a potřásaje hlavou řekl:

„Chudák je to, pravda, politováníhodný člověk. Ale to mi povězte: proč mu při téhle muzice, kterou vám tu provozuje, pročpak mu říkáte tichý blázen?"

V dubnu 1903.

VE VYHNANSTVÍ.

Několik útržků ze zápisků zoufalého lufťáka.

Myslil jsem do nedávna, že není horší věci na světě nežli šedivá obálka, která mne dochází každého pátku ráno. Čtvercová obálka s nadpisem: Váženému panu Y—ovi. Znám tu barvu, poznal bych ji v tisíci odstínech — právě tuhle šeď, tak do modra — skutečně smuteční barva. Nezarážela by mne ani obálka a její barva, ale v obálce je visitka, cítím to, jak ji vezmu do ruky, a prsty se mi již rozčilením chvějí. Ani bych nemusil obálku roztrhnouti, ani bych nemusil visitku čísti — vím, co je na ní napsáno:

„Vážený pane Y—e!

Neračte přehlédnouti, že je pátek. Prosím, abyste nám rukopis do nedělní přílohy poslal nejdéle do večera.

Váš oddaný

Eduard Hausenblas.

Strašlivé jméno!

Totiž nebývalo mi jindy strašlivým. Líbívalo se mi, těšil jsem se, jak ho užiju v nějaké povídce,

humoresce, burlesce. Hledám taková jména — ani jich není na světě dost. Hausenblas! Ať si to někdo vymyslí! Protiví se mi taková jména dělaná, Vyšínský, Hořínský, Jeřínský, Květenský, Mydlinský. Tak se zřídka kdo jmenuje. Jsou to jména, která si vyrábějí básníci pro své figury, které také vyrábějí. Jak příhodná jsou proti tomu jména skutečná, která můžete čísti na různých štítech: Cimrhanzl, Nimstondl, Cynibulk, Očenášek, Tatrmuš, Fidrmuc, Tydlitát — anebo Sedmidub, Půlpán, Ludikar, Kozimichl — atd. Mám jich celou několikaletou sbírku. A k těm jsem si poznamenal pana Hausenblasa.

Ale od nějaké doby má to jméno pro mne strašlivý zvuk. Eduard Hausenblas! Je to pán v naší tiskárně, jehož starostí jest, aby měl včas všechny rukopisy. A tento muž, na pohled zcela mírumilovný a krotký, pronásleduje mne svými visitkami. Pátek co pátek.

„Neračte přehlédnouti, že je pátek . . .“

Bodejť bych to přehlédl! Když mám v poledne krupičnou polévku a bramborovou kaši, vím, že je pátek. Snad moje žena také od někoho dostává visitku, že je pátek. Nebo aby se za celých dvanáct let ani jednou nebyla přepočítala, je přímo neuvěřitelné.

Vidím ovšem, že je našinec váženým čtenářům povinen veškerou šetrností a pozorností, ale ať takový vážený nedělní čtenář — který beztoho všecko nečte — ať se přijde podívat, jak vypadám v pátek!

Jak sedím u svého skvostného, palisandrem a mahagonem a ebenem vykládaného psacího stolu s kováním ze starého stříbra, s perleťovou deskou, a jak mačkám pitomou svoji palici, abych mu na neděli něco dodal. Ano — neboť na témž skvostném stole přede mnou leží visitka z tuhého papíru, tak zvaného „elfenbajnu", a na ní je ozdobným amerikánským písmem vytištěno Eduard Hausenblas, a tento pán chce do večera rukopis. Na neděli — už v pátek!

A myslil jsem tedy, že není nic hroznějšího, než toto páteční memento.

Pánové, jsou věci hroznější!

Jsou výpravy na letní byty — s rodinou a s různými zavazadly!

*

Jsou v dějinách lidstva různé černé momenty, skvrny nesmazatelné na věky věkoucí. Ale ani v dějinách všeobecných, ani v historii kulturní nezaznamenal dosud nikdo hanebný, zákeřný, úkladný skutek neznámého (bohužel!) pachatele a proklatého „vynálezce". Vynálezce letních bytů, stěhování na venkov! Ví se, kdo zapálil chrám v Efesu; ví se, kdo vynašel křižácké války; ví se, kdy který nebožtík vlastenecký český král sem volal Němce a obdarovával je na újmu domácích nekonečnými privileji. Avšak vynálezce oněch strašlivých výprav na venkov, oné letní zimnice všech starostlivých žen zůstal utajen. Hloubám

o té věci delší čas a dospěl jsem k závěru, že to nemohl býti než zklamaný, jízlivý starý mládenec nebo ještě zklamanější a jízlivější stará panna. Těm se podobá tento moderní mor, tato metla všech manželů a otců.

Ať to byl kdo chtěl, Bůh mu buď na věčnosti milostiv! Zemřel, zetlel, vymkl se naší pomstě, rukám, které by ho zardousily desetkrát za sebou. Neznám jeho hrob, ale myslím, že se na něm tráva nezelená, že na něj pták nesedne. A sedne-li, je to jistě havran, takový zarputilý, vysměvačný havran, potomek onoho jednotvárného koncertisty z Poeovy pochmurné básně. Ať mu tam skřehoce svoje trýznivé „nevermoor" — nemám s ním žádné soustrasti.

*

Ostatně, pánové, nezapomeňme na ty živoucí stoupence onoho vynálezce letních bytů — myslím na pány doktory, totiž lékaře. Neboť jen jejich zásluhou jest, že sedím nyní od Prahy (vzduchovou čarou počítaje) asi 47.500 víd. sáhů neboli 90 kilometrů čili skoro 12 mil na jih — nemýlí-li mne měřítko na mapě.

Přiznávám se, že mám k lékařům veškeru důvěru. Bylo mi mnohokráte již tuze bídně, šel jsem k lékařům. S trémou, s obavou, že ve mně něco najdou. Podívali se, proklepali, vyptali, napsali recept. Ku podivu, někdy se mi ulevilo, sotva jsem měl recept v ruce. Čím dále jsem šel, tím lépe mi

bylo, zejména když jsem si opakoval, co mi lékař nařídil.

„Nebudete pít pivo. Zanecháte kouření. Žádné víno. Nic nepracujte. Sic vám tahle medicina nepomůže."

Dal jsem si medicinu udělat a spolkl jsem podle předpisu první lžíci, ale potom jsem uznal, že je pivo lepší než ta medicina. Že také mi doutník lépe chutnává. Ale dokonce už víno. Pil jsem tedy místo mediciny pivo a víno a kouřil jsem. Medicinu obyčejně vypily děti. Ty vypijí všechno. A bylo mi dobře. Neboť jsem při tomto léčení také nic nepracoval, jak doktor přikázal. To byla hlavní věc, v té jsem uposlechl. Tak jsem šťastně všechny svoje nemoci překonal.

Avšak někdy se vám roznemůže žena, rodina, děti. Pak je věc horší. Ale nejhorší jest, vyskytne-li se vám tak nějaká nemoc na rozhraní jara a léta. Pak přijde doktor, dívá se vám na ženu, na děti, vrtí hlavou a povídá:

„Holenku, máte to slabé, chudokrevné . . ."

Mlčíte.

„Je to všecko bledé jako zelinky . . ."

Inu pro pána, snad si nebudete děti omalovávat! Jak je Pánbůh dal, tak je dal. Kdo může za barvu!

„Bylo by dobře, kdybyste je takhle zavezl někam na venkov, do lesů — na měsíc, na dva . . ."

Strašné slovo je vysloveno. Na venkov! Kdo nezkusil, neví, co to znamená. Ale konečně, kdyby

to neslyšel nikdo mimo vás, bylo by dobře. Jenže tuhle radu udělují lékaři nám mužům před našimi ženami, anebo povídají-li nám to mezi čtyřma očima, poslouchají ženy svatě za dveřmi.

Od toho okamžiku je domácí klid ten tam.

„Vidíš, mužíčku, tohle říká každý," pronášejí k vám ženy s takovým sedmibolestným výrazem v tváři.

Mlčíte. Doufáte, že tímto způsobem udoláte škvora, kterého vám lékař nasadil. Ale rád bych viděl někoho z vás, komu se to povedlo. Naše ženy nemlčí.

„Poptal ses již po něčem? Díval ses, kam bychom tak — s těmi dětmi..."

Mlčíte, mlčíte nebo krčíte rameny. Ale již s hrůzou cítíte, kterak jste zpracováváni.

Pak tedy vidíte, kterak se vaše ženy pohřižují do novin. V insertní část. Postihujete dobře, co tam čtou. „Letní byt. — Krásný letní byt. — Zdravý letní byt, přímo u lesa. — Letní byt v myslivně — v rozkošném lese, hlavně k zotavení dítek..."

Takové tam bývají nápisy. Najednou mají vaše ženy celý adresář letních bytů v hlavě. Jemně vás upozorňují, kde co pěkného našly.

Mlčíte — pořád mlčíte.

Nuže, to trvá několik dní, ale pak se stane hrozná věc. Nyní počnou mlčeti vaše ženy. Chodí po domě jako stíny. Nejčastěji se zavázanými hlavami. Nesnídají, neobědvají, nevečeří. Nepijí.

Ptáme se, co jim je. Neodpovídají. Je to hrozná věc, když vám ženy po domě řádí — ale hroz-

nější je, když mlčí. Přáli byste si, aby vás třeba vypeskovaly — nic naplat. Chcete to překonat nevšímavostí, tváříte se, jako byste byli neobyčejně zaměstnáni, ale nemůžete nepozorovati, že vám ženy v tomto stavu za čtrnáct dní o deset let zestárly. Ďas ví, jak toho dosahují. Příjemná věc to však není pro nikoho. Stárneme beztoho všichni dost rychle.

Ale horší věc! Také děti vám zelenají víc a více. Vzmáhá se ve mně podezření, že jim ty matky pro to zelenání něco dávají. Pokoušíte se je cpáti jídlem — nejedí!

Pak přijde nějaká teta — dvě tety — tři tety. Jedna za druhou. Dívají se vám na rodinu, vzdychají, a když odcházejí, volají vás stranou:

„Františku, Toníčku, Karlíčku — tvoje žena — ty děti — něco by se mělo stát. Chřadne ti to — chřadne — ať není pozdě . . .“

Odoláváte ještě týden, ale konečně jste zlomeni. A konečně tedy jednoho dne řeknete ženě:

„Co pak tedy myslíš — kam bychom se tak podívali?“

Ani jedna hned neodpoví. Podívá se na vás zmíravým zrakem a řekne po chvíli:

„Už to snad nestojí za to. — Myslím, že je pozdě. — Léto tak pokročilo. — Teď už to nějak vydržíme. — A co by tě to stálo! — A měl bys hrozné nepohodlí . . . Mně je to jedno — já myslila jen k vůli těm dětem — a když máš zato, že jim toho netřeba . . .“

Víte co, pánové? Že nakonec ještě hezky vděčně přijímáte, když vám manželky povolí. Bože, bože — ta zelená barva dětí! Jako by vám smrt chodila po domě.

*

Pak vám tedy někdo něco poradí. Obyčejně bývá každá ta rada nad zlato — ujišťuje vás rádce — on tam už byl, on to zkusil. Jen probůh neříkejte druhému, co vám radil první, neboť ten druhý vám řekne, že to tam a tam je pro psa — on tam už také byl, ale za svět by tam nešel po druhé. Ale onde, kde byl druhé léto, tam to je!

Nu a prokoušete se konečně těmi radami, nedá vám, abyste se nevyptávali a pravidelně každá další zpráva o místě X. nebo Y. zní zcela opačně než zpráva předešlá.

Tabula rasa! Jak říkají latináři. Rozhodnete se pro to ono místo. Jedete. Přijedete na místo — a kdybyste tu měli ony rádce, kteří vás sem vyslali — — — Pánové, to by byly hromadné vraždy! Aspoň v prvním okamžiku.

*

Nevím, kdo mne zradil panu Hausenblasovi — já mu neřekl slova. Ale když jsem všecek ztlučen a větrem prokousán, zkroucený jako klika u flašinetu vylezl z vozu a vypakoval svoji namrzlou rodinu — a když jsem vstoupil do svého příbytku, z něhož marně budu po několik neděl vyhlížeti

svatovítskou věž v Praze — nalezl jsem na stole obálku — šedivě modrou obálku, se známkou a razítkem pražské pošty, s povědomým nadpisem. A když jsem ji roztrhl, vypadla z ní visitka a na ní pečlivým písmem bylo napsáno:

„Vážený pane Y—one!

Neračte přehlédnouti, že je pozejtří už pátek, a jelikož poštovní spojení je nepříležité, prosím, abyste rukopis do nedělní přílohy poslal pokud možno obratem pošty.

Váš oddaný

Eduard Hausenblas."

Sklesl jsem na židli, zničen, zoufalý.

Mám vybalovat cestovní kufr, tak zvaný „ženský", asi dva krychlové metry veliký. Mám cpát slamníky čerstvou slamou. Mám zkrátka zařizovat „letní byt" — a pozejtří je pátek!

Děti rozmrzly — rodina dostává už červenou barvu — ale zato zelenám teď já.

V červenci 1893.

DOUŠEK ČERSTVÉHO VZDUCHU.

Věnováno všem, kdož po něm touží.

Zima dokonávala, na Prahu zavál náhle teplejší vítr, přinášející tuchu nového života, nastávajícího jara. Ještě hýřil masopust, ještě se u večer sjížděly masky do šibřinek a mumrajů, ale byly to poslední chvíle zimních radovánek. Den se natahoval, soumrak se víc a víc omeškával, a vzácné, ohnivé červánky dlouho zlatily západní obzor, jako by slibovaly všemu světu, zimou ztýranému:

„Nový život, nový život!“

Valentin Topol neměl již očí a smyslu pro zimní rozkoše pražské. Chodil v podivném vzrušení ulicemi, ssaje svěží vzduch, rozepínaje kabát a dávaje si vanouti za krk, a když zraky jeho někdy maně zabloudily v nitro povozu, hrčícího mimo, a když shlédl nějakého maškarního rytíře nebo princeznu, vzbouzel se jako ze sna a tázal se: Jací to jsou lidé? Odkud přicházejí? Kam jedou? A potom teprv si připomínal, že je to poslední výzva prince Karnevala, jehož bláznivé žezlo mu zítra vypadne z ruky.

Neboť Topol se zaměstnával něčím docela jiným, zaměstnával se tím již dlouhé neděle a znenáhla se schylovalo k rozhodnutí.

*

Žena jeho Marta pozorovala delší dobu, že mu nějaké zvláštní, neobvyklé a těžké starosti brázdí čelo, ale paní Marta nenaléhala otázkami. Znala manžela, že přichází vždy sám, aby se svěřil, a teprve, když se na něčem pevně ustanovil. Jenom když se Valentin po večeři uchyloval do své světnice, aby sám, v tichu, zcela nerušen s sebou se radil, a když děti osměleny nepřítomností otcovou příliš rozvázaly a rozestuchaly se, napomínala paní Marta starostlivě:

„Buďte tiše, tatínek pracuje, nehněvejte ho!"

A děti ztichly, neboť i jim tu připadalo, jako by nade vší domácností visel nějaký mrak. Otec byl málomluvnější než jindy a zřídka teď hrál s nejstarší dcerou dámu a ještě méně ho vábili vojáčci malého Ladouše, který sváděl bitvy na podlaze zcela sám jako velitel obou válčících vojsk. A paní Marta vyhrabala nějaké šití, pletení nebo háčkování, a hodiny na starém prádelníku tikaly do ticha a stříbrozvuké jejich zvonečky odbíjely neúnavně svoje čtvrti do hlucha.

Konečně jednoho večera Valentin Topol, složiv ve své světnici kupku všelijakých papírů do přihrady psacího stolu a ponechav si jen jediný, vzdychl zhluboka a vracel se do společné jizby.

A tu před paní Martou rozložil papír, počrtaný všelikými čtverečky a obdélníky, něco, čemu žena hned nerozuměla, a řekl:

„Podívej se, máti! Tohle je kuchyňka, na východní stranu, tohle světnička vedle ní, která může býti jídelnou, zdehle světnička o něco větší, jako ložnice pro tři osoby, a konečně ještě jedna, pro mne i pro návštěvy. A tuhle předsíňka, a tuhle špižírnička, tu jsou schody do sklípku — roztomilého sklípku, a tu na půdu, a tam je zase malounká světnička, mansardička se tomu říká, s výhledem na řeku — to by bylo pro naši Boženku; a tahle ohrada kolem, to je zahrádka. Malá, ale přece na několik záhonů, a pět stromků je tam a tři keře růží a na zdi réva. Co tomu říkáš?"

Paní Marta se dívala a tváře se jí nalily horkem. Tušila cosi, a přece si netroufala uvěřiti. Bylo to dávno jejím snem, ale teď to přišlo tak náhle, až se zalekla. Dokud marně toužila, vyčítala stále cosi osudu, ale když se tak najednou schylovalo k vyplnění toho přání, dech se v ní zatajil. I zatvářila se teď, jako by nerozuměla, a otázala se:

„A co je to, starouši?"

„To je domeček, v Dřevnicích nad Berounkou. Je na prodej. Zajel jsem si tam, prohlédl jsem jej. Jako pro nás stvořený. Právě se do všech těch prostor vejde pět lůžek, Barčina na půdu. A zahrádka! Nuže?"

Paní Martě tváře jen hořely. Po ženském způsobu pronesla jen:

„Ale jsi ty, Valentine! Mně jsi o tom slova neřekl!“

„Ne, neřekl. Proč jsme se měli trudit dva? Chodil jsem s tím jako s hříchem. Tak to na mne padlo — a myslil jsem u sebe: ne-li tentokráte, tedy nikdy. Vždyť je mi padesát let, ženo.“

„Ne, starouši, teprv osmačtyřicet.“

„To je jako padesát, ženuško. Nuže, co říkáš?“

„A co — to — stojí?“ zeptala se paní Marta váhavě, s obavou.

Valentin pomlčel, oddychl zhluboka a řekl:

„Čtyři tisíce...“

„Korun?“

„Ne, zlatých,“ řekl tišeji.

Rysy paní Marty ztrnuly. Dívala se upřeně na kresbu plánku a zdálo se, jako by se jí oči zalévaly.

„Kde bychom je vzali!“ vydechla po chvilce.

„Seškrabal bych je, Martičko. Seškrabal bych je ze všech koutů — no, a snad nějakou stovku přivypůjčil. Jak pak dlouho tu budu ještě? A mám stále polykat jenom ten prach?“

A po chvilce dodal Valentin tišeji:

„Není pomoci, Martičko — dal jsem závdavek, plácli jsme si.“

„A mně jsi to neukázal!“ řekla vyčítavě žena. „Ano, já jsem vždycky poslední.“

„Dal jsem závdavek, Martičko, ale s podmínkou, budeš-li taky ty souhlasit. Do neděle mám na rozmyšlenou — pojedeš se mnou a nebude-li se

ti domek líbit, zrušíme to. Majetník se nepohněvá. Má ještě dva kupce."

Teď paní Marta popadla Valentina za hlavu a za krk, zlíbala ho a zvolala:

„Ne, Valentine! Ne! Ať si koupí, kde chtějí! V neděli pojedeme!"

Jaro se rozdýchalo, rozvonělo, rozezpívalo. A domeček v Dřevnicích byl obydlen. Šťastna, blažena hospodařila v něm paní Marta s dcerou Boženou — otec Valentin se starším synem dojížděl tam dvakrát, třikrát za týden, nejmladší býval vždy u tety. Do té doby, než nastanou prázdniny. Pak tam bude máti se všemi dětmi a tatík jako dosud bude dojíždět. A pak nastane také jeho dovolená, a tu se z Dřevnic nehne po celé čtyři neděle. Ach, domečku venkovský!

Tak se vracel jednoho jarního jitra do Prahy a již seděl ve společnosti jiných otců, kteří na večer vyjížděli k rodinám s plnými tlumoky a ráno se splasklými putovali na nádraží a vlakem do Prahy, do úřadů, do obchodů.

Dnes tu byl v kupé vzácný soused, pan stavitel Otrava. Jezdíval jen v druhé třídě, ale dnes k vůli panu lékárníku Šťovíkovi přisedl do třetí. Valentina Topola takto neznal, pan lékárník ochotně pány seznamoval.

„Taky dřevnický soused, pane staviteli," oznamoval lékárník, docela nový, letošní, pan Topol. Zakoupil se tam, má tam rodinu. Bude mezi námi — naše kolonie se množí."

Pan Otrava se podíval na Topola, podal mu ruku, jejíž prsty byly okovány půltuctem prstenů, a řekl blahosklonně:

„Těší mě. A co pak jste koupil? Snad ne Doubravu? Ten to prodával už loni — má toho dost.“

Hlas páně Otravův harašil jako sypající se rum dřevěným žlabem, jako vůz cihel po hrbolaté dlažbě. Drsný, skoro surový hlas.

„Ale kde, Doubravu,“ pronesl pan lékárník. „Ten za to chce asi pětadvacet tisíc — to by bylo panu Topolovi mnoho. A nepotřebuje nic tak velikého. Nedochvílův domek si koupil, krejčího Nedochvíle, hezký domeček.“

„Nedochvíle — Nedochvíle,“ opakoval pan Otrava a vzpomínal. „Kde pak je to? To je něco malého — nějaká díra?“

„Ale víte, tam na stráni, nad železnicí, za Sáblerem, ten žlutý domeček.“

„A — ten!“ řekl pan Otrava, a ve zvuku těch slov ozývalo se něco jako pohrdání. Natáhl se, jako by jel v první třídě, vytáhl doutník s červeným a zlatým páskem a otázal se velkopansky:

„Co pak jste dal za tu barabinu?“

Valentina Topola dotklo se nepříjemně toto označení. Skoro v duchu zazlíval panu lékárníkovi, že ho s Otravou svedl, že o jeho domku začal. A pan lékárník, jako by tušil tuto nevrlost Valentinovu, pospíšil si, aby řekl:

„Ó, hezký domeček je to; malý, ale pěkně rozdělený, a rodince stačí. A zahrádka je hezká,

třeba maloučká. Slunce se všech stran. A stojí všechno teprve pět let.“

Valentin byl povděčen panu lékárníkovi za toto přispění, ježto mu hovor s panem stavitelem počínal býti trapný. A pan Otrava, ukrajuje zlatým svěráčkem špičku doutníku, otázal se jako prve:

„Co jste dal za tu chajdu?“

Valentin Topol nejraději by byl pana Otravu kopl, ale již otevřel ústa a skoro bezděky odpovídal:

„Čtyři tisíce zlatých . . .“

Pan Otrava hned neodpověděl, ale všecek jeho trudovitý obličej vyjadřoval cosi jako pošklebek.

„Čtyři tisíce,“ zaharašil, když rozdýmal doutník, „no, to vás o celou tisícovku uřval! Ani tři bych nedal! — Tak tedy první šťastný den máte za sebou. Jen abyste se ve zdraví dočkal taky toho druhého.“

Valentin Topol rozuměl. Známé pořekadlo o „dvou šťastných dnech“ lítalo mu v tu dobu kolem uší do omrzení.

„Toho se nechci dočkati, pane staviteli. Doufám, že mě to bude těšiti do smrti, a po smrti ať si s tím rodina dělá, co chce.“

„Inu, to jsme říkali všichni, milý pane Topole, ale každý bychom to střelili — a hned.“

„Já ne,“ bránil se lékárník.

„I taky,“ stál na svém pan Otrava. „A pro pánaboha, počítejte to: čtyři tisíce, to máte dvě stovky na pět procent. To byste dostal ňáký letní

byt! V mé vile byt za dvě stovky — to byste se podíval! Ale jen si počítejte, letní byt za dvě stovky. To se vám vyplatí? A až to jednou budete chtít prodat, pak se vás zeptám, dostanete-li svoje čtyři tisíce. Budete rád, dá-li kdo tři. Ale já vím, tak to dělají ti páni všichni: nejdřív koupí — a teprve potom jdou k staviteli, jestli koupili dobře a zač on by jim byl něco postavil. A nikomu se to nevyplatí!"

Valentin Topol žvýkal své krátké a díval se na stavitele a zas na lékárníka, ale brzy se jeho zraky svezly na podlahu a v ústech cítil cosi jako pelyněk. V jeho radost kapal mu tu pan Otrava jed — pojednou si připadal mezi těmi vilaři jako bídný podruh. Myslil na své čtyři tisíce, pracně seškrabané, a jak je vyhodil za tu „barabinu". Pravda, vždyť je tu mezi nimi jako žebrák. Ale hned potom se v něm cosi vzepřelo.

„Já k tomu staviteli nešel a nepůjdu ani teď," pronesl na obranu. „Koupil jsem po své chuti — sám v tom budu. Jen když mně to vyhoví!"

„Ale na jak dlouho!" ušklíbl se pan Otrava. „To všechno známe. Takhle rok. A druhý rok vás bude mrzet, že musíte zase do Dřevnic, a třeba byste rád na Šumavu."

„Ne, po tom nezatoužím", bránil se Topol. „Mne to bude těšit i za dva roky, i za deset — je ve mně něco setrvačného. A dejme tomu, že zatoužím. Tedy si vyjedu, ale tím raději se navrátím domů, do svého."

„Inu, inu,“ nepovoloval pan Otrava, „přec jen mi věřte: nevyplatí se vám to. To jste nespekuloval moudře.“

Valentin Topol vyhlédl oknem, kvetoucí stromy míhaly se pod hrází, jak vlak ujížděl. A tu náhle zatoužil tak silně po svém domečku, po zahrádce, a teď obrátiv se k Otravovi, řekl s plným přesvědčením že je silnější než nabubřelý ten a skutečný otrava:

„Pane, co hovoříte o vyplácení, o spekulaci? Nespekuloval jsem, chtěl jsem doušek čerstvého vzduchu pro sebe i pro rodinu. Dvacet let jsem neviděl jaro na venkově, neviděl jsem kvetoucího stromu, neviděl jsem, jak tráva a květina z půdy vylézá. Byl jsem utopen v prachu a přece jsem věděl, že tam venku je kus jiného, lepšího života. Co se mi má vyplatit? Zdali taky sám sobě počítáte, jak se vám co vyplatí! Vidím, že kouříte drahé havanské, máte jich naditou tobolku — počítáte, jak se vám toto kouření vyplatí? Hráváte v karty, a vy můžete, máte na to, a taky v nich necháte za večer třeba padesátku. Počítal jste, co vám to vynáší? Jezdíte jen v automobilu, praví se, že jste vystřídal již tři, hledaje vždy novou, zlepšenou soustavu a prodávaje posavadní se značnou ztrátou. Taky se vám ty automobily vyplatily? A tak bych mohl vypočítati ještě mnohou vaši libůstku, která stojí mnoho peněz a sotva může býti pokládána za věc, která se vyplácí, a na to mi odpovíte, že vám to působí rozkoš, potěšení, radost, že vám

to vše oslazuje život. Nuže, pane, když se tam venku chopím rýče a přerývám zahrádku, když stojím nad svým hnojištěm a přenáším tučnou mrvu na záhonky a kolem keřů, a když zaseji trávu a ona za týden vyrazí prvními lístečky a roste a houstne, když obkládám stezičku drnem, když tak celou neděli pracuji a zalévám a pleji a drn přistřihuji, a večer zasednu s rodinou v besídce ke tvarohu, máslu a cerbulátům a sklenici lehoučkého venkovského piva — a když kolem svítilny poletuje na sta mušek a nočních můr a zabručí mi kolem uší chroust a zadrnčí kdesi zbloudilý chrobák, a když všechno kolkolem ztichne a jen vlahá jarní nebo letní noc táhne nad hlavou a Praha se svým šumem a třeštěním a štvaním je tak vzdálena za obzorem; když pak se vracím do světnice, sotva nohama pleta, jak jsem prací unaven, ale takovou jinou, radostnou prací na dlani vlastní půdy, takovou prací, která hodinu od hodiny přináší radost výsledku, a když ráno již o páté se rozkřičí vrabci, jako by mne budili, a já vstanu zase čil a vesel do té rosy a do vzduchu, jakého jsem už po dvacet, ba třicet roků nedýchal, pak, pane, cítím rozkoš, jaké se nevyrovná váš požitek při hráčském stole, v automobilu a čert ví, kde ještě. A pak jen lituji, že jsem si té rozkoše nemohl dopřáti dávno, a lituji všech, kdož by si jí dopřáti mohli, ale ač mají spoustu peněz, nemají za mák smyslu pro trošek osvěžení na venkovském vzduchu, pro ta radostná jitra a kouzelné večery, pro ten milý klid nedělního

dopoledne, pro odpočinek na břehu řeky nebo na pokraji lesa. A zdá se mi, že to všechno stojí za víc než za pět nebo za deset procent..."

Na Smíchově vycházeli z vagonu; pan Otrava, vyvrácen ze svého bohorovného, velkopanského klidu, stručně pozdravil a zmizel, a lékárník, tiskna Topolovi ruku, řekl k němu:

„Ten mě otrávil, že vám tak zhaněl váš majeteček. Ale dobře, dobře jste mu vypariroval — takhle, takhle taky já pohlížím na to své venkovské sídélko, a věřte mi, když na podzim rozhazuji ve své zahradě tučný hovězí hnůj, zdá se mi, že tím krmím všechny ty kořínky na celý budoucí rok, a věřte, že mi pak ten hnůj voní líp než celá moje apatyka; a když na jaře ryji a kopám, zavoní mi ta černá, nasycená prsť tak lákavě, že bych se do ní zakousl. Dělám to deset let — a nebylo ještě chvíle, abych litoval, že jsem se tam zahrabal. Ale dobrá, kamaráde, necháme ho zas budoucně ve druhé třídě a pojedeme si ve třetí. Někomu již ta třetí líp svědčí. Buďme tam zdrávi!"

A Valentin Topol šel po svém již zas docela vesel a nic nepřemítal o tom, vyplatí-li se mu ta barabina čili nic. Ale vyplatí každým douškem toho čerstvého vzduchu, který je kolem ní!

V březnu 1903.

VAŘÍM...

Prázdninová zkušenost redaktorova.

Dobrák strýc Valentin!

Vlastně není mým strýcem. Vůbec žádným příbuzným. Nevím, kterak se stalo, že mu říkám strýc. Známe se odedávna, ale neupamatoval bych se na chvíli, na měsíc nebo na rok, kdy jsem ho spatřil po prvé. Snad mě již chovával, když jsem byl v peřince, snad se vyskytl mnohem později. Mně tak připadá, že náleží k mému životu, že tu býval odjakživa, že tu bude ještě padesát let. Máme-li si ještě několikrát pohovořit, věru třeba, aby zůstal na světě půl století, neboť se vídáme tak jednou za deset, za patnáct let. A nic se nemění. Ani jeho nápady.

Vždy si na mne vzpomene v pravou chvíli.

Taková chvíle ho napadla právě minulých dnů. Kdosi u mne zazvonil, jako by hořelo. Letím ke dveřím. Poštovní posel „od zásilek". Sehnut až k zemi, pot se mu lije s čela, na hřbetě vleče koš. Lépe řečeno nůši.

„Bože, to jsem rád, že je vašnosta doma," heká. „Co teď roznáším, abych nechával jen u do-

movníků. Nikde nikoho, ani kuchařky. Všady jak po vymření. A tak jsem si myslel, potáhnu-li tohle zase dolů, že se svalím. Ještě mám dole dva takové. Hned je přinesu. Zatím vašnosta podpíše nákladní list."

Dívám se na kuponek průvodní adresy. No arci, strýc Valentin! Nemilé tušení mě proniká. S touhle zásilkou budu mít polízanou. Podpisuji, odparuji hadr shora. Zakyslá vůně vystupuje z koše — z nůše. Jako by se v něm kvasilo.

Blumy, babčata, turančata, špendlíky, ringlata! Ovšem, strýc Valentin je kdesi nájemcem dvora a má veliké sadařství. — Aha, tuhle navrchu nasáklá, promočená obálka. S obtíží luštím rozplizlé písmo.

„Milému strýčkovi v Praze trošek té letošní boží ourodičky — pro dětičky, pro tetičku — se srdečným pozdravem strýc Valentin."

Zvonek zařinčel po druhé — poštovní posel přivlékl druhou nůši, za chvíli třetí. Když třetí snímal s beder, zdálo se mi, že je již zkrvácen.

„Z tohodle trochu teče — tady budou nějaké láhve — snad některá praskla. Jak pak ne, v tomdle vedru! A na dráze s tím taky nakládaj — —!"

Tedy ne krev, zaplať Pánbůh!

Zaplatil jsem akcis, věnoval jsem poslu královskou odměnu, posel zmizel, já páral další nůše. Honem tu třetí, abych zachránil, co zachrániti lze, ač jestli už všechny láhve nevytekly.

Ne, nebyly to láhve, ryvíz. Počítám, dobrých třicet kil ryvízu. Lépe řečeno, ryvízové kaše. A horké. Předsíň naplnila se mi vůní jako v kvasírně.

V prostřední nůši hrušky, jablka.

Tu stály přede mnou, každá nejmíň dvacet, třicet kil, plné ovoce, včera jistě krásného, svěžího, ale dnes dlouhou cestou a noclehem ve skladišti hezky unaveného, povadlého, pomačkaného, na hniličko.

Přemohlo mě to, usedl jsem nad tím a zíral jsem s jedné nůše na druhou.

„Pro dětičky — pro tetičku!" opakuji si v duchu slova upřímného strýce Valentina. Kdepak jsou dětičky a tetička! Někde nad Berounkou, na letním bytě. A já tu sám. Můj Bože, kdyby se byl aspoň zeptal dřív lístečkem! Byl bych mu naznačil svoji venkovskou kočovnou adresu — mohl to poslati přímo tam, — mohla teď nad tím sedět „tetička" a přemítat, co s tím.

Co s tím! Hlavně vyndat, aby se to nepařilo dále. Tohle musí ven, aby se nezkazilo docela. Hubovával jsem, že máme mnoho střepů, že se mi roztahuje všady nádobí, že mi je strkají i do knihovny.

Dnes jsem viděl, že vlastně máme nádobí málo. Vydrancoval jsem kredenci v pokoji, almárku v kuchyni, polici — vybral jsem hrnce, mísy, pekáče, plechy, lívanečníky, konečně došlo na umyvadla — nůše jsou jako bezedné. Stále nejsem hotov s mocnými vrstvami strýcovy boží ourody.

„Kriste Ježíši! Co s tím budu dělat? Je toho plná plotna, plná kuchyň, plná podlaha v předsíni, plná okna, již jsem s pekáči a kastroly taky ve své pracovně. Pronikavý, nakyslý zápach ovocný naplňuje všechny prostory. Otvírám všechna okna. Podivuhodný puch a čich! Najednou vám všady plno vos. Takto se mi neukáže jediná za rok, ale sotva jsem ovoce rozložil, vletují mi okny celé roje toho černožlutého, štíhlého hmyzu. To je nos! Kdyby tak Pánbůh dal a sežraly si to!

Něco se musí stát!

Když jsem tak opuštěn a sám sobě zůstaven, uchyluji se k choti našeho pana domovníka. Vlídná moudrá paní, vždycky mi dobře poradí.

Přivedl jsem ji na to nadělení.

Rozhlíží se, posuzuje, chválí, jen poznamenává, že je toho trochu mnoho. Ano, to jsem poznal sám.

„Škoda," povídá, „že to nenechali v těch nůších, jak to přišlo, mohli to poslat rovně za paničkou, tam by jim to přišlo vhod."

S chutí bych se byl praštil do hlavy. Ano, to mne nenapadlo. Ale teď to nebudu cpát nazpět, za nic na světě. Ani bych to tam nedostal. Zdá se mi, že je toho dvakrát tolik, než by nůše pojaly.

„Teď arci," povídá choť páně domovníkova, „nic jiného s tím, než zavařit. Jináč to shnije. Rybízová zavařenina je dobrá — panečku, na zimu, a z toho peckového a z hrušek mohou být povidla. Maj' nějaký velký hrnec?"

Přivlékl jsem z kuchyně ohromný železný pradlák, arci taky už plný babčat.

„Ó, železný ne! Povidla se musí vařit v hliněném. A takhle aby byly dva, tři — kdepak jeden, to by vařili týden.“

Jsem přístupen všem dobrým radám. Vydal jsem se k hrnčíři a zakoupil jsem tři ohromné ucháče, každý na půl hektora. Stačil jsem unést jen jeden, na ostatní dva jsem angažoval dvě pomocné paničky na Uhelném trhu, které byly právě tou dobou bez zaměstnání.

Zatápím v kuchyni pod plotnou. Zatracené hospodářství! Bedna na uhlí jako vylízaná. Přinesl jsem si tedy putnu hnědého ze sklepa. Ještě že máme putnu.

Díky Bohu, již vesele hoří a v hrncích na plotně začíná to bublat. Nasypal jsem do nich první dávku, počítám, že na třikrát s tím budu hotov. Jak dlouho může trvat, než se z babčat a hrušek uvaří povidla? Švestková na podzim vařívarme tři dny — ale arci, to bývá celá rodina v „pohotovosti válečné“ a všichni mícháme. Tentokráte jsem k tomu sám.

Jedna myšlenka mě utěšuje. Ženuška bude mít radost, až se vrátí do Prahy. Najde tady povidel a zavařenin až radost — taková překvapení rád dělám. Rozumí se, na jinou práci dnes ani pomyšlení!

Dívám se do hrnců, míchám. Pozoruji, že jsem do nich s ovocem shrnul taky něco vos — ale to

snad neškodí. Když se rozvaří — —! Kdož ví, co sníme v povidlech kupovaných!

Buble to silněji a silněji. Nestačím vařečku strkat z hrnce do hrnce, aby se nic nepřipálilo. Míchám neúnavně — ale je to zatracená práce. Řekne se: vařit povidla; ale aby na ně byl motor!

Zvoní se. Nic tak není vhod, jako návštěva. Právě teď! Vzal tě čert! Zvoň si!

Zpropadená věc — to je dobývání, ne návštěva. Nic naplat, musím otevřít, vyzvonil by mi všecku elektriku.

No ano, listonoš! Jen sedm rekomandovaných zásilek. Podepsat recepisy. Ale Kriste Ježíši — vždyť mám na plotně povidla!

Žádná pomoc. Chtěl-li mít listonoš recepisy, musil zatím trochu míchat. To se ví, tak svědomitě to nedělal jako já.

Třískl jsem za ním dveřmi. Provázej tě rarach! A honem zas k plotně!

Něco smrdí. Beze vší pochyby, na plotně to smrdí připáleninou. Škvaří se to, roztéká vždy víc a více. Rány boží. Listonoš mi měchačkou prorazil dno prostředního hrnce. Kriste pane! Hasiči! Kde jste kdo — —

Ach, to byl hon! Nic naplat, ať říká choť našeho pana domovníka, co chce, nezbylo než abych várku z prostředního hrnce přelil do železného pradláku. Prý nejsou tak dobré chuti. Jaká pomoc! Smíchám pak všechno dohromady — dobrou chuť tomu dám.

Dochází mi uhlí, musím znova do sklepa. Ale to abych povidla odstavil. Oóóóh!

Ať mi ještě někdo přijde a posmívá se kuchyňské práci. Toho vyprovodím! V duchu odprošuji ženu a všecky kuchařky světa za veškeru sekaturu.

Sláva! Zas to hoří. Zatím jest odpoledne. Ani nepozoruji, že jsem dnes neobědval. Taky jsem od povidel nemohl. Dívka ze sousedství mi přináší kávu. Natírám si krajíc chleba rozvařeným ovocem — no ano, hezky jsem si ústa popálil!

Čert ví, houstnout mi to nechce. Copak se dává do povidel, aby houstla? Snad abych se zeptal dole paní domovnice. — Ale vždyť od toho nemohu!

Už vím! Cukr! Odstavil jsem hrnce po druhé, jen tak na lehko jsem se oblekl, běžím pro cukr. Počítám, deset kil bude dost. Bodejť by nebylo! Ačkoli ryvíz — ten je dlouho jak utrejch.

Tady jsem s cukrem. A teď mi připadá, že se to má taky cedit? Ale čím? Zatracená domácnost! Čínský vějíř nad hodinami člověk má, ale nějaké síto na povidla — — kde pak! Něco jsem našel. Trikot na zimu, hezky řídce očkovaný. Štěstí, že je čistý, z prádla. A už cedím. Panečku, všechno člověk sežene. Vzpomínám si na Robinsona, na Verneův Tajemný ostrov, na Dalibora. Nouze naučila — atd. V naléhavých případech se člověk stává vynálezcem. Já vynalezl trikot na cezení povidel. Sláva Bohu — teď do toho cukr, hodně cukru — a již houstnou.

Zvoní se. Zvoň si! — — —

Ježíšmarjá, nevydržím to! Běžím otevřít.

„Pan redaktor doma, vašnosti?“

Líbezným, lahodným hlasem zaznělo to — řekl bych jindy — ale dnes to neřeknu. Odhodlal jsem se zapříti sám sebe.

„Račte odpustit, není — —“

„Ale dole mi řekli, že právě dnes je doma, chtěla jsem prosit — mám tu rukopis — malou idylu — snad jiný pán ze slavné redakce — —“

Za živý svět nemohl jsem se v tom okamžiku odhodlati, abych řekl, že celá slavná redakce vaří povidla.

„Dobrá, milostivá, račte mi jen svěřiti —“

„Ah, vy ráčíte zastupovati pana redaktora — ale promiňte — jedu jen Prahou — večer zas dále, domů — ráda bych věděla úsudek slavné redakce — přečetla bych svoji práci — nebude to dlouho trvat — snažně prosím — —“

Nevím, kterak jsem v té chvíli pozbyl vší odvahy, co mě činilo tak bezbranným. Zdali zástěra, kterou jsem se ovázal, abych se povidly neupatlal, a kterou jsem se nyní marně snažil strhnout a zahodit, nebo byl-li to přece jen její líbezný, lahodný hlas — — — Zatím roztomilé mladé stvoření — nevím, zda panička nebo dívka — a co mi teď na tom záleželo! — za sebou zavřela, já přemožen ustoupil, kynul jsem návštěvě rukou do „slavné redakce“ a jako ovce kráčel jsem za ní.

Usedla, čtla. Čtla skutečně velmi pěkně, zvonivým hlasem, lahodně modulujíc — ba, jedné chvíle rozechvěl se v tom hlase i pláč.

Bylo mi taky do pláče. Dívka nebo mladá panička vkládala ve svoji deklamaci celou svou duši, ale k mému sluchu zároveň donikalo od plotny z kuchyně zlověstné bublání a jiné zvuky, podobné mlaskotu a praskání. Všechno mě táhlo do kuchyně, ale idyla mě držela na redakčním křesle.

Zdálo se, že také moje milá deklamátorka slyšela ty zvuky, neboť zesilovala hlas, ale bublot a mlaskot povidel také se vzmáhal, konečně se ozývaly zvuky jako malé výbuchy.

Uplynulo půl hodiny — idyla byla skončena.

„Co tomu říkáte?" vydechla dívka nebo žena.

„Jsem dojat, milostivá!" řekl jsem. A nelhal jsem. Bylo toho dnes trochu mnoho na jediného člověka.

„Hodí se tedy k otištění?" vyhrkla plna naděje.

Z hrnců na plotně ozývala se již učiněná vzpoura.

„Zanechte mi rukopis, milostivá. Ještě bude posouzen v redakční konferenci . . ."

Ani jsem nevěděl, co mluvím.

„Vašnosti, ujměte se ho!" žadonila vroucně dívka nebo paní, vzchopivši se, ujavši mne za ruku a silně mi ji tisknouc. „Ani nevíte, co závisí na otištění této mé prvotiny. Snad štěstí mého dalšího života . . ."

A v náhlém pohnutí, jehož jsem se nenadál, přitiskla pravici moji oběma svýma ručkama pod levé ňadro — cítil jsem, jak prudce jí bije srdce. No děkuju pěkně, měl jsem ruku plnou povidel!

A na plotně v kuchyni to z ucháčů rachotilo jako výstřely . . .

Odešla — já jsem se řítil ke svým povidlům.

Ale ó Bože, co se mi to zatím uvařilo!

Již to nebyla ani ryvízová zavařenina, ani povidla z babčat, turančat a hrušek, ale jakýsi bohopustý lep a maz, plný škvarků, škárů, připálených šišek — — —

Zuřivé zvonění. Ke dveřím! Choť našeho pana domovníka.

„Ježíšmarjá, vašnosti, nestalo se jim tady něco s ohněm? Po celém domě taková spálenina — běžím sem — v celém domě nikde nikdo — aby tak — Pánbůh nedopouštěj! — někde nechytilo — — — No, ano, vždyť je to tady!“

Stačilo několik mých slov, stačil její pohled na plotnu — —

S výrazem soucitu odcházela dobrá paní, když byla vyslechla, co se u mne událo. Ani jsem si netroufal — malomyslně otázal jsem se jí na prahu:

„Co pak teď s tím, prosím vás?“

Nechci hádati, ač tuším, co si o mně myslila, když zcela mírně, dobrotivě odpovídala:

„No, popelář to vezme na vůz . . .“

— — — — — — — — — — — — — — — —

Čekám teď na popeláře. A zejtra ráno do parní lázně, jak jsem z toho všecek usmolen.

Bůh ti odpusť, strýče Valentine!

BRČÁL.

Ze zkušeností obchodního cestujícího.

Bylo po masopustě a ve velikém krámě, nad jehož portálem přes celou šíři domu tkvěla černá tabule se zlatým nápisem Michael Hubr, hemžil se toho času jenom personál páně Hubrův. Pan Michael Hubr měl totiž velezávod s módními látkami pro dámy, a tak po masopustě nastával na nějaký čas nejenom nedělní, ale také všední klid, pokud se týkalo prodeje z ruky. Jinak bylo práce dost s přípravami na nastávající jarní sezonu.

Půst již hodně pokročil, a proto měl plné ruce práce také pan Xander, třicetiletý Hubrův příručí. Chystal se na cestu.

Pana Arnolda Xandra vážil si šéf Hubr velice. Byl to neocenitelný človíček. Švižný v obsluze, výmluvný, uhlazený k dámám, k nimž se uměl chovati s nevyrovnatelnou zdvořilostí, a neobyčejně šťastný prodavač. Uvázlo-li co na skladě, buď že neočekávaně brzy zastárl druh nějaké látky nebo její barva, nikdo to neprodal než pan Xander, aniž byl příliš vemlouval, ke koupi donucoval. To by ovšem

vždycky mělo účinek opačný. Dosáhl často svého cíle stručnou, jako bezděčnou poznámkou.

Kupující dáma hodinu se přebírá v látkách. Ale nic jí není po chuti. Pan Xander se tváří, jako by přemítal, co by dámě ještě ukázal. Ah, rozpomenul se náhle, což toto? A vytasil se s nějakým ležákem.

Dáma prohlíží, také se jí věc nechce líbiti.

„To ne!"

„Prosím," uklání se Xander, sbaluje látku a velí praktikantovi, který ho obskakuje:

„Uložte to na místo!" A potom pronáší s úsměvem k odběratelce:

„Skoro jsem rád, že to milostivé nevyhovuje. Zamluvila si to paní radová na toaletu do lázní — myslím, že by kus na dvojí nestačil . . ."

„Která paní radová?"

„Paní radová Z. Chce mít něco mimořádného — bohatou toaletu, s garniturou bordó . . ."

„Ukažte mi to ještě!" žádá dáma.

Pan Xander rozbaluje kus znova.

„To je věc!" pochvaluje si, mna látku mezi prsty. „A paní radová vždy rázem padne na kvalitu . . ."

Dáma prohlíží, zkouší záhyby, pojednou se jí látka líbí, ptá se na cenu, počíná smlouvati, konečně tedy žádá na šaty.

A tu se pan Xander starostlivě zatváří:

„Avšak, saprlot, jen bude-li dost, abych paní radové nepokazil toaletu."

Měří, měří — rozumí se, že je dost. A prodá. Arciť, k tomu třeba znáti „své lidi“, říká pan Xander. Musí vědět, kterak na koho, kde jaké lakadlo účinkuje. Tuto se zmíní o komtese A., onde o paní ředitelové B., o paní doktorové C., o majitelce velkostatku D., o choti továrníka E. — a tak dále. Musí znáti nejen odběratelky, ale i jejich vzájemné poměry a styky, musí věděti, kdo koho napodobí, která dáma jiné je vzorem — a zase: a tak dále. Tuto „místní znalost“ má pan Xander. Pracuje v tom šestnáct let.

Proto si ho váží pan Hubr. Však také má pan Xander plat jako vyšší úředník, a po letech, až ke svým úsporám vyžení dvacet tisíc, bude míti vlastní pěkný závod.

Ale ještě jinak si ho váží šéf. Jestiť Xander nedostižný aranžér výkladní skříně a v jistých obdobích cestuje také pro závod. Na jaře a na podzim vypravuje se na cestu do větších měst, hlavně do měst průmyslových a do lázní, kde navštěvuje nikoliv menší obchodníky, ale přímo odběratele. Jeho uhlazené chování, příjemný zevnějšek, elegance, jeho dobrá vyřídilka — vše to je mu bezpečným průvodcem a vynáší mu vždycky pěkný úspěch. Není takových prodavačů mnoho.

Chystal se tedy zase na svoji jarní cestu. Vlastně bylo ještě hodně zima. V koutě krámu byl rozložen jeho vzorkový kufr a pan Xander ukládal do něho pečlivě všecka ta lakadla pro dámy na novou sezonu. To jsou důležité věci!

Už zejtra měl odjeti. Doplňoval svůj adresář, mluvil s principálem o všelikých podrobnostech, upozorňoval, co má býti narychlo objednáno, aby při vyřizování venkovských zakázek mohl závod přesně a neodkladně vyhověti.

Pan Hubr chodil po krámě a také přemítal, aby na nic nezapomněl.

Jeho zraky zabloudily náhle na veliký balík v nejvyšší příhradě regálu. Pan Hubr stanul.

„Tamhle tu proklatou věc kdybyste mohl prodat!“ pronesl mrzutě.

„Ten brčál,“ řekl Xander, sleduje šéfa.

„Ten brčál, ano! Čert nám ho byl dlužen!“ zlobil se pan Hubr. „Dejte nám to dolů!“ povelel jednomu z mladších pomocníků.

Přistoupil k pultu, sňal obal, rozvinul tkaninu. Krámem se rozeřvala jedovatá zelená barva hedvábné látky.

„Čert ví, kde jsem měl oči, když jsem tenhle utrejch objednával!“ zlobil se pan Hubr. „Tenkrát bylo takové divné světlo — já viděl něco jiného. To už nás ten fabrikant podruhé tak napálil. Nikdo o to ani nezavadil.“

Obrátil se ke Xandrovi.

„Podívejte se, kdybyste tohle odbyl — deset procent z toho dostanete; patnáct procent vám dám! Pokuste se!“

Pan Xander se díval do té zelené záplavy, usmíval se. Ovšem, nebyl by to zlý obchod, prodati to. Ale komu? V závodě to už ani nesmějí ukazovati.

Chopil se nůžek, ustřihl kus látky na vzor, pečlivě složil a vložil do svého tlumoku.

„Patnáct procent — no, pokusím se. Lehko to nepůjde!"

Druhý den vyjel na venkov.

Psal denně a za týden oznamoval šéfovi:

„Toho zeleného (‚Immergrün') posud ani centimetr. Napadl mě poslední prostředek. Račte mi dát napsati dopis podle připojeného konceptu do Varů — a pak dále do každého města, jak je to v mém programu ustanoveno, téhož obsahu, vždy s čerstvým datem, a posílejte mi je ‚expres'. Nepomůže-li to, nepomůže nic."

Pan Hubr si přečetl koncept a usmál se. Ano, to byla jedna z praktik páně Xandrových. Podal papír korespondentovi a uložil mu, aby se zachoval po Xandrově přání.

*

O tři dny později byl Xander v saloně nějaké honorace karlovarské, vykládaje svoje vzorky, když se dostavil posel z jeho hotelu, že byl právě dodán expresní list. Přinášel psaní s sebou.

Pan Xander prosil milostivou snažně za prominutí, že až sem ho stíhají jeho obchodní záležitosti domácí, otevřel dopis a dychtivě četl.

„Ah, jaké štěstí, že jsem onen vzorek milostivé ještě neukázal . . ."

„Jaký vzorek?"

„Zvláštní zelená látka — vzal jsem ji také

s sebou — myslil jsem, že bych někde přišel vhod — a tu mi šéf z Prahy píše, abych ji už nenabízel, že je vše zamluveno.“

A zdořile podal paničce dopis.

„Panu Arnoldu Xandrovi v Karlových Varech.

Doufám, že Vás dopis v čas zastihne. Nenabízejte zelené hedvábí (‚Immergrün‘)! Nemohli bychom zakázky vyřizovati. Je objednáno k jubileu hraběnky Malabredo a na svatbu její dcery na osm stejných toalet. Myslím, že právě tak vystačíme. V továrně není ani půl metru na skladě — všechno šlo do Paříže. Vzorek ani neukazujte, abychom neupadli v rozpaky.

Váš Michael Hubr.“

Panička přečetla dopis a rozumí se samo sebou, že chtěla ihned viděti, oč běží.

„Vzorek ukázati mohu,“ mluvil úslužně Xander. „Však si milostivá vybere asi něco jiného.“

Panička se dívala, dívala, hlavou se jí míhalo jubileum, svatba komtesy Malabredo, osm toalet — vzorek vždy více se jí líbil a za chvíli byla rozhodnuta, že jen šaty z této látky by jí slušely.

„Ale ráčila jste čísti, milostivá, že ji nemám prodávat . . .“

„Nu a což, kdybych ji byla objednala dříve, než jste dostal dopis? Byl byste mně ji odepřel?“

„To nikoli, milostivá, avšak nyní . . .“

„Nuže, pište svému závodu, že jste na jedny

šaty prodal dříve, než vás dopis došel, a že zakázka musí být vyřízena. Že musí být, rozumíte? Jinak jsme spolu navždy doobchodovali.“

Pan Xander jevil nesmírné rozpaky, zapsal si objednávku, ale již předem prosil za prominutí, kdyby nemohla býti paní obsloužena.

„Pak pro vás nikdy již nebudu doma, pamatujte si,“ řekla paní s úsměvem . . . „Však mě vaši konkurenti obléhají . . .“

Xander se uklonil.

„Nota bene — kdy má komtesa Malabredo svatbu? Nevíte?“

„Mluvilo se o tom,“ odpovídal Xander. „Pamatuji-li se dobře, má to být v polovině dubna.“

„Vaše látka musí tu být obratem, abych měla šaty co nejdřív ušity!“

Pan Xander dostal ještě pět nebo deset expresních listů do venkovských měst, a v každém městě prodal jedny zelené šaty. Neumínila-li si první panička, které dopis ukázal, že má mít právě takové šaty, byla to jistě druhá nebo třetí.

A když se po šesti nedělích vrátil do Prahy a do svého závodu, nebylo po balíku s „brčálem“ ani památky. Zelené toalety oslňovaly promenády desíti měst venkovských.

Pan Michael Hubr mnul si potěšen ruce a pan Xander s nemenším potěšením shrábl svoji provisi.

PAN ADAM ADÁŠEK A JEHO HOSTÉ.

Strašidelná historie, kterou podává srdnatým čtenářům autor jako očitý svědek.

I.

Zámeček Hroznětín, položený na mírném návrší nad rozkošnou, klidnou vesničkou stejného jména, shlíží svými dvanácti okénky v průčelí vesele jako blysknavýma očkama do údolí. Asi čtvrt hodiny pod Hroznětínem plyne vesele a klidně malá řeka, která se dlouhou cestou neunaví, neboť netrvá ani hodinu od Hroznětína, kdy se sejde s mateřskou Vltavou, která pojme malou nezkušenou Modravu ve svůj chladný klín a unáší ji pak dále ku Praze. V Modravě laškují zcela malé ryby a v létě koupávají se v ní malé děti, poněvadž říčka dospělým nestačí. Slušné habrové necky, naplněné po kraj vodou, jsou hlubší než Modrava. Jinak je Modrava úctyhodná řeka. Není pamětníka, jenž by vyprávěl, že v ní někdo utonul. Na jaře plyne sice bystřejším tokem, ale nikdy nevystupuje ze břehů a nezaplavuje tiché okolní dědiny. Cítí snad, že je na to slába, nebo se nechce unavovat.

II.

Do vesnice Hroznětína vede z okresního města dosti slušná silnice, ale zde končí, jako by Hroznětín ležel na konci světa. Kdo chce dále, musí se vrátit touž cestou z Hroznětína aspoň na hodinu, aby se dostal na silnici erární, po níž se pak dostane buď do Prahy, nebo do Kolína, nebo opačným směrem až do Vídně. Víť každé dítě v okolí, že erární ta silnice vede do Vídně — to je nejvzdálenější bod na zeměkouli, o němž mají Hroznětínští a jejich sousedé ještě jakési ponětí. Co by krom Prahy a Vídně na světě bylo — ah, kdož by se o to staral! Nejvýše ještě Kostelec, kam se chodí na jarmark. Ale kdo byl v Kostelci, viděl již také kus světa!

III.

V této klidné, krom slavných berních úřadů celým ostatním světem zapomenuté krajince leží zámeček Hroznětín, k němuž od vesničky vede jenom polní cesta dvěma řadami třešňových stromů, jejichž plody pokojně a nerušeně uzrávají, aniž na ně sáhne zlomyslná ruka světoběžníka. Jestiť Hroznětín snad jediným šťastným místem pod sluncem, o něž nezavadí noha, ba ani zrak tuláka. Polní tato cesta, asi čtvrt hodiny cesty dlouhá, je travou skoro úplně zarostlá. Málokdo se ubírá k zámečku pěšky — kočár již po léta tu nezaharašil. Jen při pravé straně stromořadí je něco jako

pěšinka, kterou vyšlapává obecní strážník, jenž je zároveň i listonošem. Dochází třikrát v témdni na zámeček, aby dodal noviny s adresou: Vážený pan Adam Adášek, c. k. setník na odpočinku a majitel zámku Hroznětína, pošta Janovice.

Obecní strážník má na zádech dobrou osmdesátku a skoro vždy brašnu z teletiny, s níž podniká třikrát za týden výpravu do Janovic. Počítají se tam z Hroznětína dvě hodiny — strážník Tintěra jde dobré tři, aby se neošidil. Nikdo ho nežene a těch několika dopisů, které za rok z Janovic přinese, dočkají se Hroznětínští zcela trpělivě. Majitel zámku pan Adam Adášek vůbec pak nevidí rád, píše-li mu někdo. Nestojí o to a sám nepíše nikomu.

IV.

Pan Adam Adášek je sedmdesátník — na zámečku Hroznětíně pak bydlí asi dvacet let. Když jej koupil a do něho se přistěhoval, vypověděl všecku mladou chasu a ponechal v domečku jen pět osob. Byl to starší již zahradník Štika se ženou a hlídač Kamarád. Rodině Štikových bylo uloženo, aby pečovala o hospodářství, které od té chvíle záleželo jenom v ovocné a zelinářské zahradě asi po čtyry korce. Dvacet korců polí pronajal pan Adášek ihned, jak se přistěhoval. Nechtěl se starati o polnosti, poněvadž jim nerozuměl, a nechtěl trpěti kolem sebe hluk chasy — míval dosti hluku a rámusu na vojně. Hlídači Kamarádovi udělil

starou jednu uniformu bez hvězdiček a titul „forejšice“. Poněvadž pak nade vše miloval kázeň a ve všem pořádek, podjal se hned v prvních týdnech dosti obtížné práce; započal Kamaráda po vojensku cvikovati, a než uplynulo pět neděl, těšil se pan Adášek z úspěchu dosti slušného. Kamarád dosti lehce pochopil, která noha je pravá a která levá, co znamená „vpravo toč!“ a „vlevo toč“ a naučil se dokonce rozeznávat i číslice na ciferníku hodin. Potom si Kamarád odbýval každodenně raport, a když byl pan Adášek ve velmi dobrém rozmaru, podnikal se svým »forejšicem« i cvičebné pochody do vůkolí.

Chase své vyplácel pan Adášek mzdu vždy pátého dne, jako se činí na vojně, a litoval jen, že poměry nedovolují, aby svým podřízeným vydával i chleba. Ve vesničce nebylo totiž pekaře, a tak musil ponechati personálu, aby se opatřoval po své vůli a možnosti.

V.

První léta uběhla panu Adamu Adáškovi zcela klidně. Byl sice hned v prvním roce znepokojen deputací občanů Hroznětínských, kteří ho zvolili za starostu, ale pan Adášek deputaci zdvořile poděkoval a nabízený úřad nepřijal. Ale občané se nedali odstrašiti a při nejbližší volbě poctili znova důvěrou statečného Adáška, který se těšil z veliké jejich úcty. Tentokráte děkoval pan Adášek deputaci méně zdvořile a ujišťoval, že právě proto šel

na odpočinek, aby měl se vší čertovinou na světě pokoj. Když však přišla deputace po třetí, rozkázal Kamarádovi, aby ji co nejrychleji vyhodil. Kamarád neuposlechl tohoto rozkazu a byl za to pánem svým odsouzen ke dvoudennímu domácímu vězení. Po tyto dva dni, kdy se Kamarád neobjevil u raportu, byl pan Adášek v pekelném rozmaru, neboť mu všude scházel Kamarád, který se stal v krátkém čase pravou rukou milostpánovou.

Po posledním důrazném odmítnutí volby měl pan Adášek pokoj od svých spoluobčanů, kteří byli dokonce uraženi, že pohrdá největším vyznamenáním, jaké mu mohli podati.

„To by ho mohlo jednou mrzeti!“ povídal si celý obecní výbor, a když tato povážlivá slova byla donesena panu Adáškovi, zvolal v čertovském humoru svým drsným hlasem:

„To se ví! Jednou se proto zastřelím, že jsem tak svým štěstím pohodil!“

To se zase doneslo obecnímu zastupitelstvu hroznětínskému a vážení konšelé brumlali nevrle:

„Ano, to je ta vojanská pejcha! Buďme rádi, že jsme sami civilisté mezi sebou!“

Tak byli rádi i konšelé se starostou i pan Adášek, který tvrdil, že nestojí ani o pražské purkmistrovství. Čerta starého je doouřadu, kde není žádné subordinace, a ještě člověku nadávají ve všech novinách.

VI.

Uplynulo tak několik let a pan Adam Adášek nebyl nikým na světě znepokojován. Avšak pojednou se stalo něco, co ho vyrušilo z klidu a co ho dokonce i pobouřilo. Jednoho dne oznamoval forejšic Kamarád, že se k zámku blíží ode vsi povoz, a za chvilku se Kamarád vrátil do komnaty setníkovy po druhé se zprávou, že jakýs pan Kalavarda z Prahy žádá, aby byl panem setníkem přijat. Hlavou pensistovou mihla se jakás neurčitá, mlhavá vzpomínka na jméno Kalavarda. Zdálo se mu, že je už někdy slyšel, ale než se mohl upamatovati, vstoupil do komnaty letitý pán červené tváře, s nosem ještě červenějším, s podivnou, šedivě zrzavou parukou, s šedivým strništěm pod nosem a na bradě, kterýž rozpřahuje ruce k objetí volal:

„Adámku, drahý Adámku, to koukáte, že jsem vás vyslídil! Můj bože, nezměnil jste se docela nic — vypadáte právě tak, jako před čtyřiceti lety!‘

Po těchto slovech přistoupil host k panu Adáškovi, objal ho srdečně a pevně jako zámečnický svěrák a vlepil mu svými tlustými rty dvě důkladné, poněkud vlhké hubičky. Pan Adášek zvedl mimovolně ruku, aby si otřel ústa, hleděl ovšem na hosta všecek vyjeven a pořád ještě nevěděl, koho má před sebou.

„Koukáte, jako byste mne neznal!“ hlučel host a smál se upřímně. „Kalavarda, bratránku, já jsem Kalavarda, víte, který chodíval do rodiny Šustr-

šiců, před čtyřiceti lety, kde jsme trávili tolik veselých nedělních odpůldnů. Víte, jak jsme hrávali se sestřenkami Šustršicovými preferanc? Pamatujete se na strýce Šustršice? Jak pískával na flautu? A jak si tropíval z nás mladých žerty? Jak nám dával vstupenku do divadla, když nehráli, a jak se mohl usmát, když jsme se vraceli s nepořízenou? Vy jste ovšem vždycky dělal takového lorda a nechtěl jste rozuměti žertu, ale já se mohu ještě dnes poválet, když si na to vzpomenu..."

Nyní ovšem pan Adášek vzpomínal, ale nebyly to vzpomínky příjemné. Jeho strýc Šustršic byl nějakým radou a byla to rodina „nóbl", jak se říkalo a jak se sama o sobě domnívala. Kalavarda i Adášek byli tehdy na studiích. Kalavarda byl z rodiny zámožnější, Adášek z rodiny nemajetné, skoro chudé. Byl tak trpěn v rodině Šustršiců a dostával tam nějaké obědy. Ale za ty obědy a občasné večeře musil vytrpěti dosti útisků a nešetrností jako každý chudý příbuzný od bohatého. Kalavarda byl více hýčkán a cítě svou převahu nad Adáškem, která ovšem nebyla jeho zásluhou, častoval ho také nechutnými vtipy a dobíráním, což nesl mladý Adášek právě proto tak těžce, že byl v podřízeném postavení. Chudý člověk vždy pociťuje jakousi stísněnost, mluví-li s bohatým strýcem, ale je-li ten bohatý prostořeký a drzý, pak se chuďas nejen uvnitř zlobí, ale stydí se i sám před sebou. Adášek měl konečně pohostinství u strýce Šustršice dost, praštil studiemi a šel na

vojnu. Od těch dob nespatřil nikoho z rodiny Šustršiců, nespatřil ani pana Kalavardu. Jen slyšel po letech, že Kalavarda šel k „financím“, že si později vzal jednu ze sestřenek Šustršicových, že starý Šustršic zemřel vysílením, že Kalavarda přišel někam do Uher. Ještě později doslechl, že Kalavarda byl zapleten v nějakou nehezkou partyku, že musil jít do pense a že to s ním bledě vypadá, poněvadž má několik dětí.

Celá tato historie náležela šedivé minulosti a panu Adáškovi prolétla jen tak nejasně hlavou, ale postačilo mu to zcela. Zdálo se mu, že ví asi, proč pan Kalavarda přichází. Nu, vyhodit ho nemohl. Vpravil se tedy v úlohu nedobrovolného hostitele, dal toho dne uvařit k obědu o knedlík více, poručil vynésti ze sklepa dvě láhve vína místo jedné a nabídl hosti své doutníky.

Bratranec Kalavarda mluvil mnoho, ale pan Adášek málo odpovídal. Chránil se, aby rozpředl široký hovor o rodinných záležitostech, neboť se obával, že pan Kalavarda vyrazí naň s nějakým vypůjčováním. Pak ho napadla myšlenka ještě děsnější. Není návštěva Kalavardova jakousi předzvěstí posledních věcí? Není to čichání mrtvoly? Snad mu neběží jen o půjčku, snad přišel proto, aby vyčenichal, jak hodlá pan Adášek pořiditi se svým majetkem! Snad bude mluviti o testamentu!

Tato myšlenka neopustila již pana Adáška, a Kalavarda, ať přišel, proč chtěl, byl v koncích dříve, než se mohl zmíniti o pravém účelu své návštěvy.

Pan Adášek se choval tak, že Kalavarda nenalezl příležitosti, aby mluvil. Řekl jen, že se zdrží na Hroznětíně asi týden, dovolí-li bratránek. Že by se rád zotavil na venkově ze svých pražských starostí.

„Ty se potřebuješ zotavovat!“ myslil si pan Adášek. „Z čeho pak? Nic neděláš, úřad nemáš a vypadáš jako bys byl na krmníku. Spíš snad by tvoje rodina zasluhovala zotavení!“

K večeru přišel forejšic Kamarád s otázkou, kam má milostpána z Prahy uložit na noc. Pan Adášek velel, aby se ustlalo v „červeném“ pokoji. Byla to světnice v zadním rohu stavení, s vyhlídkou do zahrady s dvou stran. Pan Adášek vybral ji proto, že byla nejdále od jeho ložnice. Nechtěl spáti blízko toho supa, jak pana Kalavardu v duchu pojmenoval.

VII.

Když host páně Adáškův přišel druhého dne z rána k snídani, podivil se setník jeho vzezření. Pan Kalavarda byl trochu bledý, vypadal nevyspale a zíval. Co pak dělal v noci? Snad se trápil přemýšlením, jak jeho poslání na Hroznětíně dopadne? Snad odhadoval cenu majetku páně Adáškova a počítal, kolik se asi dostane jemu, až majetník zemře? Pan Adášek přijal tuto svou domněnku jako nejsvětější jistotu a host se mu stával vždy protivnějším.

Věc podivná! Po druhém noclehu vypadal pan Kalavarda ještě mizerněji a po snídani řekl hostiteli:

„Bratránku, nemáte jiný pokoj, kde bych mohl přespat?“

Pan Adášek, jehož celá bytost se připravovala stále k odporu, ať pronese Kalavarda žádost jakoukoli, odpověděl záporně:

„Ba ne, pane bratranče. V jednom pokoji jsou zbraně, jak víte, v druhém knihy, třetí je jídelnou, ve čtvrtém spím sám, pátý je hernou — zbývá jen váš pokoj a ten je určen pro hosty...“

Pan Kalavarda svěsil hlavu a pak řekl:

„Ten váš pokoj pro hosty je strašný jako na nějakém starém hradě. Nemohu tam oka zamhouřit, jak jsem po celou noc pronásledován...“

Pan Adášek se podíval na hosta, nerozuměje, co myslí. Co pak se děje v „červeném“ pokoji?

Pan Adášek se nechtěl ptáti, aby se nedostal přece v nějaké vyjednávání stran přesídlení, a myslil jen: Vzal tě čert, proč sem chodíš!

Čtvrtého dne po snídani prohlásil pan Kalavarda, že dnes odjede. Je mu prý líto, že se nemůže zdržeti déle, ale hrůzy „červeného“ pokoje ho vyhánějí z rozkošného Hroznětína.

Pan Adášek hosta nezdržoval — Kalavarda se ještě naobědval a pak vyjel ze zámku a po chvíli viděl pan Adášek, kterak vůz hrčí po silnici ke vsi Hroznětínu a pak dále k Janovicům. Oddechl si sice, ale na jeho čele uvázla přece chmura. Byl prozrazen, vysliděn, a to ho znepokojovalo. Vyčenichal-li ho Kalavarda, vyčenichají ho i jiní — snad je

navždy po jeho svatém klidu, kterého několik let tak spokojeně užíval.

Pak mu napadla historie s „červeným“ pokojem, i zašel do něho, aby se podíval, co asi hosta znepokojovalo. Nevypátral nic neobyčejného. Byl to pokoj čtverhranný se starým nábytkem, vylepený červenými čalouny, se čtyřmi okny do zahrady. Nebylo tu nic podezřelého. Na stěně visely tři, čtyři obrazy neznámých osob — zašlé, jako uzené, v oprýskaných rámcích. Snad by ti potentáti nestrašili?

Když pan Kalavarda odejel, vzdychl si pan Adášek:

„No, jsem rád, že šel...!“

Nevšiml si ani, že ve světnici je Kamarád, který byl zaměstnán poklízením.

„Však já také, milostpane!“ ozval se pojednou Kamarád za setníkovými zády. „To jsem měl pěkné spaní po ty čtyry dny!“

Kamarád spal totiž v přízemku pod „červeným“ pokojem.

„Nu, co pak bylo?“ tázal se setník.

„Ale milostpane, to byl vždycky rámus! Nic jinak, než jako by se nahoře v pokoji milostpána z Prahy dva lidé prali. Celou noc se ozývalo přešlapování po pokoji, šramot, jako by strkal nábytkem, rány na stěny. Pánbůh ví — už jsem myslil, že tam straší...“

Pan Adášek neříkal chvíli pranic, až pak se obrátil ke Kamarádovi a promluvil vážně:

„Poslyš, Kamaráde. Tuším, že tato návštěva nebyla poslední. Zdařilo se mi, že jsem po několik roků dovedl utajiti, co dělám a kde jsem, ale teď jsem prozrazen. Moji příbuzní vyčenichali mne a spoléhají na moji smrt. Přijde jich více, to je jisté. Kdyby se stalo, že bych někdy nebyl doma a přijel nějaký host, ubytuj ho vždy v „červeném“ pokoji. Nevím, co se tam děje, ale zdá se, že tam straší. Snad tam někdy někoho zabili. Uvidíme, jak se povede ostatním...“

Kamarád svěsil hlavu, a když před večerem vešel do červeného pokoje, aby poklidil, obešla ho skoro hrůza. Vše tu je nyní v pořádku — ale v noci! Co se tu asi děje v noci?!

VIII.

Pan Adam Adášek se nemýlil. Pan Kalavarda byl sice hostem prvním, nikoli však posledním. Po několika měsících přijela paní Kalavardová, sestřenka páně Adáškova. Ach, jaký to byl rozdíl mezi mladou, švižnou kdysi, dosti chytrou a také zlomyslnou dívkou, jak ji znal pan Adášek ze studentských let, a touto starou, otylou matronou, která sice i nyní snad je dosti zlomyslná, ale ne již chytrá, duchaplná, a dokonce příjemná. Panu Adáškovi bylo velice nevolno v její přítomnosti a utěšoval se jen myšlenkou, že mu od ní pomůže „červený“ pokoj, jako pomohl od jejího manžela. A zase se pan Adášek nemýlil. Po třech dnech pro-

nesla paní Kalavardová rozhodně, že na Hroznětíně déle nevydrží, že prý se těšila, že tu aspoň čtrnácte dní pobude. Pan Adášek ji nezdržoval a sestřenice odjela.

Jdi k čertu! volal za ní v duchu pan Adášek, a vezmi s sebou všecko své příbuzenstvo mimo mne! Nestojím o vás, jako jste někdy nestáli vy o mne.

A když tak hleděl za povozem, vzdalujícím se s paničkou, a když pomyslil, jak teď nastává pravá honba na něj a na dědictví po něm, vstoupily mu skoro slzy do očí. Proč jej opustila milá jeho žena, proč mu nezůstal milý ten malý synáček, který následoval v krátkém čase maminku a po němž pan Adášek dědil! Kdyby tu s ním byli na Hroznětíně, jak by byl ochráněn přede všemi útoky, jimž je nyní vydán!...

— — — — — — — — — — — —

Návštěvy se čas od času opakovaly. Nebyli to již jen Kalavardovi, kteří přijížděli, ale i jiní příbuzní. Jakmile přešla zima a nastalo příjemnější počasí, počali se objevovati rozliční lidé, na něž pan Adášek dávno byl zapomněl. Ale jak přicházeli, tak odcházeli bez pořízení. Strašidlo v „červeném“ pokoji konalo výtečné služby, a forejšic Kamarád, který se do hostinského pokoje odvažoval nyní již jen v pravé poledne, kdy žádný pořádný duch nestraší, pojmenoval kdysi v tajné hrůze osudnou ložnici „pokojem krvavým“. Ulekl se sám tohoto názvu, ale červená barva tapet a tajemné řádění strašidla, které bylo výtečnou protiváhou do-

těrným hostům Adáškovým, ospravedlňovaly toto pojmenování. Krvavý pokoj si dobyl za krátký čas tak hrozné úcty všech obyvatelů zámku, že se mu konečně i sám pan Adášek vyhýbal. Jen jednou po polednách tam zašel, hledaje cosi, a poněvadž ho právě zde přepadla dřímota, ulehl na starou, vybledlou pohovku a usnul. Nevěděl, jak dlouho spal. Avšak pojednou ho počaly trápiti těžké sny, celé jeho tělo bylo jako v ohni, zdálo se mu, jako by se se všech stran slézali hadi a štírové, kteří ho jedovatými zuby a jazyky štípají, a když se protrhl násilně ze sna, byl po všech obnažených částech těla pokryt puchýři a cítil nesnesitelné pálení a svrbění. Pan Adášek pohlédl na pohovku, na nějaký obraz, za košíček na stěně, za zrcadlo — a pak spěchal do svého pokoje a chopiv se láhve se starým koňakem, natřel poraněná místa důkladně. Usmál se přes palčivost, jakou byl trýzněn, záhada se strašidlem, jež bylo ochráncem jeho domácího klidu, stála před ním rozluštěna.

IX.

Chýlilo se již pěkně k podzimu, když forejšic Kamarád oznamoval novou návštěvu. Tentokrát byl to mladý muž, asi třicetiletý, který přicházel ode vsi pěšky. Vešed do dvora ptal se ihned namanuvšího se zde starého Štiky po „panu strýci Adáškovi". Štika poukázal ho nahoru a mladík stupal vesele k pokoji páně Adáškovu. Vstoupil, pozdra-

vil setníka a pak přistoupiv k němu objal ho upřímně.

„Koukáte asi, strýčku, kdo to přichází," zvolal mladík hrdě. „Ovšem, neznáte mne, ale já vás znám, třeba jen z vypravování své matky. Jsem Vladislav Kosina, syn vaší sestřenice, nejstarší dcery strýce vašeho Šustršice. Nekaboňte se, milý strýče, nezůstanu vám dlouho na krku, chci se podívat ještě dále — ale nemohl jsem si odepříti, abych vás navštívil, uviděl a poznal osobně. Nelekejte se, nepřilétám k vám jako sýček k lůžku umírajícího, nenapadá mne ani, že bych od vás někdy něco dostal. Právě proto přicházím."

Pan Adam Adášek se díval zamračeně na mladého muže, který se mu zdál nejdrzejší ze všech hostí, kteří ho v posledním čase navštívili. Nepřipadlo mu ani, aby hostu nabídl židli, když se Vladislav Kosina posadil sám a stáhnuv strýce do druhé lenošky, pokračoval:

„Musím se vám uvésti, milý strýčku. Moje matka, nejstarší Šustršicová, Marie, provdala se za Antonína Kosinu, úředníka při místodržitelství. Víte dobře, jak byla celá rodina i její příbuzenstvo samý úředník. Stará tradice, znáte to. Já vypadl trochu z té rodiny. Tatínek chtěl mít ze mne také úředníka a studoval jsem k tomu, ale neměl jsem chuti. Dostudoval jsem sice, ale pak jsem se stal novinářem. O vás jsem často slýchal jako o zapadlém člověku, ale vyrozuměl jsem z matčina vypravování celou vaši historii a proč jste asi zapadl. Po-

byl snadný, ale stál za pokus. Svésti dva lidi, zprostředkovati šťastné manželství — (promiňte, ale byl jsem v pošetilém věku, kdy jsem pokládal manželství vůbec za štěstí) — vše to mě dráždilo. Špačkův pláč a jeho žadonění naladilo mě do měkka. Vztáhl jsem ruku, chopil jsem se jeho pravice a řekl jsem slavně:

„Příteli Špačku, vkládáš na mne vážnou úlohu. Podrobuji se, zasadím se o to. Ale slib mi, že se vzdáš záměrů sebevražedných jakéhokoli druhu. Neboť sebevražda jest argument nejposlednější — a bohužel bez opravy, zdaří-li se. Mnoho sebevrahů žilo by podnes, kdyby se ještě jednou na to byli vyspali.“

„Hochu! Kamaráde! Příteli!“ volal Špaček, objímaje mě, při čemž svůj mokrý ještě nos otíral o mé tváře. „Tys mi dal nový život! Jak se ti odměním?“

„Učiň Petronelu šťastnou!“ řekl jsem a sám jsem cítil jak se mi hlas chvěje, ačkoli mi do Petronely docela nic nebylo. Ale někdy se člověk uchvátí vlastním pohnutím.

Špaček chvíli mi potřásal rukou, hledě na mne pohledem věrného a vděčného psa, který právě dostal kus masa, potom se vrhl na podlahu a plazil se po břiše pod postel.

„Co tam hledáš?“ táži se.

„Ale chci sebrat ten revolver...“

„Ne tak, příteli! Revolver tu zanecháš. Předně proto, abych věděl, že se nedopustíš nějaké zpozdi-

Dávno již uschly slzy na lících Špačkových a již na mne hleděl deset minut němý zoufalstvím a zdrcením. Náhle však mě ujal za ruku a řekl:

„Příteli, jediný člověk by mi mohl pomoci, a to jsi ty!“

„Já že — —?“ podivil jsem se — ach ne, užasl jsem.

„Ano, ty. Vypozoroval jsem, že starý Komárek dá mnoho na tvé slovo. Má tě v úctě od té doby, co jsi v kuželkách v „Panorámě“ třikrát za sebou vyrazil v honéru krále. Byl v tvé partě a tys tím zachránil hru — brali jste nakonec všichni po devětadvaceti krejcarech. A má tě v úctě taky stará, máma Komárková — ta tě má dokonce ráda. Jsem přesvědčen, kdybys ty chtěl Petronelu, že by ti ji dala hned — ale pak bych zastřelil nejen sebe, ale i Petronelu a tebe. Jdi k nim, promluv za mne, řekni, žes mi vyrval revolver z ruky, že jsi zabránil aby má krev nepadla na jejich hlavy, a podaří se ti jistě, co se nepodařilo mně. Někdy bývá prostředník šťastnější. A budu ti do smrti vděčný. Nemohu bez Petronely žít — ani nechápu, jak mi to děvče učarovalo.“

Později jsem nemohl zas já pochopiti, jak mě Špačkova slova obloudila. Ale všechno, co mi tu povídal o starém Komárkovi, o mámě Komárkové, o Petronele, všechno mi velmi lichotilo. Nikdy jsem na Petronelu ani nepomyslil — v tom okamžiku však jsem počal mysliti. Ale jenom na okamžik. Důvěra Špačkova mě povznášela. Úkol ne-

vém nártu. Ale poraďte někomu teď, aby si dal vlípnout příštipek na americké „mozouly", na tu líbeznou módní vymoženost, která víc a více se přibližuje tvaru dřeváků! Malovávali nám kdysi Faustova pekelného pobočníka Mefista s jedním kopytem. Nyní má každý švihák taková kopyta dvě.

Postřihačství tedy se schylovalo k úpadku, a mladé generaci vůbec jen stěží vysvětlíte, co byl postřihač. Starobylé jeho nůžky, které bývaly namalovány na štítech, dávno zmizely z pražských ulic a vyskytují se časem jenom na jubilejních výstavách.

Mistr Komárek pocítil závan doby zdaleka a vzdal se řemesla včas a se ctí. Zřídil si realitní agenturu neboli po česku dohazovačství domů. Netušil arci, jaký rozvoj nastane v tom odvětví na počátku století dvacátého, ale pracoval svědomitě a rok od roku uskutečnil aspoň deset „změn držebnosti", což mu docela stačilo. A lichotilo mu hlavně, že mu lidé říkali „pane staviteli". Viděl v tom nesmírné povýšení nad postřihače. A všechno to — abych konečně objasnil neutěšený stav Špačkův a jeho beznadějné nápadnictví — bylo příčinou, že se choval k Špačkovi tak tvrdě. Špaček měl tehdáž teprve tisíc zlatých ročně a jeho délka proti míře slečny Petronely byla krkavčímu otci pouhou záminkou. Starý Komárek — jako každý zazobanec — oddával se naději, že pro Petronelu přijde někdo jiný, že jí kyne lepší partie.

směšnější jest krátký muž a dlouhá žena. — Doufám, že rodiče povolí."

„Ó, Komárek je tvrdý muž," vyhrkl Špaček. „Vždyť je to postřihač."

Komárek byl skutečně postřihačem, ale tehda již bylo to řemeslo na vymření. Málokdo si dal obraceti kabát, krejčí sami to nedoporučovali, už jen proto, že se při obracení levá zevnější náprsní kapsa dostala na stranu pravou, kam nepatří; nedoporučovali tedy obracení kabátů jaksi z příčin krasocitných. Ale hlavně krejčí nejraději šijí z látek nových, kde lze přece slušně počítati „od fasony", kdežto obrácení kabátu chtěl každý za pakatel, a práce s tím bylo skoro jako s novým. Hlavně však zadrhovala krk postřihačům móda. Víc a více nabývaly převahy látky, které bylo nesnadno obraceti a postřihovati. Rozhodovala jednak barva, jednak dessin čili vzor, ale potom taky jakost. Mnohá látka vydržela právě tak jen po jedné straně. Nadešla doba, kdy již ani nedospělí synkové nechtěli nosit kabáty přešívané s otců, neřku-li obrácené. Bylo to v době, kdy každý člověk, který jen poněkud na sebe „držel", nebyl by taky strpěl příštipku na botách. Ba, již i pražští Pepíci se styděli za příštipek. Podešvy boty mít nemusily, ale příštipky mít nesměly. Nebyla to věc „fashionable". O nějakých patnáct nebo dvacet let dříve nestyděl se ani pan president krajského soudu u nás za příštipek na botě, a vzpomínám, že i sám pan plukovník na pensi Hejloš nosil krásný příštipek na pra-

tremens. Budiž této nevinné oběti lidské podezíravosti lehké odpočinutí a upřímná pamět všech nás, kdož jsme ho přežili!

Přítele Špačka nepotkalo nikdy nic podobného. Přítel Špaček mohl vyváděti, co chtěl, ze všeho vyvázl zdráv. Jeho se nechytila voda, nepálil ho oheň, země mu nebyla tvrdá. Bylo zřejmo, že Špaček má ne jednoho, ale dva strážné anděly.

Přece však naň jednou trhlo, a tehda to bylo na pováženou. Mrzutá byla při tom ta věc, že z celé naší společnosti nepřipadl mu nikdo jiný než já, abych mu pomohl.

Přišel jednoho dne, a sotva vstoupil do mého mládeneckého pokojíku, otočil klíč ve dveřích, zamkl za sebou. Skoro mě z toho počínání pojal strach. Jeho zraky byly vytřeštěny. Aniž promluvil, sáhl prudce do náprsní kapsy a vytáhl — revolver. Nebylo pochyby: přítel Špaček přišel, aby mě zavraždil. Jen proč! pro Krista Pána! Vždyť jsem mu ničím neublížil!

Napřáhl na mne revolver, ale ruka mu náhle sklesla, revolver z ní vypadl, přítel Špaček zhroutil se na židli — a rozplakal se.

„Příteli", štkal jak dítě, „jsem hotov se životem! Nezbývá mi, než abych se zastřelil. Proto jdu k tobě!"

„Pardon!" povídám. Říkáme obyčejně „pardon!" — když nevíme kudy kam. Avšak já věděl hned, jak dále.

„Pardon", povídám, „avšak tento pokoj byl

najat za podmínek zcela jiných a naprosto ne k tomu, aby se ke mně přátelé chodili střílet. Měl bych značnou mrzutost s domácím a mohl bych taky dostat výpověď. Proto se důrazně ohrazuji proti tomu, aby ses u mne zastřelil! Snad by to mohlo býti u přítele Nováka, Bourka nebo Šimůnka. Mají také víc místa."

Špaček neodpovídal, jen plakal. Ale co povídám, plakal: brečel až hrůza. A pomyslete si habána šest stop vysokého, ramenatého, v šedivém kalmuku a ve vysokých botách, an brečí!

Čekal jsem trpělivě, až se nabaží. Neutišujte nikdy nikoho, kdo příliš pláče nebo dokonce brečí. Rozbrečí se ještě víc a nevíte si s ním rady. Platí to zejména o ženách, svobodných i vdaných. Nechat vyplakat — pamatujte si to pro život. Konečně to každého omrzí. Buď se mu uleví, nebo má vztek, že jste ho nechlácholili. Pokaždé můžete býti s výsledkem spokojeni.

Přestal taky Špaček brečet, když jsem půl hodiny ani nedutl. Posledně srkl, posledně potáhl nosem, jejž utíral už jen rukávem, poněvadž kapesník jeho byl samým pláčem mokrý jak z vyvářky, upřel na mne červené oči a řekl vyčítavě:

„A ty — ty na mne hledíš a ponecháváš mě mému zoufalství! Ó světe! Ó přátelství!"

„Co pak mám dělat?" povídám. „Nejdříve ses chtěl zastřelit — to jsem ti vymluvil. Potom ses rozbrečel — nechal jsem tě, nebo tím si nemůžeš ublížit. A teď čekám, co dále."

„Co dále? Zastřelit se musím namístě!"

A tvářil se, jako by chtěl zdvihnouti revolver. Kopl jsem do revolveru, až zaletěl pod postel ke zdi.

„Dej pozor, aby to nespustilo," řekl Špaček varovně. „Nechci se střelit do nohy."

„Je to nabité?" táži se.

„No, to víš, že jej nabiju," odpovídal Špaček, sahaje do kapsy. Vytáhl krabičku s padesáti náboji ráže devíti milimetrů. Slušný kalibr. Na „špačky" snad až přílišný.

„Prosím tě," povídám, „to na sebe potřebuješ padesát ran?"

„Stačilo by mně jich šesť," mluvil žalobně Špaček, jednou bych se přece trefil. Ale míň jich neprodávají, taškáři!"

„Vždyť jsou taky krabičky s pětadvacíti náboji," namítám.

„Ty jim došly," odpovídal zlostně Špaček; „musil jsem vzít padesát."

„Zastřelíš-li se," pravím, „ostatní se ti zkazí — kdy pak bys je vystřílel! Je známo, že se prach po nějaké době zvrhne. — Máš zbrojní list?"

Špaček vyvalil oči, z čehož jsem poznal, že zbrojního listu nemá.

„Pak s tím vůbec dej pokoj! — A teď mluv: proč hodláš svůj mladý život utratiti?"

„Nechtějí mi ji dát!" zahořekoval Špaček.

„Koho?"

„Moji Petronelu — moje dobré dítě!"

Kdyby byl řekl Andulu, Manču, Karličku, Fanču, Tonynku, Rézi, nebyl bych se hned rozpomenul. Těchto jmen byla mezi námi větší zásoba. Některá z nich byla obsazena dvakrát, třikrát. Dokonce i Kristyna se časem vyskytla, i Šarlota. Ale Petronela byla jediná, neboť není mnoho rodičů nadáno takovou fantasií, aby svým nevinným dětem dali říkat Petronela.

Rychle jsem se rozpomenul — Petronela Komárková, ano! Chodila v masopustě do našich zábav, do „Veselých mládenců". Ale domníval jsem se posud, že za ní pádil Bouček — a vida, on tedy Špaček!

„Proč ti ji nechtějí dát?" táži se.

„Poněvadž prý by to bylo nepřirozené manželství," naříkal Špaček. „Prý jsem k ní příliš veliký, prý jest ona o dvě hlavy menší, a takové manželství prý nedělá dobrotu. "

Petronela skutečně nebyla k Špačkovi jaksi do páru. Bylť on věru habán k pohledání, kdežto Petronela měla formát skoro jen kapesní. Byla to spíš hračka nežli žena. Spíše jakási galanteřička než věc užitečná. Ale jinak to byla dívka roztomilá, a záleželo jenom na pokusu, osvědčí-li se taky v praxi.

„To jest omyl", chlácholím Špačka. „Nanejvýš by to bylo nesouměrné manželství, pravda, ale krátkost nebo délka jednoho z obou manželů nemůže mít účinku na rodinné štěstí. Vypadá to nesouměrně, je-li muž o tolik větší, ale mnohem

losti, a pak se musím s revolverem vytasiti u Komárků na důkaz, že jsem ti jej vyrval. Zesílí to jen moje důvody. Také náboje zde zanech!“

Špaček se vzchopil.

„Máš pravdu. Zatím ho nepotřebuju. Ale až půjdeš ke Komárkům, nabij všech šest ran, prosím tě — bude to lépe účinkovat. Ale starému ho do ruky nedávej, neumí s tím, — aby pak nepostřelil mámu nebo mou drahou Petronelu, Ježíšmarjá!“

A přítel Špaček odcházel ode mne jako nejšťastnější člověk.

II.

Teprve když nešťastný Špaček odešel a když jsem počal uvažovati o svém zakročení v jeho prospěch, jevily se mi ponenáhlu obtíže úkolu, kterého jsem se podjal. Ano, vždycky člověk nadává diplomatům, pokud jej samého někdo nepověří nějakým diplomatickým posláním. Arciť pravda, že diplomaté celého světa mají zvláštní školy a celé akademie, kde dlouhá léta studují všechno to pletichářství, jímž později mají ovládati svět, a právem se pak obyčejný člověk diví, že přes to vše vyvádějí oslovství, na něž pak nejedna říše celý věk stůně. Arciť nemohou být všichni diplomaté stejně chytří, jinak by jeden druhého neobelstil. Aie je věc podivuhodná, že některé státy na světě mají za diplomaty samé vrtáky.

Abych se neukvapil, abych dal úvahám času, umínil jsem si, že zatím připravím své rekvisity,

že nabiju Špačkův revolver. Miloval jsem odjakživa střelné zbraně a rád se jimi obírám.

Přinesl jsem smeták a vyhrábl jsem pod postelí revolver. Z krabičky střeliva, již u mne zanechal, vyňal jsem šest nábojů. Otevřel jsem „buben" a chci nabíjeti. Avšak vyskytla se mi zvláštní a neočekávaná překážka. Náboje byly devítimilimetrové, kalibr Špačkova revolveru však byl sedmimilimetrový, proto nebylo lze zbraň nabíti. Zamyslil jsem se nad tím. Zavinila to roztržitost Špačkova? Nebo koupil nepříslušné náboje z mazanosti a jen aby u mne sehrál neškodnou komedii? Anebo mu podstrčil falešné náboje moudrý a prozíravý zbrojíř, aby si Špaček nemohl ublížiti?

Nezbývalo mi než jednati v zájmu Špačkově s revolverem nenabitým. Bylo to také bezpečnější.

A již běželo jen o to, s kým začíti. Se slečnou Petronelou? S tou si Špaček jistě dávno všechno vyjednal. S otcem Komárkem? Čert mu věř! Kdybych to s tatíkem pokazil, byla by těžká náprava. Rozhodl jsem se tedy, že nejdříve zaťukám u matky. Utvrdila mě v tom i zmínka Špačkova, že mě matka má ráda. Aspoň mě shovívavě vyslechne.

O záminku nebylo zle. Pozeptám se u Komárků, půjde-li pan otec v neděli zas do „Panorámy", což byl zahradní hostinec na fortifikačních pozemcích u Bruské brány, právě proti Chotkovým sadům. V tom hostinci vzadu při hradbě byl vyhlášený kuželník, snad nejlepší v Praze, kuželník s dvojím valounem neboli hampejsem, pro dvě spo-

lečnosti, a tam se koulívalo v létě téměř denně, v neděli mnohdy již od rána. A Komárek, jak již řečeno, byl náruživým kuželkářem. V letech sedmdesátých se v Praze ještě nekopalo, v povětří nelítalo, tenis byl takřka jen pro šlechtu. Sám velocipéd byl ještě „hudbou budoucnosti“. Jen v pražském Sokole v letních měsících pokoušeli jsme se v písku na dvoře o jízdu na dřevěné dvojkolce, která se podobala spíše trakaři než nynějšímu bicyklu. Ze všech sportů kvetlo toliko veslaření na Vltavě, jež bylo arci nejkrásnější.

Ostatně otec Komárek by nekopal a nelítal ani nyní, nevlezl by také na velocipéd, jak jsem ho znal, ani by se neondal tenisem. Veslaření ani tehda ho nelákalo, neboť neuměl plavat a bál se vody. Komárek by pořád hrál v kuželky, kdyby tu ještě byl.

Vzal jsem k sobě revolver a vybral jsem se ke Komárkovům. Byl sobotní podvečer, chvíle tedy velice vhodná. Sobotní odpůldne je skoro poloviční neděle. Paní Komárková uvítala mě velmi vlídně. Měla obvyklou nedělní husu již doma, již taky byla husa osekána, pisky z tučné kůže vydloubány, chmýří a štětinky opáleny, a husa byla uložena v chladné špižírně a přemítala tu nepochybně, co ji očekává dále. Husa snad i bez hlavy může přemítati, neboť víme, že jí hlava ani za živa není mnoho platna. Teď paní Komárková pařila a obírala drůbky, neboť husí drůbky byly v měšťanských rodinách od nepaměti sobotní večeří.

Mrskl jsem okem po těchto ptačích útrobách a končetinách a prohlásil jsem, že vypadají velmi, velmi chutně. Účinek mé poznámky se ihned objevil. Panička skočila do špižírny a přinesla mi okázat celou husu. Byl jsem nad ní u vytržení, jak se samo sebou rozumí. Co prý myslím, že za ní dala, tázala se mne panička dychtivě.

Tuto radím každému, kdo se octne v podobné situaci, že se mu panička pochlubí nedělní husou s otázkou, co že za ni dala, aby hádal hodně vysoko. Ničím se člověk nezavděčí hospodyni tolik, jako když hádá aspoň o zlatku neb o půldruhé více nad cenu trhovou. Hedvábné šaty, nový klobouk nebo fortepiano můžete podceniti, ale nikdy neřekněte málo za husu. Je to nejcitlivější stránka všech hospodyní.

Poněvadž jsem udržoval časem obchodní styky i s milými pražskými Angotkami na Vaječném trhu, vyznal jsem se poněkud v kursovním jejich lístku i odhadl jsem v duchu husu paní Komárkové na půltřetí zlatky. Nahlas jsem řekl arci půlčtvrté.

Zraky paní Komárkové vítězně zazářily.

„To byste proplatil, milý pane! Dva zlaté čtyrycet! Ovšem chtěla dva devadesát, ale v těch babách se člověk musí vyznat. Dva zlaté čtyrycet! A to máme dnes večeři, zítra oběd, ještě kousek studené tátovi k večeři, a v pondělí zas oběd, podpouštku s knedlíkem. A krom toho z ní počítám aspoň na dva žejdlíky sádla.“

„Milostpaní, všechna čest, umíte kupovat.“

chopuji vás a mám z toho radost, neboť já jsem také chuďas — nám nezbylo nic, když otec zemřel. Nelekejte se strýčku, nepřicházím, abych si něco vypůjčil — nikoli. Mám u sebe měsíční služné, celou stovku — ta mi dostačí na čtyřnedělní dovolenou...“

„Ty zde chceš zůstat čtyry neděle?“ otázal se pan Adášek a kolem úst mu zahrál zlomyslný úsměv.

„I toto, strýčku,“ odporoval Vladislav. „Snad jen týden, dovolíte-li. Že mě můžete týden pohostiti, vím — a jiného nechci!“

„No dobře, Vladislave, dobře,“ pokývl pan Adášek hlavou a pak zavolal Kamaráda:

„Kamaráde, doveď mladého pána do — červeného pokoje.“

Kamarád šel a Vladislav Kosina se ubíral za ním s malým ručním vakem.

X.

Minula noc — Vladislav Kosina přišel k snídani zářící, veselý, růžový. Pan Adam Adášek si pomyslil: „Chlapíku, ty máš tvrdou kůži! Ale jen počkej — potvory krvavého pokoje ti ji protnou přece!“ Minula noc druhá, třetí, mladý Kosina vypadal vždy růžověji a zdálo se, že se mu na zámku Hroznětíně velice líbí. Starý Kamarád naslouchal každé noci utajeně, brzy-li zahájí děsné strašidlo svůj zápas s hostem — ale nahoře v krvavém po-

koji bylo ticho. Uplynul týden, Kosina byl posud na zámku. Ku podivu, tak dlouho nevydržel tu ještě žádný host!

Pan Adášek vrtěl hlavou a přemítal, jakým as kouzlem je ozbrojen nový jeho příbuzný, o jehož bytí neměl dříve ani tušení. Mladík se mu líbil čím dál, tím více, již se nehněval, že zavítal na Hroznětín, neboť tento člověk se lišil velice od ostatních hostů, kteří dosud byli přicházeli. Byl to příjemný společník a bavil starého strýce tak dobře, že si pan Adášek přál, aby u něho zůstal po celé čtyry neděle své dovolené.

Jen jak to vydrží v „krvavém“ pokoji? Jak přemáhá strašidla, která dosud každého tak brzy ze zámku vypudila?

Konečně se pan Adášek nemohl zdržeti, a když Kosina jednoho dne pronesl, že zítra odjede, obrátil se k němu pan Adášek při procházce zahradou a otázal se:

„Pověz mi upřímně, Vladislave, jak spíš ve své ložnici?“

„Jak, strýčku?“ otočil se Kosina. „Výborně! Spal jsem málokde tak dobře, a zrejdil jsem již kousek světa!“

Pan Adášek vyvaloval oči.

„Poslyš, Vladislave, nic tě tam neznepokojuje?“

Kosina se podíval na strýce trochu udiven, ale pojednou se usmál a zahlaholil:

„Ah, myslíte ty malé potvůrky? Na takovéto

věci jsem připraven, poněvadž nevím, kdy kde budu musit nocovati. Začalo mě to také kousat první noc, ale já vstal a brzy bylo po trápení. Posypal jsem si prostěradlo a podušky i přikrývku výborným perským práškem — a víc o mne nezavadila ani jedna z vašich stínek, na jejichž zdárný chov, jak se zdá, vynakládáte velikou péči. To je prostředek osvědčený a spolehlivý!"

A hledě na vyjevenou tvář páně Adáškovu, dodával Vladislav:

„Možná, že z toho vašeho pokoje udělám nějakou veselou historku pro svůj časopis. Budu v ní ovšem vítězným hrdinou."

„Ani slova, nešťastníče!" zvolal pan Adášek, a popadl Vladislava za ramena. „Ani slova, máme-li zůstat přáteli. To je můj talisman — tento krvavý pokoj se svými štěnicemi, ten ode mne vzdaluje všecky ony hltavce, kteří se nemohou dočkat, až složím kosti. Zachovej tajemství své s perským práškem, zůstaň u mne, jak dlouho chceš — jen mlč, sice mi sem vícekrát nesmíš!"

Určitého konce tato historie o „krvavém" pokoji nemá, ježto pan Adášek je dosud živ a Vladislav Kosina dojíždí k němu aspoň dvakrát do roka. Miluje starého sekáče upřímně, nemyslí na jeho jmění a netěší se, že bude jeho dědicem — ač jím nejspíše bude, ježto si ho starý Adášek velmi oblíbil. Ale Vladislav Kosina není hamižný sobec a na strýcovu smrt pomýšlí jen s trudem. Přál by si, aby starý, bodrý ten pensista žil aspoň tak dlouho,

jako on sám, aby do smrti mohli spolu sedati v útulných komnatách a v rozkošné zahradě zámku hroznětínskeho, pod nímž v ladném údolí se vine mělká říčka Modrava . . .

Psáno roku 1887.

KŘEMENÁČOVA JARNÍ CHOROBA.

Myslil jsem to zcela upřímně, když jsem příteli Vojtěchu Křemenáči radil, aby posečkal, aby zatím na venkov nejezdil. Poněvadž ho znám. Poněvadž je člověk velmi netrpělivý. Poněvadž ještě nemá „naši školu", naše zkušenosti, naši otužilost, aby mu pak bylo jedno, svítí-li slunce nebo prší-li nepřetržitě sedm dní v týdnu a pak dalších sedm dní. Na takové věci musí se člověk vychovati desítiletou, patnáctiletou praksí, a přece pak ještě nadává, když nemůže týden z chalupy, nechce-li se v blátě utopiti.

Kdežpak Vojtěch Křemenáč! Je to člověk vznětlivý, popudlivý, nemá ještě žádoucí sebekázně a tak zvané resignace už dokonce není schopen.

Všichni čerti do něho vjeli, když bylo těch několik hezkých, teplých dní na konci dubna.

Potkal jsem ho na Václavském náměstí. Supěl a funěl, jako by na smrt zápasil o čtvrtlitr čerstvého vzduchu do plic, a povídá mi:

„Stěhuju rodinu na venkov, uteču z Prahy. Déle bych tu nevydržel. Zadusil bych se. Na vzduch, na vzduch!“

Na to já řku:

„Vojtěše Křemenáči“, povídám, „kamaráde, nezmejli se. Nevěř tomu. Je horko, ale je to zálud. Je to horko nepřirozené. Takhle v dubnu být nemá, a když je, bude později hůře.“

„Třesky, plesky!“ odpovídá zhurta Křemenáč. „Loni bylo mizerně, jednou konečně se musí rok vydařit. A letos tedy to začíná.“

Povídám Křemenáčovi.

„Vojtěše, neukvap se! Vzal konečně rarach tebe, když jinak nedáš. Rozprší se ti, budeš tři dni moknout, dopálí tě to, sebereš se a vrátíš se do Prahy, o nic při tom nepřijdeš. Kdybys totiž byl sám! Ale ty máš rodinu, ženu, děti, ty tam vyvlečeš, nikdo z nich není drsnému venkovu zvyklý. roznemohou se ti — a máš pak pěknou expedici do Prahy. Třeba to ani všechno nepřivezeš.“

Když jsem takhle do přítele Křemenáče mluvil, zapomněl jsem na něco, že je totiž jedním z těch lidí, kteří vždy učiní opak všeho, co jim radíme. Just a just! Jsou takové povahy. Na „truc“! Domnívají se, bůhví jaká že je v tom ráznost, energie, když se všem radám vzeprou a učiní po svém.

Ještě mu povídám.

„Křemenáči, Vojtěše, teď není, jako bývalo jindy, na příklad za mých mladých let. Rozpršelo se nebo se rozfoukal studený vítr, člověk přečkal

první den, šel do postele a těšil se nadějí: no, zítra zas bude pěkně. Ale zejtra bylo stejně mizerně, a zase člověk, když lezl do peřin, utěšoval se: no tak tedy zítra. A tak mu plynul den ode dne, ani jich člověk nepočítal, stále se těšil na změnu, na pěknou pohodu, a konečně se dočkal. Naděje na lepší zítřek mu oslazovala hanebný dnešek. Ale teď je jinak. Teď máme Zengrovu teorii. Někdy k poslednímu sáhneš po ranních novinách a máš tam předpověď na celý budoucí měsíc: od prvního do desátého střídavě chladno a menší srážky — od desátého do dvacátého větší srážky a značné poklesnutí teploty — od dvacátého do konce měsíce počasí velmi nestálé, chladna, větry, časté přepršky. A k tomu pro větší rozmanitost garnitura kritických dní. Někdy sedm, někdy devět a někdy třeba jedenáct. Připočti si ke každému kritickému dni den přípravy, kdy se to na nás chystá, a po něm den dozvuků, jakousi takovou kritickou „pěknou hodinku", jako bývá po posvícení — a máš hezký program, sotva že se to do celého měsíce vejde. A teď si takovou předpověď vezmi a jdi s ní na venkov — a máš celé čtyry nedělé otrávené! Poněvadž víš, co tě očekává."

„Jdi mi s takovými teoriemi," zasmál se Křemenáč. „Já to vůbec nečtu."

„To je chyba," povídám, „velká chyba. Právě proto, že jdeš na venkov, měl bys bedlivě čísti Zengrovy prognosy a zařízditi se podle nich. Neboť — ačkoli je to všechno k zlosti — ti hvězdáři většinou

správně předpovídají. Proto bych na tvém místě posečkal s výpravou na venkov. Aspoň do uveřejnění Zengrova programu na květen..."

Chybil jsem, ale vzpomněl jsem na to pozdě. Měl jsem říci Křemenáčovi:

„Ale máš pravdu! Jen se seber a hajdy na venkov, ani den se neomeškávej! Copak tady v Praze!"

Po takových slovech byl by střihl ušima, byl by se na mne nedůvěřivě podíval — a byl by zůstal v Praze. Neboť by v něm bylo vzniklo podezření, že jej odtud chci vystrnadit, abych pak sám bůhví čeho užíval. Znám ho dobře, Křemenáče.

Šel — a měl z toho!

Pojednou, někdy tak vpolou června, potkal jsem na Václavském náměstí paní Křemenáčovou.

„Milostpaní," volám, „vy jste v Praze? Myslil jsem, že jste v Libanicích — aspoň Vojtěch povídal..."

„Ale bodejť že jsme," odpovídá panička. „Čert nám to byl dlužen. Ale Vojtěch jinak nedal. Že jste mu to nevymluvil!"

„Nevymluvil? Ten si dá něco vymluvit? Mluvil jsem do něho jako — —"

„Tak teď z toho má," řekla panička hořce. „Jedu do Prahy pro doktora."

„Pro Pánaboha! Děti vám stůňou?"

„Ale děti jsou jak řípy," panička na to. „Vojtěch leží!"

„Co pak je mu?"

„Co mu je? To právě nevíme. V Libanicích

doktora nemáme, do Zámostí jsou tři hodiny cesty, a když tam kočí s vozem dojel, stonal doktor sám. Zatím tedy jsem Vojtěcha sama vyšetřila — vždycky s sebou vozím teploměr, měl osmatřicet stupňů horkost. „Vojtěše, do postele“, povídám. — Dobrá. Lehl, dva dni ležel a dobře mu bylo. Ale jak vstal a den u svého okna seděl, přišlo to na něj zase. Horkost, horkost — a něco se na něm vyráželo, jako kopřivka. „Vojtěše“, povídám, „lehneš do postele a zůstaneš v ní! Tohle by tak chybělo, na letním bytě stonat!“ Dobrá, ležel zas dva dni, vypotil se, horkost zmizela, dostal hlad jako vlk a zase vstal. Ale za dva dni to zde bylo poznovu. Vojtěch jako strakapoun! ‚Ježíšmarja‘, povídám, ‚aby to tak byly neštovice!‘ — Víte, lidé na venkově jsou náramně nesvědomití. Umře jim tam někdo na záškrt, na tyfus, na neštovice, vybílit nedají, desinfekci žádnou, slova nikomu neřeknou, byt pronajmou, a nový nájemník to odnese. Jsem z toho celá pryč, Vojta v noci dokonce fantazíroval — aspoň myslím, že to byl fantas, protože mluvil pořád o nějakých holubech — tak jedu pro doktora, pro našeho — víte, on zná celý jeho organismus — aby se na něj přišel podívat. A prosím vás, nenavštívil byste ho? Tuze na vás vzpomíná, pořád říká: Zatracenej člověk, ten mi to předpovídal!“

Když si na mne přítel Křemenáč tak tklivě vzpomínal, nezbývalo mi než paničce slíbiti, že tedy přijedu. Hned nazejtří jsem se sebral a tedy ven, k Vojtěchovi.

Doktor z Prahy již tam byl, přijel hned ranním vlakem, aby se zas v poledne mohl vrátit do Prahy. Prohlédl Křemenáče po líci i na rubu, proklepal, uvnitř nic neshledal, kroutil hlavou, jak mi později paní Křemenáčová pověděla. Jen povrch těla Křemenáčova jevil zvláštní strakatinu, něco prý docela nového. Nebyly to neštovice ani spála, nebyly to osutiny, ba ani kopřivka to nebyla.

„Jakou pak tu máte pitnou vodu?“ tázal se profesor.

„Vojtěch vodu nepije,“ řekla panička a tím arci možná nákaza z vody byla vyloučena.

Doktor potřásal hlavou a řekl konečně:

„Je to od nervů. Váš muž byl vždycky velmi citlivý, dojemlivý — nejspíš tedy zase nervy. Ať zůstane ještě dva dni v posteli, a když mu po prvé pocení tak prospělo, ať se ještě vypotí. To mu neublíží.“

Později ve vedlejší světnici, kde byl s paničkou sám, otázal se ještě doktor:

„Co pak dělal váš muž v poslední době? Čím se zaměstnával? Nebyl zádumčivý?“

„Mnoho nemluvil,“ vykládala panička, „to je pravda. Ale to jest u něho častěji. Jen seděl pořád u okna, tuhle u toho, u svého stolku, od rána do večera. Poněvadž venku bylo bídně, díval se na střechu naproti a něco psal. Ale vždyť tuhle to leží, podívejte se, pane doktore. Ani nevím, co to je, já jeho škrabanici nikdy nemohu přečíst.“

Doktor vyňal skřipec, sedl, četl. Když dočetl, podíval se na sousedovu střechu naproti a řekl:

„Jakýpak je člověk váš soused? Dobrý, ochotný, nebo snad nějaký protiva?“

„Ale dobrák,“ vykládala panička. „Jsme právě rádi, že máme souseda tak vlídného.“

Doktor složil papíry a povídá:

„Dojděte k němu, milostpaní, a kupte od něho ty dva holuby, co tam posedávají na střeše. Snad vám je prodá. Řekněte, že je to pro nemocného. Pak je udělejte na divoko nebo s nádivkou, to je jedno — a snězte je! Doufám, že u vašeho muže pak všechno pomine. Má úcta.“

Doktor se poroučel a odjel. Já jsem zůstal až do večera. Vojtěch přes den pospával, v poledne ani neměl mnoho chuti k jídlu, a tak jsme snědli holuby s paní Křemenáčovou. Potom mi panička vyprávěla, jak se stalo, že právě dnes pekla holuby. Dále mě pobídla, abych si Vojtěchovu „škrabanici“ taky přečetl.

Když jsem snědl holuba, nemohl jsem odmítnouti ani tento „zákusek“, ačkoli Křemenáčův rukopis je skutečně hanebný. A četl jsem tedy:

I.

„Bídný květen! Vypadá spíš jako listopad. Pořád zde topíme. Tuhle ve středu okazoval minimální teploměr za oknem noční „teplotu“ na nule! Ve světnici jsme měli zrána jedenáct stupňů. Prsty

tuhnou. Tedy topíme. A to je jaro, květen! Arci podle pranostiky „studený máj, v stodole ráj“. Ano, ale podle pranostiky taky v květnu „nemá pastuchova hůl ani oschnout“! Ale neprší a neprší, a pastuchova hůl se vůbec nesmočila. Je květen, studený a suchý. V komíně skučí meluzina. Počasí říjnové, listopadové, nezdárné. Prostě hanebné. Venkované láteří, že bude špatná úroda, nenamokne-li. To se mne konečně netýká. Ale pivo je zde taky pode vši kritiku. Nějaké litňovské nebo jiné. Břečka hanebná. Kdyby se litňovské zavedlo jako monopol, zvítězila by propaganda antialkoholní na celé čáře. Za měsíc by piva nikdo ani nelíz'.

II.

Červen. Zdá se, že je to horší bratr Květnův. Je zima a prší. Někdy prší pětkrát za den, ale někdy taky od rána do večera. V květnu jsem nemohl z chalupy pro zimu, v červnu nemohu pro zimu a déšť. Tak sedím celý den u okna, dívám se na chalupu souseda Záruby a píšu jarní náladu. Spíše by se mělo říkati rozlada. Neboť máme náladu k zastřelení.

Aby se mi dobře rozumělo: nerad bych zastřelil sebe, ale někde někoho nebo něco — —

Nejraději bych zastřelil ty dvě mrchy, co posedávají na hřebeně střechy souseda Záruby. Že si někdo chová kanára, konečně chápu, neboť kanár je pták bez domova, bez vlasti, prostý schopnosti,

aby se sám uživil. Je to sirotek, vyhnanec, ubohý zajatec. Kdyby jim všem klece otevřel, ani jediný by netrefil domů. Ostatně je velmi pochybné, jsou-li kanáři na Kanárských ostrovech. Tam prý jsou zelení. Dobrá, kanáři. Ale že si někdo drží holuby!...

III.

V poesii je holubů a holubiček plno. O poštovních holubech jsou celé kroniky. No ať! Ale holub domácí — myslím, že není ptáka pitomějšího. Teď tam stojí na hřebeně a dělá hlavou takhle, jako by pumpoval, čertví, k čemu nabírá. A to vydrží půl hodiny. Až z toho dostávám závrať. Potom nafoukne vole, div mu hlava nazad neupadne, jako by věděl, že je v české mluvnici vzorem skloňování. Naparuj se, furiante! Teď vypadáš jako granátnická čepice, ale oškubaného by tě sfoukl s talíře, kdyby do tebe nenacpali nádivky. A jen kdybys věděl, kolik již pro tebe bylo prohráno sázek, vydrží li tě kdo jíst celý měsíc, den jak den. Ve všech oborech lidského rozvoje máme šampiony amatéry, na př. v kopané, v zápasnictví, v boxování — ale aby tebe vydržel jíst celý měsíc, nedokázal by ani pan Šmejkal ani pan Frištenský.

Prý holub vrká! Snad vrkával někdy, za pradávných dob, kdy se tvořily všeliké onomatopoické výrazy. Ale Zárubův samec holub nevrká, nýbrž skuhrá, až je člověku úzko. Připadá mi, že by snad mohl prokazovati praktické služby jako

houkačka na automobilu, neboť skuhrání holuba Zárubova je slyšeti daleko za vesnicí. Snad by jen působilo obtíže, kterak ho na automobil přišroubovat.

IV.

Ale nejprotivnější ze všeho je věčné ošívání a drbání těchto dvou holubů, na něž mi jest hleděti. Ať slunce vysvitne, ať prší, tento páıek neúnavně ryje ve svém peří. Brzy na břiše a zas na zádech, brzy v křídlech a zas v ocase, brzy zobákem, brzy pazourem — od rána do večera před celou vesnicí dávají najevo, jak by jim prospělo za šesták perského prášku. Rozumím tomu, jsou to „muňky", ptačí cizopasníci, příživníci. Má je každý pták podle svého druhu a své potřeby — je-li toho vůbec třeba! — avšak tito dva holubi patrně se nesmírně zanedbali anebo byli zanedbáni.

Prší od rána do večera, prší jako by z konve lil, ale oba holubi stojí na hřebeně „jako mury hradné", nejdou k obědu, nejdou k svačině, jen moknou. Jsou promoklí již naveskrz, rozeznávám již jen po paměti, že jsou to vůbec holubi a ne dva zmáčené hadry, ale stojí a stojí, načež roztahují jedno křídlo po druhém, kladou je na střechu, a dávají si peří deštěm vypírati, pak se zase zarývají do svých spratků zobáky, že vypadají jak bezhlaví.

Toto jejich počínání mě nesmírně dráždí — a jiné vyhlídky do boží přírody nemám. Mnohokrát již jsem popadl flobertku a mířil jsem na ohavy,

ale vždy jsem se ukrotil. Byla by z toho sousedská mrzutost, zkazil bych si celý pobyt. Takto stojí pár holubů osm šestáků — cena vůbec raubířská při považení, co za ni — ale soused by pak mohl požadovati třeba pětku.

Všechny nervy se ve mně ježí, kůže se mi třese a ponenáhlu mě po těle svrbí. Přeskakuje to na mne s těch holubů? Je to nějaké magnetické fluidum?

V.

Proklatí holubi — — —"

Tuto se končil rukopis Křemenáčův. „Holubí" jeho nálada patrně byla přerušena podivným jeho onemocněním. A když jsem dočetl, porozuměl jsem taky radě lékařově. Holubi zmizeli se střechy Zárubovy, a za čtyry dni po mé návštěvě psala mi paní Křemenáčová, že milý její Vojtěch je zdráv jako buk, zatím taky že vysvitlo slunce a rekonvalescent chodí pilně na procházku. A tak maně prý jedné chvíle prohodil, kam prý asi uletěli holubi s protější střechy, že jich už několik dní nespatřil?

V červnu 1913.

KNOFLÍK.

Historka z lázní.

Tuto historii o knoflíku mi vyprávěl dobrý přítel Kalousek, o němž se domnívám, že vždy mluví pravdu. Nevidím také příčiny, proč by mě byl přelhal. Neměl by z toho žádného užitku, já pak bych neměl škody. To jsou dva důvody, proč jeho vypravování věřím.

*

Kdykoli se vydávám na cestu — vyprávěl přítel Kalousek — a byť i to bylo na dva dny, vždy je můj cestovní tlumok v pořádku. Je tam vše, čeho třeba člověku, jenž odchází z domova a je na dny nebo celé neděle sám sobě zůstaven. Drobné ty předměty, v něm uložené, slouží mi vůbec toliko na cestách. Doma jich nikdy nevyjímám, neboť tu zas mám po ruce úplný inventář domácí.

*

Avšak letos přece mě potkala nehoda. Ani nevím, proč a v kterém okamžiku jsem vyňal z tlumoku malou krabičku. Bylo to snad následkem

chvatu, s jakým jsem se vydával z Prahy do malých lázní.

Máte nervy, kamaráde, řekl ke mně lékař, a je vám třeba trochu klidu. Jděte kamkoli, ale jděte ven, do přírody, na vzduch. Je lhostejno, půjdete-li do lesů jehličnatých nebo listnatých, do lázní studených nebo rašelinných. Jak vás znám, beztoho mne ve všem neuposlechnete, a ať vám poradím lázně v Sedmihorkách nebo ve Mšeném a ať půjdete kamkoli, vždy budete nadávat, že jsem vám to měl říci naopak. Ale jděte ven! A bez odkladu. Je srpen, vlastně konec srpna, mnoho času vám nezbývá, abyste propral plíce, vyjasnil hlavu, utišil srdce a zastihl k tomu ke všemu ještě trochu slunce. Štastnou cestu a dobré pořízení!"

Vlastně mi lékař nemohl říci nic jiného — pokračoval přítel Kalousek — a nic rozumnějšího. Doplnil jsem tedy tlumok čerstvým prádlem a jel jsem. V poslední chvíli ještě jsem se rozpomenul, že by mi neškodily nové kšandy. Víte, příteli, někdy je venku horko, kdosi navrhne partii kuželek, svedou vás, abyste si taky zakoulel. A je-li vedro, svléknete nejdřív kabát, potom i vestu, a pak jest arci dobře, abyste měl aspoň zánovní, čisté kšandy. Činí to lepší dojem.

Arci, letos jsem se nemusil obávati přílišného vedra, bylo to skoro směšné. Přece však jsem svého nápadu uposlechl.

Zajel jsem si do lázní rašelinných, poněvadž tamní domácí jsou dávní známí, skoro

přátelé. — A tu mne potkala čertova příhoda s knoflíkem.

Vracím se jednoho dne z procházky, a pojednou je mi, jako bych nebyl dobře oblečen. Vadilo mi cosi, aniž jsem mohl uhodnouti, co. Kdesi cosi chybělo, bylo mi, jako bych měl něco ztratit. A ne a ne se dopátrati příčiny! Nedovedete si pomysliti, jak mě taková věc rozčiluje.

Tu mě dohoní jiný lázeňský host, rytmistr na pensi, s nímž jsem se teprve v lázních seznámil, a volá za mnou: „Promiňte, pane, ale máte pravou nohavici delší — nestejně jste si povytáhl — —"

Nebylo třeba, aby dořekl. Ano, to to bylo! To byla příčina mé nevolnosti. Podívám se, taky hned sáhnu pod vestu — a tu to jest! Chybí mi knoflík! Jedno poutko pravé kšandy jest uvolněno.

Rozumějte mi, příteli, jak se to stalo. Nové kšandy byly poněkud ostré, zpřeřezaly třením nitě knoflíku, bezpochyby již dříve uvolněného, knoflík se utrhl, pravá nohavice povolila, klesla níže.

Něco takového dovede mě rozčilit, učinit roztržitým, nespokojeným, slovem — dovede mi pokalit rozmar nejlepší.

Běžím domů — chopím se tlumoku — hledám krabičku s reservními knoflíky, jehlami, nitěmi. Ale krabička s těmito drobnůstkami nikde! Krabička zůstala v Praze! Proklatá krabička!

Tážu se vás nyní, příteli, proč vlastně mám vzorně zásobenou krabičku s několika jehlami, s nitěmi černými i bílými, s knoflíky všech veli-

kostí, k oděvu i ku prádlu — tážu se vás, proč mám taky tucet zvláštních, automatických knoflíků, patent číslo 139.457, které lze náhradou za utržený knoflík vetknouti na příslušné místo oděvu beze všech jehel a nití, pouhým stisknutím dvou částí v sebe zapadajících — táži se vás, proč to vše mám, když to nechám v Praze a nevezu s sebou, abych si v případě potřeby pomohl? Vidíte, na to nemáte odpovědi. — Zlořečil jsem sám sobě a vztekem bych se byl překousl.

Nebylo jiné pomoci než zavolati pokojskou. Byla to ostatně žena již letnější, vdova nějaká, před níž jsem se nemusil ostýchati. — Paničko, můžete mi přišíti knoflík? — Dívala se na mne, hned neodpověděla. — Máte takový knoflík? — Podívala se na ostatní a praví: „Někde nějaký shledám, milostpane.“ — Dobrá.

Za chvíli se vrátila s knoflíkem, s jehlou a nití. Přišila mi knoflík, a mně se ulevilo, jako by byla se mne spadla nesmírná starost. Zkuste to, příteli, choďte s utrhanými knoflíky a uvidíte, jak to na každém kroku vadí. — Zcela kliden pokračoval jsem pak ve své procházce.

Odpůldne se strhl nesmírný liják. Lázeňští hosté se vraceli do svých příbytků jako vymácháni. Večer jsme se sešli ve veliké jídelně. A tu — docela tak mané za řeči — poznamenal jeden ze stolovníků, soudní adjunkt Roztočil, jak hanebně zmokl a jak spěchal, aby se převlékl, ježto ho v promočeném šatě mrazilo.

„Běžím do svého pokoje“ — vypravuje — „sáhnu do šatníku po druhých, reservních kalhotách, obleknu je — a najednou, považte si! — jeden knoflík na kšandy pryč! Jako by ho byl ustřelil. A vím přece docela jistě, když jsem v Praze dával spodky do tlumoku, že měly knoflíky všechny. Vždyť byly před týdnem u krejčího. Hledám na dně šatníku, marně. Knoflík pryč. Musil jsem tedy zavolat pokojskou, aby mi přišila nějaký knoflík jiný. Na štěstí kdesi nějaký vyšukala. Ale je to čertova nehoda, co?“

Za jiných okolností nebyl bych si toho ani povšiml, ale po tom, co se stalo dopoledne mně, naslouchal jsem se zájmem. Snad i proto, že pan adjunkt Roztočil bydlil v téže lázeňské vile jako já, v témž patře, na téže chodbě, hned vedle mého pokoje. To je dosti zajímavé, pravda-li?

Na tom nebylo dosti. Druhý den — dejte pozor, příteli — druhý den večer, když jsme se poznovu sešli ve večeřadle, spustil jiný z našich stolovníků, inženýr Kadečka, náruživý sportsman: „Co se mi nestalo, pánové! Dnes po obědě mě napadlo, abych si vyjel na kole do Roudnice. Chopím se tedy svého dressu, jejž vždy s sebou vozím a který visel na věšáku. A když jsem oblečen, zpozoruji, že mi u spodků chybí jeden z knoflíků na kšandy. Pamatujete, co tu včera vyprávěl pan adjunkt Roztočil? Není to podivná náhoda? Zavolám pokojskou, požádám ji, za chvíli byla věc spravena. Víte, neseděl bych pevně v sedle, kdybych měl vě-

domí, že mi na dressu něco chybí. A chtěl bych se vsadit o hlavu, že byly dřív knoflíky všechny."

K tomu třeba poznamenati, že inženýr Kadečka rovněž bydlil na naší chodbě, hned vedle adjunkta Roztočila. — Skoro se mi zdálo, že v lázních vypukl nějaký mor na knoflíky. V této domněnce mě utvrdilo to, co následovalo. Neboť, dejte dobrý pozor, třetího dne chyběl knoflík panu radovi Šťopkovi, čtvrtý den ekonomu Vláškovi, pátý den kaplanu Bychovi, šestý den řediteli Vacákovi, potom kapelníku Přecechtělovi. Slovem, vystřídalo to všechny obyvatele prvého patra a záhadná epidemie přeskočila pak do patra druhého. Když se vyskytl již devátý nebo desátý utržený knoflík, doslechl o tom sám domácí pán, podnikatel lázní, a připadalo mi, jako by ho to bylo trochu znepokojilo. Ale teď byla vzbuzena i pozornost doktora Koudely, který meškal v lázních ne jako pacient, ale zajel do nich za účelem zkoumání lázní a jejich účinku vůbec, neboť chystá veliké dílo o českých lázních a po řadě všechny projíždí. Třeba vám věděti, že se doktor Koudela ve chvílích nezaměstnanosti zabývá také psychiatrií. Obešel všechny pány, postižené knoflíkovou nehodou — adjunktem Roztočilem počínajíc — vyptal se na všechny okolnosti, za jakých byla vada spozorována, zamyslil se, uvažoval, a potom pronesl k nám důvěrně: „Pánové, není pochyby, že tu běží o jistý zjev manie, a to manie perversní. Toto uřezávání knoflíků kotví v duševní chorobě, možno, že ne-

vinné, ale možno taky, že je to počátek nějaké manie horší. Je důležito, abychom vypátrali, kdo z hostí je tou manií postižen. Zajímalo by mě seznati toho člověka a podrobiti ho důkladnému pozorování. Znám odbornou literaturu, pánové, ale musím říci, že jsem se s podobným zjevem ještě nesetkal. Ani v Krafftovi-Ebingovi není o podobné věci zmínky. Zatím pánové, nehovořte o tom již a buďte na stráži! Já sám rozvěsím všechen svůj reservní oděv ve své ložnici, aby k němu byl volný přístup, a doufám, že přijdu věci na kloub. A zpravím vás pak o výsledku své léčky."

Čekali jsme dva, tři, čtyři dny, ale bezvýsledně Doktor Koudela mínil, že osoba, manií postižená, dostala vítr, že uhodla nebo tušila, že jest pozorována, a zatím tedy od dalšího řádění upustila. — Ale mně to vrtalo hlavou. Vzpomínal jsem svého případu s knoflíkem, a čím více jsem o tom přemýšlel, tím méně jsem chápal, kterak by se byl mohl onen politováníhodný člověk, který lovil knoflíky, přiblížiti nepozorován i ke mně a uříznouti mi knoflík, abych o tom nevěděl, abych to necítil. I připadlo mi konečně, abych šel po stopě zcela od počátku, a vrátiv se jednoho večera do vily, v níž jsem obýval, zavolal jsem pokojskou a řekl jsem k ní:

Ani nevíte, paničko, jak mě zajímá věc s knoflíkem, jež jste mi před desíti dny po mém požádání přišila. Prosím vás, odkud byl ten knoflík?

Ubohá žena se zarděla, byla zmatena, sklopila oči. Netušil jsem pranic, ale náhlým vnuknutím pojat, řekl jsem dále: Netajte mi nic — nikomu ani slova neřeknu. Neběží ani tak o můj knoflík — vždyť je za krejcar — ale je nápadné, že tady devíti nebo desíti pánům jiným ulít' knoflík — je vám o tom něco známo? A co, prosím vás?

Tu sepjala nešťastná žena ruce, v očích se jí zaleskly slzy, a skoro zoufale zvolala: „Milostpane, neprozrazujte mne, jsem vdova, mám děti, abych nepřišla o chléb. Všecko povím. — Když jste mi řekl, abych vám přišila knoflík, nenašla jsem ve své komoře a nikde nic podobného. Ale věděla jsem že pan adjunkt Roztočil vedle má druhý pár kalhot, kterých tu ještě neoblékl. Šla jsem, uřízla jsem tam knoflík a přišila ho vám. A pak — —"

A pak — —?

„A pak najednou po dešti chtěl pan adjunkt obléci ty druhé spodky. Sháněl se po knoflíku. I šla jsem a uřízla zas knoflík panu inženýru Kadečkovi, potom — —"

Potom panu radovi Šťopkovi, panu statkáři Vláškovi, panu kaplanu Bychovi, řediteli Vacákovi — a tak dále, viďte? doléhal jsem.

Žena padla přede mnou na kolena.

„Ano, milostpane, ale co jsem měla dělat, když jsem tu nikde ani jediného nesehnala? Pro Krista pána, neprozraďte mne, už se to nestane, zatím jsem si poslala do města pro dva tucty knoflíků a teď jich mohu našít, kolik bude komu libo."

Mlčel jsem jako hrob — ujišťoval mě přítel Kalousek — ač mě jazyk svrběl, abych svým soutrpitelům tu záhadu vysvětlil. Nechtěl jsem však ubohé ženě působiti nesnází. Vždyť byla vlastně potrestána již tím, že místo jediného musila přišívati knoflíků deset. Až napřesrok, setkáme-li se v milých lázních zase všichni, povím pánům veselou tu historii.

*

Tu tedy je ta historka. Ale jestli mě přítel Kalousek obelhal, ať si to zodpovídá. Nemohu za to.

V říjnu 1908.

NEVDĚČNÝ SEBEVRAH.

Na milého mého přítele Špačka se nepamatujete? Arci, je tomu již hodně dávno, co jsem vám o něm vyprávěl, a potom jsem vám vyprávěl o mnoha přátelích jiných. Snadno se zapomene na jednoho z nich.

Nic nevadí. Špaček byl kdysi mým přítelem a soudil jsem, že dobrým přítelem, ač mi nikdy nic dobrého neprokázal. Naopak. Vzpomínám-li správně, zdá se mi, že Špačkovo přátelství mi vynášelo jen samé mrzutosti. Jednou v noci dokonce by mě byli pro jeho povykování i s ním zavřeli. Aspoň nás už sbírali. A že docela nesebrali a že jsem nebyl nucen přespati v separaci kteréhosi pražského policejního komisařství, měl jsem děkovati jen tomu, že policejní hlídka nepronesla tehdáž obvyklou formuli „ve jménu zákona", nýbrž řekla toliko: „Tak tedy páni půjdou s námi". Neboť řekne-li: „Ve jménu zákona!" — je vše ztraceno. Ale řekne-li: „Páni půjdou s námi", může to znamenati dvojí: buďto my půjdeme s hlídkou na komisařství, kde nás uloží do rána za katr, anebo půjde hlídka s námi,

aby se přesvědčila, kde bydlíme, a odevzdala nás domovníkovi, jemuž přísně přikáže, aby nás vpustil sice do domu, ale za žádných okolností aby nás té noci již nepouštěl z domu. Abychom totiž netropili další povyk.

Játť arci nikdy netropil povyk, když jsem se vracíval z nějaké pitky, nýbrž jsem šel vždy domů skoro šeptem. A nepokládám si to ani za žádnou zásluhu. Vždycky by celý svět byl řekl, že jsem byl nepříčetný. Nebyl bych snesl takové domněnky. Ale dokazujte opak! Nikdo vám neuvěří. Uvedu vám příklad.

Měli jsme přítele, jmenoval se Lejsek. Byl to tedy docela jiný pták nežli Špaček. Dobrý, tichý člověk, kuřeti neublížil. Do hospod chodíval s námi jen proto, že miloval naši společnost. Pijákem nebyl. Tehda, před třiceti a několika lety, nepodrýval ještě abstinentismus rozkvět průmyslu pivovarského, a Lejsek neměl ani potuchy o nějaké zásadní zdrželivosti, o antialkoholismu úmyslném; ještě nikdo nevyráběl Živu, hesperol, calabrii, studený antipunč a jiné podobné moky. Jen sodovka byla a mimo ni citronka a malinovka. Milý Lejsek jen proto nebyl pijákem piva, že mu prostě nechutnalo. Ne z úmyslnosti. Docela jen tak „pro ostudu“ — jak sám říkával — pil od osmi do desíti jediný půllitr piva a šklebil se při tom k politování, a když po dvou hodinách do sebe vléval teplý zbytek na dně, všem nám ostatním kormoutilo se srdce při pouhém podívání. Byl to zby-

tek hustý a teplý, že z něho mohl foukati bublinky jako z mydlinek. Vždy byl někdo z nás připraven, aby doběhl do blízké záchranné stanice, neboť jsme se domnívali, že to s Lejskem po posledním tom doušku nemůže dobře dopadnouti.

Čert ví, nic se mu nestalo. Co by byl každý piják z povolání a ze zásady odstonal prudkou kolikou, Lejsek nepiják snesl jako bonbon. Jen se tak otřásl — a my byli přesvědčeni, že se mu třese kůže po celém těle, jako vídáme u koní — a pak si dal sodovku. Do dvanácti, do hodiny s půlnoci, někdy do dvou lil do sebe sodovku, láhev za lahví. Všichni se dívali, brzy-li mu někde vyrazí rybí šupiny nebo nerostou-li mu již mezi prsty plovací blány jak hastrmanu — ale nezpozorovali jsme na něm změny žádné a milý Lejsek byl při tom zdráv a čilý jako rtuť.

A tu jednou, zas po takovém vodnatém hýření, vycházeje s námi dávno po půl noci od Donáta, šlápl nešťastnou náhodou na pohozenou třešni, sklouzl, padl — a zlomil si nohu. Teprv teď bylo třeba přivolati záchrannou stanici, Lejska dovezli do nemocnice, nohu mu srovnali, zalili sádrou, tři neděle si tam poležel. Ale již druhý den ráno byla Praha plna toho, že byl ubohý Lejsek zpit pod obraz boží, že sebou několikrát švihl, až konečně nohy polámal — a že nic dobrého nepochází z toho proklatého chlastu; račte prominout, ale opakuji jen, co říkali jiní.

Stalo se však asi za měsíc potom, že jiný náš

přítel, Onufrius Kavka, tedy již třetí pták z naší společnosti, na oslavu svých třicátých narozenin popijel u Doušů od deváté ranní až přes poledne, a potom teprve si vzpomněl, že ho doma čekají k obědu. Dokud seděl a pil, nic mu nebylo. Ale když se vykolíbal na Václavské náměstí, klopýtl, sotva oň čerstvý vzduch zavadil, a taky si zlomil nohu.

„Jsou to nešťastné náhody", říkala pak zas celá Praha. „Jde chuďas k obědu, nic netuší, padne — a zlomí si nohu! Jak jen k tomu člověk přijde!"

Kavka arci věděl, jakže k tomu přišel, ale nechlubil se tím.

A po celý další život byl Kavka pokládán za oběť nešťastné náhody, za nevinného trpitele, kdežto Lejsek byl uváděn za výstražný, varovný příklad nezřízeného pijáctví a prostopášnictví vůbec, a skoro ho nikdo ani nelitoval.

Doufám, že z těchto dvou případů plyne morálka nad slunce jasnější. Kdo si již musí zlomiti nohu, račiž si to zaříditi na hodiny denní, pokud možno na poledne. Noční úraz je vždy odsouzení hodný, aspoň podezřelý, a může vésti ke koncům žalostným. Neboť tu musím dodati, že ubohý Lejsek, když mu nikdo nechtěl uvěřiti, že byl tehda střízliv jako panna, a když ani svědectví nás ostatních nebylo dáno víry (ježto jsme byli podezřelí ze „spoluviny") — že tento ubohý Lejsek z uražené hrdosti, otrávené lidské důstojnosti a z desperace vůbec stal se teprv potom dokonalým alkoholikem a skončil bídně život v prudkém záchvatu deliria

„To umím!“ pochválila se panička a nesla husu zase do špižírny.

Takto jsem dal první partii (husu) vyhráti paní Komárkové. Běželo teď o to, vyhraji-li partii druhou (Špačka) já.

„A co nám nesete?“ tázala se panička, vrátivši se.

„Chtěl jsem se pro všechny případy omluviti, nebudu-li moci zítra přijíti na kuželky do Panorámy, milostpaní.“

„A to byste to tatíkovi vyveď,“ spráskla panička ruce.

„Milostpaní,“ řekl jsem starostlivě, „musím bdíti nad zoufalým přítelem. Běží snad o lidský život.“

„Proboha vás prosím — —“

Sáhl jsem do kapsy, vyňal jsem revolver.

„Ježíšmarjá!“ vykřikla panička a skrčila se, jako by se uhýbala ráně.

„Ano, milostpaní, tento revolver vyrval jsem dnes příteli Špačkovi. Chtěl se zastřeliti.“

„Proč pak, pro Krista pána?“

„Poněvadž mu nechcete dáti slečnu Petronelu.“

„Kdo pak mu ji nechce dát?“

„Nu vy — a pan Komárek! Vždyť mi to přítel Špaček povídal, když přišel, aby se u mne zastřelil. Měl jsem co dělat, abych mu strašlivý ten záměr zatím vymluvil — milostpaní, opakuji, že zatím. Špaček je v hrozném rozpoložení — —“

„I pro Pánaboha!" spráskla panička ruce. „To zas náš táta něco vyveď! Ale takhle s ním bylo odjakživa, milý pane! Postřihačství rozuměl, domům rozumí, ale jak se začne plíst do rodinných záležitostí, zle je. Jen toho kdyby tatíkové nechali! Od čeho pak jsem my mámy? Proč bychme mu holku nedali?"

„Milostpaní, nebyl jsem při tom, ale pan manžel odmítl prý Špačka proto, že je k slečně Petronele příliš veliký, že by to bylo nerovné manželství. Konečně i to lze pochopiti — snad se obával, že je slečna Petronela příliš něžná — že snad by Špaček někdy — ačkoliv, milostpaní, pokud ho znám, je to dobrák člověk — a slečně Petronele netřeba se obávati — —"

„Láry fáry!" přerušila mne panička. „Ta se nebude nikoho bát! Já vím, jak jsem ji vychovala. To je holka po mně, a ne po tátovi. S tím já si promluvím — —"

„Milostpaní, snažně prosím, jen aby z toho nebyla žádná mrzutost. Nerad bych, aby snad mou vinou — — A kdyby tu neběželo o štěstí a život přítele Špačka, jakživ bych se nebyl odvážil — —"

„Nemějte starosti. U nás nikdy nebyla žádná mrzutost, když mě tatík ve všem poslechl. — Tu pistol, proboha vás prosím, někam zamkněte a panu Špačkovi řekněte, ať nedělá hlouposti. A zejtra ho přiveďte s sebou do Panorámy, tak."

Všecek šťasten odcházel jsem od Komárků. Diplomatické moje poslání se setkalo s úspěchem,

jehož jsem se sám nenadál. Máme-li matku na své straně, je vyhráno. Matka — mluvíme-li se stanoviska nápadníků — bývá vždy nejúpornějším a nejnebezpečnějším nepřítelem, ale taky zas nejsilnějším a nejspolehlivějším spojencem. Bez dlouhé mobilisace je vždy připravena na odboj a výboj. Její válečná moc je vždy v pohotovosti. Paní Komárková byla takovou matkou.

Ještě jsem se zeptal po slečně Petronele.

„Šla pro tvrdé žemle na nádivku do husy," řekla panička. „Zapomněla jsem na ně, když jsem byla v trhu. Víte, nádivka je tak pro první ucpání. Bez ní bychom neměli z husy dva nebo tři obědy."

Žena výtečná! Skoro jsem teď litoval, že neměla dcery dvě. Snad by druhá bývala o něco větší. Ale příroda je nevyzpytatelná. Příroda zamlčela jistě mnoho půvabných dcer. —

Jaké bylo večerní jednání mezi matkou Komárkovou a otcem Komárkem, nikdy jsem nezvěděl. Avšak nedělní dostaveníčko v Panorámě dopadlo nad očekávání. Pan Komárek byl rozšafnou chotí svou nepochybně zpracován a choval se k Špačkovi, jako by mu chtěl prodati dům. Pohledy slečny Petronely slibovaly do budoucnosti splnění všech Špačkových tužeb a přání. Paní Komárková seděla v čele stolu, jakoby neměla ani potuchy, proč tu všichni jsme, ale uvnitř jistě s plným vědomím, že je královnou dnešního dne.

Později jsme dámy ostavili a šli jsme na kuželky, Špaček taky. Při honéru kácel Špaček „od

rohu“ jak obléhací dělo, pan Komárek nevycházel z úžasu. Tomuhle člověku nechtěl dát dceru? — Při „válečné“ byl pan Komárek zvolen za generála a vybral si do své party nejprve Špačka a hned potom i mne. Vyhráli jsme na celé čáře.

Cestou domů doprovázel Špaček milou Petronku, jako by se to rozumělo samo sebou. Komárkovi rodiče šli se mnou hezký kousek za ním. U domu jsme se chtěli rozloučiti, avšak paní Komárková nedopustila.

„To by tak scházelo, pánové! Na kuželkách jste se utahali, teď si musíte odpočinout. Máme doma půl studené husy.“

To arci mělo za následek, že pondělní podpouštka odpadla, neboť na ni nezbylo ani sousta.

Když jsme před půlnocí odcházeli, vyprovodil nás otec Komárek až na práh, paní Komárková až na chodbu, slečna Petronela až ke schodům, neboť nám svítila.

Měl jsem již půl patra za sebou, když jsem spíše sluchem než zrakem seznal, že se Špaček nějak opozdil. Mrskl jsem očima za sebe vzhůru, a hle, tam na prvém schodě posud stál Špaček, nemoha se rozloučiti se svou Petronkou. Právě jí něco šeptal a já jsem víc domyslem než sluchem vyrozuměl, že praví:

„Hubinku žádnou, kuřátko moje?“

Slečna Petronela se zapýřila, potom zamhouřila oči, vztyčila se na špičkách a vypjala bradičku. Což všechno dohromady znamenalo: „Vezmi si!“

Vida, vida, myslím si, takhle tedy si příroda pomáhá. Slečna Petronka se vytáhne, Špaček se poněkud skrčí — co pak tedy vlastně chtěl starý Komárek?

Trvalo mi to celou druhou půlku patra, z čehož jsem soudil, že tam nahoře nejednali o hubičku jen jedinou. Mohl jich být již celý růženec.

Z obavy, aby slečna Petronela nedostala křeč do prstů, volám k Špačkovi:

„Dej pozor, příteli, tuhle se schody zatáčejí."

Je sice údělem „slonů", aby byli svědky všelikých sladkostí mezi milenci, ale někdy přejde trpělivost člověka sebe obětavějšího. — —

Druhý den byl mi posluhou dodán dopis nepovědomého písma. Roztrhl jsem obálku — hledám podpis — Špaček! Nepsávali jsme si totiž, vše jsme vyřizovali ústně. A dnes tedy psal s neobyčejným nákladem vykřičníků:

„Nejdražší kamaráde! Dobrodinče můj!!

Zachránil jsi mi život! Vlastně jsi mi dal nový!! A získal jsi mi drahou Petronku!!! Jak Ti mám děkovat!?! Jsem a zůstanu do smrti Tvým nejvděčnějším dlužníkem a jen budu přemýšlet, jak bych se ti odsloužil!! Když pomyslím, jak mi bylo po první rozmluvě s panem Komárkem, a jak bylo včera a je dnes!! A teprv až bude drahá Petronka navždycky má!!! Nebuď uražen, příteli nejdražší, když Tě prosím, aby sis onen osudný a přece zas tak šťastný revolver ponechal na památku, i s náboji, ale Bůh Tě chraň, abys ho snad někdy sám

pro vlastní osobu použil!! Toliko za pouhou dekoraci na zeď — k tomu snad není potřeba zbrojního listu?!? Já pak do smrti budu žehnati Tvé přátelské obětavosti a výmluvnosti, s jakou jsi hrozící mně tragedii života změnil v růžovou selanku!! Kéž bych se Ti mohl někdy podobným způsobem odměniti!!!

Tvůj věrný a vděčný

Špaček!

„Buď šťasten!“ řekl jsem, přečet list, který jsem pak vložil do svého archivu. Potom jsem si pověsil revolver nad postel, skutečně jen pro dekoraci, neboť s devítimilimetrovými náboji nebyl k jiné potřebě.

*

Špaček se oženil, čas plynul. Již jsme se nescházeli. Měl jsem svých starostí dost a Špačka patrně poutala šťastná domácnost. Skoro jsem mu záviděl, ale zvlášť tehdy, když mi ve vzpomínce vytanul noční ten výjev na schodech: malá Petronka mhouří oči, vypíná se na špičky, zdvíhá bradičku, špoulí ústka — vezmi si!

Ó, Špaček jistě bral, neboť nebyl člověk nejskromnější, a mnohdy jistě bral i bez pobízení.

Málokdy jsem ho vídal, a to vždy jen zdaleka. Nikdy jsem ho již nedohonil, a kráčel-li proti mně, vždy se mi nějak ztratil, aniž jsem postihl, kam zahnul. Ale ani ve snu mi nepřipadlo, že by se mi vyhýbal úmyslně.

Tři roky tak uběhly.

Tu jsem jednoho dne s jinými dopisy dostal psaní s nadpisem ruky neznámé, ale náramně povědomé. Není pochyby, toto písmo viděl jsem již kdysi — jen kdy a kde?

Roztrhnu obálku, hledám podpis — list je nepodepsán. Písmo kostrbaté a nějak úmyslně rohaté, a text nepříliš vlídný.

„Pane a pane!!

Neznámý přítel radí Vám touto cestou, abyste si vštípil do paměti navždycky staré moudré přísloví: „Nehas, co tě nepálí!“ Ano, pane, nehaste, co Vás nepálí!! Jaký pak máte na příklad zájem, aby se za sebe dostali dva lidé, do kterých Vám nic není?! A třebaže by k Vám přišel někdo a řekl: Nedostanu-li tu a tu holku, tedy se zastřelím! — tak ho nechte, ať se zastřelí, když by byl takový osel, a snad se vůbec nezastřelí, a když, tedy ho není škoda!! Ale nepleťte se do cizích záležitostí, nenamlouvejte nikomu nikoho a nestarejte se vůbec o to, dá-li nějaký pitomý táta někomu holku nebo ne!! Ale když řeknete *a*, řekněte taky *b*, a přijďte a poraďte starému zpozdilci, aby se raděj zastřelil, než vyvede pitomost na světě pyramidální!! Neboť má-li kdo dceru a zetě, pak je jeho svatou povinností, aby na ně taky pamatoval a ne aby na stará kolena zhřešil na svých dětech a na třech vnoučatech!!! Dobrou duši Bůh odňal, paviána čert nastražil, a nevinní musí trpět! Bůh Vám odpusť, že jste někdy někomu něco takového prokázal!!“

Dočetl jsem, a bylo mi, jako by po mně lezli mravenci. Milé psaní! Arci ne docela srozumitelné. Kdo je starý zpozdilec? Kdo zhřešil na dětech a vnoučatech?

A to písmo! Bylo by možno — —?

Chvátám do svého archivu. Písmeno Š. Tu je první dopis Špačkův, přetékající vděčností. Ale ovšem že! Dnešní anonym — toť milý přítel Špaček! Písmo sice ukazuje zjevnou snahu, aby vypadalo jinak, ale Špaček byl tak vytvářený karakter, že se mu nepovedlo mě omýliti. A to zneužívání vykřičníků. To byl neomylný příznak Špačkův. Nikdo jimi tak nešeredil jak on.

V prvním okamžiku jsem byl skoro uražen, ale o chvíli později byl jsem jat soucitem k Špačkovi. Není pochyby, že ho potkalo něco hrozného, a člověk vznětlivý jak on zapomněl na dobrodiní mu prokázané a zchladil se na mně. Ještě později jsem skoro zmalomyslněl. Tak tedy odplácí svět, přátelé, manželové!

Vstrčil jsem dopis do kapsy a zamířil jsem k Špačkovi, ač jsem nevěděl, bydlí-li posud, kde bydlil na počátku. Neboť za svobodna se vášnivě rád a často stěhoval.

Přálo mi. Potkal jsem ho ve vratech domu, do něhož před třemi lety vnesl své mladé štěstí manželské. Stanul nějak zaražen.

Beze slova sáhl jsem po dopise, rozvinul jsem jej, přidržel mu jej na oči a teprv nyní řekl jsem tragicky:

„Špačku, pane, někdejší příteli! Toto mně? Za vše, co jsem ti kdysi prokázal?"

Špaček svěsil hlavu.

„Tys to uhodl?" otázal se. Sáhl po kapesníku a pojednou vypukl v pláč.

„Příteli, mě — nás potkalo náramné neštěstí. Umřela mi tchýně, naše matka Komárková."

„Jakže? Nic o tom nevím. Ujišťuji tě nejupřímnější soustrastí..."

„To není vše", pokračoval Špaček. „Ale ten starý blázen, táta Komárek, jen si považ, oženil se nám! Doufali jsme, že budeme děditi — on přivedl Petronce i mně macechu do domu a upsal ji polovičku domu. Ale jakou macechu! Matka Komárková byla anděl tchýně — její následnice jest ohava. Pod účinkem této nepředvídané katastrofy napsal jsem osudný ten list. Můžeš mi odpustit?"

Co mi zbývalo? Špaček byl vlastně hrozně potrestán dříve, než se svým nevděkem provinil.

V němém soucitu a na usmíření podal jsem mu ruku. Špaček chvíli ji podržel a řekl pak nějak nesměle a skoro bojácně:

„Chceš naši novou matku poznati? Snášel bych to lehčeji, kdyby nějaká sdílná duše — —"

„Ne, Špačku," řekl jsem rozhodně, „nezasvěcuj mne poznovu do svých soukromých záležitostí a změněných rodinných poměrů. Mám dosti na tomto tvém dopise. Další takový list byl by přílišnou obtěžkací zkouškou našeho přátelství. A je-li psáno ve hvězdách, abych ji poznal, neuniknu tomu. Po-

zdravuj ode mne paní Petronelu, doufám, že je zdráva.“

„Děkuju. Je. Musí teď na sebe dávat velký pozor. Bude zas chovat. Po čtvrté. Je toho trochu mnoho, ale mysleli jsem, že budeme dědit — — Ano, člověk nikdy neví —“

Na rohu ulice ještě jsem se obrátil. Přítel Špaček stál posud ve vratech a tesklivě za mnou pohlížel.

V tom okamžiku jsem si umiňoval, že již nikdy nikomu nebudu vymlouvati sebevraždu. K čemu pak je „sebeurčení“ člověka?

V říjnu 1913.

ROZHÁZENÉ KAPITOLY.

OBSAH:

Život je tak teskný, radosti tak málo,
budiž požehnáno srdce, které dalo
tolik úsměvů nám v život strádající,
že se pozasmáli i smutní stařící;
Ty's potěšil i srdce zdeptané,
ó Herrmanne, ó Herrmanne!

Těmito veršíky gratuloval Ignátu Herrmannovi k 70. narozeninám básník PETR BEZRUČ. Jsou zároveň s verši, jimiž Herrmanna vzpomněl JAROSLAV VRCHLICKÝ, obsaženy v knize, kterou s názvem

IGNÁT HERRMANN

napsal významný náš literární historik, profesor Dr. MILOSLAV HÝSEK.

Vy všichni čtenáři Herrmannových knih — *a je Vás nepřehledná řada — jimž milovaný tento spisovatel tolikrát vyloudil úsměv na tváři, jimž zpříjemnil, zjasnil tolik chvil života,* chcete zajisté seznati osobnost i osobu Herrmannovu.

Opatřte si proto knihu prof. Dra Hýska!

Cena Kč 12·—.

U všech knihkupců.

Nakladatelství F. TOPIČ knihkupectví
Praha I., Národní tř. 11.

[redacted]
UNIE v Praze.
Cena Kč 28·—.

BINDING SECT. NOV 3 1972

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG Herrmann, Ignát
5038 Sebrané spisy
H45
1905
díl 43